دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
مەیدانی الخیلانی شەقامی ، الجمهوریة ،
بەغدا – س.پ ١٤٠١٦ تەلەفۆن ٣/٦٨٣١١ خەت
سەرنووسەر : محمد امین محمد

● دووشەممە ١٨ی ئەیلول ١٩٧٨ ژمارە ٤٤١ ●

٨ لاپەڕە

هاوکاری

ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە

٢٥ فلسە

● الاثنین ١٨ ایلول ١٩٧٨ العدد ٤٤١ ●

ئاشتی جیهان بە هیچ جۆرێك نایەتە دی ئەگەر هەموو گەلان سەربەستی تەواوی خۆیان وەدەست نەهێنن و مافە زەوت کراوەکان بەتەواوی نەدرێنەوە بە خاوەنەکانیان .

سەرۆکی فەرماندە
احمد حسن البکر

فیدایییە فەلەستینییەکان چالاکی خۆیان دژی زایۆنی دوژمن لە خاکی داگیرکراودا پەرەپێدەدەن

لەو کاتەدا کە لایەنەکانی چارە سازکردن هەڵدەداوان وبە دووری لە خواستی گەلی عەرەبی فەلەستین هەر خەریکی گەڕانن بە دوای چارەسەرێکدا بۆ ئەوە کە پێی دەڵێن گیروگرفتی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست خاوەنە ڕاستەقینەکانی مەسەلەکە لەناو خاکی داگیرکراودا ، چالاکی خۆیان دژی زایۆنی دوژمن پەرە پێداوە تا بۆ هەموو جیهانی دووپات بکەنەوە کە هیچ کۆنفرانسێك یان پڕۆژەیەکی سازاندن ناتوانێ گڕی شۆڕشی فەلەستینی بکوژێنێتەوە یان تفەنگەکان لە دەستی جەنگاوەرەکان ڕاپسکێنێ .

هەواڵەکان وتیان کەوا یەکێك لە دەستە فیدایییەکان لە ناو خاکی داگیرکراودا ، بۆمبایەکی لە یەکێ لە شەقامەکانی شاری (قلقیلیە)دا ناوەتەوە کە پاش تەقینەوەی چەند سەربازی دوژمنی بە شێوەی جۆراوجۆر برینداری کردوەو ئۆتۆمۆبێلێکی دوژمنی تێك شکاندوە .

● تەقینەوەی کەپسوولەبۆمبایەك لە فەراغی تل ابیب

هەواڵەکان ، هەروەها ، وتیان کەوا کەپسوولەبۆمبایەك لە فەراغی تل ابیب تەقیوەتەوە وەکو هەمیشە کاربەدەستانی زایۆنی دوژمن وتیان تەقینەوەکە هیچ زیانێکی لە کەسی سەربەدوژمن نەداوە .

ئاژانسی دەنگوباسی فەرەنسا وتی ئێستا کاربەدەستانی دوژمن خەریکی لێکۆڵینەوون بۆ زانینی هۆی تەقینەوەکە .

● بۆمبایەك لە مەکتەبی کاری زایۆنیدا .

هەواڵەکانی خاکی داگیرکراو جگە لەمە باسی ئەوەیان کردبوو کە کاربەدەستانی دوژمن بۆمبایەکیان دۆزیبووەوە کە فیدایییە عەرەبەکان لەمەکتەبی کاری زایۆنی لە طولکرمدا نابوویانەوە ... بەڵام بەر لەوەی لەکار بخرێ و تەقیبوەوەو وبەشێکی لە مەکتەبەکە ویران کردبوو .

ئێستا کاربەدەستانی دوژمن لەسەر ئەم ڕووداوانە بە ناڕەوایی خەریکی گرتنی هاووڵاتیە عەرەبەکانن .

بڕوانە : ل ٧

لیژنەی پاکۆدانی ئیستعمار پڕۆژەی عێراق و کۆبا لە بارەی پۆرتۆریکۆوە پەسند دەکات

لیژنەی تایبەت بە پاکۆدانی ئیستیعمار کە سەر بە نەتەوە یەکگرتووەکانە بڕیارێکی پەسند کرد کە کۆماری عێراق و کۆبا پێشکەشیان کردبو لە بارەی مافی گەلی پۆرتۆریکۆوە لە سەربەخۆیی و دیاری کردنی چارەنووسدا . ئەم بڕیارە بە زۆربەی دە دەنگ بەرامبەر بە هیچ سەرکەوت و دوانزە دەوڵەت دەنگیان تێدا نەدا . بڕیارەکە گوێرەی بڕیاری ژمارە (١٥١٤)ی ساڵی ١٩٦٠ی نەتەوەی یەکگرتووەکان دراوە کە ئاگاداریەکی تێدایە دەربارەی سەربەخۆیی دان بە دەوڵەت و گەلە ژێردەستەکان و بەباوەڕنامەیەك دادەنرێ بۆ پاکۆدانی ئیستیعمار .

لە لایەکی ترەوە عێراق لە کۆبوونەوەی شەشەمی مێزە خڕەدا بەشداری دەکا کە لە باردی بازرگانیی نێوان دەوڵەتە بەرەسێنەکانەوە لە (١٨)ی ئەم مانگەدا لە شاری (زگرب)ی یۆگسلافی دەکرێ .

نوێنەرانی دەوڵەتە بەرەسێنەکان کە لە کاروباری کۆبوونەوەکەدا بەشداری دەکەن ، بە درێژەی پێنج ڕۆژ . باسی کاروباری بازرگانیی نێوان دەوڵەتە بەرەسێنەکان دەکەن بەسەر هەموو چالاکیە بازرگانیەکانی نێوان ئەو دەوڵەتانەدا دەڕۆن .

کۆبوونەوە کە بە سەرپەرشتی ئامۆژگای دەوڵەتە بەرەسێنەکان کە سەر بە ئەنجومەنی بازرگانی و بەرەسەندن (یۆنکستاد)ە دەکرێ .

لە کۆبوونەوەکەدا . بەرێز بەڕێوەبەری نەخشە بازرگانیەکان و ، ڕێککەوتننامە ئابووری و بازرگانیەکانی وەزارەتی بازرگانی نوێنەرایەتی عێراق ئەکات .

نوێنەری عێراق لێکۆڵینەوەیەك دەربارەی [illegible] بازرگانی دەرەوە لە دەوڵەتە بەرەسێنەکاندا پێشکەش دەکا .

لە بروسکەیەکدا بۆ سەرۆکی فەرماندە و بەڕێز صدام حسین :

نووسەرانی کورد : پەیمان دەدەین کە هەموو تین و توانامان بۆ خزمەتی ئەم عێراقە نوێ و پایە بڵندە تەرخان بکەین

نووسەرانی کورد بە شانازیەوە دەستی ڕێزیان ناوە لە پشتگیریی سەرکردایەتی سیاسی حزب و شۆڕش بۆ کاروانی ڕۆشنبیری ناوچەی ئۆتۆنۆمی پێشکەش دەکا ، ئەمەش لەو بروسکەیەدا یە کە پێشکەش بە سەرۆکی بەڕێز احمد حسن البکرو بەڕێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشیان کردوەو ئەمەش دەقی بروسکەکەیە :

ئێمە ئەندیبە کوردەکان کە لە هەولێرو لە کۆنگرەی پێنجەمی یەکیەتی نووسەرانی کورددا کۆبووینەتەوە . ئافەرین لە پشتگیریتیان دەکەین بۆ کاردانی ڕۆشنبیریانەمان بە شانازیەوە دەستی ڕێز لە پشتگیری گەورەو زۆرو بەردەوامتانی دەنێین بۆ بزوتنەوەی ڕۆشنبیری ، وتەنانەت ئەم کۆنگرەیەشمان بەڕێکەم لە بەرچاوترین وێنەکانی پشتگیری و سەرئاسوی کردن .

سوپاسی خۆمانتان پێشکەش دەکەین و بەناوی نووسەرە کوردەکانەوە . کە دەستەی ڕۆشنبیری گەلەکەمانن ، پەیمانتان دەدەنێ کە سەربازی شۆڕش بین و بە وشەکانمان ئاوانەکانی کۆمەڵانی خەڵك بنوێنین و بە نووسینەکانمان دەسکەوتەکانی خێرو خۆشەویستی و بەخشش نیشان بدەین و بە دڵسۆزیەوە دەنگێکی شۆرشگێرانەو پێشکەوتنخوازو دەسەیەك بین لە دەستەکانی داکۆکی کردن لەگەڵ و شۆڕشەکەی و ئارەزووو ئاواتەکانی بەرەو دوارۆژی بەختەوەری .

ئێمە دەتوانین وشەی کوردی ڕوەو پەردە لەڕوو ڕامائینی نەخشەکانی خۆبەدەستەوەدان و هەڵاتن بێنینە کار ووشەی کوردی بێ بە دەستە خوشك و هاوشکی وشەی عەرەبی تا عێراقی دەنگی بەرزبێتەوە ، وشەی جەنگاوەری بێ پەروا ، بەراستی ، نیشانەو واقعیەتی خۆی لە بەخششی زۆری شۆڕشی بەعسەوە وەردەگرێ ، کە هەر دەستی لە ڕێدایەو بەخششی کۆتایی نایەت چونکە شۆڕشی مرۆڤە لەم وڵاتەدا دژی هەرشتێك کە دژی پێشکەوتن و گۆڕانکاری بێت .

ئێمە ئەی سەرۆکی بەڕێز ، پەیمانتان دەدەینێ کە هەموو تواناو وزەکانمان بۆ خزمەتی ئەم عێراقە نوێ و گەورەیە تەرخان بکەین و ببین بە ئامرازی بەشداربوونێکی چالاکانە لە بەرەوپێش بردنی دەسکەوتە دیموکراتیانە گەورەکەدا ، ئۆتۆنۆمی ، ووشەی کوردی ببێ بە وشەی ڕاستی و وەفاداری و دڵسۆزی چونکە ئەووشەی ڕاستی و شۆڕشە .

ڕێزی زۆرمان و وەفاداری بێسنوورمان قبول کەن وخوا ئاگادارتان بێ و بەرەو پێشەوەو شۆڕشەکامان لە سەرکەوتنێکەوە بۆ سەرکەوتنێکی تر هەنگاو دەنێ .

شۆڕشگێڕانی نیکاراگوا تەنگیان بە سۆمۆزای دیکتاتۆر هەڵچنیوە

ئاژانسی دەنگوباسی فەرەنسا بڵاوی کردەوە کە هێزەکانی ڕژێمی سۆمۆزا لە کۆتایی مانگی ڕابوردووەوە (٣٠) کەسیان لێ کوژراوەو (٧٥) کەسیشیان لێ بریندار بووە ، وشەڕیش لە نێوان هێزەکانی ڕژێم و شۆڕشگێڕاندا بەوپەڕی خەستی لە چوار شاری سەرەکی وڵاتدا بەردەوامەو تادێ سنووریشی بەرفراوانتر دەبێ و وای لێ هاتووە پەلی هاویشتووە بۆ ناوچەکانی ژوورووی سەر سنووری هندوراس و ناوچەکانی خوارووی سەر سنووری نێوان کۆستاریکاو نیکاراگوا .

لە لایەکی ترەوە ئاژانسەکانی دەنگوباس ڕایان گەیاند کە فڕۆکەکانی ڕژێمی سۆمۆزای حاکمی نیکاراگوا ڕۆژی چوار شەممەی ڕابوردوو هەندێ ناوچەی کۆستاریکای بۆردومان کردوەو لە ئەنجامی بۆردومانەکەدا یەکێك کوژراوەو چەند کەسێکیش بریندار بوون و زەرەرو زیانێکی دارایی زۆریش بەرهەندێ دام و دەزگاکانی ئەم وڵاتە کەوتوە .

لە لایەکی تریشەوە بەیاننامەیەك کە لە کۆستاریکا دەرچووە : ڕای گەیاند کە فڕۆکەکانی نیکاراگوا ماوەی شەش کیلۆمەتریان لە ناو خاکی کۆستاریکادا بڕیوەو بە بیانووی هێرش بردنە سەر بنکەکانی شۆڕشگێڕانی بەرەی ڕزگارکەری ساندینای دژ بە ڕژێمی دیکتاتۆری نیکاراگوا ، دەستدرێژیان کردۆتە سەر خاکی کۆستاریکا هەر لەم بارەیەشەوە سۆمۆزای دیکتاتۆر لە کۆنفرانسێکی ڕۆژنامەنووسیدا ڕای گەیاند کە حەوت لە فڕۆکەکانی هێرشیان بردۆتە سەر هەندێ شوێنی مەبەسدار لە کۆستاریکاو لە ئەنجامی ئەمەدا (٢٥) کەس بریندارو کوژراون .

هەروەها وتی ئێستا هەندێ لە هێزە سەربازیەکانی ڕژێمەکەی لە ناو خاکی وڵاتی کۆستاریکادا ماون و خەریکی بە ئەنجام گەیاندنی کاری سەربازی خۆیانن .

دەربارەی شەڕی نێوان شۆڕشگێڕان و ڕژێمەکەشی سۆمۆزای دیکتاتۆر وتی ، (٥٠) ساڵ دەبێ ، ڕژێمی نیکاراگوا مەترسی وا گەورەی نەهاتۆتە ڕێ و هەڕەشەی لە شۆڕشگێڕەکان کردو وتی هەموو هێزەکان ڕژێمەکەی بە فڕۆکەو تانك و هێزی پیادەوە دەخاتە کار بۆ سەندنەوەی شاری ماسابا لە دەست شۆڕشگێڕەکان .

دانی بەوەشدا نا کە شەڕ لە نێوان هێزەکانی و شۆڕشگێڕاندا لە شارە گەورەکانی وڵاتەکەیدا لەوپەڕی توندیدایە .

لەلایەکی ترەوە هەواڵەکان ڕایان گەیاند کە سۆمۆزای دیکتاتۆر لە ژێر زوبری شۆڕشگێڕەکاندا بەهاری بڕیاری حوکمی عورفی لە تێکرای شارەکانی نیکاراگوا ڕاگەیاند وەو نەك هەر ئەمە بەڵکوو هاتوچۆکردنیشی لە ماناگوای

بڕوانە : ل ٧

ئۆتۆمبیلی سەربازی و پۆلیسی لە شەقامەکانی ئێراندا و نەیارەکانی سەر لە نوێ داوای خۆپیشاندان دەکەن

پێری ئێوارە سەر لە نوێ هێزەکانی سوپا چەند شوێنێکی گرنگیان لە خوارووی تارانی پایتەختدا داگیر کرد لە دوای ئەو ڕاپۆتانەی کە پێی گەیشتبون کە نەیارەکانی حکومەت داوایان کردوە خۆپیشاندانێکی ئاشتیانە بە بۆنەی تێپەڕبوونی هەفتەیەك بەسەر کوشتارەکەی مەیدانی ژالەدا ڕێك بخرێ .

ئەوەی شایانی باسە پێرێ ئێوارە چەند ئۆتۆمبێلێکی سەربازی و تانگی گواستنەوەی سەربازەکان و گەلێ سەرباز بە جل و بەرگی جەنگەوە لەو مەیدانەدا ڕاوەستابوون .

هەروەها چەند ئۆتۆمبێلێکی تری پڕ لە سەربازی چەکدار لە مەیدانی شەهناز کە ئەویش شانۆی یێك هەڵپژان بوو ڕاوەستابوون و تا ئێستاش ئۆتۆمبێلی گواستنەوەی سەربازەکان و ئۆتۆمبێلی

سەربازیی شوێنی خۆیان لە نزیك مەڵبەندی تەل و بێتەل و دەزگای ناوەندی کارەباوە گرتۆتەوە .

لە ناوچەی بازاڕیش کە

بڕوانە : ل ٧

حکومەتی تازەی پورتوگال باوەڕی پەرلەمانی پێنەدرا

حکومەتی تازەی پورتوگال بە سەرۆکایەتی ئەلفرێدۆ نۆبردی کۆستا دەترسێ لە پەرلەماندا تووشی نوشوستی ببێ دوای ئەو هێرشانەی کە لەلایەن حزبە سیاسیە نەیارەکانەوە چەند ڕۆژێك لەمەو بەرلەکاتی لێکدانەوەی بەرنامەی حکومەتەوە کراوەتە سەری .

لە لایەکی ترەوە دکتۆر کارلۆس کۆستا جێگری سەرۆك وەزیر ئەو پێشنیارانەی ڕەت کردۆتەوە کە داوای لا چوونی حکومەت دەکەن و لە چاوپێکەوتنێکدا لەگەڵ ڕادیۆی بەر شەلۆنەو ئونویەتی حکومەت چاوەڕوانی بڕیاری پەرلەمان دەکا .

ئەوەی شایانی باسە نوێنەرانی هەر دوو حزبی ناوەند دیموکراتی و سۆسیالیست کە سەرۆك وەزیری پێشوو ماریۆ سوارێش سەرکردایەتیان دەکا لە بەردەم پەرلەماندا قسەیان کرد بۆ چۆنیەتی ڕووخاندنی حکومەتی دی کۆستا .

هەروەها مانویل ئەلیگری قسەکەری ڕەسمی

بڕوانە : ل ٧

ڤالدهایم مەسەلەی گرژی باری خوارووی لوبنان دەخاتە ئەستۆی زایۆنی دوژمنەوە

دکتۆر کورت ڤالدهایم سکرتێری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان مەسەلەی گرژی باری خوارووی لوبنانی خستە ئەستۆی هێزەکانی زایۆنی دوژمنەوەو لە ڕاپۆرتێکدا کە بۆ ئەنجومەنی ئاسایشی دەوڵەتانی نارد وتی .

هێزە زایۆنیەکان ئەو کەرتەی لە مانگی حوزەیرانی ڕابوردوودا لێی کشاونەتەوە بە میلیشیا ڕاستڕەوەکانیان سپاردوە .

ئەم ڕەفتارەش بۆتە هۆی ئەوەی کە ئەهێڵێ هێزی ئاوبژێکەری دەوڵەتان تەواوی بەسەر ناوچەکەدا دابەش بکرێ و ئەمەشی بۆتە هۆی ئەوەی کە ئەو هێزە نەتوانێ ئەرکی سەرشانی خۆی بەتەواوی بەجێ بێنێ .

لە لایەکی ترەوە سەرچاوەکانی باڵوێزخانەی ئەرویج لە بیروت بڵاویان کردوە کە هێزێکی نوێی ئەرویجی لە بری ئەو هێزەیدا کە ئێستا لە ریزی هێزە ئاوبژێکەرەکانی دەوڵەتاندا کاردەکا ، ڕۆژی چوارشەممەی ئایندە دەگاتە بیروت .

لە لایەکی تریشەوە سەرچاوە ڕۆژنامەنووسیەکانی بیروت لەو بۆچوونەدان کە ئەلیاس سەرکیس سەرکۆماری لوبنان لە هەفتەی داهاتوودا سەر لە دیمەشق دەداو لە سەردانەکەیدا سەبارەت بە درێژەپێدانی مانەوەی هێزەکانی ڕژێمی سوریا لە لوبنان . لەگەڵ حافظ اسدا قسەدەکا .

دوا هەواڵەکانی کۆنفرانسی سازاندن لە کامپ دێڤید

پەیامنێری ئاژانسی دەنگوباسی عێراق لە واشنتۆن ڕای گەیاند کە بەشدارانی کامپ دیڤید ڕۆژی هەینی ڕابوردوو کۆبوونەتەوە ، بەڵام هیچ شتێکی بەرچاو لە ئەنجامی کۆبوونەوەکەدا سەری هەڵنەداوە .

هەروەها وتی . حاکمی میسر انور السادات لەگەڵ ئەندامانی وەفدەکەی خۆیدا کۆبۆتەوەو لەگەڵیاندا لەو ناز و گۆڕانەی ئێستای گفتوگۆکانی کامپ دیڤید دواوە ، مەناحیم بیگنی سەرەك وەزیرانی دوژمنیش دوای ئەوەی لەگەڵ سایرۆس ڤانس وەزیری دەرەوەی ئەمەریکادا کۆبۆتەوە . چاوی بە ئەندامانی وەفدەکەی خۆی کەوتووە لەگەڵیاندا کۆبۆتەوە .

هەروەها جیمی کارتەری سەرەك کۆماری ئەمەریکاش لەگەڵ وولتەر مۆندێل و ڤانس و هارۆلد براونی وەزیری بەرگری و زبیگنو برجنسکی ڕاوێژکاردا کۆبۆتەوە . دوای ئەمە کۆبوونەوەیەکی تر لە نێوان کارتەرو هەردوو پارمەتیدەرەکەی و مۆشی دایانی وەزیری دەرەوەی دوژمندا بەستراوە .

پەیامنێری ئاژانسی دەنگوباسی عێراق لە واشنتۆن وتی . تەنها شت کە تا ڕۆژی هەینی ساغ بووبێتەوە ئەوەیە کە کۆبوونەوەکانی کامپ دیڤید وەك چاوەڕێ دەکرا . ڕۆژی یەك شەممە کۆتایی پێنایەت . بەڵکوو تا نیمەڕۆ بەردەوام دەبن .

لە لایەکی ترەوە جودی پاولی قسەکەری ڕەسمی ئەمەریکا بە ناوی کۆشکی سپیەوە . ڕای گەیاند کە چاوپێکەوتنی سێ قۆڵی کامپ دیڤید ئەو ئامانجەی تێدا بەدی نەهات کە لە پێناویدا بەسترا . پاول لە ڕاگەیاندنەکەیدا وتی ، لایەنە بەشدارەکانی کۆنفرانسەکە ناتوانن بگەنە هیچ ڕێکەوتنێك . دانی بەوەشدا نا کە ئەمەریکا هیچ جۆرە زەختێکی نەکردۆتە سەر زایۆنی دوژمن ، بۆ هەڵوێستی لەکاتی گفتوگۆکردنی ناو کۆنفرانسەکەدا بگۆڕێ . بەڵام داوای لە حاکمی میسر انور الساداتو مەناحیم بیگنی سەرەك وەزیرانی دوژمن کردوە کە نەرمی پیشان بدەن .

هەروەها وتی . ئەو هەوڵ و تەقەلا خەستەی لە ڕۆژانی ڕابوردوودا دراوە . هەر بەردەوامە . بەڵام هیچ شتێکی سەبارەت بە ئەنجامی ئەم هەوڵ و تەقەلایە بە دەستەوە نەدا .

لە لایەکی ترەوە ئاژانسی دەنگوباسی فەرەنسا وتی ، ئەو ڕۆژنامانەی ڕۆژی هەینی لە قاهیرە دەرچوون ، هیوایان بە ئەنجامی کۆنفرانسی کامپ دیڤید کەم بووو ئەو وروژمە هیوایەی ڕۆژنامەکانی الاهرام و الاخبار و الجمهوریە هەموو ڕۆژی سەبارەت بە

بڕوانە : ل ٧

کارتەر سادات لە دانیشتنێکی لاوەکی کامپ دیڤیددا

Institut Kurde de Paris

وەزیری پەروەردە رای گەیاند :

پێویستە منداڵان تاوەکو تەمەنی دەساڵان لە قوتابخانە وەربگیرێن

بەڕێز محمد محجوب ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری پەروەردە ئەوەی دووپات کردۆتەوە کە پێویستە منداڵان تاوەکو تەمەنی دە ساڵی لە پۆلی یەکەمی سەرەتایی وەربگیرێت ئەویش بۆ هێنانەدی یەکسانی هەل لە مەیدانی خوێندندا .

بەڕێز ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش داوای لە بەڕێوەبەرایەتیەکانی پەروەردەی گشت پارێزگاکان کردووە بۆ ئەوەی زیاتر قوتابخانە بۆ کوڕەکان بکەنەوە ئەو منداڵانەی تەمەنیان لە نیوان دە ساڵو پانزە ساڵدایە . ویا لە قوتابخانە سەرەتاییەکاندا پۆلی تایبەتیان بۆ بکەنەوە ،

بەڕێز وەزیری پەروەردە ئەوەشی دووپات کردۆتەوە کە سەرکەوتنی ئەم شێوەیە لە ساڵانی رابوردوودا دەبێت ببێتە هاندەرێک بۆ زیادکردن و بڵاوکردنەوەی ، ئەوەی شایانی باسە رۆژی چوارشەممەی رابوردوو وەزارەتی پەروەردە (٢٦٣) ئوتومبیلی بە سەر بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەکانی پارێزگاکانی وڵاتدا دابەش کردووە بۆ ئەوەی لە سەرەتای خوێندنی ئەم ساڵەوە قوتابیانی باخچەکانی منداڵانی پێ بگەیەنن ، ئەتۆمبیلەکان دابەش کراون بە سەر پارێزگای بەغدادا بە هەر دوو بەشەکەیەوە ، کەرخ و رسافەو ٨٤ ئوتومبیلیان بۆ تەرخان کردووە ، هەروەها پارێزگای بەسرا ١٨ ئوتومبیل و پارێزگای بابل ٢٨ ئوتومبیل و تأمیم ١٧ ئوتومبیل و هەولێرو قادسییە هەریەکەیان ١٣ ئوتومبیل و پارێزگای واست ١١ ئوتومبیل و نەینەوا ١٦ ئوتومبیل و دیالە ٩ و ئەنبارو میسان ٨ ئوتومبیل بۆ هەر یەکەیانەوە بۆ پارێزگای دهۆک ٣ ئوتومبیل و بۆ پارێزگای مسەنا ٣ ئوتومبیل وە بۆ پارێزگای کەربەلا ٧ ئوتومبیل تەرخان کراوە بۆ پارێزگای سەلاحەددین ٤ ئوتومبیل .

بەڕێز محمد محجوب ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری پەروەردە رۆژی چوارشەممەی رابوردوو لەگەڵ ئەو مامۆستایانەدا کۆبۆتەوە کە دەچن بۆ سەنگال بۆ ئەوەی لە مەڵبەندنی خوێندنی زمانی عەرەبیدا دەرس بڵێنەوە کە ماوەیەك لەمەوبەر وەزارەت لە سەنگال کردوویەتەوە .

بەڕێز ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لەو چاوپێکەوتنەدا ئەوەی دووپات کردۆتەوە کە ئەو مەڵبەندە جێگای پرشنگدانەوەی نەرێت و کە لەپووری نەتەوایەتیمانە لە ئەفەریقادا و هاوبەشی دەکات لە بڵاوکردنەوەی زمان و رۆشنبیری عەرەبیدا .

بەڕێز وەزیری پەروەردە داوای لەو مامۆستایانە کردووە کە چاکترین و توندو پتەوترین پەیوەندی لەگەڵ ئەو دەزگانەدا بەیداکەن کە زمان و رۆشنبیری عەرەبی و ئیسلامی لە سەنگالدا بڵاو دەکاتەوە ..

دوایی هاتنی کاروباری کۆنگرەی پێنجەمی یەکێتی نووسەرانی کوردو هەڵبژاردنی دەستەی بەڕێوەبەری نوێ

لەرۆژانی ١٠–١٤ی مانگی ئابدا لە هەولێر بەسەرپەرشتی بەڕێز خالد عبد عثمان وەزیری دەوڵەت بۆ رێکخستنی کاروبار لەگەڵ دەزگاکانی ئۆتۆنۆمیدا پێنجەم کۆنگرەی نووسەرانی کورد بەسترا . لە کۆتایی کۆنگرەکەدا بەیاننامەیەکی کۆتایی دەرکرا ، کۆنگرە لە بەیاننامەکەیدا سڵاوی لە بایەخدانی سەرکردایەتی حزب و شۆڕش کردو لەسەرو هەموویانەوە سەرۆکی فەرماندە احمد حسن البکرو هاوڕێی تێکۆشەر صدام حسین کە دەیدەن بە نووسەرانی کوردو ئەو چاودێرییە بەردەوامەیان کە بەرامبەر رۆشنبیری کوردی و یەکێتی نووسەرانی کوردنیشانی دەدەن .

بەیاننامەکە ئەوەی دووپات کردۆتەوە نووسەران ئامادەیی یەکی تەواو نیشان دەدەن بو دانی هەوڵ و تەقەللایەکی زیاتر لەبەشداری کردنێکی کارگەردا بۆ سەرخستنی هەرەوەزی نیشتمانی قەلاچۆکردنی نەخوێندەواری ، بەوپێیەی هەنگاوێکی فراوانە کە گەلەکەمان بۆ قوناغی زانست و رووناکی دەینێت .

بەیاننامەکە لایەنگیری بەشدارانی کۆنگرەکەی دەرخستوە لەو خەباتە عادیلانەیەی گەلی فەلەستین دژی ئیمپریالیزم زایونیزم دەیکات .

کۆنگرەکە چەند ئامۆژگاری و بڕیارێکی دەرکردوە سەبارەت بە پێرەوی ناوخۆی یەکێتییەکەو زیادکردنی دەسەڵاتی لیژنەکانی نووسین و بڵاوکردنەوەو رۆشنبیری .

دوای ئەوە دەستەی بەڕێوەبەری هەڵبژارد کە بریتییە لە دکتۆر عزالدین رسول بەسەرۆکی یەکێتییەکەو عزالدین فیضی عبدالله بە جێگری سەرۆك و محمد الملا عبدالکریم بە سکرتێری بەڕێوەبردن و شیرکۆ فائق بێکەس بە سکرتێری رۆشنبیری و محمد نور بدری بە ژمێریارو لەگەڵ شەش ئەندامی ترو شەش ئەندامی ئیحتیات .

١٢ هەزار کیلۆمەتر رێگا لە نێوان دیهاتەکاندا رادەکێشری

سەرجەمی ئەو رێگاوبانانەی کە نیازوایە لە نێوان دیهاتەکاندا دروست بکرێن و قیرتاو بکرێن خۆی لە ١٢ هەزار کیلۆمەترە دەدا، ئەم کارە (٣١٠) ملیون دیناری تێدەچێ .

نەخشەکێشانی ئەم رێگاوبانانە پشتی بەوە بەستوە کە لە پێشەوە ئەوانەیان تەواو بکرێن کە دەکەونە ناوچە کشتوکاڵییەکانەوە بە تایبەتی ئەوانەیان کە ژمارەی دانیشتوانیان زۆرەو بە شێوەیەکی رێك و پێك و هەمیشەیی کشتوکاڵیان تێدا دەکرێ و ئاویان نابڕێت وەیا ئەو زەوی و زارانەی کە زەوی سازیی گرتوونیەتەوە ، وەیا بەرنامەی پەرەپێدانیان بۆ دانراوە ..

لەگەڵ ئەمانەشدا دەبێ بایەخ بەو ناوچانە بدرێ کە کێڵگە هەرەوەزی و کۆمەڵەی جوتیارانی تێدابەو یا پرۆژەی کشتوکاڵیان تێدا بنیات نراوە یا لە نەخشەی پەرەپێداندا بڕیاردراوە کە پرۆژەی کشتوکاڵیان تێدا دابمەزرێ .

بە گوێرەی ئەوە بڕیار دراوە کە بە سێ قوناغ ئەو رێگاوبانانەیان تێدا جێبەجێ بکرێ . و لە هەندێ پارێزگاشدا بە دوو قۆناغ .. ئەویش دوای ئامادەکردنی کەرەسەو پێویستی بەجێگەیاندنی ئەو پرۆژانە .

ئامانجی جێبەجێکردنی ئەم پرۆژە گەورەیە لە بڕین و قیرتاو کردنی ئەم شەقام و رێگاو بانانەدا ئەوەیە کە ناوچە کشتوکاڵییەکان بە مەڵبەندی قەزاو ناحیەکانەوە ببەسترێنەوە بۆ رێكخستنی کاروباری بەرێکردنی بەرهەمی کشتوکاڵی بۆ ناوبازارەکان و ئاسان کردنی گەیاندنی خزمەتگوزاری کۆمەڵایەتی بە دێهات و گوندە دوورەکان . ئەمەش وەك جێبەجێکردنی ئەو ئامۆژگاریانەی کە بەڕێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە بەشداربوونی لە هەشتەمین دەورەی ئەنجومەنی یەکێتیی گشتیی کۆمەڵەی جوتیارە هەرەوەزکارییەکاندا کردی کە لە دەهەمین رۆژی مانگی رابوردوودا دەستی پێکرد .

ئەم بەرەورووچونەش لە بۆچوونی حزب و شۆڕشەوە هەڵدەقوڵێ کە بەردەوام دەیەوێ ئاڵو گۆڕێکی بنەڕەتی لە دیهاتەکانی عیراقدا دروست بکا بۆ زیادکردنی قەوارەی بەرهەمی کشتوکاڵی و چاككردنی جۆری ئەو کشتوکاڵە . بە جۆرێکی ئەوتۆ کە دیهاتێکی پەرەسەندووی پێشکەوتووی سۆشیالیستیانە پێك بهێنێ .

ئەنجامی روو پێوی و لێکۆلینەوە بۆ جێبەجی کردنی ئەم پرۆژەیە لە هەر پارێزگایەکدا بەشێوەیەکی تایبەتی هاتوە کە لە گەڵ باری سروشتی ئەو ناوچەیەدا دەگونجێ .

لە پارێزگای سلیمانی بڕینی (١٢) رێگا دیاری کراوە کە درێژیان دەگاتە (٢.٩) کیلۆمەترە و حەوت ملیون و ٨٤٦ هەزار دیناریان تێدەچێ ، بە سەر سێ برگەدا دابەش کراوە کە ئەوانیش بریتین .. لە برگەی هەڵەبجە – دەربەندیخان .. و دوکان – رانیا – قەڵادزێ .. و مەڵبەندی پارێزگای سلیمانی – بازیان .. بەیەك قوناغ لە ساڵی داهاتوودا جێبەجێ دەکرێ .

لە پارێزگای دهۆك ٣٦ رێگا دروست دەکرێ کە درێژیان دەگاتە ٤٢٠ کیلۆمەترەو بە دوو قۆناغ تەواو دەکرێن و (٢٩) ملیون و (٤٠٠) هەزار دیناریان تێدەچێ . بەڵام لە پارێزگای هەولێر شوێنی (٥٠) رێگا دیاری کراوە کە درێژی هەموویان دەگاتە (٧٢٧) کیلۆمەترەو بە سێ قۆناغ جێبەجێ دەکرێن لە ماوەی جەوت سالداو چل ملیۆن دیناریان تێدەچێ. قۆناغی یەکەم بریتییە لە قیرتاوکردنی ٢٩ رێگا کە هەولێرو مەخموورو کۆیە ، دەبەستێتەوە بە گوندەکانی دەوری ناحیەی خەبات و قوشتەپەو گوێرو کەندیناوەو قەراج و تەقتەق و شۆڕشەوە قوناغی دووهەم جێبەجێکردنی (١٢) رێگایەکە مەڵبەندی قەزای شەقڵاوە دەبەستنەوە بەو گوندانەی دەوروبەری ناحیەی سەلاحەدین و هەریرەوە .. قوناغی سێهەمیش بریتییە لە دروستکردنی هەشت رێگا کە رەواندز بە دیهاتەکانی دەوروبەری ناحیەی میرگەسورو چۆمانەوە دەبەستنەوە .

بڕوانە : ل : ٧

یەکێتیی گشتیی جوتیاران نەخشەیەکی نوێ بۆ چاودێری کردنی کشتوکاڵی وەرزی زستانی داهاتوو دادەنێ

وەك زانراوە رۆژی سێشەممەی رابوردوو یەکێتیی گشتیی کۆمەڵەی جوتیاران نەخشەیەکی نوێی داناوە ، بەپێی ئەو نەخشەیە ئەندامانی مەکتەبی راپەڕاندنی یەکێتییەکە دەچنە پارێزگاکان بۆ ئەوەی راستەوخۆ ئاگاداری ئەو هەرەوەزەبن کە بۆ کشتوکاڵی وەرزی زستانی داهاتوو دەکرێت لەو زەوی زارانەدا کە خۆی لە (١٢) ملیون دۆنم دەدا .

سەرچاوەیەکی ئاگادار لە یەکێتیی جوتیاراندا وتوویەتی .. نەخشەکە بریتییە لە کۆبونەوەو گفتوگۆکردنێکی خەست لە گەڵ یەکێتییە ناوخۆییەکانی جوتیاراندا ، بۆ لێکۆلینەوە لە ئیش و کاری کشتوکاڵی و دیاری کردنی کۆسپ و تەگەرەو گیروگرفتی رێگای جێبەجێکردنی نەخشەی کشتوکاڵی و گەڕان بەدوای چارەسەری کارامەو باشدا بۆ چارەسەر کردنی ئەم کەم و کوڕییانەی دەبنە کۆسپ لەرێگای جێبەجێکردنی نەخشەکاندا .

لە کۆتایی ئەو گەشتەدا کە ئەندامانی مەکتەبی راپەڕاندنی یەکێتیی دەیکەن بۆ پارێزگاکان هەریەکەیان راپورتێکی دوورو درێژ دەربارەی بەڕێوەچوونی ئیش و کاری کشتوکاڵی پێشکەش دەکەن لەگەڵ دیاری کردنی داخوازی و پێویستی جوتیاراندا .

بەگوێرەی ئەو نەخشەیە ئەندامەکان عبدالله کاظم دەچێتە پارێزگای تأمیم و احمد بیریس بۆ پارێزگای بەسراو میسان و عبدالواحد سلمان بۆ پارێزگای ذی قارو المثنی و غالب محمود بۆ پارێزگای صلاح الدین و صالح علی بۆ پارێزگای قادسیەو بابل و جبار نعمە بۆ پارێزگای دیالەو ئەنبارو نوری هادی بۆ پارێزگای سلێمانی و هەولێر . ئەووەی شایانی باسە دەزگا کشتوکاڵییەکان هەموو پێویستیەکیان بۆ هەرەوەزکارییە کشتوکاڵییەکان ئامادەکردوە .

عیراق ١٥ ملیۆن دینار بە قەرز دەدا بە کۆماری یەمەنی دیموکراتی

رۆژی سێ شەممەی رابوردوو عیراق و کۆماری یەمەنی دیموکراتی میللی رێکەوتنامەیەکی ئابوریان مۆر کردوە بە پێی ئەو رێکەوتنامەیە یەمەن قەرزێکی ١٥ ملیۆن دیناری لە سنوقی پەرەپێدانی دەرەوەی عیراق وەردەگرێت لە لایەن سنوقی عیراقەوە دکتۆر عبدالامیر علی الانباری سەرۆکی ئەنجومەنی بەڕێوەبردنی سندوقەکە رێکەوتننامەکەی مۆر کردووە، وە لە لایەنی کۆماری یەمەنی دیموکراتی میللیەوە بەڕێز فضل محسن عبدالله وەزیری دارایی یەمەن رێکەوتنامەکەی مۆر کردووە .

عیراق بۆیە ئەو رێکەوتننامەیەی مۆر کردووە بۆ ئەوەی بەشەکەی یەمەن بدات لە کۆمپانیای ماسی عیراق – یەمەندا کە دەگاتە ٥١٪ی سەرمایەی کومپانیاکەو بەشەکەی یەمەن لەو سەرمایەیەدا دەگاتە (٣ . ٠ ملیۆن دۆلار ، وە لە ئاهەنگی مۆر کردنی ئەو رێکەوتننامەیەدا کە لە بارەگای سندوقی پەرەپێدانی دەرەوەی عیراقدا کراوە کارگێری یەمەن لە بەغداو وەفدەکەی تەك بەڕێز عبداللەو چەند کەسانێکی شارەزا لە سندوقەکەدا بەشداریان کردووە .

ئەوەی شایانی باسە عیراق و یەمەن لە مانگی حەمموزی ساڵی ١٩٧٠دا لە بەغدا رێکەوتنامەی پێکهێنانی ئەو کۆمپانیایەیان مۆر کردووە بە دەستمایەیەکی (٣٠) ملیۆن دۆلاریەوە ، عیراق ٤٩٪ی بەشەکانی کۆمپانیاکە بدات و یەمەنی دیموکراتی میللی ٥١٪ی بدات .

بڕوانە : ل : ٧

عیراق لە کۆنگرەی یونسکۆدا بەشداری دەکا

بەڕێز محمد محجوب ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش وەزیری پەروەردە ، سەرۆکایەتی وەفدی عیراق دەکات بۆ بەشداربوون لە بیستەم دەورەی کۆنگرە گشتیی رێکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکان بۆ پەروەردەو زانست – یونسکو ، کۆنگرەکە لە شاری پاریس لە ٢٣ی مانگی داهاتودا دەست پێدەکات .

لەم دەورەیەیدا کە (٣٥) رۆژ دەخایەنێت لەپارێزگاری کردنی کەلەپوری عەرەبی لە شاری قدسدا دەکۆڵێتەوە لەگەڵ جێبەجێکردنی بڕیارەکانی رێکخراوەکە کە لەم بارەیەوە دەری کردوون ، وە هاوبەشی کردنی رێکخراوی یونسکو لەدامەزراندنی رژێمێکی ئابوری نوێی جیهانی و مافی مرۆڤ و نەهێشتنی ئیستیعمارو رەگەزپەرستی و هاوکاری نێو وڵاتان لە مەیانی رۆشنبیری و زانستیدا هەروەها پرۆژەی بەیانێك دەربارەی رەگەزپەرستی و جیاوازی رەگەزایەتی .

هەڵکەندنی ٤٦٢ بیری ئیرتیوازی

لە نیوەی یەکەمی ئەمساڵدا دایەرەی کەڵکوەرگرتن لە ئاوی ژێرزەمین لە پارێزگاکانی وڵاتدا ٤٦٣ بیری ئیرتیوازی هەڵکەندوە ، لەمبارەیەوە بەڕێز محمد عبداللطیف بەڕێوەبەری دایەرەی نەخشەکێشان و بەدوادا چوون وتوویەتی دەزگای ناوبراو نەخشەی ئەوەی داناوە کە ئەمساڵ لە سەرجەمی وڵاتدا هەزار بیری ئیرتیوازی هەڵکەنێ ،هەر لەم بارەیەوە وتوویەتی : تاوەکو ئێستا ٥٥ تیپی چاودێری و مەفرەزەی چاككردنەوە بە وڵاتدا ئەگەڕێن بۆ چاك کردنەوەو چاودێری و ئاگالێبوونی ئەو بیرانە بۆ ئەوەی بەچاکترین شێوە خزمەتی خوی بگەیەنێ.

دەزگای پیشەسازیی خانوبەرە بایی ٢٩ ملیون دینار کەرەسەی بەرهەم هێناوە

دەزگای گشتیی پیشەسازیی خانوبەرە لە نیوەی یەکەمی ئەم ساڵەدا توانیویەتی بایی (٢٩) ملیون (٤.٢) هەزار دینار کەرەسە بەرهەم بهێنێ ، سەرچاوەکانی وەزارەتی پیشەسازی ئەوەیان باس کردووە کە ئەم ژمارەیە وەدی هێنانی ٩١٪ی ئەو نەخشەی بەرهەم هێنانەیە بۆ ئەو ماوەیە دیاری کراوە .

هەروەها وتویەتی .. ئەو بەرهەمەی لەم ماوەیەدا بەدی هێنراوە لەچاو پاردا ٤٣٪ پەرەی پێداراوەوەو زیادی کردووە کە بەرهەمی هەمان ماوە لە ساڵی پاردا خۆی دابوو لە (٢٠) ملیون و (٦٨٧) هەزار دینار . سەرچاوەکە ئەوەشی روون کردۆتەوە کە دەزگای بەرهەم هێنانی چیمەنتۆ لە سەماوە چاکترین دەزگایەك بووە کە توانیویەتی بە شێوەیەکی چاك نەخشەی بەرهەم هێنانی خۆی جێبەجێ بکات بەشێوەیەك بەرهەمە کەی ١٤٨٪ی زیادکردووە ، دوای ئەمیش دەزگای گشتی چیمەنتۆی سەرچنار دێت کە توانیویەتی ١.٩٪ی نەخشەی بەرهەم هێنانی خۆی جێبەجێ بکات .

بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی سلیمانی بەشداری یەکی تەواو لە بەجێگەیاندنی هەرەوەزی نیشتمانی بۆ نەهێشتنی نەخوێندەواری دەکا

بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی سلیمانی بۆ بەجێگەیاندنی ئەرکی سەرشانی خۆی لە هەرەوەزی نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەواریدا لە مانگی ئابی رابوردوودا ئەم چالاکییانەی نواندوە .

کردنەوەی هەشتەم دەورەی پەروەردەکردنی کادیر لە چەمچەماڵ لە نێوان پێنجی ئاب تاوەکو ٢٤ی هەمان مانگدا ، لەو دەورەیەدا ١٥٧ مامۆستای ژن و پیاو بەشدارییان کردوە .

کردنەوەی نۆهەمین دەورە بۆ مەشقکردن بە کادیرەکانی هەرەوەزی نیشتمانی قەلاچۆکردنی نەخوێندەواری لە پارێزگای سلیمانی لە نێوان ٥ – ٢٤ی مانگی رابوردوودا، لەم دەورەیەدا ٢٩١ مامۆستا بەشدارییان کردوە، هەروەها

لە کەلار دەورەیەکی هاوچەشنی لە هەمان ماوەدا کردۆتەوە ، کە ٩٤ مامۆستا بەشدارییان تێدا کردوە ، وە لە هەڵەبجە لە ٢٦ی ئابدا دەورەیەکی مەشقی کادیری کردەوە ماوەی سێ هەفتەی خایاندو ٢٠٠ مامۆستا بەشدارییان تێدا کردوە . لەگەڵ ئەم کوربەستن و پێکهێنانی ئەدوانەدا لە مانگی ئابی رابوردوودا لە بارەگای بەڕێوەبەرایەتییەکەلە سلیمانی بەچاودێری دەستەی بەدوادا چوون و چاودێری کردن دوو کۆڕ بەستراوە بۆ روون کردنەوەی لایەنەکانی پەروەردەو دەرس وتنەوە بە شێوەیەکی نوێی هاوچەرخانەو چۆنیەتی هەڵسوکەوت کردن لەگەڵ قوتابی گەورەدا .

بۆ جێبەجێکردنی ئەم ئەرکانەو سەرگرتنی هەوڵ و تەقەلای مەیدانی قەلاچۆکردنی نەخوێندەواری بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەی سلیمانی بەیاننامەیەکی بەسەر هەموو رێکخراو نیقابەو دەزگاو دایەرە رەسمیەکاندا بڵاوکردۆتەوە بۆرێك خستنی کاروبارا لە مەیدانی بەجێگەیاندنی هەرەوەزەکەدا.

« هاوکاری » و کۆمەڵانی خەڵك

● **گەڕەکی خەبات لە** سلێمانی ماوەی ١٨ ساڵ دەبێ کە بنیات نراوە ، چەند ساڵێك نەبێ ، ئیتر بەرەو دوا خەڵکی ئەو گەڕەکە لەبەر بێ ئاوی لە ناخۆشی یەکی تەواودا دەژین .

رۆژی جارێك «تەنکەرێك» ئاو دێت بۆ گەڕەکەکە ، ماڵی چوار پێنج تەنەکە ئاوی بەردەکەوێ ئەویش بە چ شێوەیەك !

دەبێ شەو دوای سەعات «١١» دانیشین بۆ ئەوەی دوو سێ تەنەکە ئاو وەربگرین .. لەگەڵ ئەوەی گەڕەکەکانی تری شاری سلێمانی وانین ، ئەگەر هەندێکیان تەنگ و چەڵەمەی کەم ئاوی یان هەبێ وەك هی گەڕەکی خەبات نی یە . . ئەگەرچی لەمەوبەر چەند جارێك ئەم باسەمان بە شارەوانی سلێمانی گەیاندوە ، بەڵام کارەکە بەبێ چارەسەر ماوەتەوە ، ئەمجارە لە رێگای رۆژنامەی هاوکارییەوە داوا لە شارەوانی شاری سلێمانی دەکەین کە دڵسۆزانە چارەسەرێکی ئاوی گەڕەکەکەمان بکا .. لەگەڵ رێزو سپاسمان بۆ هەموو لایەك .

ئومید عمر قادر
گەڕەکی خەبات سلێمانی

● **بەڕێز کاک کمال مجید فرج لە سلێمانی .**

لە ژمارەیەکی لەمەبەری هاوکاریدا ئەو مەسەلەیەی باستکردوە خستوومانەتە بەر چاوی پەروەردەی سلێمانی . هیوامان وایە لە ئەمساڵدا مەبەستەکەتان جێبەجێ بکرێ .

● **بەڕێز کاک رۆستەم عثمان خضر ، لە هەولێر . .**

برای بەڕێز چاك وایە کە لە پێشەوە شارەوانی پارێزگای هەولێر ئاگادار بکەن ، جا ئەگەر نەگەیشتنە ئەنجامێك . ئەوسا ئێمە ئامادەین گیروگرفتەکەتان بخەینە روو .

● **بەڕێز کاک ابراهیم عثمان لە هەولێر ..**

هەمان ئەو پێشنیارانەی بۆت ناردووین لە ژمارەکانی پێشووی هاوکاری لە گۆشەی کۆمەڵانی خەڵکدا بڵاومان کردۆتەوە چاوەڕێی شتی نوێی بە کەڵکین .

● **بەڕێز کاک جبار عبدالله لە شاری کەرکوك .**

برای بەڕێز بەڵگە چی یە بۆ راستی ئەوشتانە » بۆت نووسیوین ، بۆمانی بنێرە ، تا لەگەڵ نامەکەتدا بڵاوی بکەینەوە بۆ ئەوەی مەبەست بپێکی .

● **بەڕێز کاک طارق محمد احمد** لە دیبەگەو کاك ئازاد هۆشمەند لە کەرکوك هیوادارین بەم زوانە داخوازیەکەتان بێتە دی و ئەوگیروگرفتە چارەسەر بکرێ .

● **بەڕێز کاك ئومێد ابراهیم لە سلێمانی ..**

کاکی برا کرداری ئەوخاوەن کارگەی بلۆکەو ئەو سەرپێچی یەی لە یاسای کردوە لە شارەوانی سلێمانی بگەیەنە بە بێگومان ئەوان بێدەنگ نابن .

● **بەڕێز کاك غازی نوری لە کەرکوك .**

برای بەڕێز مەسەلەکە بخەنە بەرچاوی دایەرەی رێگاوانی کەرکوك هەڵبەت چارەسەرێکی دەکا .

● **بەڕێز کاك زیاد کریم لە هەولێر ..**

کاکی برا ئەومەسەلەیە لە هەموو لایەك وایەو چارەسەرەکەی پێویستی بە سەبرو چاوەڕوانییە .. کوردەواتەنی « ئێقلیم گیرە »

Institut Kurde de Paris

لێکۆڵینەوە

ڕەئووف حەسەن

کورد دەڵێ : بێڵە قوڕ بە دەست خەڵکیەوە سووکە.. بەڵام .. ئەدەبوو لای عومەر مەعرووف بەرزنجیش هەروا بوایە ، چونکە خۆیشی هەمان بێڵە قوڕی ـ ئەگەر ئەم تەعبیرە بشێ ـ بە دەستەوەیە .. ئەویش ئەو کتێبەیەتی ئێستا لە کۆڕی زانیاری کوردەو بڕیاری لە چاپ دانی دراوەو دەربارەی (٤٥) ساڵی تەمەنی چیرۆکی کوردی‌یە .. دەبوایە هەرهیچ نەبێ ئەمو بیزانیایە ئەم ئەرکە چەند گرانەو تا چ رادەیەك پەرش و بڵاوەو چۆن نووسەران دەخاتە گێرمەو کێشەیەکی للکو پۆ دارەوە ، بە جۆرێك نەبوونی کەم و کووڕی و هەڵە نەکردن لەخانەی ژمارەو ڕۆژو مێژووو ناوی چاپەمەنی و چیرۆك و لاپەڕەو .... هتد .. دا .

جا ڕاستکردنەوەی ناتەواوی‌یەکان تا بڵێی کارێکی بە جێ‌یەو دەتوانرێ بە ئارام و هێمنیەوە بخرێتە ڕوو ، بێ لە دەمار گرژی و پلار هاویشتن و پیاهەڵشاخان .

لە سەرەتای ئەم مانگەدا ـ ئابی ١٩٧٨ ـ لە زنجیرەی ژمارە‌ـ١ـی پاشکۆی دەفتەری کوردەواری ، نامیلکەیەك بە ناوی (لێکۆڵینەوەی هونەری .. یان هەڵبزرکاندن) بڵاو کرایەوە .. تیایا عومەر مەعرووف بەرزنجی دەربارەی کتێبەکەی حسێن عارف (چیرۆکی هونەری‌ی کوردی) دەدوێ .

ئاشکرایە ئەم جۆرە ڕەخنەو لێکۆڵینەوانە ، وردەکاری و پشکنین و سەلیقەو حەوسەڵەیەکی تەواوی دەوێ ، تا ئەو هەموو ناوو ژمارەو مێژووانە یەکالا بکرێنەوەو ڕاستیەکەشیان بە دەستەوە بدرێ .. لەم بوارەشدا دەتوانرێ نووسەر ـبەرزنجی‌ـ بە یەکێکی شیاوی ئەم کارە دابنرێ ، هەروەکو لە هەندێ نووسینی ڕەخنەی ئەرشیفی و ئەدیکسنی‌ی لەمەوپەریدا بۆمان ڕوون بۆتەوە ..

هەرچەندە لەم نامیلکەیەدا کۆمەڵێ کەم و کووڕی کتێبەکەی حسێن عارف دەخاتە بەر چاو .. بەڵام لە هەمان کاتیشدا خۆی خستۆتە نێو هەندێ هەڵەشەیی و فەرمان دانی بێ سەرو بەرەوە .. یا .. ڕاستتر وایە بڵێین کە لە چەند شوێنێکدا ویستوێتی خوێنەران و خۆیشی بە هەڵەدا بەرێ ..

بۆیە وا لێرەدا هەوڵ دەدەم دەسنیشانی ئەو لایەنانە بکەم :

١ ـ نووسەر لە لاپەڕە ١٢ و ١٣ی نامیلکەکەیدا باسی یەکەمین چیرۆکی کوردی دەکات و باسی (خەو) لە چیرۆکی بێگانەیەدا دەورووژێنێ و گلەیی لە حسێن عارف دەکات کە بۆچی باسی ئەو چیرۆکانەی نەکردوە کە لە ئەدەبی عەرەبی و تورکی‌دا بە ناونیشانی خەو بڵاو کراونەوە .. لەمەشدا مەبەستی چیرۆکی ـ ڕۆیا عربیەی عەرەبی و ـ خەوبینین ـی نامیق کەمالی تورکیەو دەڵێ دەبوایە بیبەستنایەتەوە بە چیرۆکی ـ لەخەوما ـی کوردیەوەو چاوێکی بەو سەرچاوانەدا بگێڕایە .. لەوەڵامدا دەڵێم :

أ ـ ئەو دوو چیرۆکەو سەرچاوەکانی تر کە پەیوەندی بەخەوو ئەم باسەوە هەیە لەکوێ دەست دەکەون .. ئایا نووسەر خۆی چاوی بەو سەرچاوانەدا گێڕاوە ؟

بێ‌گومانم هیچ یەکێکیانی نەدیوە..چونکە لە نامیلکەکەدا دەسێشانی هیچ تێکستێکیانی نەکردوە کە وەك سەرچاوە پەنای بردبێتە بەر .. تەنیا ئەوەندە نەبێ کە ناونیشان و هەندێ زانیاری دەربارەی چیرۆکەکان لە کتێبی ـ نشأة القصه و تطورها فی العراق ـ د.عبدالاله احمد وەرگرتوە ، هەروەك لە پەراوێزی ژمارە ٩و١١ی لاپەڕە ٤٤٨دا دەردەکەوێ . . جا ئەگەر تێکستە ئەسڵیەکان یا وەرگێڕاوەکانی ئەو چیرۆکانە لە بەردوستدا نەبن ، ڕەخنەگر چۆن دەتوانێ لە خۆیەوە بەراوردیان بکات،یا باسیشیان بکات ...

ب ـ وەك نووسەر خۆی دەری خستوە ، هیچ یەکێ لەو چیرۆکانە ـ جگە لە ناونیشانەکانیان ـ هیچی تریان لەوەکەی جەمیل سائیب ناچێ .. جا ئیتر چ پێویست بە باس‌کردن دەکات ؟!

٢ ـ بەرزنجی لە لاپەڕە ١٦دا باسی ئەوە دەکات کە حسێن عارف (سەرجەم چیرۆکەکانی پیرەمێردی بە مێژوویی داناوە .. کەچی لە جێ‌یەکی تردا هێڵێکی ڕاست و چەپ بە سەر ئەم‌رایەدا دەهێنێ و دەڵێ چیرۆکەکانی ـ لە ڕووی کۆمەڵایەتیەوە بە شێوەیەکی گشتی دواوە ..)

لەم بارەیەوە دەبێ لەوە ئاگادار بین کە :

أ ـ زانستی مێژوویی بەشێکی بنەڕەتی‌ی زانستی کۆمەڵایەتیەو، بەمەیش یەکسەر ئەو هێڵە ڕاست و چەپەی عومەر باسی دەکات ڕەت‌دەبێتەوە .

ب ـ حسێن لە لاپەڕە ٤٤٣ی کتێبەکەی‌دا باسی گشت بابەتەکانی پیرەمێرد دەکات و ئەمجا تێکڕای چیرۆکەکانی دەگرێ و لە دوا دێڕی ئەو لاپەڕەیەدا ئەوە دەخاتە ڕوو کە ـ یان لە مێژووو بابەتە فۆلکلۆریەکانی هەڵگۆزیوە .. یان لە ڕووی کۆمەڵایەتیەوە بە شێوەیەکی گشتی دواوە .. ئیتر نووسەر ئەم دێڕەی لاپەڕە ٤٤ی وەرگرتوەو لەوەکەی لاپەڕە ٤٣ی قرتاندوەو بە نیوەو نیوە چڵی هێناوێ و حوکمی بەسەردا داوە .

٣ ـ نووسەر لە لاپەڕە ٢٠ی نامیلکەکەدا دەربارەی کەلەپووری کوردی و پەیوەندی بە سەر هەڵدانی چیرۆکی کوردیەوە دەدوێ و دەیەوێ ئەو ڕایەی حسێن پووچ کاتەوە کە دەڵێ ـ **لە نێوان کاروانی نەشونما کردن و پێگەیشتن و پەرەسەندنیەوە پەیدای کردوەو بنجی خۆی پێوە بەستۆتەوە ..)..** بەڵگەی بەرزنجیش ئەوەیە کە چیرۆکەکانی (پیرەمێردو محەمەد عەلی کوردی تێکڕا سەرچاوەکانیان فۆلکلۆرەو ڕەنگدانەوەی بابەتی کەلەپووری نەتەوایەتین . . هتد ل .٢ی نامیلکەکە).. لێرەش‌دا ئەوەی ئاشکرایە :

أ ـ حسێن مەبەستی چیرۆکی ـ لەخەوما‌ـو ـ چۆن بووم بە خانەدانـ‌ـه کە پەیوەندی بە کەلەپووری نەتەوایەتیمانەوە نیەو هیچی‌تر .

ب ـ حسێن هەرگیز نکوولی لەوە نەکردوە کە چیرۆکەکانی پیرەمێردو محەمەد عەلی کوردی بابەتی فۆلکلۆری و مێژوویین و لەو باسانەدا کە بۆ ئەم چیرۆکنووسانەی تەرخان کردەو ، بەچەندان لاپەڕە ئەو پەیوەندیەی ڕوون کردۆتەوە کە بە کەلەپوورو مێژووەوە دەیان بەستێتەوەو بە تەواوی ئەم‌ڕایەی عومەر مەعرووفی چەسپاندوە کە ئەمی دواییان وای لە خوێنەر دەگەیەنێ کە حسێن زەفەری پێ نەبردوە .

٤ ـ نووسەر لە لاپەڕە ١٧دا دەربارەی چیرۆکی وەرگێڕاو دواوەو هەندێ ڕاستی خستۆتە ڕوو .. ئەمجا دێتە سەر باسی ئەوچیرۆکەی فایەق زێوەر بە ناوی (خەوێکی خۆش)ەوە کردویتی بەکوردی و وای دەردەخات کە حسێن لەو بۆچوونەی‌دا بەهەڵەدا چووە کە دەڵێ .. بە دەستکاریەوە وەرگێڕراوە .. بیانووشی ئەوەیە کە تێکستە ئەسڵیەکەی لە ئارادا نیە تا بەراوردی کردبێ ..

أ ـ بێ‌گومانم کە بەرزنجیش تێسکتەکەی لە بەر دەستدا نیە تا ڕای پێچەوانەی خۆی پێ‌بسەلمێنێ ..

ب ـ وەك من ئاگادارم ، بەرزنجی لەم مەسەلانەدا زۆر بە سەلیقەیەو دەبوایە ئەو ڕایەی حسێنی پەسەند کردایە .. چونکە چ بابەتی چیرۆکەکەو چ ناوی پاڵەوانەکان‌ـ وەك لەبیرم بێ ـ ئەمەندە مۆرکی کوردەواری پێ دراوە.. ئەگەر لە قوژبنێکی ڕۆژنامەکەدا نەنوسرایە وەرگێڕراوە .. ئەوا نەك بە دەستکاری کراو بەڵکو بە چیرۆکێکی تەواو کوردی دەژمێررا .

٥ ـ نووسەر لە لاپەڕە ٢٣دا دەپرسێ : **[ئایا چیرۆکەکانی ئەم نووسەرە ـ مەبەست هـ.ل.ب.هـ بە قەدەر ئەو بابەتانە هونەریان تیا نیە کە بۆ هەریەکەیان چەند لاپەڕەیەکی بۆ تەرخان کردوون ؟!]**

بەر لەم پرسیارە نووسەر چەند ڕاستیەکی پەسەند کراوی خستۆتە ڕوو .. بەڵام هەموو لایەك بە عومەر مەعرووف خۆیشیەوە ئەوە دەزانن کە مەسەلە بە هێزی و **لاوازیِ هونەریِ نیە** (٥،٥) **جا** کەواتە ئەم پرسیارە نەك بێ وەڵام دەمێنێتەوە ، بەڵکو پرسینیشی زیادەیە .

٦ ـ عومەر لە لاپەڕە ٢٥دا باسی (ڕشتەی مرواری) سەجادی دەکات و دەپرسێ **(تۆبڵێی نووسەر بابەتەکانی ئەم کتێبەش بە چیرۆکی هونەری بزانێ بۆیە پەنجەی بۆ ڕاکێشاوە ..)**

نەء .. حسێن بە چیرۆکی هونەری نەزانیون و ڕای لەمەڕ ئەمە ئاشکرایەو تەنیا ئەوەندەی وتوە کە ڕشتەی مرواری (بۆ خۆی جۆرە بەرهەمێکی ئەدەبیەو شایانی لێکۆڵینەوەی تایبەتی خۆیەتی) .. هەرچەندە بەرزنجی خۆیشی ئەم ڕایەی حسێنی نووسیوەتەوە ، بەڵام لە پرسەکەی‌دا وا دەردەکەوێ چ خۆی و چ خوێنەریش بە هەڵەدا بەرێ .

٧ ـ لە لاپەڕە ٣٨دا باسی ئەوە دەکات کە حسێن ناوی هەندێ چیرۆکی بە هەڵە تۆمار کردوەو ئەمجا پێ لە چیرۆکی (منیش هەژار بووم)ی أ.ب. هەوری دادەگرێ و دەڵێ [**بە هەڵە** تۆمار کراوەو کراوە بە ـ منیش حەماڵ بووم ـ .. وەك وشەی حەماڵ لای کاك حوسێن مرادفی هەژار بێت تەنانەت ئەو دەسەڵاتەیشی ببێ کە ناوی چیرۆکی کەسانی تر بگۆڕێت .. ل ٣٨و٣٩ی نامیلکەکە] .

کاتێ بەرزنجی بە چاوێکی میکرۆسکۆب ئاسایی بە دوای ئەم هەڵە وردانەدا دەگەڕێ ، بێ‌گومانم لەوەی کە لە لاپەڕە ١٠٣و١٧٦ی کتێبەکەی حسێن‌دا دوو جار ناوی ڕاستەقینەی چیرۆکەکە (مثیش هەژار بووم)ی بەرچاو کەوتوەو نەی‌ویستوە ئەم ڕاستیە بدرکێنێ .. جا کە دوو جار حسێن ناوەکەی بە تەواوی نووسی‌بێ ، دیارە ئەوەکەی لاپەڕە ١٥٨ لە هەڵەیەکی ئاسایی زیاتر نیەو بە سەری‌دا تێپەڕبوە .. هەروەها دیاریشە کە حسێن دەسەڵاتی ئەوەی بە خۆی نەداوە دەستکاری ناونیشانی چیرۆکەکان بکات .. چونکە کارێکی وا چ کەم و چ زۆر سوودی پێ ناگەیەنێ و بگرە لە دەست دەرچوونێکی ئاسایی ئاوەهاش ، زۆری لە سەر کەوت .. وەك لە نامیلکەکەدا

بڕوانە : ل : ٧

سەرنج و لێبوردن

● لەژمارەی ٤٣٩دا چیرۆکێکی کاك ڕمضان درویش بڵاوکرایەوە ، لەگەڵ شیعرێکی کاك غازی شیروان ، ناوەکانیان بەهەڵە لەشوێنی خۆیان دانەنرا بوو ، داوای لێبوردن دەکەین .

● لەژمارەی ٤٤٠دا ناوی کاك «شەهاب عثمان مصطفی» بە « عبدالوهاب عثمان » نووسرا بوو لەسەر ئەو پارچە شیعرەی لە لاپەڕە سێ‌دا بڵاو کرابووەوە . داوای لێبوردن لە کاك « شەهاب » دەکەین .

● هاوکاری ●

عاتیفە

لەپەنجەرەی ژوودە تەنیایەکەم مەدە ،
ئاگرم گرت

● مانگێك دووری و .. عەشقێکی دەروێشانەی خوا..
گڕ لە هەناوم بەرئەدا .

+ حۆ د.ڵەکەم .. !
بەنامەکانتا دەچمەوە ..
لە وێنەکەت ڕادەمێنشم ..

لە وێنەکەت ڕادەمێتم ..
لە پەڕاوێزو تێبینی نامەیەکا نەمخوێندەوە
پۆت نووسیبم :
ـ هەموو شەوێ کە تەنیا بووی ..
میوانی پشت پەنجەرەکەم !
تەق .. مەدە ، لەپەنجەدەی ژوودە تەنیایەکەم
میوانە خنجیلانەکەی ، ماڵی خۆمان ..!
شەرسی نامۆیی نەقگرێ
وەرەماڵێ .. نەبا هەناسەم بتگرێ

● عوسمان شەیدا ●

لە ڕوانگەی زمانەوانیەوە

تیپ ـ یان ـ پیت ؟!

ئەم لێ کۆڵینەوەیە کوتانەوەو بەربەستی دووبەرەکیە لەسەر جووتە زاراوەی « تیپ » و« پیت » بەرانبەر بە وشەی « حرف » و « تایپ »عەرەبی و ئینگلیزی . بەرەیەکمان « پیت خوازە » بەرەیەکی‌کەشمان « مارکەی تیپ » شەقڵی نێو نووسینیەتی ..

تائێستا لێ کۆڵینەوەیەکی فیلۆلۆژیانەم نەکەوتوەتە بەرچاو کە لایەك بە لایەکدا بخا !! وەك ئێمە وا دروست‌بووبین کە هەرگیز قسەمان یەك نەبێ .. فەرموون ئەوە لێکۆڵینەوەو کامیان بەهێزترە ناوی لێبنێین و گۆێزەبانەی بۆ بکەین ..

خواستەدێوانە قەڵەمی لێ‌رانادەم و دەڵێم : تابلێیی لە کرۆکزانی‌ی زمان « فقه اللغه» ی کوردی بێ‌بەشین ؛ لە ئەشکەوت نشینیەوە بۆ هیچ گەلێك زاراوەی فرانستی دانەبەزیوە ، بە نموونە چ « تیپ » وچ « پێت »زادەی هونەرەبەیانیەکانن و سەر بە خوازەکارین . لە کوردیدا دوو وشەی بەرایی « بدائی » بۆ واتای سەرەکی‌ی خۆیان ، خۆلقاون :ـ

● ١ ـ تیپ :

وشەیەکی ئێرانی‌ی کۆنەو ملکی کوردانیشە ، لە سۆرگەی واتای لە شکر پۆل ، دەستە ـ دایە ، شاعیرە کۆنەکان بۆواتای بنجی واتای خوازە لە تاتای زولفاندا زۆریان بەکارهێناوە ، بە واتای دەستە وەك لەم شیعرەی خانادا

« چون سوپای سەنگین ساروجەی خونکار مدرابی چەند « تیپ نە سەراو کۆسار » .

یان لەم شیعرەی مەلای جەباریدا ، بۆ پۆل :

تیپ تیپ قولینگان قەتارەی قازان
میرزام تا وەرۆژ ناوات مەوازان

لێرەداو بۆ خوازەکاری هەر ئەوەندەمان بۆ دەلوێ کە هەر دانە دەنگینیەك لە پێك‌هێنانی وشەدا بجوێنین بە تاکەتاکەی قەتارەو دەستەوە . پەیوەندی و ێچوونەکەش تەنها بریتیە لە ریزبوون و کەلەکەبوون.. بەڵام کە دەوترێ :

« زولفان تیپ ، تیپ وەستاون »

پەیوەندی‌ی ویچوونەکە لە هێرش‌دایە ، بەڵام بۆ « حرف» لە هۆشی مندا ویچوونەکە دوورەمەبەستەو واتا بنجی‌یەکە لە زەین ناترازێنێ ئەمەش لە هونەری بەیانیدا لاوازەو نەنگە .

بەڵام ئەوانەی‌کە « تیپ » یان کردوەتە مارکەی خۆیان لەو دەربازگەیەوە بیانوویانم تەدیوەو بەم حیسابانەی خوارەوە بۆی ڕۆیشتون :

١ ـ تیپ و پیت لەنێوان دووشێوی کوردیدا پاش‌وپێشیان پێکراوەو جیاوازیان نیە ، وەك «تەرزە، بەفر ، بەرف » .

ئەم بیانوە هەڵدەوەشێتەوە ، چونکە تیپو پیت دوورەمەبەستن هەر یەکەیان لە سەرەتاوە بۆ واتایەکی سەربەخۆیە . فەرزەن یەکبن بۆچی « پیت » بەکارنا‌ـهێنن ؟

٢ ـ دەبێ بوترێ تیپ ،بەم هاوکێشەیەی خوارەوە :
« پیت = پیوت=
پووت = پووچ . تومەز لە زاری ئەو زمانەوانەدا « و » و «ی» درێژ بە دیفتۆنگی « » دەردەبڕێن و « پیت » بە « پیوت = پووت » دەخوێنیتەوە دیارە «پووت ، پوچ بۆ «حرف» هەڵەیە. با ئەم بۆ چوونە هەڵەیە گەمەی زمان بێ !!

٣ ـ بڕێکی‌دی لاسایی « تایپ » ی ئەورووپا دەکەنەوە ،هیچ پێویست نیە خۆمان بە پاشەڵی ئەوانەوە هەڵەڕۆسکێنین !!

★ ٢ ـ پیت :

بەرەی ئەم وشەبەشێ فیلۆلۆژیانە بەڵگەیان نەداوەبە دەستەوە ،بۆیە «تیپ‌خوازان» نەبەزیون . هەر ئەوەندە دەڵێن : « پیت و لەتێکی نەخوێندوە .. » ئەمە بەڵگەیە

بەش‌بەخۆم ئەو قسەیە بە دێرینە ناژانم و پێی پشت‌ئەستوورنیم و لێکۆڵینەوەیەکی (کرۆکزانی) دەوێ :ـ ١ـدەبێژرێ :)پرو پیتاکی ماڵ » واتە :ـ شرەو خوردەبابەت .

٢ ـ« **بە پیت و بەرەکەتە**».
واتە :ـ بە پێزو بە داهاتە ...

٣ ـ « پیتاك‌کردن » واتە کەم ، کەمە کۆکردنەوە بەخوایشت یان بە زۆر ،وەك پیتاك بۆ ئاغاو گزیر .وشەی «پیتاك» پێك‌هاتوە لە پیت + پاشگری « اك » وەك « خۆراك » کە ئەویش کەم ، کەمە دەگەیەنێ ، وەك « خۆراکی‌باروت =عەیارە»

٤ ـ بەلەپیتکە هاویشتن‌ـ!
پێك‌هاتوە لە « بەل = پەل + ٥ + پیتکە » ناوە بۆ ئەو ڕیزەو بەردوچکەیەی کە کە بە پل=پەنجە دەهاوێژرێ.

شی‌کردنە وەیەك :

«پیتك » وەك «پیتاك » وشەیەکی داڕێژراوە لە « پیت +ك» بە هۆی پاشگرەکەو دەبیتە ناوی تایبەتی وەك« لەتك » کە پێك‌هاتوە لە . « لەت +ك» یان ـزەرتك = زەردك ، بۆ شتی زەرد گەلاوگوڵ بە ڕیژەی کەمی و گچکەیی ... هتد

ئنجا بەرەو مەبەست بە خوازەکاری :ـ

١ ـ حەرفەکان پشت و پێزی وشەن ، لەگەڵ شتی بە داهاتدا میانەیان پتەوە .

٢ ـوشە کە وردی‌بکەیتەوە لە دەنگەوردیلەکان پێك‌هاتوە کەواتە بەجێیە ئەو کەزەسە زمانیەی پێی دەڵێن :ـتایپ ـ بە « پیت » ناودێربێ نووسەر هەر نووسەرێك بێ ئەگەر لە دادگای زمانەوانیدا مان‌نەگرێ ، تەنها « پیت بەکار دەهێنێ،خوازەواتاکەشی ئەوەندە پتەوە دەڵێی واتا بنجیەکە خۆیەتی

سەرەڕای‌لایەنە فیلۆلۆژی و ڕەوانبێژـیەکەی زەمانێکی بەسەردا تێپەڕیوەو خوێندەواران پێی هۆگربوون کۆڕی زانیاری و بەرپوەبەرێتی‌ی خوێندنی کوردی «پیت »بەکاردەهێنن، خۆ‌ئەگەر ئەوانەی شەیدای تیپن ، بەڵگەیان لە لێ‌کۆلینەوەکەی من بەهێزتربوو ، ئەوەندە گیرنیم و لە کەلی شتەیتان دێمەـخوارێ .

تێبینی :ـ ئەم وتارە ، کورتەی چەند لاپەڕەیەکی کتێبێکمە کە لە چاپ‌کردن هەڵدەباوێشکێ و بە ناوی « دواوانێك » .

ڕەئووفی ئەحمد ئالانی

بۆخانی گوڵ بەدەم

کەی‌بێ و شەوێ !؟ لەزریانی بێ‌داریتا ...
کۆتره کتوبلەی حەزو
بادەکانم لەباوەشتا
وەك دەئەستێرەی سووتاو
جەکەرە کات و داگیرسێ
کەی‌بێ و شەوێ !؟
لە جۆراوگەکانی مەمکتا
کاربلەی سۆزو وشەبەك لەدوای یەك
ڕاکاو نەسرەوێ ...
تاتێر نەبن لەمژینی بەفری گۆناو
پڕبە دەمیان ، ڕستە مرواریێ
خۆشەویستی ...
هەڵئەرێژن و تاسپیدەی بەیانی ..
ماچی گەرم ئەبەخشن بەڕووی شەواو
جا ئەوکاتە من ئەبمە بارانی سەماو
لەچاوانتا
دائەبارێم و ئەمبارێنی ...!

عبدالکریم صابر

پشکۆزێیەکان

ـ لەتیف هەڵمەت ـ

١ ـ لە بەیانی تاڵێوارە
گشت پەنجەرە باخەکانم
بۆ کۆترێك دەکەمەوە
لە دوور ... زۆر ... دوور
دیارنیەو دیارە ...
یار نیەو یارە ... !
× × ×

٢ ـ لە زیندانێکدا ... یەك پەنجەرە
درزێ بچووك ... هەر درزێ ...
هەزاران ئەستێرەو
ئاسمانێکی گەورە ... گەورە ...
دەدزێ
ئەئاوا هەڵبەستێ
لە نێوانی من و تۆدا
هەزاران بڕد
هەڵدەبەستێ ...

٣ ـ ئەرێ‌ئەوە
سەلاجەیەك نیە هەندێ ... پشکۆی ژین و
گوڵی هەنگوینی خەون
بپارێزی بۆ پاش مردن ...؟

٤ ـ کۆزە ئاوی لێ دەتکێ
دڵم هەنگوینی ئەوین
دارستان گەڵای لێ دەڕژێ
دەستم : هۆنراوەی برین ...
× × ×

٥ ـ **بەفر بە کێودا ... دەبارێ**
تۆ : بە دڵما ...
بەفر : دەبێ بە دارستان ...
بە : کانی ...
بە : گوڵی جۆراوجۆر

تۆش لە دڵمدا دەبی ... بە :
جوانترین خۆر ...

٦ ـ ئەو ئاوێنە بچکۆلەیە
سەد ئەستێرەی پێوەدەچێ ...
ئائەم زەمینە گەورەیە
لە سەری من ...
بووە بە کونی دەرزی ... !

٧ ـ **ئەمە شیعرە**
وەکو شوانی بەرخ دزراو
لە کۆربان و چەم و شێوی ...
گشت دەمارە هەورەکانمدا رادەکا ...
یا دەستی با
گوڵی گڕی ماچەکانم دەدزێت و
بۆ لووتکەیە ..
دووری پەرچەم سووری دەبا ... ؟

Institut kurde de Paris

لە بیرەوەری دەهەمین ساڵەی کۆچی دوایی

مێژوونووسی نەمر ساڵح قەفتان دا

فائق عومەر تۆفیق

دە ساڵ لەمەوبەر دڵنی گەورەو بەهرەداری مێژوونووس و ڕۆژنامەنووس و کوردپەروەری گەلەکەمان لە لێدان کەوت ، کۆچکردنی مامۆستا صالح قەفتان بۆشاییەکی گەورەی لە بواری مێژوونووسیدا بەجێ هێشت، چونکە ئەگەر میللەتەکەمان لە هەموو لایەنێکی ژیانیدا ژمارەیەکی یەکجار زۆری لەشۆڕەسوار هەبێ ئەوا لە مەیدانی مێژوونووسیدا یەکجار کەمی هەیە ئەگەر لە تەك هەر بەشێکی تردا بەراوردی بکەین .

مامۆستای زانا خاوەنی دەروونێکی زۆر فراوان و مێشکێکی بە تواناو خامەیەکی بە پیتبووە ، مرۆڤێکی لەش سووك و ئیش کەرو بەتاقەتبوو . زۆر وەفاداراتە هەتا دواکۆچی سوارچاکێکی دڵسۆزو خۆنەویستبوو بە جۆرێك هەتا دوای مردنیش هێشتا بەرهەمەکانی تازە خەریکن دەگەنە دەستی ڕۆڵەکانی و مێشکیانی پێ ئاو دەدەن . . مامۆست صالح بە یەکێك لە پیاوە ناودارەکانمان دەژمێررێ و بەشداری یەکی گەورەی کردوە لە بزووتنەوە نەتەوایەتی کانی ساڵەکانی دوای بیستدا و تا ئەو ڕۆژەی دواماڵ ئاوای لێ کردین مەیدانی کارکردن و تێ کۆشانی چۆڵ نەکرد .

لە ساڵی ١٨٨٥ دا لە شاری سلێمانی لەدایك بووە. هەر لە سەرەتای ژیانیەوە زرنگی و هۆشمەندی و نیشتمان پەروەری لە چاوەکانیدا بەدی کراوە . هەر لەو کاتەوە هۆگری خوێندنەوە بووەو خووی داوەتە گۆڤارو ڕۆژنامە خوێندنەوەو جگە لە زمانی کوردی عەرەبی یەکی زۆر چاکیشی زانیوەو وردە وردە کەوتۆتە خۆ بەرەوردە کردن . وەك مامۆستایەکی شارەزا :-

پلەی یەکەمی خوێندنی لە سلێمانیەوە دەست پێ دەکاو لەوانیش قوتابخانەی - ڕشدیەی عەسکەری - دەخوێنێ و پاشان دەچێتە بەغاو - اعدادیەی عەسکەری - تەواو دەکات و بەوەشەوە ناوەستێ ڕوو لە ئەستانە دەکاو کۆلێژی سەربازی سوڵتانی لەوێ تەواو دەکاو لە سوپای عوسمانیدا دەبێتە ئەفسەری یەك نەجمەو هەر لەم پلەیەدا خانەنشین دەکرێ . کاتێ کە شێخ مەحمودی نەمر فەرمانڕەوایی سلێمانی دەکرد کراوە بە مامۆستای مێژوو جوگرافیا لە قوتابخانەی -مەحمودیە- و پاشان دەبێتە بەڕێوەبەری قوتابخانەی -فەیسەڵی یەو دوایش بەڕێوەبەری قوتابخانەی ناوەندی سلێمانی و هەر لەم وەزیفەیەدا ماوەتەوە تا ساڵی ١٩٣٥ ئیتر لە گشت فەرمانێکی مەدەنی خانەنشین کراوە . لە گەڵ ئەوەدا کە مامۆستا قەفتان ئەو پلانەی تەواوی کردون تێیاندا قاڵ بووە لە ژیانی خوێندنیدا دوربون لەو زەمینەیەی بۆ مامۆستایەك دەخولقێ لە هەمان کاتدا **لە دەرسەکانیدا زۆر سەرکە**وتووبووە ، وەك مامۆستا غریب زیوەر دەڵێ **(ئەژمێررێت بەیەکێك لە شارەزاکانی جغرافیای ولاتان و دەستێکی باڵای تیاهەبوە و مامۆستایەکی شارەزابوە لەم کۆڕەدا (١) .** لەسەر ئەمەشەوە مامۆستایەکی زیرەك بووە **لە مێژووی ولاتان و کوردا .**

وەك ڕۆژنامەنووسێك :-

جگە لەوەی وەك نوسەرێك **لە زۆربەی زۆری گۆڤارو** ڕۆژنامەکانی سەردەمی خۆیدا وتارو نووسینی بەکەڵك و سودبەخشی بڵاوکردۆتەوە بەهەموو توانایەکیەوە قەڵەمی بۆ خستوونەتە کارو بەشداری یەکی بێوچانی کردوە ، خۆیشی ڕۆژنامە نووسێکی بەتواناو **بەهرەدار** بووەو دەستێکی **باڵای** هەبووە لە دامەزراندن و **دەرکردنی** چەند گۆڤارو **ڕۆژنامەیەك .**

١ - لە ساڵی ١٩٢٢ یەکێك بووە لەو دڵسۆزانەی دەورێکی دیاری و چاکی هەبووە لە **دامەزراندنی ڕۆژنامەی (بانگی کوردستان)دا لە سلێمانی .**

٢ - لە ساڵی ١٩٣٧دا **ڕۆژنامەیەکی** هەفتانەی لە سلێمانی بەناوی -ژیان- دوە **دەرئەکرد .**

٣ - لە ساڵی ١٩٣٨دا گۆڤاری - زانستی - کە گۆڤارێکی ئەدەبی و مێژوویی و نیو مانگی بوو لە سلێمانی دەری دەکرد خۆی خاوەن و بەرپرسیاری بوو .

وەك مێژونوسێك :-

لە گەڵ ئەوەدا کە دەورێکی تەواوی هەبووە لە بواری ڕۆژنامەگەری کوردی داو نوسەرێکی چاکبووە . بەڵام زیاتر خامەکەی شەقڵێکی مێژوونووسی پێوە دیارەو لەناو خەڵکیدا بە - مۆرخێك - دەناسرێ و لەم دوایەی تەمەنیدا هەر بە تەواوی بەرهەمەکانی خۆی بۆ مێژوو نووسی تەرخان کردبوو :-

١ - لە ساڵی ١٩٣٦ -کتێبی - بەراوردێکی تاریخی و ئەهمیەتی زمان -ی لەچاپداوەو باسی نەژادی ئەئمان دەکا .

٢ - لە ساڵی١٩٣٧دا کتێبی - پەندی تاریخی - چاپ کردوە، ئەم کتێبە کە کردوویە بە **کوردی باسی شۆڕشی فەرەنسا دەکا .**

٣ - لە ساڵی ١٩٥٩دا نامیلکەی - نەتەوەی کورد تورکمان نین-ی دەرکردوە .

وەنەبێ دوای کۆچکردنی نیتر بەرهەمەکانیشی دوامال- ئاوایی یان لێ کردبین بەڵکوو وردە وردە بەرهەمە بەنرخ و پاك و پوختەکانی دەکەونە بەر دەستمان لەو بەرهەمانەی دوای مردنی چاپ کراون :

٤ - مێژووی کورد لە کۆنەوە تا ئەمڕۆ . لە ساڵی ١٩٦٩دا پاش کۆچکردنی بەساڵێک ئەم بەرهەمە مێژوویە کەوتە بەردەستی خوێندەواران . دکتۆر کاوس قەفتان پێشەکی بۆنووسیوەو بەیاریدەی کاك فەهمی قەفتان لەچاپدراوە .

٥ - لە ولاتی کوڵ ژەینە فی سپی یا (فنلندە) ئەم کتێبە کردوویەتی بە کوردی و لە ساڵی (١٩٧٠)دا کەوتە بازاڕەوەو دکتۆر کاوسر قەفتان پێشەکی بۆ نووسیوەو بەیاریدەی کاك فەهمی قەفتان چاپ کراوە . جگە لەمانەی باسمان کردن بەرهەمی تری هەیە کە هێشتا چاپ نەکراوەو هیوامان وایە کە بە زووترین کات ڕووناکی ببینێ .

ئەگەر بەوردی چاوێك بە بەرهەمەکانیدا بگێڕین ئەگەینە ئەوەی کە هەموو مەبەستەکانی مامۆستا لە یەك خاڵدا یامەبەستدا بەیەك دەگرنەوە ئەویش ئاوەیە کە مامۆستای زاناو دڵسۆز زۆر بەتەنگی میللەتەکەیەوە هاتووە و پێشکەوتنی گەلەکەی لەچاوی لاواندا دبووەو باوەڕێکی زۆری بەدەوریان هەبوودو هەمیشە هانی داون بۆ خزمەت و کارکردن . هەر بۆیە ئەو بەرهەمانەی وەری گێڕاونەتە سەر کوردی لەو جۆرە بوون .

وەك لەبەرگی پەندی تاریخیدا- دەڵێ چەند بەرەیەك لە شۆڕشی فەرەنسا دیاریەکی تازەی آگاداری بۆ لاوانی کورد) و لەبەرگی بەراوردێکی تاریخیدا دەڵێ (دیاریەکی وریای بۆ لاوانی کورد) .

ئەمرۆکە یادی دەهەمین ساڵەی دواکۆچی مامۆستا صالح عبدالرحمن قەفتان دەکەینەوە ، چەپکێ گوڵی وەفاداری و خۆشەویستی دەخەینە سەر گۆڕی مامۆستای هەرگیز لەیاد نەچوومان .

١ - مامۆستا صالح قەفتان نوسینی غریب زیوەر - سلێمانی ژمارە /٥/١٩٦٨.

٢ - بۆنوسینی ئەم وتارە سود لە هەموو بەرهەمەکانی خۆی وەرگیراوە .

لە ژێر سایەی گەشەپێکردنا

پاشەکەوت کردن

کەر کەشەکردن بەکار هێنانێکی زیرەکانەو لە باری سەرچاوە ئابووری یەکان بێت و لە پێناوی شۆڕشێکی مەزنی کۆمەڵایەتی و ڕۆشنبیری و سیاسی نێو کۆمەڵ بەکار بهێنرێت و لە هەمان کاتیشدا بەرزکردنی ڕادەی دەرامەتی نەتەوەیی و زۆر کردنی سەرچاوە کانی ئەو دەرامەتە بێت و لە پێناوی جوڵانەوەی مێژوویانەی کۆمەڵ بخرێتە کارو زیانێکی ئاسودەو پاشەڕۆژێکی گەش و بەختەوەری لێ ڕەنیۆبهێنرێ .. ئەوا بێگومان سەرانسەری کۆمەڵانی خەڵکی ئەم ولاتە ئازیزەی ئێمە دەکەونە بەر مەسئولیەتێکی مەزنی مێژوویی و دەبێ لە تەك بەخشینەکانی گەشەکردن و بەرنامە قووڵ و لەبارەکانیدا تێك بچرژێن و بەشداری یەکی دیاری لەباڵابکەن و هەمووجۆرە دەستا وێژێکی سەرخستنی بۆ هەڵخەن و بەرەو گەشەکردنێکی هەرەفراوان ڕێگە بکرنەبەر ، چونکە هیچ بەرنامەیەکی ڕەسەن ناتوانێ نەخشە پیرۆزەکانی خۆی جێبەجێ بکا گەر دەوری دیاری کراوی کۆمەڵانی خەڵکی لەتەکانەبێ و بەهیچ کلۆجێکیش ناگاتە ئەو هەنگاوە گۆڕانکاریە ڕۆشنبیری و سیاسی یانە گەر ئەو کۆمەڵە خەڵکە بە لەخۆبوردن و دڵسۆزی یەوە نەیگرنە هەمێز، نەخوازەلا بۆ ولاتێکی تازە گەشەکردوی وەکو ئێمەمانان و ئێمە ..

جا لە بەر ئەوەی خێزان بەیەکەشانەی بنەچەکی کۆمەڵدا دەنرێ لە گشت ئاستەکانی کۆمەڵایەتی و ئابووریدا ، بۆیەکە ئاراستەکردنی دەرامەت و ئابوریەکانی خێزان دەبێتە بەردی بناغەی هەمو پێودانگێکی پێشکەوتن و نەشونماو بەرە سەندن .. بێگومان بناغەی خێزانیش بەندە بەگەلێ لایەنی سایکۆلۆژی و کۆمەڵایەتی یەوە .. هێشتا خێزانەکانی نێو ئەم نیشتمانەی ئێمە بەباشی دەرکیان بەمەسەلەی شێوازەکانی بەرخۆری و وەبەرهەمهێنان و خەرج و باجی نەخشەداری موچەی مانگانە نەکردوە ، ئەم دیاردەیەش وانیە هەر خێزانە دەوڵەمەندو بۆرجوازیەکانی گرتبێتەوە ، بەڵکوو ڕوو لە خێزانە هەژارو کەم دەرامەتەکانیش دەنێ و دەبێتە مایەی خۆلفاندنی ئازادیەکی گەورەی کۆمەڵایەتی .. گەلێ جار هەر لەبەر جارسەختی و چاولێکەری و منمنی گەلێ کارەسات لەنێو خێزانەکاندا ڕوودەدا لە پێناوی دەس خستنی شتومەك و کاڵاو کوتاڵ و خۆراك و خواردنەوەو شتی ناپێویست و جوان .. بێگومان ئەم دیاردەیە خۆی لەخۆیدا کار دەکاتە سەرجوڵانەوەی ڕێك وپێکی کۆمەڵ و بەرەوپێشەوەچوون و بنیادنانی ژیانێکی سوشیالیستانەی پاك ..

لەڕاستیدا ئەم دیاردەیە بەیوەندی یەکی بتەوی بە هەژاری و بەنازاوەی ئابووری و بەکۆنە بەهاکانەوە هەیە کە جاری جاران ، ڕژێمە چەپەڵەکانی دەوڵەت هانی ئەداو ئیمپریالیزمیش زەوی بۆ خۆش ئەکرد ، بەمەیش کۆمەڵانی خەڵك متمانەیان بەهیچ نەدەکردو بڕوایان بەبەیانی و دواڕۆژ کەم بوو .. بەڵام دوای شۆڕشی ١٧ی تەموز ئەم دیاردەیە بەرەبەرە بەرەو نەمان دەچێ کەچی هێشتا کەرتێکی کاریگەر هەیەو ماوە کە هەندێ عەقڵیەتی کۆنەپەرستانە پێخۆری دەکەن و ئاگری خۆش دەکەن و خەڵك بێ متمانە دەکەن لەباشەڕۆژ .. بەڵام حکومەتی شۆڕش گەلێ ڕێبازو شێوازی وردولەباری داناوە تا ئەم هەڵپەهەڵپەی استهلاك کاریە لەگەڕ بخات و کۆمەڵانی خەڵك بخاتەوە سەر متمانەو باوەڕهێنان بە ئەمڕۆوبەیانی و پێویستە گشت لایەك بەچاوێکی باشەڕۆژ .. هەربۆیەش ڕوون و بە عەقڵێکی پوخت و فراوانەوە ، هەوڵی لەیەك گرێدانی بەرژەوەندی یەکانی خێزان و بەرژەوەندی گشتی ی کۆمەڵ بدات و ئەندامەکانی خێزان هانبدا بۆ پاشەکەوت کردن و دانانی نەخشەیەکی وردولەبار بۆ دەسکەوت و دەرامەت و خەرج و باجی ڕۆژانەو مانگانە ، بەجۆرێ بتوانێ بارودۆخی ئابووری خێزان ڕێکتر بکاوروو لە شتی پێویست بنێ و واز لەشتی جوان و بێ کەڵك بهێنێ و خۆپەرستی و چاولێکەری بخاتەلاوەو کەش و هەوایەکی تر ، ڕێبازێکی پوختی ئابوری لەنێو خێزانا بهێنێتە کایەوەو خۆی لە پەتای قەرزو فەرز ڕاپسکێنێ و چاوچنۆکو چەوسێنەرەکان ڕیسوا بکات و بەشێ لە دەسکەوتەکەی لەیەکێ لەبانقەکان یالەیەکی لەدەزگا دارایەکانی دەوڵەت باشەکەوت بکا ..

بێگومان نەهێشتنی دیاردەی شت تەقەت کردن و چاوچنۆکی و دەسبڵاوی مەسەلەیەکی هەرەگرنیگی مێژوویی یەو بارە هەرەگرانەکەی کەوتۆتە سەرشانی کۆمەڵانی تێگەیشتوو پێگەیشتووی خەڵك .

م . زامدار

بە بۆنەی دەرچوونی یاسای نەهێشتنی نەخوێندەواری یەوە

جمال محمد

خوێندەواری چرایەکی ڕێ ڕووناك کەرەوەی ژیانە، لە هەر شوێن و لە هەر کاتێکدا بێت ، بۆیە پێویستە بە هەموومان دڵسۆزانە پشتگیری بڕیاری نەهێشتنی نەخوێندەواری بکەین ، بۆ ئەوەی لە شەومەزەنگی نەزانین ڕزگارمان بێت و لە خەوی بێهۆشی و بێ ئاگایی بە ئاگا بێینەوە ، ئەگەر ئاوڕێك لە چۆنیەتی خوێندن لە ڕابووردوودا بدەینەوە ، ئەبینین تەنیا لە چوارچێوەی مزگەوتەکان و حوجرەی مەلاکاندا ئەسووڕایەوەو خوێندن ئەوەندە بایەخی پێ نەئەدراو ئەو زانستانەی ئەخوێنران زۆرتربان ئایینی و جارجار زمانەوانی و وردە بابەتی تر بوون و لەوە وە بەولاوە هیچی تر نەئەخوێنرا ، ئەگەر یەکێ « گولستان »و (بۆستان)و کتێبە وردەڵەکانی تری تەواو بکردایە ئیتر میرزا خۆی میرزا (١) ... بەڵام لەم سەردەمەدا ، کە سەردەمی چوونە ناومانگ و سەردەمی تەقینەوەی بورکانی پێشکەوتن خوازی لە ناو گەلانی جیهاندا و بەرزبوونەوەی پلەی شارستانیەتی و کارکردن و هێنانە ، بەرهەم و سەربەستی و بەرەو پێش چوون هەمووی ئەنجام و بەرهەمی خوێندەواری یە . بەڕاستی مەسەلەکە هەروایە بۆیە لە بارەی خوێندەواری یەوە شاعیری گەرمیانی ئەحمەد شاکەلی ئەڵێت(٢) :-

کاتی خوێندنە وادەی خەو نەما
ڕووناکی ڕۆژە ڕەشی شەو نەما
نووسین فێربن نیشك ئەهاوێژێ
ڕەشایی قەڵەم چاوت ئەڕێژێ
ڕەشینەی چاوت هەرچەند دووربینە
چاکتر دووربینی ڕەشی نووسینە

لەڕاستیدا خوێندەواری گەنجێکی پڕ نهێنی یە. ئەو نهێنیانەی کە بە هۆی زانست و خوێندەواری یەوە پێی ئەگەین ...

سەرم سووڕماوە لە ڕەشی نووسین .
چۆنی ئەنوێنێ نهێنی لە چین !

جاران خەڵکی لەبەر هەژاری و کەم دەرەتانی و ئیش و کارو کوێرەوەری نەیان ئەپەرژایە سەر خوێندن؛ کەچی زۆربەی شاعیرو نووسەرەکانی ئەو سەردەمە هانی خەڵکی کوردستانیان ئەدا کە بخوێنن ، باوکم هەموو جارێ بۆی گێڕاومەتەوە ئەی وت : ئەو کاتەی کە مامۆستا عەبدوولواحید نووری لە چوارتا مامۆستا بوو ؛ بە ماڵانەوە ئەگەڕاو بە خەڵکی ڕائەگەیاند کە منداڵەکانیان بنێرنە قوتابخانە با جل و بەرگیشیان پینەپینەو دڕاوبێت بەڵام هەر پیس نەبێ ، هەروەها مامۆستا گۆران کە لە تەوێڵە مامۆستا بوو سروودی بو قوتابی یەکان دائەنا بۆ ئەوەی کە منداڵەکان بێن بۆ خوێندن و وا نەزانن کە خوێندن [مەنبەعی کوفرە]و بەڵکو خوێندن لەو شتە پیرۆزانەیە کە ئایینی ئیسلام داوای لێ کردووین پەیڕەوی بکەین .. لەو کاتەدا گەلێ مرۆڤی دڵسۆزی لەو جۆرانەمان هەبوو کە ئاوات و هیوایان ئەوەبوو ئەم دەردە کوشندەیە لە ناو ببرێ و ئەم میکرۆبە پیسە بفەوتێنرێ . چونکە هەستیان بەوە کردبوو کە نەخوێندەواری دەردێکی کاری یە . ئەوەتا دووبارە شاکەلی پێمان ئەڵێت :-

گیانە بخوێنن بەڵکە پێش کەون
شێرانە ئەژین وەکەرێشك ئەون
کزی و کوژراوی و دەردی هەژاری
بەری دارەکەی نەخوێندەواری
بۆ گەل و کۆمەڵ دوو دەردی کاری
یەکێ نەخوێندن دووەم بێ کاری

جاران خەڵکی لە بەر ئیش و کار بەشەو ئەیان خوێند ، بەڵام ئەمڕۆ میری شۆڕشگێڕ ... هەموو پێداویستەکانی خوێندنی بۆ مسۆگەر کردووین. کە پێوستە ئەم هەلە لە دەست خۆمان نەدەین و سوودی لێ وەربگرین و ئەوەمان لە یاد بێت کە مامۆستا زێوەری شاعیر ئەی وت(٣) :-

کە ڕۆژ بێتەوە من سەنعەت کارم
ساحێبی ڕەندەو تەشوێ و مشارم
کە شەوم لێهات ئەمن قوتابیم
قەڵەم و قاقەز کتێبە یارم
بە ڕۆژ سەنعەتکار بە شەو خوێندەوار
بێ هوودە نی یە من هەموو کارم

یان لە شوێنێکی تردا ئەڵێت :-

بە سەعی و عەمەل بە عیلم و بە فەن
بڵندی بکەن بەیداخی وەتەن

بەڕاستی ئەم بڕیارە مێژوویی یە دەربارەی نەهێشتنی نەخوێندەواری کارێکی پیرۆزو شایەنی ناوبردن و پشتگیری کردنەو کەمتەرخەمی و سستی لەم کارەدا کارێکی نابەجێ یەو پێویستە خۆمانی لێ دووربخەینەوە ، چونکە خوێندن مرۆڤ و کۆمەڵگا لە ئەشکەنجەو ئازارو دواکەوتوویی ئەپارێزێ ، لە هەمان کاتدا قەڵغانە بۆ تیغی دوژمن هەروەك **ئەحمەدی موختاری جاف** ئەڵێت :-

بخوێنن . چونکە خوێندن بۆ دیفاعی تیغی دوژمنان
هەموو ئان و سەعاتێ عەینی قەڵغان و سوپەرتانە

بە ڕاستی هیچ خەزنەو گەنج و سامانێك کۆمەڵگا بەرەو پێش نابات ئەوەندەی خوێندەواری و زانستی بەرەو پێشی ئەبات ، چونکە نەخوێندەواری وەکو مۆرانە وایەو کە دای لە شتێك تاکو هەڵی نەوەرێنێ وازی لێ ناهێنێ ، بۆیە پیرەمێردی شاعیر لە وەسیەتنامەکەی دا ئەڵێت(٤) :-

[هەرچەند یەکانە هیوام ئەوەبوو کە ببینم قەوم و میللەتەکەم پلەیەك لەمە بەرزترو خوێندەوارترو پێگەیشتووتر بن . بوو بەگرێ لە دڵماو نەمدی ، لەگەڵ ئەوەشا بەختیارم چونکە بۆم دەرکەوت کە قەوم و میللەتەکەم لە پێشکەوتنان و هەموو جۆرە تواناو قابلیە تێکیان تێدایە . ئامۆژگاریم ئەوەیە بخوێنن ، کوڕو کچ تا خوێندەوار نەبن بێ سوودە ، هەموو شتێك بە عیلم و فەننەوەیە وەکو وتوومە :-

لای من بە خوێندەواری یە ، ئاه خوێندەواری یە
هەر میللەتێ کە فەننما نەبێ دەردی کاری یە
ئاخ خۆزگە خوێندنیش وەکو من ئارەزوو ئەکەم .
بیبینم و نەبێتە گرێی قورسی کفنەکەم

دەبا بە هەمووومان . وەسیەتنامەکەی پیرەمێردی دڵسۆزو نیشتمان پەروەر فەرامۆش نەکەین ، با کاروانی خوێندەواری بە هەورازی ژیانی شەودزنگیمانا سەرکەوێت و بگەین بە سەر لووتکەی بەرزی ژیانی پرشنگدارو پڕ خۆشی و شادی و سەربەستی و پێشکەوتن و شارستانیەتی ڕاستەقینە ،.. **حاجی قادری کۆیی** پتر لە ٧٥ ساڵ لەمەوبەر کۆمەڵگای هوشیار کردوەتەوەو بە پێی فەرموودەو حەدیسی پێغەمبەر (د) . داوای ئەوەی لێ کردووین کە بخوێنین :-

بۆچی فەرموویەتی (نبی امین) أطلبوا العلم ولو بالصين
نەڕوو می لەم حەدیسە فەرقی نی یە
گەر مەلا نەهی فەرموو دینی نی یە

بەڕاستی ئەگەر ئاوڕێك لە سەردەمی نەزانین (العصر الجاهلي) بدەینەوە ، ئەبینین نەخوێندەواری باڵی کێشابوو بەسەر کۆمەڵگای ئەو سەردەمەدا تەنانەت یەکەم وشە کە لە خواوە بۆ پێغەمبەر هات بە وشەی [اقرأ باسم ربك] دەستی پێکردو جگە لەوەش هەر لە قورئانا ئیشارەت بۆ ئەوە کراوە کە نەخوێندەوارو خوێندەوار جیاوا زییان زۆرە؛ بەڕاستی خوێندەواری ئەوەندە جێی شانازی یە پێغەمبەر لە حەدیسێکا مەدحی عەلی کوڕی ئەبی تالیب ئەکاو ئەفەرموێ :

[**أنا مدينة العلم وعلى بابها**] ، واتە من شاری زانستم و عەلیش دەرگاکەیەتی ..

لە ڕاستی دا خوێندەوارو نەخوێندەوار زۆر جیاوازن ، جیاوازی یەکەیان (ئاسمان و ڕێسمانە) ، نەخوێندەوار بەو شێوەیە بیر ناکاتەوە وەکو ئەوەی خوێندەوار ئەیکاتەوە، نەخوێندەوار ئەو هەنگاوەنانێ کە خوێندەوار ئەینێ ، بە خوێندەواریشە هەموو لایەنەکانی ژیان بەرەو پێش ئەڕوات و پێش ئەکەوێ ..

با بە هەموومان بڕیارەکەی میری شۆڕشگێڕ ... دەربارەی نەهێشتنی نەخوێندەواری بچەسپێنین و وەسیەتەکەی (پیرەمێرد)و هیواو ئاواتی (ع.و.نووری) و (گۆران) و (زێوەرو هەزارانی وەکو ئەوان بەدی بهێنین بۆ خزمەتی گەلەکەمان و ولاتە پڕ فەڕو خۆشەویستە دێرینەکەمان ...

---

١ - میرزا : - لە کۆندا بەو کەسانە وتراوە کە خوێندەوار بوون .

٢ - ئەحمەدی شاکەلی : - شاعیری گەورەی گەرمیانەو خاوەنی دیوانێکی بەرزو نایابە ، کاتی خۆی گۆڤاری گەلاوێژدا بەرهەمی بڵاو ئەکردەوەو دیوانەکەی لە لایەن نووسەری ئەم وتارەوە ئامادە کراوە بۆ چاپ و بەم زوانە ئەخرێتە ژێر چاپەوە .

٣ - ئەم شیعرانە لە دیوانی زێوەر (٩٣ ، ٩١ ، ٥) وە وەرگیراوە .

٤ - دیوانی (پیرەمێردی نەمر (ل ٢٠ ، محمدرسول (هاوار) - چاپخانەی (العاني) ، بەغدا ، ١٩٧٠ .

Institut kurde de Paris

ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان وێنەخشەی پێشکەوتووی پەرەپێدانی ڕۆشنبیری و چالاکی لاوان لە ناوچەی کوردستاندا

ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان لە ناوچەی ئۆتۆنۆمی کوردستانی عیراق ، ئەو دەزگایەیە کە بەرپرسیارە لە بزووتنەوەی ڕۆشنبیری ناوچەکەو بایەخدان بە چالاکی لاوان و سەرپەرشتی کردنیان و پەرەپێدانیان و ئیشوکارەکانی ئەم ئەمانەتە ، تێکەڵە لە نیوان وەزارەتی ڕاگەیاندن و ڕۆشنبیری و هونەرو لاوان .

بۆ ئەوەی ڕووناکی بخەینە سەر ئەو ئەرکە گەورانەی ئەم ئەمانەتە لە ئەستۆیەتی و ئەوەی بەدیهێناوەو ئەوەی دڵسۆزانە تەقەللای بەدیهێنانی دەدات . چاومان بە بەڕێز مامۆستا عبدالغفار الصائغ ئەمینداری گشتی ڕۆشنبیری و لاوان کەوت و لەبارەی ئیشوکاری ئەمانەتەکەیەوە دواو وتی :

- ئەمانەتەکەمان بەردەوام لە کارو ڕەنجی بەرهەمدارداییەو بودجەی نوێمان نەخشەی زۆر پڕۆژەی هونەری و ڕۆشنبیری داناوە . لە ڕووی ڕۆشنبیریەوە ، دەمانەوێ « کۆشکی ڕۆشنبیری و هونەر » دروستبکەین و لە کۆتایی ئەمساڵدا [illegible] بێ و نیو ملیۆن دیناری تێدەچێ ، ئەم کۆشکە لە هەولێر دەبێ و نەخشەی ئەوەش دانراوە لە سلێمانی و دهۆکیشدا بکرێتەوە .

دیسان خەریکی کارین بۆ دروستکردنی سێ یانەی ڕۆشنبیری لە پارێزگاکانی ناوچەی کوردستاندا ، هەروەها بە دەستەوەیە پێنج مەڵبەندی نوێی لاوان لە چەمچەماڵ و مەخمورو زاخۆو دهۆك و سلێمانی دروستبکرێ لە پاڵ ئەوەدا کە ئێستا دە مەڵبەندی کراوەمان هەیە .

هەروەها مامۆستا عبدالغفار ڕای گەیاند کە : ئێستا کار بۆ تەواوکردنی سێ پڕۆژە بەردەوامە ، خانوی لاوان و هۆڵی داخراوی وەرزش « زستانە »و حەوزی مەلەکردن دیسان بۆ زستانەو نیازیشمان وایە ئەم پڕۆژەیە لە هەموو پارێزگاکانی تردا بکەینەوە ، چاومان لەوەیە هەموو قەزاو ناحیەیەکی ناوچەکە ، هەتا گوندە نوێکان ، مەڵبەندی لاوانیان تێدابکرێتەوە .

دیسان ئەمانەتەکەمان چەند پڕۆژەیەکی بەدەستەوەیە بۆ پەیکەر دروستکردن لە شارەکاندا ، لەو پەیکەرانەی بەدەستەوەن لە هەولێر پەیکەرێك نیشانەی کاروانی شۆڕش بێ و پەیکەرێکی تر هونەری گەورە لە ناحیەی ابراهیم خلیل بەرامبەر ئەو پردەی دەچێ بۆ تورکیا ، هەروەها ئەمانەتەکەمان پاداشتی داناوە بۆ دروستکردنی چاکترین پەیکەرو تابلۆ دەربارەی ئۆتۆنۆمی و صلاح الدینی ئەیوبی . بەر لەوەش ناوی « ابن مستوفی »مان تا لە گەورەترین هۆڵ لە هەولێر .

مامۆستا عبدالغفار باسی ئەوەی کرد کە ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان ، بەتەنگ باری ژیانی هونەرمەندو ڕۆشنبیرەکانەوە دێت و لە کانی نەخۆشکەوتنی هونەرمەند ڕەسول گەردیدا یارمەتی داو هەروەها یارمەتی محمد صالح دیلانی شاعیریدا . بێجگە لە یادکردنەوەی شاعیرو ئەدیبە کۆچ کردووەکان .

لە مەیدانی هاندانی چاپەمەنی و کڕینی مافی چاپکردندا لە نووسەران ئەمانەت نەخشەیەکی بەرفراوانی داناوە نیازمان هەیە چاپکراومان بگەیەنینە (٤٠٠) چاپکراو جیا بەیارمەتی دانی نووسەران بێ یان بەکڕینی مافی چاپکردنی و تائیستا سێ دیوانی شیعرمان چاپکردوەو چەند بەرهەمێکی تریش بەدەستەوەیە .

لە چالاکیەکانی تری ئەمانەتەکەمان لە ڕووی ڕۆشنبیریەوە : ساڵی ڕابوردوو میهرەجانی شیعری کوردیمان بە بۆنەی نەورۆزەوە سازکردو ئەمساڵیش لە دهۆك میهرەجانێکی تری شیعرمان سازکرد . بێجگەلەوەی بەڕێوەبەرایەتیەکانی ڕۆشنبیری هەولێرو سلێمانی و دهۆك بەردەوامن لە بەڕێوەبردنی وەرزی ڕۆشنبیری و کۆڕبەستن و یادکردنەوەی نووسەرو شاعیرە نەمرەکانی کوردو لەم بارەیە دەست بۆ ئەو کۆڕانە دەکێشین بۆ یادی قانع و بێکەس و بریفکانی کران .

هەروەها ئەم بەڕێوەبەرایەتیانە تەقەللا دەدەن ڕۆشنبیری میللی لە ناو خەڵکدا بڵاو بکەنەوەو فلیمی سینەمایی دەگەیەننە گوندەکان و کتێبخانەی میللی دەکەنەوە .

لە پڕۆژە گرنگە ڕۆشنبیریەکانی تر کە بەڕێز ئەمینداری گشتی باسی کردن : هەوڵدانە بۆ کردنەوەی پێشانگایەکی هەمیشەیی پیشەسازی میللی کوردی و هاندانی هونەرمەندە میللیەکان بۆ دروستکردنی ئەو شتانەی سیمای کەلەپوورو نەریتی کوردەواریان پێوەیە .

سەرکردایەتی شۆڕش بایەخێکی فراوانی بە چالاکی لاوان داوە لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا ، لە ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان کاری دڵسۆزانە دەکرێ بۆ بەتەنگەوەهاتنی لاوان و بەدیهێنانی خواست و ئاواتەکانیان ئەویش بە کردنەوەی مەڵبەندی لاوان لە هەموو پارێزگاکاندا و هەروەك بەڕێز ئەمینداری گشتی بۆی ڕوونکردینەوە نیاز وایە مەڵبەندی لاوان لە هەموو قەزاو ناحیەکان و هەتا لە هەموو گوندە هاوچەرخەکانیشدا بکرێنەوە

ئەمە بێجگە لەو مەڵبەندانەی بۆ هاندانی توانای داهێنانی زانستی لاوان لە هەولێرو سلێمانی کراونەتەوە . بێنجگە لە کردنەوەی دەیان یاریگەو حەوزی مەلەکردن .

هەروەها هاوکاریەکی فراوان لە نێوان ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان و یەکێتی گشتی لاوانی عیراقدا هەیە بۆ بەتەنگەوەهاتنی پاشە ڕۆژی لاوان .

● بەشی لێکۆڵینەوە ●

ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا بەچاکی بایەخ دەدات بە بەتین کردنی چالاکی وەرزشی لەناو لاوانی ناوچەکەدا .

لە چاپکراوەکانی ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوان

دروستکردنی کتێبخانەیەکی گشتی لە هەولێر

دوای بەرچاوخستنی گلەیی هاووڵاتیان و خوێنەران لە سەر ڕووی لاپەڕەکانی ڕۆژنامەی « هاوکاری » و ئەلێك ڕۆژنامەی تری ناوخۆ لێپرسراوان لە گیروگرفتەکەیان کۆڵیەوەو دوای هەوڵ و کۆششێکی بێ سنوور بڕیار درا دەست بکرێ بە دروستکردنی کتێبخانەیەکی گەورەو فراوان ، کە تازەترین و ڕێکترین کتێبخانەیەك دەبێ لە باکوری وڵاتدا .

جێگری پارێزگاری هەولێرو سەرۆکی ئەنجومەنی پارێزگا وتی :

- کاتێ ئەم هەواڵە دڵخۆشکەرە ڕادەگەیەنین ، دڵنیاین کە زۆر لە خوێنەران و هاووڵاتیان بە دەست گیروگرفتی نەبوونی کتێبخانەیەکی ڕۆشنبیریەوە گیرۆدەن .. وە لە ڕاستیدا کتێبخانە لە شاردا بەنموونەیەکی فراوانی شارستانی دادەنرێت و یەکێکە لە پێداویستە هەرە گرنگەکان کە پەیوەندیەکی توندو تۆڵی هەیە بە جەماوەرەوەو ئێمەش لەگەڵ هاووڵاتیاندایین کە گلەیی لە نەبوونی کتێبخانەی گشتی دەکەن و پەنجە بۆ ئەوە ڕادەکێشن کە جێگای کتێبخانەکەی ئێستا خواستی خەڵك زامن ناکات و بە پێی پێویستی خوێنەرو ڕۆشنبیران نیە ....

+ ئەی سەبارەت بە کتێبخانەی نوێ تا ئێستا هەوڵ و کۆشش گەیشتۆتە کوێ ؟! .

- لە بودجەی ئەمساڵەدا ، توانیمان « ٢٠٠ » هەزار دینار بۆ دروستکردنی بینای تازەی کتێبخانەکەی گشتی تەرخان بکەین ، وبەم نزیکانە دەست بە کارەکە دەکرێ و جێگاکەشی لە ناو جەقی شاردایە ، بۆ ئەوەی هاووڵاتیان زیاتر بتوانن هاتوچۆی تێدا بکەن .

● هەروەها وتی :

- لە وەڵامی ئەو پرسیارانەی کە سەبارەت بە نەبوونی کادیری هونەری لەو دەزگایەدا لە ڕۆژنامەکان ئاراستەمان دەکرێت ، دەبێ ئەوە ڕابگەیەنین ، کە « میلاك » ێکی تازە دادەنێین و بڕیار وایە کە چەند فەرمانبەرێکی هونەری تر لەو بینایە تازەدا کار بکەن . وە کتێبەکان لە سەر شێوازێکی نوێ و تایبەتی دادەنرێن .

پ . هاوكاری - هەولێر .

لە کارگەی شەکری سلێمانی نەخشەی زیادکردنی بەرهەم چالاکانە ڕادەپەڕێنرێ

● فریا عبدالله پەیامنێری « هاوکاری لە سلێمانی ● »

چۆن تەقەللای ١٢٣٠ کارگێڕ دەبێتە شیرینی ؟

بێگومان زۆر شتێکی ئاساییە ، بەکەو چکێك شەکر چایەکی تاڵ شیرین بکەین ، بەڵام بزانین سەرچاوەکانی ئەو کەوچکە شەکرە کوێیە ؟

بۆ ئەم مەبەستەش چوینە کۆمپانیای شەکری سلێمانی ، ئەوە نزیکەی دوو ساڵە دەستیان کردوە بە شەکر دروستکردن ژمارەشیان دەگاتە ١٢٢٠ کرێکارو فەرمانبەر لەمانە نزیکەی هەزاریان لە سلێمانی و ٢٢٠ کەسی تریشیان لە شارەزوورو مەڵبەندەکانیان ئیش دەکەن ، واتە ١٩٧ فەرمانبەرو ١٠٢٣ کرێکاریان هەیە .

لەو سەردانەدا چاومان بە بەڕێز مصطفی سلیمان عبدالله بەڕێوەبەری گشتی کارگەی ناوبراو کەوت و پرسیمان :

ئاشکرایە ئەمڕۆ ڕۆژی کارو بەرهەم و دەستهێنانە ، تکایە لەم ڕووەوە بەڕێزتان چی ئەڵێن ؟

وەڵام : بڕیار وایە بەپێی نەخشەی ساڵی ١٩٧٨ بتوانرێ ٦٠٨٣٠ هەزار تەن شەکری سپی لە شەکری خام و چەوەندەر دەربهێنین لە وەرزی یەکەمدا کە مانگەکانی [کانونی دووەم و شوبات و ئازارو نیسان] ئەگرێتەوە توانیمان ٢٣٢٠٠ هەزار تەن دەربهێنین ، واتە لە ١٠٠٪ی نەخشەی بەرهەممان چەسپاندوە . ئەگەر بەراوردێك لەگەڵ ساڵی پاردا بکەین و هەمان مانگەکانی ئەمساڵ بکەین بەنموونەی بەڵگەمان ، دەبینین ئەمساڵ دووقات و نیوی ساڵی ڕابوردوو دەر دەچێ ، ئەوەی شایانی باسە بەپێی نەخشەی ساڵی ١٩٧٩ بڕیار وایە ٦٤٢٢٠ هەزار تەن شەکری سپی دەربهێنین .

بازاڕی فرۆشتنی :-

لە ساڵی ڕابوردوودا تەنها پارێزگای سلێمانیمان بە دەستەوەبوو لە بەر ئەوە بەرهەم و بازاڕی فرۆشتنمان ئەوەندە زۆر نەبوو ، بەڵام ئەمساڵ جگە لە سلێمانی و تامیم و دیالی ، بەشێکیش لە شاری بەغدا تەجهیز دەکەین لەبەر ئەوە ئەمساڵ بەرهەم و بازاڕی فرۆشتنمان گەلێك گەرمترە ، بەڵگەشمان ئەوەیە لەیەك مانگدا ...٥ هەزار تەن شەکری سپی دەردەهێنین .

کێڵگەکانی چەوەندەر !

بەگوێرەی زانیاریەکانی دائرەی کشتوکاڵی کارگەکەمان و ئەوتاقی کردنەوانەی لە پێشدا کراون ، ڕوون بوەتەوە کە چاندنی چەوەندەر لە هەموو شوێنەکانی پارێزگای سلێمانیدا دێتە دەست . ئەوەی جێگای داخە ، بەتاقی کردنەوەو کردار دەرکەوتوە کە جوتیار ئارەزوویەکی تەواو پێویستی بۆ چاندنی چەوەندەر نی یە ، جونکە جوتیاران تا ئێستا ڕێگاو شوێن و جۆنیەتی پەروەردەکردنی چەوەندەر نازانن ، بەڵگەشمان ئەوەیە کە جیاوازیەکی فراوان لە نێوان بەرهەمی دوو دۆنم زەویدا کە بەدەست دوو جوتیارەوەیە بەدی دەکرێ ، واتە جوتیارێکی وا هەیە لەیەك دۆنم (١٥) تەن دەهێنێتە بەرهەم ، بەڵام

لەلای هەندێکی تریان کەم دەبێتەوە لەم ڕووەو چەند کارێکیشمان بۆ ڕەخساندوون وەك بەرزکردنەوەی نرخی کڕینی یەك تەن چەوەندەر لە (٦) دینارەوە بۆ (١٠) ، لەگەڵ تەرخانکردنی دوو دینار بۆ هەقی کرێی گواستنەوە جگە لە فرۆشتنی سەمادی کیمیاوی بەنیوە قیمەت و پێشکەش کردنی تۆو بە خۆڕایی .

هەر لە پێناوی سەرکەوتنی ئەم هەوڵەدا سێ مەڵبەندی ڕابەریمان لە شارەزوورو ڕانیەو حەویجە کردوەتەوە جگە لە ئامادەکردنی پسپۆڕان و شارەزایانی ئەم بوارە هەروەها تراکتۆرو هەموو ئامێرێکی کشت و کاڵمان بۆ ئامادە کردوون بۆ ئەوەی زەویەکانیشمیان بە خۆڕایی بۆ بکێڵن ... ، لەگەڵ ئەوانە هەموویدا لەوە باوەڕدابین کە ناتوانرێت بە تەنها بەرهەمی جوتیار بکەین بە داری دەستمان ، بۆیە دەزگاکەمان دەستی کردووە بەدامەزراندنی چەند کێڵگەیەکی چەوەندەر لە سەر ڕێبازێکی زانستیانەی نوێ ، لەوانە کێڵگەکەی شانەدەرێ لە ناوچەی شارەزوور بە ڕووبەری (٦) شەش هەزار دۆنم زەوی کە ئێستا بە گەرم و گوڕی ئیشی تێدا دەکرێ ، ئەمەش کراوە بە (١٦) بەشەوە و لە هەر بەشێکیانا بیرێك هەڵکەندراوە

کە نزیکەی ٣٠٠ گاڵۆن لەیەك دەقیقەدا ئاو ئەدات ، ئەم بە شانەش ١/٣ی بۆ چەوەندەرو ٢/٣ی بۆ بەرهەمی تر تەرخان کراوە .

پاش ئەم چاو پێکەوتنەی بەڕێز بەڕێوەبەری گشتی کارگە چوینە لیژنەی نەقابەی کرێکاران و چاومان بە کاك ئاوات احمد جێگری سکرتێر کەوت و داوامان لێکرد دەربارەی چۆنیەتی ئیش و کاری کارگەو تەنگ و چەڵەمەکان و دەستکەوتەکانیان بدوێت ئەویش ووتی : بێگومان کارگەکەمان بەسێ وچان کاردەکات و لەهەر نۆرۆژێکدا سێ ڕۆژ پشومان هەیە ، هەروەها یاسای خەڵاتکردن بەشێوەیەکی تەواو چەسپاوەو زۆر بەتەنگی یاسای خوێندنی اجباریەوەین بۆ ئەم مەبەستە دوو پۆلمان کردوەتەوەو کرێکارانی نەخوێندەوارمان فێری خوێندنەوەو نوسین ئەکەین .

کرێکارەکانمان لەماڵەوە بۆ کارگە و لەکارگەوە بۆ ماڵەوە بە ئۆتۆمبیل دەگوێزینەوە . لەناو کارگەو خانوەکانی کارگەدا خەستەخانەیەك هەیەو هەموو ڕۆژێك دکتۆرێکی تایبەتی سەرمان لێئەدات ، جگە لە برین پێچێکی هەمیشەیی . هەروەها لەناو خانوەکاندا قوتابخانەیەکی سەرەتایی و نانەواخانەیەك کراوەتەوە ، بێگومان جگە لە چێشتخانەی فەرمانبەران یەکێکیش بۆ کرێکاران کراوەتەوەو هەر ژەمی خواردنێك بە (٤٠) فلس دەفرۆشێت بە کرێکار لەکاتێکا ئەو ژەمە خواردنە (٥١٠) فلس لەسەر کارگە دەکەوێت ، دواجار ئەم دوو داخوازیە دەخەمە پێش چاوو :

١ - بەخشینی موخەساساتی بدل عدوی .

٢ - تەرخان کردنی

بروانە : ل ٧

مصطفی سلیمان

ئاوات

ساجدە عبد الوهاب

جوهر فتاح

جێشتخانەی کرێکارانی کارگە

کارگەی شەکری سلێمانی

Institut Kurde de Paris

لگەل سەرۆکێ ئێکەتیا نڤیسەڤانێت کورد لدهوکێ

● فاروق ئامێدی ●

هەلبەت ئێکێتیـــــا نڤیسەڤانێت کورد لپاریزگەها دهوکێ تازە هاتیە ڤەکـــرن و دامەزراندن .... ئەم دزانین گەلەک هەڤال دوستێت تورەیی و فولکلوری و رەوشەنێ ژگەنج و تولازان لدهوکـێ هەنە .... ئەگەر هاتبــا ئەڤ ئێکێتیە نەهاتبا ڤەکرن.. دا گەلەک ژڤان هەڤال دوستان یێ باهرین ژکانیا رەوشەنبیێ و ئەڤ ئاڤە نەدهاتە دەرێژکرن کو هورێ ببیتە سەر رویبـــارێ جزیری و خانی و مەولـــەوی و کویی و .... و ..

دیسان گەلەک ژ گەلەپوریت و شوینەوارو مێژوویی و تورەیـێ کوردی داهێتـــــە هنداو بەرزەکرن .

وەلێ بزاڤ و خەبات لپاشەروژێ هەر دێ بسەرکەڤیت و کەس نکاریت پێشکەفتنـــێ راوستینیت ... لڤێرە هـەر وەکی مە گوتی زەڤـــــەرو چالاکێت دلسوژێت تورەیی و رەوشەنبێ بسەرکەفـــــت و ئێکێتیا نڤیسەڤانێت کـــورد لدهوکێ دامەزراو ، هیڤـــی و ئومێدا هزار خوشستڤییـــت خودان قەلەمان هاتـــــە بجەئینان .

هیڤی و دارخازا هـــــەر رەوشەنڤانەکی ئەوە کــۆ ئێکێتیا نڤیسەڤانێت کـــورد لدهوکێ بپێشکەڤیت و خەباتا رەوشەنبیێ گەرم کەت و کریسکا لێ بەرزو بلندبـــــــکەت و بپەشینیت و ڤەژەنیتەڤ نـاڤ هەمی مللەتی بو روژکـــــا خۆشترو بگەهینە پەیسکـــا مللەتێت سەرکەفتـــــی و سەربلند .

دەمێ لڤێ دیماهیێ مـــــن سەیدایێ هێژا « احمد عبدالله مصطفى » لبازێرێ دهوکـــــێ دیتی ... هەر بجە مـــن ژێ دارخازکر کو گوتارەکێ لسـەر دامەزراندنا ئێکێتیێ لدهوکـێ بنڤیسیت ، براستـــــی سەیدایێ بەرکەفتی هـــــەر هادری دارخازا مـــــن بجەئیناو ئەڤا خوارێ دەقـێ گوتارا سەیدایـــێ هێژا « احمد عبدالله مصطفى » یە سەروکێ ئێکێتیا نڤیسەڤانێت کورد لدهوکێ :

من پێخۆشـــە بـــو خوێندەڤانێ هێژا چەنـــد ئاڤرویێ و روونکرنەکێ دڤـــی دەراڤیدا ، لســـەر ژیو ڤەژینا ئێکەتیا نڤیسەڤانێـــت کورد لدهوکێ بئاخڤین و چەند سالوخدانەکا لسەر کاروبارێت وێ دیارکەین .

ئێکەتی بناف « هەیئــــا « تەحضیری » هاتــــە پێکهاتن پشتی ڤێکگەهشتنـــا چەند تورەڤان و نڤیسەڤانێـــت کورد لدهوکێ لدیف داخـــازا ئەمینداری گشتی یـــێ روشەنبیری و لاوان ماموستـــا عبدالغفار الصائغ و بەرهەڤبینا ئەمینداری گشتی یێ ئافخـــو ماموستا محمد امیـــن محمدو دگـەل نوێنـــەرێــــت ئێکەتیا هەولێرو سلەیمانیێ و دگەل پالڤەدانا سەرکردایەتیا شوعبا دهوکێ یا حزب بەعسا عەرەبـــی ســـوشیالیست بئامادەبینا هەڤال مزهر مطنی دکومبینێدا .... ئـــەم بشانازی زۆر ریزو سوپاسیـا خۆ دیاردکەین بو هاریکاریـــا وێ ژبو پێشخستنا ئێکەتیا مە دئارمانجێت خۆدا بێـــت نیشتمانی و روشنبیری .... هەر هۆسا گەلەک پیـــت و پالڤەدانەک هاتەدان ژلایـــێ میریڤە ژبو ئاشکراکرنـــــا بزاڤ و بەرهەمێت نڤیســــە- ڤانێت دهۆکێ ، ژبلی هنـــەێ ئەو فولکلورو ســامـــــان و دەولەمەندیا کەڤنەواری دنـاڤ دەڤەرێ بەهدینادا بێتـــــە خۆباکرن .

پێکهاتنا ئێکەتیا دهۆکـــێ ژڤان ئەندامانە هەتا کونگـرێ بێنجێ بێتە گریدان .

١ - احمد عبدالله مصطفى	سەرۆک
٢ - تیلی امین علی	سکرتێر
٣ - صلاح‌الدین احمد عزیز	ئەمین صندوق
٤ - عبدالرحمن صالح‌حسن	ئەندام
٥ - عبدالکریم فندی یحیی	ئەندام
٦ - وارتکێس موسێس	ئەندام
٧ - انور محمد طاهر	ئەندام

پشتی هەبژارتن و پێکهاتنـــا ڤێ هەیئێ چەند برێـــــارەک هاتنەدان ژبو کارو خزمەتێت ئێکەتیێ ، ژوان بریاران :

١ - ڤێککەهشتنەک دگـەل خودانێت هزرو بیرێت روون و راست دتورێ کوردیـــــدا ، هلگرێت پێنڤیسا ، [illegible] کانەکێ پێشکەفتنێ پێشختنـــــا مروڤی ، تەڤ گەلـــــــی هوزەڤان و هەڤال دوستو دلسوتێت تورێ کوردی .

٢ - چەند کۆرێـــــــت تورەیی و روشـــــەنبیری بێنەگرێدان .

٣ هەر هۆسا برێـــــار هاتەدان گەلەک سامانـــــێ فولکلوری بێتـــــە لێکدان و تومارکرن ، نەخاســــــمە بەهدینا خۆدان فولکلورەکـــێ بەرفرەهو نـــــەخوبایـــە دچاپکرنێدا .

٤ - مە بدلەکێ شاهوخۆش شانازین ، ئەگەر ڤێککەهشتنو نێزیکی پەیدابیت . دگـــەل اڤێت هەولێرو سلێمانیـــێ دبارو دەراڤێ وێژێ کوردیدا .

پشتی ڤێ چەندێ مە شیـا ئەم کومەلەکا باش ژتورەڤان و نڤیسەڤـــانان کـــوم بکەین دکۆمبینەکـــــا بەرفرەهدا ، سەروبەرێـــت ئێکەتیێ هاتنـــە روونکرن بو جڤانێ ، نەخاسمە ئـــەو ئاستەنگ و گرێیت درێکـــا ئێکەتیێ دا هەنە بێنەڤەکرن... دوێ کومبینێدا گەلەک پرسیارو بیرورا هاتنەدان براســـــتی دجهگرتی بــــون ، ژوان بیرو پرسیارا : « چەند لاپەرێـــت گوڤارو روژنامێت کــــوردی نەخاسمە هاوکاری بەیان - روشنبیری نوێ پشکا کوردی لعیراقێ هندەک لاپـــــەرە بێنە تەرخانکرن بـــــۆ نڤیسینێت زارێ کرمانجـــی لدەڤەرا دهۆکێ ، هیڤیداربــن کاربەدەستێـــت راگەیاندن و روشەنبیرێ ڤان بیروراییـــت مە بجێ‌بینن بسوپاسیڤــە . ژلایەکێ دیڤە مە گەلـــــەک پێخۆشە ئەم هاریکاریـــــا (کۆرێ زانیاری کورد) بکەین دگەلەک کارێت فولکلـــوری و زمانیڤە نەخاسمە کــــۆر پێدڤیێ هەر کوردەکێ یـــە ژ بو موکومکرنا لایێت زمانـــی و وەرگرتنا پەیڤ و گوتنێت کوردی بێت پەتی . »

چەند کێم و کاســـــیێ و پێدڤیێت ئێکەتیێ :

١ - ئێکەتی پێدڤیـــێ وان کەسانە ئەوێن خۆدان بیـــرو هزرێت پێشکەتـــــی دتورو فولکلۆرێ کوردیدا ، مە دڤێت ئەڤ ئاستەنگە ببیتە بانگـــەک بو هەر نورەڤانەکـــــی ، نڤیسارەکێ دەستــــــێ هاریکاریێ و پالڤەدانــــــێ بکێشنیتە خزمەتێ گاڤـــــا داخازتنا مە بو وان ژ بـــــو ڤەگێرانا کۆرەکێ تورەیـــــێ بان هاریکاربا مە بکەت ژلایێ ژێدەراڤە ژ پەرتو کێت کوردی بان بزارێت نەتەوێت دی .

٢ - نەبوونا پەرتووکخانەکا تایبەتی بئێکەتیێ ڤــــــە ژپەرتووکێت کــەڤن و نوی ، هیڤیدارین دەستـــــێ بارمەتیدانێ بیمـــــت دپاشەروژادا نەخاسمە کۆرێ زانیاری کوردو رێڤەریـــــا گشتی یا روشنبیری کوردیێ هەمی دلسوژیت مەدڤـــــی دەراڤیدا ئەوێن خۆدان شیان و توانانە بو بێشکێشکرنـــا پەتووک و ژبدەرا ، چونکـــــە ئێکەتی ساڤایە ، پشکوژەکـــا رەنگینە دباخچێت کوردستانێدا پێدڤیێ ئاڤدان و چاڤدێریێ یە .

بڤێ چەندێ‌ڤە ڤێ روونکرنێ بدووماهی دینم لســـــەر ڤەژین و ڤەگەریانا ئێکەتیـــا نڤیسەڤانێت کورد لدهۆکـــێ ئێدی بو گەهشتنەکـــــا دی برێزو سوپاسڤە .

لەعلا بەدەخشانێ مەلا !

ژێهاتینێ ، نە رویبار ژکەنارا تێر دبە .. نە زەڤی ژ بارانێ تێر دبە .. نە کەو ژ قەبینێ تێر دبە .. نە شە ژ .. بسکان تێر دبە .. نە بەفر ژ کومتا تێر دبە .. لەورا ئەژی ژ شعرێت شاعرێ مەزن - مەلایێ جزیری - تێرو خنێ نابم !!

دگەریانەکا لەزوبەزدا بو ناڤ گولشەن و گولزارێت - جزیری - تشتەک کەتە بەرچاڤێت مە ، سەرنـــج و مەرەق راکێشا ، ئەوژی بکارئینانا مشـــە توخـــم و تەخلیتێت بەرێت گرانبهایە دهــــۆزانێت وی‌دا .. هۆزانڤان مینا گەوهەری‌یەکێ بسپورو شەرەزا یـــارا خو بهزاران رەنگێت لەعل و عەقیق و مراری یا خەمل و کۆک دکەت .. لەوان دڤێ گوتارێ‌دا مە خۆرچکـــا خۆ دملێ خۆ دانا ، پاشەزین شورکی داتژی و مشتی بەرێت رەنگاورەنگ و گرانبها بکەین .

کورت و کرمانجی - جزیری - ئەڤ بەرێـــت گرانبهاییێت خارێ ، هەمی دهۆزانێت خودا بکار ئینانە مینا دێ لسەر ئاخڤین و پەیڤین و راڤەکەین .

١ - ئەلماس

گزیرو سەرۆکێ بێ بەفلێ بەرێت گرانبهایە .. برسقین و تەیسینا وی گەلەکا جوان و سپەهیـــە .. بتیروژکا (ءاکس) تێتە کەرکرن و پارچەکرن .. بەرەکێ رەنگاورەنگە ، سۆرو زەرو کەسک و شین و سپی‌یە .. کانگەهێت دەرئینانا وی لهندستان و ئەمریکا ژێـــری و ئەفریقیا هەنە . [بنێرە : د. عبد الرحمن زکی /الاحجار الکریمه فی الفن و التاریخ -القاهره ١٩٦٤ م-ل: ٦٠- ٦١ . دیسان : محمود علی صالح / الماس وصفـــاو تقییم - القاهرة ١٩٧٣م - ب : ٢٦ - ٢٩ . دیسان : محمد شفیق غربال / الموسوعه العربیه - القاهره ١٩٦٥م- ب : ١٦٢٢] .

جزیری ، باراپتر - ئەلماس - بو تەشبیها دەست وزەندێت سپی و بەفرین ، یان بو شیرێ سپی و برسقی ، یان بو هەر تشتەکێ دیێ تەیسوک و شولحەدار بکـــار ئینایە مینا :

باقوتی فرۆشان دکەف (ئەلماس) ی شکەستن
ئەڤ صەفحەئێ (ئەلماس)ی کو نەقاشی رەقەم‌دا

یان :

شیرێ (ئەلماس) کشینت تو ژ لامع دە خەبەر
ڤەکرت حوقەئێ یاقوتی ژ گەوهەر مەکە بەحـــث

دیوانا جزیری /م . نوری - ب : ٣ ، ١٣

٢ - یاقوت

زرەهـو بنەمالا کانەکیە دبێژنێ

یاقوت مشە توخم و تەخلیتن وەکی : بهرمان و گولنارو ئەترەچی و کائی .. هتد ، رەنگێت وی : شین و زەرو سۆرو مۆرن .. کوردان ژ مێژەوەرە بو قاش و ســـەفا گوستیرک و گوهارکا بکارئینایە .. دەرئینانـــا وی لئەفغانستان و بورماو چین و دەڤەرا کشمیرو کارولینا مشەیە .

[بنێرە : د. عبدالرحمن زکی /الحلی فی التاریخ الفن - القاهرة ١٩٦٥ م- ب : ٤١ - ٤٨ . دیسان : محمد شفیق غربال الموسوعه العربیه /القاهره ١٩٦٥م - ب : ١٩٧٧] .

باراپتر - جزیری - یاقوتێ سۆر بکارئینایە بـــو تەشبیەو لێکچونا لێڤێت سۆرو قورمزی ، یانژی وەکی بەرێت گرانبها بتاو داڤا رستکاڤە بێتە رێزکرن مینا :

میمی یا (یاقوتی) یا سەرچەشمەئێ ئابی حەیات
حوقەئێ دوردانەئی یا لەعلی شەککەر خاستاین

یان :

تەبرک و عیقدو شەراب و نەترەک و بەرگ و وەرەق
هەر بلەرزو جەزبەیین (یاقوتی) تابێ راست و چەپ

دیوانا جزیری /م-نوری -ب: ٩٢ ، ٢٠

٣ - عەقیق

ژ رەهـو بنەمالا کانەکیە دبێژنـــێ : کوارتـــز بعەرەبی دبێژنێ : البللور الصخری .

عەقیق ژی گەلەک توخم و تەخلیتە وەکی : پراس پلاســـما ، سارد وعەقیقێ یەمانی .. ژ رەنگێت وی : ســۆرو زەرو شین و رەش و سپی‌یە ، ژ هەمیان ژێهاتی‌تر و گرانبهاتر یێ سۆرە ژ توخمێ سارد .. ئەڤێ دیماهیێ - جزیری - مشە بکارئینایە .. کانگـــەهێـــت دەرئینانا عەقیقی لڤان جهانە : بەرازیـــل ، چـــین ، هندستان ، ئەفغانستان ، ئەلمانیـــا . [بنێـــرە : د . عبدالرحمن زکي / الاحجار الکریمـــه في الفـــن والتاریخ - القـــاهـــره ١٩٩٤م-ب: ١١٠ -١١٣ . دیسان : حسن عمید / فرهنـــگ عمیـــد - أز انتشارات جاویدان - ب : ٨٣٠ . دیسان : محمد شفیق غربال /الموسوعه العربیه - القاهرة ١٩٦٥م - ب : ١٢٢٢] .

مە بەری نهو گوت - جزیری - گەلەک عەقیقـێ سۆر بکارئینایە .. ئەوی ئەو یان بو تەشبیها شەراب و مەیا سۆر یان بو تل و سەرتلێت سۆرو ســپی و نازک بکارئینایە مینا :

ئەو تلێین نازک رەقیق ، پڕ دامە فنجانا (عەقیق)
ئەو بادەیا نورین رەحیق ، مننەت بمن وەهابی‌دا

یان :

نازکا من دسەمائێ بسەر ئەنگوشتێ (عەقیق)
دامە ئیرو دسەرائێ قەدەحەک تـازە رەحیـــق

دیوانا جزیری /م . نوری - ب : ٤ ، ٧٧

٤ - مراری

مرۆڤی ژ کەڤندا مراری نیاسینە .. فەیلەسۆفێ یونانی - أرسطو - دبراڤوکا خودا (الاحجار) ژ مێژە گوتی‌یە : مراری بەرەکێ گرانبهایە .. بو چەک و خشلي بکاردئینن .. ژ دەریا فارسی (یاراست ژ کەنـــداوێ عەرەبی . ع . م) مشە دەردئینن .. تـــەڤاف بـــو ئاخفتنا - أرسطو - ی .

ژ رەنگێت وان : زەرو کەسک و شین سۆرن.. ژ نیڤا حەیوانەکی دائینەدەرێ دبێژنێ ..

هندەک توخمێت مراری‌یا تیروژک و برسقینا هـــەی نەمازە یێت سپی .. ژ ڤان دەریاو کەناران مشە هەیە : کەنارێت هندستان و سیلان و بابان و چین و کەنـــەداو کەنداوی عەرەبی و دەریـــاسۆرو گەلەک جهێت دی ژی . [بنێرە : د . حسین فوزي /حدیث السندباد القدیم - القاهره ١٩٤٣م-ب:١٤٩ . دیسان : کۆڤارا -العربی-/ گوتارا سلیم زبال-هژمار (١) سالا ١٩٥٨ م . دیسان: محمد شفیق غربال / الموسوعه العربیه / القاهرة ١٩٦٥- ب : ١٥٨٠] .

- جزیری - دهۆزانێت خودا پەیڤا مراری‌یـــا کوردی بکارنەئینایە .. لێ شوینا وێ پەیڤا - لؤلؤ - یاعەرەبی بکارئینایە .. ئاشکارە چو باشقەو جودائـــی دناڤبەینا هەردوان دا نینە .. دیسان رەنگێت وان ژی بکارنەئینایە بەلکو هندەک رامان و مەبەستێـــت دی ژێ ژەنینەو پەیداکرینە مینا :

گەر (لؤلؤ) یێ منثوری ژ نەزمێ تو دخوازی
وەر شعرێ (مەلێ) بین ، تە بشیرازی چ حاجەت ؟!

یان :

کەوکەب و قەوس و قوزەح (لؤلؤ)یێ بەندا حەیدەری
تێن طەوافا زولف و خالێن دل روبابێ راست و چەپ

دیوانا جزیری /م . نوری - ب : ١٢٩ ، ٢٠

٥ - لەعل

بکوردی و فارسی دیسان دبێژنێ : بەدەخش یان بەلەخش کو جهێ دەرئینانا ویـــە لئەفغانســـتان و تورکستان .. ژ رەنگێت وی : سۆرو کەسک و زەرن ، یێ ژ هەمیان جوانترو بەترختر رەنگێ سۆرە .. بڤـــی رەنگێ دیماهیێ گەلەک کەتی‌یە ناڤ شعرێت کلاسی‌یێت کوردی .. کانگەهێت دەرئینانا وی نهو : لهندستان و سیلان و ئەفغانستان و بەرازیل و ئوستڕالیا مشەنە . بنێرە :

ابن الاکفانی - محمد بن ابراهیم / نخب الذخائر في احوال الجواهر - ژبەلاڤکرنا انستاس ماری الکرملـــی - القاهرة ١٩٣٩ م - ب : ١٤ - ٣٠ .

دیسان : د . عبد الرحمن زکي / الاحجار الکریمه في الفن والتاریخ- القاهـــره ١٩٦٤ م-ب : ١٢٠-١٢٣ . دیسان : حسن عمید / فرهنگ عمید - أز انتشارات جاویدان - ب : ١٠١٣) .

جزیری ، لەعل بعەلبا مەزن بکارئینانە یتایبەتی یێت سۆر .. لەورا نە دویرە چو هۆزانێت وی نەبورن بێ‌ی هلاویستن و پێڤەکرنا لبەکا لەعلێ بسنگ و بـــەرێ وێڤە .. ئەم نکارن ژبەر درێژی‌ێ مشە نمونا رێزکەیـــن .. ئەوی لەعل بو تەشبیها فنجان و مەی و شەرابـــێ دیسان بو لێڤێت سۆرو قورمزی بکارئینانە مینا :

شەربەتا لام و بێیان ئەز بحەیاتێ نادم
بادەیا (لەعل)ی‌ی بئاڤا ظولماتی نادێ

یان :

دورێ ناسوفتە دبێژم ژ لەبێ (لەعل) ی مەلا
گەر رەوان بەخشی نەبت نەزمێ کەرو لالی چ کەت ؟!

دیوانا جزیری /م . نوری - ب : ٨٩ ، ٧٤

٦ - زموررەد

ژ رەهو بنەمـــالا کانەکیە دبێژنێ

توخمێت وی مینا گەوهەری‌ێ عەرەب - شـــهاب الدین ابو العباس التیفاشی - دهژمێریت ئەڤەنە : ذوبابـــی کو کەسکە ، روحانی کووەکی بەلگێت روحانایە ، سلقی کو کەسکێ تاری‌یە ، سابونی کو سپی‌یە مینا سابونیا زەیتێ .. ژ کەڤندا خاتوبنێت مصرێ وەکی-کلیوپاترا- بکارئینایە بو چەک و خشلی ، دیستان نهو ژ ئەمریکـــا ژێری و سیلان و هندستان و مالاگاسی‌دا زاف و مشـــە دەردئینن . [بنێرە : محمد یحیی الهاشمی / کۆڤـارا - الکتاب ژمارە (١٠) سال ١٩٥١ م - گوتارا : الزمرد في مصر - ب : ٦٩٧ - ٧٠٤ . دیسان : شهاب الدین ابو العباس التیفاشی / ازهار الافکار في جواهر الاحجار - المجله الاسیویه - سالا ١٨٦٨م - عەرەبی‌یـــا وێ ژ نڤیسینا : کلیمونت مولیه . دیستان : د . عبد الرحمن زکی /الحلی فی التاریخ والفن - القاهره ١٩٦٥م -ب: ٢٥] .

هۆزانڤانێ مە - جزیری - زموررەدێ کەســــک بکارئینایە ، گاڤا بەژنا یارا خۆ تەشبیهکری ببەژنـــا نێرگزێت کەسکێت وەکی زموررەد :

نێرگزێن قامەت (زموررەد) سەرگران هاتن خەرام
چاری ئەطرافان برەفرەفلێ بحەش‌تێن سی‌وقاز

دیوانا جزیری / م . نوری - ب : ٥٧

٧ - فەیروز

بەرەکێ دیێ گرانبهایە .. ژ رەنگێـــت وی : خولیکی و کەسک و شینێ ئاسمانی‌نە.. شینێ ئەسمانێ ژ هەمیان جوانترو لەوەندترە ، نەمازە هەکە درستکادا بکەڤیتە نیڤا زێڕێ زەرو زیڤێ سپی .. فەیـــروزێ فارسی ئەوێ دبێژنێ - پیروزە - رەنگێ وێ‌ێ شینەو گەلەکێ بقەدرە .. جهێت دەرئینانا فەیروزی ئەڤەنە : ئیران دەڤەرا نیسابور ، مصر ، مەکسیک ، ترکستان ، ئوسترالیا . [بنێرە : حسن عمید / فرهنگ عمید - از انتشارات جاویدان -ب : ٨٨٦ . دیسان :د.عبد الرحمن زکي / الاحجار الکریمه في الفـــن و التاریـــخ - القاهرة ١٩٦٤ م - ب : ١٢٤ - ١٢٧ . دیسان : محمد شفیق غربال / الموسوعة العربیة - القاهرة ١٩٦٥ م - ب : ١٣٤٥] .

- جزیری - دهۆزانێت خودا فەیروزێ شـــین بکارئینایە ، دەما کراسێ یارا خۆ پێ تەشبیەکـری و گوتی یارا مە بکراسێ خوئـێ شینێ فـــەیـــروزی دیاروخۆیا بو :

شاهدێ جلوەنوما قودسیێ (فەیروز)ە لباس
هەچی رەنگێ تە نیشان دەت تو نیشانی خۆ بناس

دیوانا جزیری /م. نـــوری - ب : ٦٠

٨ - مەرجان

مەرجان پەیڤەیا یونانی بە رەهێت وێ یە .. ژناڤ هناڤێت حەیوانەکێ دەریائی کو شـــاک و تاک هەبن وەکی دارا ، دئینندەرێ .. ژ رەنگێت وی وەکی : سۆرو رەش و سپی .. یێ سۆر ژ هەمیـــان بقەدرو بهاترە ، بو قاش و سەفا گوهارک و گوستیرکێت کوردا مشە هاتی‌یە بکارئینان .. ئەو دەریاییێت ژێ تێتە دەرئینان وەکی : کەنداوی عەرەبی ، کەنارێت بەحرێن ، دەریای ناوەراست نێزیکی کەنارێت تونس و جزائرو کورسیکا ، دەریای سۆر ژ کەنارێـــت رۆژهـــەلاتـــا مصرێ . [بنێرە المسعودی - مروج الذهب ومعـــادن الجوهر - ج٤ب : ٩٧ . دیســـان : د . عبدالرحمـــن زکي / الحلي في التاریخ و الفن - القاهرة ١٩٦٥ م - ب : ٢٦ . دیسان : محمد شفیق غربال / الموسوعة العربیة - القاهرة ١٩٦٥ م - ب : ١٦٨٠] .

جزیری ، مەرجان بو تەشبیەو لێکچونا روندکا بکارئینایە دەما دجهەکی‌دا دبێژیت : مژیلانکێـــت مـــە گەلەک لەعل و مەرجان سۆمتن ئانکو گەلەک رونــــدک دارێتن ، حەتا دلێ بارێ نەرم بوی ، سەرا مـــەدای ، ئینا چاڤێت مە بدیتنا وێ روون و گەش بون :

سوفتین پڕ لەعل و (مەرجانان) بە موژگانان حەتا
دیدە رەوشەن بون بدینا دێم دورێ سیمەین غەبەب

دیوانا جزیری / م . نوری - ب : ١٦

٩ - دوڕ

دوڕ هەر مرارینە ، لێ هەکە پارچا مراریان یـــا مەزن بیت دبێژنێ - دوڕ - ، هەکە یا بچیک بیـــت دبێژنێ -مراری- .. لەورا پێدڤی ناکەت جارەکا دی توخم و رەنگ و تەخلیتێت وان دوبارەو دوگێســـن کەین .. دوڕێت ژ هەمیـــا جوانتروبهاتر یێت ســـۆرو گروڤرن ، لەوان مشە دشعرا کوردی‌دا دێـــم و ڕوی پێ هاتیە تەشبیەکرن مینا - جزیری - دبێ :

نێرگزا نازک و تەڕ نەی شەکەرا مەست و خۆمار
(دێم دوڕ)و لەعلي لەب و موحتەشم و موعتەبەرێ

یان :

ئیرو ژ شەهکاسا سوڕێ
مەی هاتە فنجانا صەدەف
مننەت کو ئیرو (دێم دوڕێ)
دامن مەیا حوسنا خوە خەف

دیوانا جزیری / م . نوری - ب : ١٥٩ ، ٧٥

هەر واسی - جزیری - جام و پەیالا بادەو شەرابێ ژی برەنگێ دوڕێ تەشبیەکریە گاڤا فەرموی :

دامە بدەستێ سوڕێ ، جاما ژرەنگێ (دوڕێ)
جەزبە گەها جانێ دل پڕ شەوشاندن هەما

دیوانا جزیری / م . نوری - ب : ٥

دیماهیێ باق و قەفتەکا بەبین و سیسنوکێـــت بێن خۆش ژ جانێ - جزیری - ڕا ، ئەوێ دئەسمانـــێ هۆزانا کوردی‌دا لەعلا بەدەخشتان و بەرملێ بنەفشان و سەرگەڤازێ گولگەشان :

(مەلا) باللە دڤی دەورێ ، بڤی رەنگی بڤی طەورێ
نەدی کەس دی ب مثلێ تە دەرئانین (دوڕ) ژ بەحرەینێ

عبدالرحمن مزوری

Institut kurde de Paris

درێژەپێدانی (پاشماوە)

سەرکەوتنی کۆنفرانسەکە بلاوپان دەکردەوە ، لەمە چاو ونبوو نەما .

لە قودسی داگیرکراویشدا قسەکەرێك بە ناوی وەزارەتی دەرەوەی دوژمنەوە دووپاتی کردەوە کە لەوانەیە کۆبوونەوەکانی کامپ دێڤید تا کۆتایی ئەم هەفتەیە بخایەنێ .

لە لایەکی ترەوە مەلیك حوسێنی مەلیکی ئەردەن بلاوی کردەوە ، کە حاکمی میسر انور السادات بەڵێنی داوەتێ کە هەر پێشکەوتنێك لە کۆنفرانسی کامپ دێڤیددا وەدەست هات بە تەلەفۆن ئاگاداری دەکا . دوا قسەکردنیشیان بەیەکەوە بە تەلەفۆن ، لە رۆژی دوو شەممەی رابوردوودا بوو . ئەوەی شایانی باسە جیمی کارتەری سەرۆك کۆماری ئەمەریکاو ساداتی حاکمی میسر لە رۆژی دەستپێکردنی کۆنفرانسی کامپ دێڤیدەوە چەند جارێك بە تەلەفۆن قسەیان لەگەڵ مەلیك حوسێن کردوە.مەلیك حوسێنیش تێکڕای قسەکانی کامپ دێڤید بە سەرۆکی رژێمی سوریا رادەگەیەنێ .

فیدائیەکان (پاشماوە)

● بڕیاری ناڕەوا

جگە لەمە ، چەند رۆژ لەمەوبەر دادگایەکی زایۆنی دوژمن لە شاری داگیراوی (غزە) هەندێ بڕیاری جۆراوجۆری زیندان کردنی بۆسێ هاووڵاتی عەرەب دەرکردبوو بە تاوانی بەربەرەکانێ کردنی داگیرکاری زایۆنی .

لەمانە ، (عودە شطایات عوادە)کە حوکمی ئەبەدی دراوە بە تۆمەتی نانەوەی کەپسوولەبۆمبا یەك کە پار بووبێ بە هۆی کوژرانی سەربازێکی زایۆنی .

جگە لەم (عبد شطایان عوادە)ی ئامۆزای دوانزە ساڵو (سلیمان سلمان طابا) پانزە ساڵ حوکم دراون بە تۆمەتی چەك هەڵگرتن .

حکومەتی تازەی (پاشماوە)

بە ناوی حزبی سۆشیالیست وتی حزبەکەی کە دوو ساڵ حوکمی پورتوگالی کردوە ئیمکان نییە ریگابە حکومەتی سەربەخۆی دی‌کۆستا بدات‌کە لە سەر حوکم بەردەوام بێت.

بە پێی دەنگوباسەکان حکومەتی پورتوگال کە چەند رۆژێك لەمەوبەر لە پەرلەمانی ئەوڵاتە بەرنامەکانی لێکدەدرایەو لەبەر ئەوەی ئەندامانی حزبە سەرەکییەکانی پەرلەمان دەنگیان نەدایە تووشی نوشوستی بوو .

بەڵام بە پێی دەستووری ئەو وڵاتە حکومەتی دی‌کوستا لە سەر ئیش‌و کاری خۆی بەردەوام دەبێ تاکو حکومەتێکی تازە پێك‌دەهێنرێ.

عیراق ١٥ ملیۆن (پاشماوە)

ریکەوتننامەکە ئەوەی دیاری کردووە کە ریگا بدرێت بە پاپۆرە عیراقیکان بۆ ئەوەی لە ئاوەکانی سەر بە کۆماری یەمەنی دیموکراتی میللی‌دا راوە ماسی بکات ، لە بری ئەوەدا عیراق بەشێك لەو ماسیانە بدات بە کۆماری یەمەنی دیموکراتی میللی کە لەوێ راوی دەکات ،

ئۆتۆمبیلی سەربازی (پشماوە)

گەورەترین بازاڕی تارانەو هەفتەیەکە خاوەنی دوکان‌و کۆگا گەورەکانی مانیان گرتوە ئۆتۆمبیلی سەربازی‌و پۆلیس شوێنێکی گەورەی ئەو شەقامە سەرەکی‌یەیان کە بەو ناوچەیەدا تێ دەبەرێ داگیر کردوە ،

لە لایەکی ترەوە وەزارەتی بەرگری ئەمەریکا داوای لە کۆنگرێس کردوە کە رەزامەندی خۆی پیشان بدات بۆ ئەوەی بایی ٤٥٥ ملیۆن دۆلار فرۆکەی تازەی شەڕکردن‌و ساروخ بە ئێران بفرۆشرێ .

ئەم هەواڵە رادبێژی ئەمەریکا لە دەمی کاربەوەستێکی وەزارەتی بەرگری یەوە بلاوی کردەوە بە پێی قسەکانی ئەو کاربەدەستە ئەو چەکانەی ئەو دوایی‌بە جێگەی فرۆکەکانی فانتۆم دەگرنەوە کە هێزی‌ئاسمانی ئێرانی بێ‌کەلکی کردوون .

لێکۆڵینەوەیەك (پاشماوە)

بەر ئەوەیە کە منال لەم قۆناغەدا هەست بە بوونی خۆی ناکات‌و سەرەتایەکی گرنگی منالێتیشەو هەست‌و نەستی خۆی تێیدا بە کار دەهێنێت . . قۆناغی دووەم : تەمەنی ٦ـ٨ساڵی : لەم قۆناغەدا منال گۆڕانێکی گرنگی بەسەرا دایت‌و لە ئەندێشەو لاسایی کردنەوە دوور دەکەوێتەوەو دەیەوێ ئەو ئەندێشەو لاسایی ‌کردنەوەی قۆناغی یەکەمیان لە چوارچێوەی راستیدا بگو نجێنێ ..

قۆناغی سێهەم : تەمەنی ٨ ـ ١٢ ساڵی : ئەمەیان بە قۆناغی پاڵەوانێتی ناسرا .. ، بە یەکجاری لە راستی نزیك دەبێتەوەو لە ئەندێشە دوور . حەز لەو یاری‌یانە دەکا کە بەربەرەکانی‌یان تێدایە .. لە ماڵ‌و قوتابخانە دوور دەکەوێتەوەو هەستی دڵسۆزایەتی بەرامبەر بە هاوەڵەکانی تێدا بەهێز دەبێت .. لاسایی ئەوانە دەکاتەوە کە خۆشی دەوێن وەك باوك‌و مام‌و خاڵ‌و برا .

قۆناغی چوارەم : تەمەنی ١٢ ـ ١٥ ساڵی : منال لەم قۆناغەیدا دەیەوێ خۆی لە منالێتی رزگار بکا .. . هستی سێکسایەتی تێیدا پەرە دەسێنێت‌و لە باڵقی نزیك دەبێتەوە . . زیاتر حەز بە سەربەستی خۆی دەکات‌و دەیەوێ خۆی بسەلمێنێت بۆیە زۆر جار باخی دەبێت .

فریا عبدالله پ. هاوکاری سلیمانی

١٢ هەزار کیلۆمەتر (پاشماوە)

ریگای دیهاتەکانی پارێزگای « تأمیم » ژمارەیان (٥٩) ریگایە کە درێژی‌یەکانیان لە (٨٣٠) کیلومەتردەداو بە سێ قوناغ لە ماوەی هەشت مانگدا جێبەجێ دەکرێن‌و (٢٥) ملیۆن دینایان تێ دەچێ

لە پارێزگای نەینەوا ئەو ریگایانەی لە دیهاتەکاندا جێبەجێ دەکرێن ژمارەیان ٧١ ریگایە کە درێژیان خۆی‌لە ٦٤٩ کیلومەتردەداو پەنجا ملیۆن‌و ١٩٨ هەزار دیناریان تێدەچێ‌و بە سێ قوناغ جێبەجێ دەکرێن ماوەی جێ بەجێ کردنەکەیان شەش ساڵ‌و نیوە .

شۆڕشگێرانی (پاشماوە)

باتیەختدا قەدەغە کردوە .

بەرەی رزگارکای نیشتمانی ساندینیاش لە راگەیاندنێکدا، دەری‌خست کە فڕوکەی زایۆنی چەك دەدا بە باساولەکانی سەر بە رژێمی سۆمۆزای دیکتاتۆر بۆ لێدانی شۆڕشگێرەکان هەروەها راگەیاندنە کە نیشانی‌دا کە ئەمەریکا رۆژی دوو شەممەی رابوردوو (٥٠٠) کرێ‌گرتەی بۆ نیکاراگوا ناردوە بۆ یارمەتی دانی سۆموزا ، دەربارەی بارێ شەڕو ژمارەی کوژراوو برینداریش ، نیشانی‌دا کە هێزەکانی سۆمۆزا تا ئێستا ٤٤٤) کەسیان لێ‌کوژراوەو بەرەی ساندینیاش(٦٦٪) کەسی لە دەست چووەو برینداری هەردوو لاش دەگەنە (٨٠٠) کەس .

لە کارگەی شەکری (پاشماوە)

پزیشکێکی هەمیشەیی .

ـ × ـ

لەلای کرێکاران : لە ورشەی میکانیك

لەبەشی پاراستن (صیانە) چوینەلای برای کرێکارمان رضا علی زەینەل ، لەژورێکی زۆر گەرمی قانگ‌دراوا ئیشی ئەکرد ، بەو پەڕی روخۆشیی‌و پێکەنینەوە بەپیرمانەوە هات ووتی : من دوو هەفتەیە لە سەعات شەشی بە یانیەوە تا چواری ئێوارە لێرە کار دەکەم .... رۆژی دوو سەعات زیادەم بۆ دەنوسرێت ئەمەش ماوەی (٣٠) رۆژ دەخایەنێت ، نزیکەی (٧) ساڵ ئەبێت کرێکارم .. بەلای منەوە سلیمانی‌و هەولێرو بەصرە بە وڵاتی‌خۆم دەزانم ..

لەهیچم کەم نیەو نیقابەو ئیدارەی کارگەم زۆر بە دڵە ..

هەر لەم گەڕانەدا چوینە لای برای کرێکاری لێ هاتومان کاك جوهرفتاح چاودێری کاری گشتی‌و لێمان پرسی : تۆی کرێکار چیت‌کردوە وا ناسراویت ؟ ووتی : ئەوی راستی بێت تا ئێستا لە ورشەی میکانیکا میلاکی کرێکارمان تەواو نی‌یە،

بەڵام‌لەگەڵ‌ئەوەشدا توانیومانە لە ٢٥٪ی پێویستی کارگە بە دەستی خۆمان دروست بکەین لەوانە :

١ درامی قاحیلات : ئیشی سپی‌کردنەوەی شەکرە ! تا ئێستا دوانمان‌دروست‌کردوەو نرخی هەر یەکێکیان جگە لە هەقی گواستنەوەی دەگاتە (٥٠٤) دینار بەڵام خۆمان بە نرخی (٩٠)دینار دروستمان کرد .

٢ ـ هیتەر : باربدە دەرێکی گەورەی هەڵمە ، ئەمەش تا ئێستالە عێراقدا دروست نەکراوە ، خۆی لەسوید دروست دەکرێت بەڵام لێرە بە لە.٨٪ی فەرقی نرخی خۆی دروستمان‌کرد ، واتە ئەگەر نرخی خۆی (١٠٠)دینار بێت ئێمە بە (٢٠) دینار دروستمان کرد .

٣ ـ حادیلە : کەڵکی ئەمەش پلێتێکی خواروخێچ راست دەکاتەوە ، خۆی دەستکردی ئینگلیزەو بەنرخی (٨٠٠) دینار پێمان دەفرۆشێت ، بەڵام ئێمە توانیمان بەنرخی (١.٥) دینار دروستی بکەین ... ئەوی راستی بێت تا ئێستا (٢٦) لەو چەشنە کارو داهێنانەم کردوەو خۆم زۆر بە شادمان دەزانم ..

پ : باشە تۆ ئەواتەت

کردوە چییان بۆ کردویت لە راستیدا هەست دەکەم ماندوبونەکەم بە فیڕۆ ناڕوات بۆ بە منیش رۆژ بەرۆژ زیاتر گەرم دەبم .. تا ئێستا (٨) سوپاسنامەو ریزلێ گرتنم پێگەیشتوەو (١٢) جار خەڵات کراوم .

کاتێك ئێرەمان بەجێ‌ هێشت‌و بەرەو چێشتخانەی کرێکاران بوینەوە ، لە رێگا چاومان بەخوشکە ساجدة عبدالوهاب ئەندازیاری کارگە کەوت ، ئەوەی زۆر تر باری سەرنجی راکێشاین چۆنیەتی راوەستانی لە نێوان کۆمەڵی کرێکاراو شێوەی ارشادو قسەکردنی بو لە گەڵیانا .

ئەو خوشکە (٥) مانگە لەوێ کاردەکات‌و سەرپەرشتی دروست‌کردنی (١٣٠) خانوی‌ کردوە جگە لە چاودێری‌کردنی ئیش و کاری پاراستنی زێراب‌و نوێ‌کردنەوەو بەرەپێدانی کارگە وەك گۆڕینی بناغەی هەندێ لە پرۆژەکان‌و قیر تاو کردنەوەی شەقامەکانی کارگەو گۆڕینی بینایەکی کۆن بۆ سەر شێوەی میوانخانەیەکی نوێ .... هتد .

لە چێشتخانەی کرێکارانا!

بریتی‌یە لە هۆڵێکی زۆر گەورە ، چوار ریز مێزو کورسی تیا دانراوە .. ،

موبەقێکی پاك‌و خاوێن .. خوشکێکی تاقانە ئیشی لێ ئەکات ناوی گوڵستانە ،

لەپێشان دوان بوون ، یەکێکیان وازی هێناوە ،بەڵام گوڵستان هەرماوە ..نزیکەی دوو ساڵە لەوێ‌یەو هەست بەهیچ کەم‌و کورتەیەك‌ ناکات .

لەکاتی نان خواردنا چوینە تەنیشت کۆمەڵێ کرێکارو دەربارەی خواردنەکەیان ووتیان : هەندێ جار برنج‌و شلەمان کەم بۆ دائەنێن‌و یەك نانیشمان ئەدەنێ ... هە ندێ جاریش گۆشتمان کەم بۆ دائەنێن ، لەبەر ئەوەی زۆر ماندو ئەبین تێری پێناخوێن .

دەربارەی ئەورایەی‌سەرەوە کاك بهاء الدین رضا محمد (ملاحظ امن السلامە الصناعیە ،دەڵێت :

ئەگەر ئەو کرێکارە زۆر خۆری بکات وای لێ ئەکات ئەوەندە ئارەزوی ئیش کردنی نەبێت، بەتایبەتی برنج‌و شلە لەوانەیە خەوی لێبخات‌و کاربکاتە سەر ئیش‌و بێتە هۆی نزم بونەوەی بەرهەم.

تەتەڵەی (پاشماوە)

بەدی دەکەین .

٨ ـ لە لاپەرە ٤٠دا دەڵێ :

[ئەوەی چوار لاپەرەی چاپەمەنیەکانی پێشووی هەڵدابێتەوە ئەزانێ کە ـ ژیل ـ محەمەد سالح دیلانە]

دەزانین کە بەکارهێنانی ناوی نهێنی بەزۆری بۆ شاردنەوەی ناوی راستەقینەیە تا نەناسرێتەوە .. بەتایبەتی بۆ یەکێك کە ناوی راستەقینەی خۆی بەکار هێنابێ با لەقەبی ئاشکرای نووسیبێ وەك ـ دیلان ـ . . ئەمجا ئاشکرا کردنی ئەم ناوە نهێنیانە هەتا ئێستاش وەك کێشەیەکی ئاڵۆز ماوەتەوە

مەگەر خاوەن بەرهەم خۆی لای خەڵکی ئاشکرای کردبێ یا جارێکی‌تر هەمان بەرهەمی لە کتێبێکدا بلاو کردبێتەوەو ناوی ئاشکرای لەسەر نووسیبێ .. یان ئەوەتا بەهۆی کاربەدەستانی گۆڤارو رۆژنامەکانەوە بوویێ

کە بێ ناونیشانی تەواو بەرهەم بلاو ناکەنەوە ...

جا دیلان نەئەم‌و نە ئەوی نەکردوەو لەم حالەتەدا پێویستی بە پشکنین‌و گەرانی ورد هەیە بە دواییداو زۆریش ئاساییە بە نهێنی بمێنێتەوە نەك بەلای ئەوکەسەی (چوار لاپەرە)ی چاپەمەنیە کۆنەکانی هەڵدابێتەوە ، بەڵکو لای

حسێنێکیش کە گومان دەکەم لاپەرەی چاپەمەنی کۆنی کوردی هەبێ‌و هەڵی نەدابێتەوە ..

٩ ـ لە لاپەرە ١٤١دا باسی چیرۆکی (جەرگی دڵدار)ی جەلال مەحمود عەلی دەکات کە حسێن ناوی نەهێناوەو باسی نەکردوە .. تا ئێرە راستەو هیچ خەوشێك لە نووسەر ناگرن .. ئەوەندە نازانین دێتە سەر باسێکی لاوەکی‌و بەتەواوی لە کرۆکی مەبەست لادە داورای خۆی دەربارەی چیرۆکە کە دەردەبڕێ‌و دەڵێ : [چیرۆکێکی رەمزی‌یەو بە شێوەیێکی رەوان تاڵی مەبەستەکان چنراوە] .. بریا ئەم رایەی راست بوایە ئیتر گلەیمان لە مەوزوع لادانەکەی نەدەبوو .. بەڵام نازانم بەرزنجی چۆن لە رەمز گەیشتوەو ئەو تاڵی مەبەستانەی لە چیرۆکەکەدایە چۆنی پێکەوە دەچنێ‌و چۆنیشی شی دەکاتەوە ؟ !

دوای ئەوەی بە وردی خەریکی چیرۆکی ناوبراو بووم بۆم روون بۆوە کە هیچ تاڵە دەزوویەکیش نیە رەمزی پێوە راگیر بکات‌و ئەوەندە هەیە دیمەنی هونەرمەندانەی سروشتی تیا گیراوەو ئەو دیمەنانەش کار دەکەنە سەر باری دەروونی پاڵەوانەکەی.

١٠ ـ لە لاپەرە ٤٥و٤٦دا لە باسێکی لابەلایەوە کە پەیوەندی بە سەرچاوەوە هەیەو باسی رۆژنامەی (بانگی کوردستان) دەکات‌و گلەیی لە حسێن دەکات کە پەنجەی بۆ (جەمال خەزنەدار) درێژ نەکردوە ..

لە راستی‌دا ئەو هەوڵو تەقەلایەی خەزنەدار بۆ کۆکردنەوەو پەیداکردنی هەموو ژمارەکانی رۆژنامەکە دابووی شایانی ئافەرین‌و رێز لێنانە .. بەڵام لە بەرزنجی وایە کە خەزنەدار تەئلیفی (بانگی کوردستان)ی کردوە .. ئەگینا ئەمەندە قورەکەی بۆ حسێن خەست نەدەکردەوە کە لەم مەسەلەیەوە بیگەیەنێتە سەر مەسەلەی نەمانی ئەمانەتی زانستی‌و کای کۆن بە با کردن ..

بە جۆرێك کە پەنا بەرێتە بەر نیشارەت‌دان بە وتارێکی بیست ساڵ لەمەوبەری عەبدولرەزاق بیمار ، کە وا تێ دەگەم وروژاندنی ئەم‌باسانەو لێدانەوەی ئەم قەوانانە جگە لەوەی سوود بەخش نیەو ناوەرۆکی باسەکەیش بە پێزنا کات‌و لە مەوزوع دوور کەوتنەوەیە .. هەروەها وا لە باسەکە دەکات کە بەرزبوونەوەی پلەی گەرمای نووسەری پێوە دیاربێت . .

١١ ـ لە لاپەرە ٤٦دا بەرزنجی باسی لە گرێژەنە بردنی رێنووس‌و گرامەری زمانی کوردی دەکات لە کتێبەکەی حسێن‌دا ..

هەرچەندە لەم بارەیەوە کتێبەکە بێ هەڵە نیە .. بەڵام لەراستی‌دا نەگەیشتوتە رادەی لە گرێژەنە چوون .. کەم تێپەڕ ناکات .. کەچی بەڵکو لەچەند هەڵەیەکی زۆر کەم تێپەڕ ناکات کەچی ئەوەی جێی سەرنجدانە . . هەر سێ دێرەکەی پێشن ئەم سەرنجەی نووسەر خۆی هەڵەیەو هەروەها پاشان چوار دێری تری هەر ئەم سەرنجەی چوار دێری پڕ لە هەڵەی زمانناسیمان پێشکەش دەکات .. بێ‌گومان لێرەدا مەبەستم ئەوە نیە لەگەڵ حسێن‌دا داشس بەداشیان پێ بکەم .. بەڵکو دەمەوێ ئەوە بڵێم کە مەسەلەی رێنووس هەرهیچ بەڵام لە گرامەری زمانی کوردی‌دا بە دەگمەن نووسەرمان هەیە هەڵەی تێدا نەکەن .. یان هەڵەیان کەم بێت .. کە چ حسێن‌و چ عومەریش لەوانەن کە لەم بارەیەوە هەڵەیان کەمەو دەسەڵاتیان بەسەر زمانەکەدا هەیە .

لە چاپکراوەکانی دەزگای‌رۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی کوردی :

ئەسپ

کۆمەڵە چیرۆکیکی
احمد محمد اسماعیل

شەپۆلی ئاواز

کۆمەڵە شیعری
مکرم رشید

بەمزوانە ئەکەوێتە بازارەوە

بۆزانین

دەزگای گشتی سینەماو شانۆ (بەرێوەبەرێتی هونەری میللی) رادەگەیەنێت کەوا پێوستی بە کادیری ژنانی هەیە بەسیفەتی ئەندامی تیپ بۆ ئیشکردن لە تیپی هونەری میللی لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا بارەگای لە پارێزگای هەولێر ئەبێت بە پێی ئەم مەرجانەی کە لە خوارەوە باس‌کراوە .

وە ئەو کچانەی ئارەزوویان هەیە داواکارەکانیان پێشکەشی ئەو لایەنانە بکەن کە لە بۆ زانینەکە روون کراوەتەوە وە هەریەك لە پارێزگاکەی ، ژوانی روو بەروو بوون‌و تاقی‌کردنەوە لە کاتژمێری دەی بەیانی رۆژی ١٠ـ١ـ١٩٧٨ ئەبێت لە هۆڵی ابن المستوفی لە پارێزگای هەولێر .

١ ـ خانوو بەرەی رۆشنبیری میللی لە هەولێر .
٢ ـ خانوو بەرەی رۆشنبیری میللی لە دهوك .
٣ ـ خانوو بەرەی رۆشنبیری میللی لە سلێمانی .

مەرجەکان :

١ ـ تەمەنی داواکار لە ٢٠ ساڵ تێ نەپەرێت‌و لە ١٤ ساڵ کەمتر نەبێت هەروەها ئەو کەسەی نمرەی زانیاری بەرزتر ئەبێت لە کاتی بەرگریدا وەبەرترە .

٢ ـ ئەو کچانەی وەرکیراون مووچەیەکی مانگانەی براودیان ئەدرێتی نزیکەی ٤٨ دینارو (مخصصاتی ئیرافیش بە رێژەی ٥٠٪ ئیزافە ئەکرێتە سەر مووچەکەیان) .

٣ ـ ئەو کچانەی وەرگیراون کەفالەتێکی مۆرکراو لە لایەن کاتب عەدلی پارێزگاکە بە ٥٠٠ (پێنجسەد دینار) پێشکەش بکەن .

٤ ـ ئەو کچانەی وەرگیراون دەزگاکە گواستنەوەیان لەو بۆجێگەی ئیشکردنیان ئەخاتە ئەستۆی خۆی .

تێبینی

ئیشکردن لە تیپەکە ئێواران لە کاتژمێری پێنج تا نو ئەبێت .

هاوکاری
هەموو رۆژانیکی‌دووشەمموان دەردەچێت
دەزگای رۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی کوردی دەری دەکات
ناونیشان : بغداد مەیدانی « الخلانی» شەقامی « الجمهوریە »
تەلەفون ٦٨٣١١ ٣خەت .
.س . پ : ١٤٠١٦

Institut Kurde de Paris

تەنیا باخچەیەکی گشتی

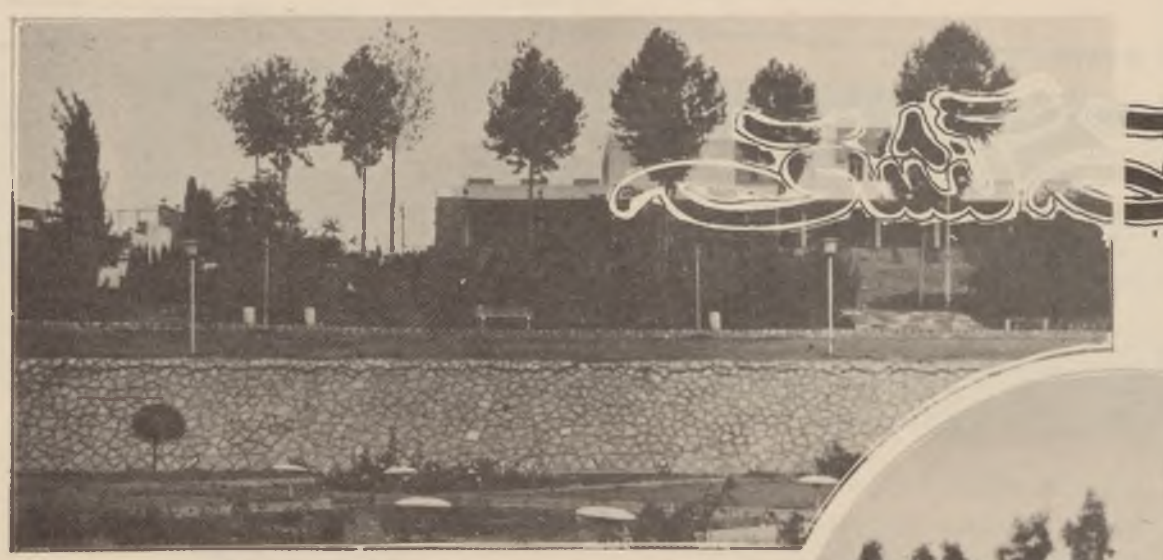

باخچە گشتییەکان · لەشارەکانی ولاتدا · رووبەری کەسەیی‌دان و گۆڕانێکی خێرادەچن ، کە لە ئەنجامی بایەخ پێدانی زیاتری لێپرسراواندا هاتوتەکایەوە ...

شارەکانی ولات پڕن لە باخچەی رەنگین ، کەهاوولاتیان رۆژانی هەینی و ئێوارە وەختەو کاتی پشوودانی تیدا بەسەر دەبەن . لە شاری هەولێردا ، هەرچەندە سێ باخچەی گشتی هەیە . بەلام لەبەر ئەو گیر گرفتانە کەهەیە ، هاوولاتیان ناتوانن بە شێوەیەکی رەحەت تێیاندا بحەسێنەوە .

چونکە ، باخچەی «یانەی مامۆستایان» لە ناوچەقی شاردایەو پڕە لە جەنجال و پێوانە کەشی بچووکە · وە باخچەکانی تریش هیچ مەرجێکی گوزەران و حەسانەوەیان تێدا بەدی ناکرێ .

« باخچەی گلکەند » کەرۆژانی هەینی کەلێک لە هاوولاتیان رووی تێ دەکەن . لە ڕاستیدا تەنیا بۆ

ئەمینداریەتی شارەوانی و هاوینە هەوارەکان دروستکراوە ، بەلام لەبەر نەبوونی باخچەیەکی گشتی ،

خەڵکی هەفتەی چەند رۆژێک رووی تێ دەکەن و .. رۆژانی ئاسایی تر قەدەغەیە . لەو باخچە تاقانەیەدشدا ، زۆر گیروگرفت رووبەڕووی

خێزان و هاوولاتیانی تر دەبێتەوە .. کۆمەڵە لاوێک بە هەوەسی خۆیان گۆرانی دەڵێن .. . کۆمەڵێکی تر لەبەردەم خێزانێکی تردا بە کۆمەڵە وێنە دەگرن !... بەبێ

ئەوەی چاودێرییەکی تایبەتی ئەم وێنە تاڵانە بکرێ ، یا ئەو کەسانە خۆیان ، بەخۆیاندا بچنەوە . شاری هەولێر ، کە لە زۆر لایەنەوە رووبەرووی

تەکان و گۆڕانێکی تازە بۆتەوە ، پێویستی بە باخچەیەکی گشتی هەیە ، یا بایەخ پێدانی زیاتر و ڕازاندنەوەی

زیاتری ئەو باخچە بچووکانەی کە هەن .

● شێرزاد ●

خەڵاتێکی هونەری

لە میهرەجانی شانۆیی رۆشنبیری جوتیاراندا ، کە لەبەغدا بۆ ماوەی سێ رۆژ سازکرا ، لە نێوان پارێزگا بەشداربووەکانی میهرەجانەکادا ، خەڵاتی بەهرەدارترین کچە ئەکتەری لێهاتوو درا بە « سهام محەمەد » لەسەرکەوتنیدا بەرامبەر بە دەوری « زلێخا » لە شانۆگەری ـ ژانی کەڕانەوەـدا کە تیپی شانۆیی رۆشنبیری جوتیارانی هەولێر پێشکەشی کرد لە نووسینی عبداللە ئەحمەدو دەرهێنانی هونەرمەند سەعدون یونس .

ڕێڕەو

لەسەر هەموومانە باوەڕمان بەوەبێ کاتێ · کە کوردێك لە پێناوی عەرەبداکاردەکا · بەوە لە پێناوی کورددا و لە چوارچێوەی ئەم باوەڕەدا کاردەکا · وەعەرەبێك کە بەدڵسۆزی بۆ کورد کاردەکا ، مانای وایە بۆ هەموو عەرەب و لە چوارچێوەی ئەم باوەڕەدا کار دەکا . ئەمەیەگیانی نۆتۆنۆمی کەوا دەکات کەل توانای بەسەربنیاتنانی ئیستای بەختیارو باشەرۆژی رووناکدا بشکێ .

هاوڕێ صدام حسین ·

ئافرەت چالاکانە دەوری خۆی لە بنیاتنانی کۆمەڵی سۆشیالیستیدا دەگێڕێ .

دسکردی: غازی احمد سعداللە

لێکۆڵینەوەیەك دەربارەی منال و چیرۆکی منالان

ئێوارەیەك لە باخچەی یەکێتی نوسەرانی کورد ـ لقی سلێمانیدا کاك محمد رحیم رمضان لەگەل جەماوەرێکی زۆردا یێك گەشت و لێکۆلینەوەیەکی فراوانی دەربارەی جیهانی منال و چیرۆکی منالان پێشکەش کرد .

سەرەتا کاك محمد ئەدەبی منالانی کوردی لەگەل ئەدەبی منالانی جیهاندا خستە تای ترازووەوەو بەلای ئەواندا کەلێک سەنگین بو .

دەربارەی تای ترازووەکەی خۆشمان سالانی ١٠٣١ی بۆ کرد بە سەرەتاو مامۆستا عبد الواحد نوری و شاکر فتاح بەکەم شۆڕە سواری

ئەم بوارە بوون ، باشان بانزە سال بێدەنگی · مامۆستا فەرەیدون علی امین و عمر عبدالرحیم کۆمی ئەم بێدەنگیەیان شکاند .

بەلام سالانی ٩٦٦و ٩٦٧ تا ١٩٧٨ جێگای بزواندن و جموجوولی ئەم بوارە بوون · لێرەوە بەرەو دەستنیشان کردنی چیرۆکێ لە ئەدەبی منالاندا .. ئەبێ چۆن بێ ؟ کاك محمد قسەی لێوە کرد ئەمەشی لە سەر ئەم دوو بنچینەیە کەلالە کرد :

١ ـ منال : پێویستە ئاور لە لایەنی دەروونی و تەمەن و ئارەزووو ئەندێشەو بیرکردنەوەی بدرێتەوە .

٢ ـ چیرۆکی منالان : ئەبێ چۆن بێ .. ؟ لەگەل زانینی شێوەی دارشتنیدا..! ئەمجا دووپات کردنەوەی بێ‌ئەوایی ئەم بوارە ... . لێرەشەوە بەرەو ئەو چیرۆکانەی کە داپیرەکانمان لە کۆڕی ئاگردانەکاندا گێڕاویانەتەوەو بە مەزنی هەژدهای حەوت سەرو خێوو چنۆکە منالانیان بە دلێکی پڕ لە ترس و لەرزەوە خەواندوە .

باشان کاك محمد لە باسەکەیدا منالێتی منالی بەم قۆناغانەدا دابەش کرد؟ قۆناغی یەکەم ، تەمەنی ٣ ـ ٥ سالی · ئەمیشی لە

بروانە : ل / ٧

گۆڤاری رۆشنبیری نوێ

ژمارەی ٦٨ی گۆڤاری رۆشنبیری نوێی دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی لەم دوایەیدا دەرچوو ، ئەم ژمارەیە کە هەشت هەزار دانەی لێ‌چاپ کراوە . بە چاپێکی رازاوەو پڕ لە نووسراوو بەرهەمی رۆشنبیری و زانستی و ئەدەبی بەکەلکە . لە وتارەکانی ئەم ژمارەیە :

● سلاوی رێزو حورمەت لە شۆڕشە مەزنەکەی ١٧ـ٣٠ تەمووز .

● رێپۆرتاجێکی فراوان دەربارەی چالاکی لەناوبردنی نەخوێندەواری .

● بەشی دووەم لەدەفتەری ئەمریدا لەگەل « نالی » نووسینی د. مارف خەزنەدار

● چیرۆکی : موچرکەی جەم لە گۆرانی دلدارەکاندا ـ نووسینی مصطفی صالح کریم .

● سوێن ـ چیرۆکی د. کاوس قفطان · لەگەل چەندان باس و شیعرو بەرهەمی تری ئەدەبیدا .

ئەم کاتەت باش

ـ لە هۆلی مەتبەندی لاوانی مەخمور چاومان پێی کەوت و خۆی بێ ناساندین :

● ناوم (جمال جەمیل)ە لەسالی ١٩٥٦ لەقەزای مەخمور لە دایك بووم .

لە ئامۆزگای مامۆستایان دەرچووم و لەئاهەنگەکانی ئەو ئامۆزگایەدا بەشداریم کردوە. مامۆستا « ئەنوەر قەرەداغی » بەمامۆستای خۆم دەزانم و تیپە کوردییەکانم هەموو بەدلە . بەتایبەتی تیپی سلێمانی و رانکەو تیپی هەولێر .

ـ رەلامی پرسیارێکماندا دەربارەی مۆسیقای کوردی وتی : ـ

● ئێستا مۆسیقای کوردی قۆناغێکی گرنگی لەقۆناغە دواییە هاتووەکانی هونەری کوردیدا بڕیوە . بەتایبەتی دوای سالەکانی (٧٠) .

ـ هیوات ؟

● تاکە هیوام لەژیاندا ئەوەیە رۆژێك هەموو تیپەکانی کوردی یەکبگرن و بەکیانی لەخۆبوردنەوە . ئەو بەیامە پیرۆزە بگەیەنن کە بەرزکردنەوەی ئاستی هونەری کوردییە .

بهاء الدین جلال
ئامادەی کردوە

لێکۆڵینەوەیەك دەربارەی یادگاری شیعری لەتیف هەڵمەت

لەباخچەی یەکێتی نوسەرانی کورد لقی سلێمانیدا ، کاك لەتیف هەلمەت بەکۆمەلێك کاغەزەوە هاتە شوێنی گوبراوو کۆڕێکی ئەدەبی لەڕێگای یەکێتی نوسەرانەوە بۆ جەماوەری شاری سلێمانی‌ساز کرد .

کۆڕەکەش بریتی بوو لە لێکۆلینەوەیەك دەربارەی یادگاری شیعری خۆی و لەلایەن کاك صباح غالبەوە بەڕێوەبرا .

سەرەتا کاك لەتیف دەربارەی ژیانی قوتابێتی خۆی دواو باشان ئەو کتێبە ئەفسانانەی بەسەر کردەوە کە کاتی خۆی دلی پێ‌خۆش بوون .

ئەمجا دەربارەی سەرەتاو یەکەم هەنگاوی بواری شیعری خۆی وتی لە سالی ١٩٦٣دا خۆی و دوو کوڕی مامی دەربارەی کارەساتێك سەرو شیعریان نووسیوە .

لە سالی ١٩٦٣ـ ١٩٦٤دا مامۆستای زمانی عەرەبی داوای لێ کردون کە باسێك لە پۆلدا بنووسن ، ئەو نووسینە بۆتە مایەی رەزامەندی مامۆستاکەو بڕوابەخۆبەیداکردنی کاك لەتیف هەلمەت خۆی .

باشان کاك احمد شاکەلی بەدرێژی باسی یاخی‌بونە وێژەییەکانی بۆ کردووەو تێی گەیاندوە کە چجۆرە کتێبێك بخوێنێتەوە ئەمەش بۆتە هۆی ناسینی نوسەرە نوێخوازەکان وئەو سەردەمە هەر شتێك بەلایەوە ئالۆز نەبووبێ بە بەرهەمی نەزانیوە .

لە سالی ١٩٦٩دا لەگەل هاوڕێیەکی نامەیەکیان بۆ کاك عبداللە عباس و دوکتور عزالدین مصطفی رسول نوسیوە بۆئەوەی بە هۆیانەوە بەرهەمەکانیان بۆ لەچاپ بدەن .

لەدوایدا کاك لەتیف وتی : لەسالانی ٧٠ـ٧٤دا لەچاپخانەی « پەرلەمان » لەگەل برادەرە شاعیرەکانا کۆدەبووینەوەو شیعرمان بۆیەکتری دەخوێندەوە ، . ئەوکاتە کاك محمود زامدار زوو زوو دەهات .. زۆر جار کە گوێی بۆ شیعرەکانمان شل دەکرد لەگەلیا دەگریا .. ئیتر نازانم کاك محمود زامدار بەکالتەی بوو یان بە راست ، ئەوە خۆی و خوای خۆی !! .

لە کۆتایی کۆڕەکەدا کاك لەتیف هەلمەت پارچە شیعرێکی دوورو درێژی نوێی خۆی خوێندەوە .

ب. هاوکاری · سلێمانی

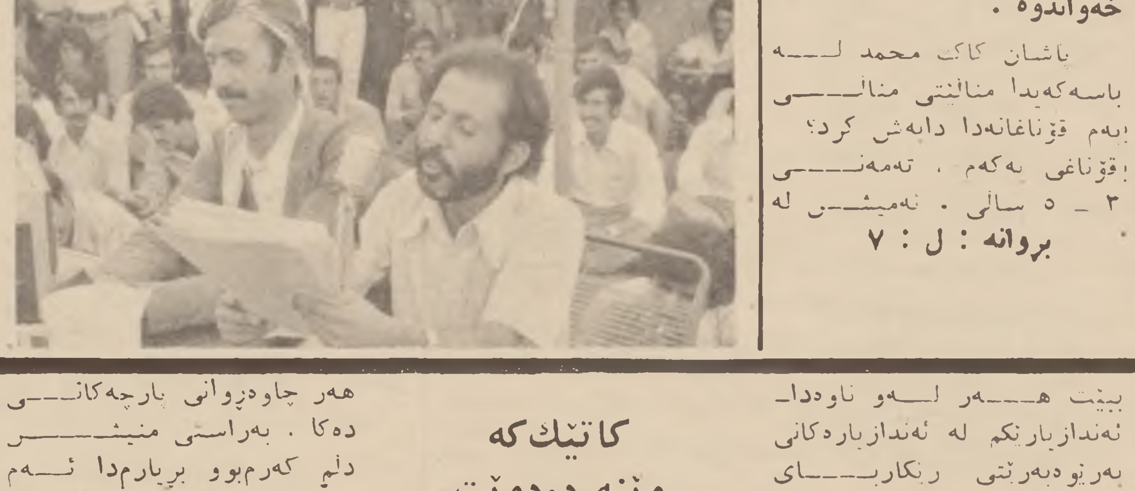

خێزان

شەڕو ئاژاوەی ناو مال سەر لە منال دەشێوێنێ

ئاشکرایە کە منالی کۆرپە ناتوانێ هیچ شتێك ببینێ تا لەژێر (مەودای بینینیدا) نەبێ .. بێ گومان دایکیش زۆربەی کاتی خۆی لەمەودای بینینی منالەکەیدا دەوێنێ تا بەرەو پێشتر خۆی بکوتێ و ئەم ژوورو ئەو ژووریش بکا . دەتوانێ هەست بەروەبکا . کەدایکی لە ژوورێکی ترە بەلام بەو مەرجێك گوێی لە دەنگی بێ . منال تا گەورە بێ پتر هەست بە کات و جێگا دەکا .

بەلام لەکاتێکدا کە دایك زۆربەی کاتی خۆی بەئیشەوە خەریك بکا .... یان خۆشەویستی خۆی بۆ رۆلەکەی (منالەکەی) نەدرکێنێ یان شەڕو ئاژاوەی ناومال خۆی بەسەر هەموو شتێکدا بسەپێنێ ئەوا منال چاوکەی ئاسایشی لێ دەشێوێ و لەو کاتەدا هەست

بە دووری یان بەنەمانی دایکی دەکا ، بەلام هەستەکەی « مەعنەوی » بە واتا ئەو هەست بە دووری یان بەنەمانی دەکا .... جا تکایە با ئاگامان لە جگەر گۆشەکانمان بێ .

« تۆل » ی ناوسکی دایك گوێی لە مۆسیقا دەبێ

ماوەیەك لەمەوبەر « دکتۆرەکان » کۆنگرەیەکیان لە پاریس بەست . زانایان لەم کۆنگرەیەدا روونیان کردەوە کە « تۆلی » ناو سکی دایك لە سەرەتای مانگی هەشتەمەوە گوێ لە دەنگی دەوروبەری دەبێ .

هەروەها روونیان کردۆتەوە کە پێستی سکی دایك « وەکوو لەمپەر » و ئەو ئاوەی کە منالەکە شی تێدایە دەبنە هۆی کزکردنی دەنگەکان .. واتە منالەکە بە هێواشی گوێی لێ دەبێ ...

زانایان زیاتر قسەکانیان ئیسپات دەکەن و دەلێن ...

هەموو دایکێکی سك‌پڕ کە گوێی لە دەنگی مۆسیقا یان لە دەنگی بوومەلەرزە یان لە هەردەنگێکی تری بە تەوژم دەبێ زیاتر هەست بە جموجۆلی منالەکەی ناو سکی دەکا .

.... جا با دایکە سك‌پڕەکان خۆیان تاقی بکەنەوەو بزانن وایە یان نەء ... ●

هونەر

تیپی موسیقای سلیمانی

● رۆژی سێشەممەی رێکەوتی ١٢ـ٩ـ١٩٧٨ تیپی مۆسیقای سلیمانی بۆ یەکەم جار لە تەلەفزیۆنی رەنگاو رەنگ دە گۆرانی و پارچە مۆسیقایەکیان تۆمارکرد ..

(٦٢) هونەرمەند هاوبەشییان کرد لەم پرۆگرامە (٢١) هونەرمەند ئەندامی موسیقین و (٦) گۆرانی‌بێژو (٣٥) کوڕو کچ کە ئەندامی کۆرسن .

هەروەها لە پێنجی مانگی داهاتوودا بەبۆنەی رۆژی مۆسیقای جیهانی چوارەمەوە بۆ یەکەمین جار تیپی مۆسیقای سلیمانی بەشداری ئەو ئاهەنگە جیهانیە ئەکات کە لە هۆلی گەلی لە بەغدا بەم بۆنەیەوە سازئەکرێ .وە لە ئاهەنگەکەدا چەند گۆرانی و مۆسیقاو هەلپەرکێی کوردەواریانە پێشکەش ئەکرێ . بەئالەتی فۆلکلۆری کوردی و بەرگی میللیەوە ... وە چەند ئالەتێکی مۆسیقای کوردی وەکو پێشانگایەکی بچوك نیشان ئەدرێ .. وە رێزی پێشڕەوە هونەر مەندەکانی سالانی ٩٥٠ـ١٩٥٥ ئەگرن..

باش هەولدانێکی زۆر لە هەموو لایەوە ئەم ئاهەنگە پێشکەش دەکرێ و لە هەمان کاتدا هەموو سالێ لە شاری سلیمانی بەم بۆنەیەوە ئاهەنگ دەگێرێ .

●

تیپی مۆسیقای هەولێر

تیپی هونەری هەولێر بیست گۆرانی و دوو پارچە مۆسیقای تۆمار کرد بۆ تەلەفزیۆنی رەنگاو رەنگ .

ئەندامی تیپەکە بریتی بوون لە بیست و یەك موسیقی ژەن و پانزە کۆرسی کچ و کوڕو پانزە گۆرانی بێژ .

کاتێك کە وێنە دەدوێت

● یەك دوو مانگ لەمەوبەر بەهەندێ ئیشوکاری رۆژنامەگەری چووم بۆ پێنجوین ئیتر وەکوو هەموو رۆژنامەنووسێك لە رێگا هەر چیم بدیایەو سەرنجی رابکێشامایە بەکسەر کامێرەکەم تێ دەکردو وێنەیەکم دەگرت . جا یەکێك لەو دیمەنانەی سەرنجیان راکێشام دیمەنی ئەم مەکینەیەبوو کە لای پردەکەی کانی‌مانگا لە ئەنیشت چاپخانەی سەرڕێکاوە بەشکاوی کەوتبوو، هەندێ پارچەو شتومەکیشی لەولاوە دانرابوو ، ئەم وێنەیەم گرت بە نیازی ئەوەی بیخەمە بەرچاوی لێپرسراوانی رێگاوبانی سلیمانی · بەلام ئەوی راستی

بیێت هەر لەو ناوەدا ئەندازیارێکم لە ئەندازیارەکانی بەرێوەبەرێتی رێگاوبانی سلیمانی بینی و دەربارەی مەکینەکە پرسیارم لێ کردو ئەویش وتی .

× کاکە گیان ئەم مەکینەیە ئەوە دوو سێ هەفتەیە شکاوەو پارچەکانمان دەست ناکەوێ بەلاوا چاوەڕوان دەکەین لە رۆژانەدا لە بەغدادەو پارچەکانیمان بۆ بێت و چاکی بکەینەوە . ئیتر منیش لە بلاوکردنەوەی وێنەکە ساردبوومەوە بە تەما: ئەوەی بەو نزیکانە چا بکرێتەوە .

● بەلام جێ‌بێ لە ئێستە کاربەدەستانی رێگاوبانیش

نهێنی بێ هەر ئالەم رۆژانەدابوو بە ئیشێکی‌تر رێگام کەوتەوە ئەو ناوەو سەیرم کرد بیرە مەکینە لەو ساخرابتر هەر لە جێگای خۆیدا کەوتووەو ئێمەش هیوادارین

هەر چاودێڕوانی پارچەکانی دەکا . بەراستی منیش دلم گەرمبوو بڕیارمدا ئەم وێنەیە بلاوبکەمەوەو بیخەمە

پێش چاوی بەرێوەبەرێتی رێگاوبانی سلیمانی بۆ ئەوەی وێنەکە خۆی بدوێت و داوای چاك کردنەوە بکات و

بەرێوەبەرێتی ناوبراو لایەك لەو مەکینەیە بکاتەوە ، چونکە بەراستی ئەگەر ئالەم ماوەیەدا چاکی نەکەنەوە ئیتر مەگەر سالێکی‌تر سەری لێ بدەن چونکە ئەو ناوچەیە هەر لەسەرەتای زستانەوە هەتا دەمەدەمی بەهار بەفر دەیگرێت جا ئەوان پێش ئەفرەکە فریای کەون با لەژێر بەفرو سەرمادا ئەوەزیاتر خراپ و شکاو ئەبێت و ئێمەش مەبەستمان سودی گشتیە .

حمە سعید حمە کریم
پ. هاوکاری لە سلیمانی

هێزە میللی‌یەکانی عەرەبیش لەسەریانە پاڵ بدەن بەیەکەوەو یەکێتی بەهێزبکەن بۆ بەرەنگاربوونەوەی شاڵاوی کۆمڕاکان‌و پیلانەکانی ئیمپریالیزم .

سەرۆکی فەرماندە
احمد حسن البكر

٢٥ فلسە

هاوکاری

٨ لاپەڕە

دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی
مەیدانی الخیلانی شەقامی « الجمهورية »
بەغدا – س.پ ١٤٠١٦ تەلەفۆن ٨٨٧٥٧٩٥–٥ خەت

سەرنووسەر : محمد امین محمد

● الاثنین ٢٥ ايلول ١٩٧٨ العدد ٤٤٢ ●

ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە

● دووشەممە ٢٥ ئەیلول ١٩٧٨ ژمارە ٤٤٢ ●

ڕای گشتی عەرەبی‌و جیهانی پێشکەوتنخواز نارەزایی بەرامبەر کردەوە خیانەتکاری‌یەکەی سادات دەردەبڕێ

ئەنجامەکانی کۆنفرانسی کامپ دێڤید ورە بەجەنگاوەرەکانی عەرەب‌و فەلەستین بەرنادا

ئاژانسەکانی دەنگوباس :

بەرەبەیانی ڕۆژی دووشەممەی ڕابوردوو ئەنوەر ساداتی حاکمی میسرو مناحام بیگنی سەرەک وەزیرانی زایۆنی دوژمن دوو پەیمان‌نامەیان مۆرکرد یەکەمیان بە ناونیشانی (چوارچێوەیەکی گشتی بۆ ئاشتی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست) . دووەمیشیان (چوارچێوەیەکی کارکردن بۆ بەستنی پەیمانی ئاشتی لە نێوان میسرو ئیسرائیل دا) .

بە پێی ئەم دوو پەیمان‌نامەیە ، لە سێ مانگی داهاتوودا (پەیمانی یەکجارەکی ئاشتی) مۆردەکرێ‌و هەولیش دەدرێ لاکانی تری سازاندن ڕابکێشرێنە ناو ئەم پەیمانەوە . هەروەها پەیمان‌نامەی یەکەم داوای لە هەردوو ڕژێمی سووریاو ئەردەن کردوە کە دوو پەیمانی ئاشتی وەک ئەم پەیمانە لەگەڵ قەوارەی زایۆنیدا مۆربکەن .

لە کاتی مۆرکردنی دوو پەیمان نامەکەدا ، جیمی کارتەری سەرەک کۆماری ئەمەریکا دوانێکی داو تێیدا وتی : (بەختەوەرین کە دەبینین دەسکەوتێکی وا وەدی دێ .. دەسکەوتێک کە تاپێش ساڵێک ، بەڵکو تاپێش مانگێکیش لەو باوەڕەدا نەبووین بەدی بێت) .

بەڵام ساداتی حاکمی میسر وتی : (مۆرکردنی پەیمانەکە مەغزایەکی هەیە ، لە ڕووداوەکە تێدەپەڕێ . چونکە نیشانەی سەرهەڵدانی سەرەتایەکی نوێی ئاشتی‌یە .

بیگنی سەرەک وەزیرانی زایۆنی دوژمنیش لە کاتی مۆرکردنەکەدا وتی :(سەرەک کۆماری ئەمەریکا زیاتر لەو کارەی باوەباپیرانمان لە دروست کردنی هەرەمەکاندا کردویانە . کاری کردوە . شەوو ڕۆژ کاری کردوە و هەروەها ئێمەش) .

سەرچاوەیەکی شارەزا لە فەرمانڕەوایانی ئەمەریکا نیشانیدا کە ئەو پەیمانەی هەردوولا سەبارەت بە سینا مۆریان کردوە . بریتی‌یە لە پێکهێنانی پەیوەندی‌یەکی تەبیعی لە نێوان هەردوو لایانداو لەوانەشە یەکجارەکی بێ . هەروەها سەرچاوەکە وتی بە پێی ئەم پەیمانەیان لە ماوەی سێ مانگ تا نۆ مانگی‌تردا هەندێ لە هێزەکانی زایۆنی لە چەند ناوچەیەکی سینا دەکشێنەوەو هێزی دەوڵەتان جێگەکەیان دەگرێتەوە . سەرچاوەکە ڕوونی کردەوە کە قەبارەو ژمارەو جۆری بوونی سەربازی‌و چەک لە سینادا لە مەودوا دیاری دەکرێ . جگە لەمەش (ئیسرائیل) ڕازی بووە بەوەی کە واز لە هەر دوو فرۆکەخانەکەی سینای بێنێ ، بە مەرجێ لەلایەن میسرەوە بۆ کارو مەبەستی سەربازی بەکار نەهێنرێن‌و سەرەڕای ئەمەش ئەمەریکا لەسەر حیسابی خۆی دوو فرۆکەخانەی تری لە بیابانی نەقەبدا بۆ دروست بکا .

کاربەدەستە ئەمەریکایی‌یەکان ئەوەشیان نیشاندا کە هەردوو لایان پەیمان‌نامەیەک دەربارەی بەری ڕۆژئاوای داگیرکراو مۆر دەکەن‌و بەپێی ئەم پەیمان‌نامەیە قەوارەی زایۆنی بوونی سەربازی خۆی لەوێدا دەهێڵێتەوە . هەروەها ئەم کاربەدەستانە وتیان کە پەیمان نامەکە ئەوەی تێدا دیاری دەکرێ کە کۆبوونەوەیەک لە نێوان ڕژێمی ئەردەن‌و ڕژێمی سادات‌و دوژمن‌و هەندێ هاوکاری کەرانی عەرەب لەگەڵ دوژمندا ببەسترێ بۆ باس‌کردنی پاشەڕۆژی بەری ڕۆژئاوای جۆمی ئەردەن .

لە لایەکی ترەوە ئاژانسی ڕویتەر لە زمان سەرچاوە شارەزاکانی ئەمەریکاوە ڕای گەیاند کە مەسەلەی نیشتەجێ‌بە زایۆنی‌یەکان کە لە پەیمانەکەدا نی‌یە ، لە ماوەی دوو هەفتەی تردا لەلایەن پەرلەمانی زایۆنی‌یەوە لێی دەکۆڵرێتەوە دوای ئەمە (ئیسرائیل) هەڵوێستی خۆی لەو وتووێژەدا بڕیاردەدا کە بەم زووانە دەست‌پێدەکا . هەروەها ئاژانسەکە وتی . سادات‌و بیگن گەیشتوونەتە بنەڕەتێک بۆ چارەسەرکردنی مەسەلەی فەلەستین کە لە ماوەی (٥) ساڵی داهاتوودا جێ‌بەجێ بکرێ‌و لە کۆمەڵە خاڵێک پێک‌هاتوەو خاڵی یەکەمیان بریتی‌یە لەوەی کە تا (٥) ساڵ بەری ڕۆژئاواو کەرتی غەزە حوکمی ئۆتۆنۆمی‌یان لەبری بەڕێوەبردنی سەربازی‌یانەی (ئیسرائیل) بدرێتێ .

دوای ئەوەی ئەنجامەکانی کۆنفرانسی کامپ دیڤید بڵاوکرانەوە . گورج هێزە پێشکەوتووە عەرەبی‌یەکان نارەزایی خۆیان بەرامبەریان دەربڕی‌و بە پیلانێکی گەورەیان لە قەڵەم‌داو دوو پاتیان کردەوە کە میللەتی عەرەب لەسەر خۆڕاگرتن‌و ڕووبەڕوو وەستانی ئەم پیلانە بەردەوام دەبێ . بەڵام نووسەرانی سیاسی لە پایتەختەکانی وەک لەندەن‌و براگ‌و نیودەلهی‌و مەدریدو پاریس.. نیشانیاندا کە ساداتی حاکمی میسر تەنازولێکی سەرنزمانەی بۆ بیگن کردوەو بەم تەنازولەی ئەمەریکای لە خۆی ڕازی کردوە ، بەڵام ئەم ڕەفتارەی سادات لەلایەن هێزە زیندووەکانی نەتەوەی عەرەبەوە ڕەفز دەکرێ .

لە کاتێکدا کۆڕەکانی ئەمەریکاو دەوڵەتە ڕۆژئاوایی‌یەکان پێخۆشحاڵی خۆیان بەرامبەر ئەنجامەکانی کۆنفرانسی کامپ دیڤید دەردەبڕن لە سەرانسەری وڵاتانی عەرەب‌و وڵاتانی بەرەی سۆشیالیستی‌و وڵاتانی بەرەی ئەستێن‌و کشت ڕێکخراوە پێشکەوتنخوازە عەرەبی‌و جیهانی‌یەکاندا نارەزایی‌و بێزاری بەرامبەر دەدەبڕێ . لەم بارەیەوە .

سەرکردایەتی قوتری حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست لە لوبنان داوای‌کرد هەڵوێستێکی ڕاستەقینە بەرامبەر ئەنجامەکانی کۆنفرانسی کامپ دیڤید بگیرێ کە لە ڕادەی ئەو ڕوو بەڕووبوونە مێژوویی‌و چارەنووسی‌یە دابێ کە نەتەوەی عەرەب تووشی دەبێ . ئەم بەرەنگاربوونەوەیەش تەنها بەیەک شێوە دەبێ کە بریتی‌یە لە پێکهێنانی بەرەیەکی نەتەوەیی پێشکەوتنخوازی‌وا کە لەسەر بنچینەی ڕەفزکاری‌یەکی یەکجارەکی مەنتیقی سازاندن‌و ڕێبازو بڕیارەکانی ، دابمەزرێ . و هەموو وزەو توانایەکی بۆ گردبکرێتەوە تاوەکو ڕەتدانەوەیەکی بنەبڕی مێژوویی بەرامبەر ڕێڕەوی شۆڕبوونەوەی مێژوویی پێک‌بهێنێ .

یەکێتی گشتی نووسەران‌و ڕۆژنامە نووسانی فەلەستین بێزاری بەرامبەر ئەنجامەکانی کۆنفرانسەکە دەربڕی‌و وتی : ئەم پەیمانە ئەوە دەگەیەنێ کە پەیمانێکی دوژمنایەتی‌کردنی نەتەوەی عەرەب لە دایک بوونی ڕاگەیەنراوە .

ئەنجومەنی سیاسی مەرکەزی بزوتنەوەی نیشتمانی لوبنانیش بێزاری خۆی بەرامبەر ئەنجامەکانی کۆنفرانسەکە دەربڕی‌و داوای لە هەموو هێزە پێشکەوتنخوازەکانی عەرەب کرد . کە لەسەر بنچینەی بەرنامەیەک بۆ ڕووبەڕوو وەستانێکی سەرانسەری دژی هاوپەیمانیەتی زایۆنی‌و ئیمپریالیزم‌و کۆنەپەرست یەک‌بگرن .

دووبارە لە لوبنانیش سلیم الحص سەرەک وەزیرانی ئەو وڵاتە وتی : ئەنجامەکانی کۆنفرانسەکە هێزی بنەڕەتی ناوچەکەی پشت گوێ خستوەو مافی ڕەوای میللەتێکی دەربەدەریشی کە میللەتی فەلەستینە چاو لێ‌نووقاندووە .

هەروەها گەلێ لەو ڕۆژنامانەش کە لە ئەردەن‌و لە کوێت‌و وڵاتانی تری عەرەب دەردەچن . بێزاری‌یان بەرامبەر ئەنجامەکانی کامپ دیڤید نیشان‌داوەو بە تایبەتی پەیمان‌نامەکەی سینایان بەوە لە قەڵەم داوە کە خۆبەدەستەوە دانێکی تەواوە بەرانبەر دوژمن .

هەروەها ڕۆژنامەی ئاکاهاتا کە لە ژاپۆن دەردەچێ وتی : گرنگترین مەسەلە کە بریتی‌یە لە مافی گەلی فەلەستین باسی لێ‌نەکراوە .

بەڵام ئاژانسی دەنگوباسی بۆلۆنیاش سەبارەت بە ئەنجامەکانی کۆنفرانسەکە وتی : پەیمانەکە مەسەلەی سەرەکی کیروگرفتی ناوچەی عەرەبی پشت گوێ خستووەو ئەو شوێنانەشی دیاری نەکردوە کە دەبێ قەوارەی زایۆنی لێیان بکشێتەوە . جگە لەمەش پەیمانەکە هیچ شتێکی سەبارەت بە بەرزایی‌یەکانی جۆلان‌و مەسەلەی قودس نیشان نەداوە .

بڕوانە : ل : ٧

وەزیری دەرەوە ڕای دەگەیەنێت :

عیراق باری سەرنجی خۆی دەربارەی کۆنفرانسی کامپ دێڤید لەبەردەم نەتەوە یەکگرتووەکاندا ڕوون دەکاتەوە

سەرەتای ئەم هەفتەیە دوکتور سعدون حمادی وەزیری دەرەوە ، بە سەرۆکایەتی وەفدی عیراق بەرەو نیویورک کەوتە ڕێ بۆ بەشداربوون لە کۆبوونەوەکانی دەورەی ٣٣هەمی کۆمەڵەی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان

دوکتور حمادی بە « ئا .د.ع » ڕایگەیاند کە وەفدەکە باری سەرنجی عیراق بەرامبەر کاروباری ئیستعمار لە جیهانداو لە پێشیانەوە کێشەی زۆران بازی عەرەبی‌و زایۆنی‌و لایەنە خراپەکانی ئەنجامی کۆبوونەوەکانی کامپ دیڤید لە بەردەم نەتەوە یەکگرتووەکاندا ڕوون دەکاتەوە .

هەروەها وتی : پەیوەندی لەگەڵ وەزیرانی دەرەوەی وڵاتە عەرەبیەکان‌و وڵاتانی دۆستا دەکەین بۆ موافقەت کردنی لە سەر بنەڕەتەکانی بەربەستی کردنی ئەو ئەنجامانەی کە سووربوونی ئەمەریکاو قەوارەی زایۆنی سەر بەردەوامی دەربەدەری گەلی عەرەبی فەلەستین دووپات دەکاتەوە سەرەڕای بەردەوامی داگیرکاری زەوی‌و زارەکەی‌و کەم‌کردنەوەی نرخی نیشتمانی وڵاتانی عەرەبی دووروبەری فەلەستین .

وەزیری دەرەوە لەگەڵ باڵویزە عەرەبیەکاندا لەبەغدا کۆدەبێتەوە

ئێوارەی ٥ شەممەی ڕابوردوو دکتۆر سعدون حمادی لەگەڵ باڵویزەکانی دەوڵەتە عەرەبەکاندا لەبەغدا کۆبۆوەو لە کۆبوونەوەکەدا بۆی ڕاگەیاندن کە هەڵوێستی عیراق بەرامبەر ئەنجامەکانی کۆنفرانسی کامپ‌دیڤید بریتی‌یە لە ڕەفزکردنی ئەو ئەنجامانەو مەترسی‌یان بۆ سەر نەتەوەی عەرەب‌و مەسەلە مەرکەزی‌یەکەی کە فەلەستینە . هەروەها دکتۆر حمادی داوای کرد لە هەوڵ‌و تەقەلای عەرەب یەک بگرێ بۆ ... اندانی هەڵوێستێکی لەڕوو کە ڕەفزی ئەنجامەکانی ئەو کۆنفرانسە بکاو نەهێڵێ سەربگرێ‌و هەروەها نەخشەکانی قەوارەی زایۆنیش لە ناوچەی عەرەبیدا مایەپووچ بکا .

لە چاوپێکەوتنەکەدا بەڕێز منذر عریم وەکیلی وەزارەتی دەرەوە ئامادەبوو .

بەستنی کۆنگرەی خۆڕاگرتن‌و بەرەنگاری‌کردن

ڕۆژی ٥ شەممەی ڕابوردوو سێ‌یەم کۆنگرەی دەوڵەتانی خۆڕاگرتن‌و بەرەنگاری‌کردن بۆ باسکردنی هەڵوێستی عەرەب بەرامبەر ئەنجامەکانی کۆنفرانسی کامپ دیڤید کاروباری خۆی لە دیمەشق دەست پێ کرد .

لە کۆنگرەکەدا کە هەواری بومدیەنی سەرکۆماری جەزائیرو معمر القذافی سەرۆکی لیبیاو علی ناصر محمدی سەرۆکی ئەنجومەنی سەرۆکایەتی یەمەنی دیموکراتی‌و حافظ اسدی سەرۆکی ڕژێمی سووریاو نوێنەرانی هێزی بەرگری فەلەستینی تێدا بەشداربوون . یاسر عەرەفاتی سەرۆکی لیژنەی ڕاپەڕاندنی ڕێکخراوی ڕزگاری فەلەستین‌و جورج حەبەشی سکرتێری گشتی بەرەی میللی ڕزگاری فەلەستین‌و نایف حەواتمەی سکرتێری گشتی بەرەی دیموکراتی ڕزگاری فەلەستین تیایدا قسەیان کردو لە قسەکانیاندا بەکختنی هەڵوێستی عەرەب بەرامبەر مەترسی‌ی شاڵاوی ئیمپریالیزم‌و زایۆنی‌و کۆنەپەرستانیان بە گرنگ لەبەر چاو گرت‌و دووپاتی یەکێتی تێکۆشانی فەلەستینیشیان کردەوە بۆ ڕووبەڕوو وەستانی ئەو دۆخە پڕ مەترسی‌یەی کە ئێستا لەبەردەم هێزی بەرگری دایە . .

هەروەها بەشداری کەرەکانی کۆنگرەکە لەسەر ئەوە سووربوون کە کۆنگرەکەیان بڕیاری ئەوتۆ بە ئەستۆوە بکرێ کە یەکێتی عەرەب دژی نەخشەی خۆبەدەستەوەدان بچەسپێنێ .

مەلیک خالد سەر لە واشنتۆن ئەدا

باڵویزی سعودیە لە واشنتۆن ڕای‌گەیاند کە مەلیک خالد مەلیکی وڵاتی عەرەبی سعودیە لەم‌هەفتەیەدا دەکاتە واشنتۆن .سەردانەکەی بۆ ئەوەیە خۆی پیشانی بزیشک بدا .

سەرچاوەیەکی نزیک لە کۆشکی سپی ڕای‌گەیاندوە کە کارتەری سەرۆکی ئەمەریکا نیازی چاوپی‌کەوتنی مەلیک خالدی نیە لەم سەردانەدانە .

نامەیەک لەسەرکردەکانی سۆڤیەتەوە

بۆ عبدالفتاح اسماعیل

ئەمینداری گشتی ڕێکخراوی یەکگرتووی سیاسی – بەرەی نەتەوەیی لە یەمەنی دیموکراتی ، نامەیەکی لە سەرکردەکانی سۆڤیەتەوە پێ‌گەیشت .

نامەکەش کە لەلایەن ڤلادیمیر کاپوشکینی باڵوێزی یەکێتی سۆڤیەت لە عەدەن بەدەستی گەیەنرا ، سەبارەت بە پەیوەندیی دوو قۆڵی نێوان هەر دوو وڵات‌و ئاڵ‌و گۆڕی باری ناوچەی عەرەبی‌یەوە بووە .

بەڕێز صدام حسین سەرۆکایەتی کۆبوونەوەیەکی ئەنجومەنی نەخشەدانان دەکا

پێری نیوەڕۆ بەڕێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجوومەنی سەرکردایەتی شۆڕش سەرۆکایەتی کۆبوونەوەیەکی ئەنجومەنی نەخشەدانانی کرد کە لە‌بینای ئەنجومەنی نیشتمانیدا بۆ لێکۆڵینەوەی بەرنامەی کارە ئاسایی‌یەکانی ئەنجومەنەکە بەسترا .

جێگری بەڕێز لە کۆبوونەکەدا دووپاتی کردەوە کە پێویستە لە ڕاپەڕاندنی پرۆژەکانی کەرتی سۆشیالستیدا متمانە بکرێتە سەر لێکدانەوە مەرکەزی‌و شونەری‌یەکان و دەزگاکانی دەوڵەتیش لە کەرتی بەرهەمهێناندا بایەخ بە مواسەفاتە مەرکەزی‌یەکان بدەن بە ئامانجی پێشخستن‌و بەرزکردنەوەی توانستی بەرهەمهێنان .

ئەنجومەن لە ... عکاشات‌داو بڕیاری دامەزرانی ڕاپەڕاندنی پرۆژەی هێنانی جیهازێکی مەرکەزی بۆ ئاسنینی بغداد القائم پێوانەکردن‌و دەست بەسەرا-گرتنی جۆرەکی دا کە بە ئەنجومەنی نەخشەکێشانەوە دەبەسترێ‌و ئەرکیشی دانانی مواسەفاتی زانستی‌یانە دەبێ بۆ بەروبوومە نیشتمانی‌یەکان، لەگەڵ چوویری کردنی باشی بەرهەمەکەو بزوتنەوەی لە بازاڕی ناوخۆو کارگەکان‌و کارگە بەرهەمهێنەکاندا .

لە کۆبوونەوەکە کە دوو سەعاتی خایاند بەڕێزان ئەندامانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش‌و وەزیرەکان‌و ژمارەیەک لە کار بەدەستانی تر ئامادە بوون.

ئا . د . ع

شۆڕشگێڕانی نیکاراگوا بەردەوام دژی سۆمۆزای دیکتاتۆر دەجەنگن

ماناگوا ئاژانسەکان :

ئاژانسەکانی دەنگوباس لەماناگوا ڕایان‌گەیاندکە فڕۆکە جەنگی‌یەکان‌و تانک‌و تۆپەکانی ڕژێمی سۆمۆزای دیکتاتۆر کوێرانە لە بیناو دەزگاکانی شاری ئەستیلی دەدەن کە پێشتر شۆڕشگێڕەکان گرتویانە . هەروەها ئەو پەناهێندانەی لە دۆزەخی کوشتاردا ڕایان‌کردوو دەڵێن ، بەهۆی تۆپ باران کردنی شارەکەوە ، گەلێ ناوچەی شارەکە ئاگری تێ‌بەربووە .

لەم بارەیەوە ئاژانسی ڕۆیتەر ڕای‌گەیاند کە شۆڕشگێڕەکان هێشتا هەردژی هێزەکانی سۆمۆزای دیکتاتۆر لە جەنگین دان ، کەچی حکومەتی نیکاراگوا وای دەرخستوە کە گوایا بەسەر بەربەرەکانی کردنەکەدا ، زاڵ‌بووەو هێزەکانی چوونەتەناو شارەکەوە .

لەلایەکی ترەوە کۆمەڵەی خاچی سووری نیکاراگوا بڵاوی کردەوە کە زیاتر لە (٥) هەزار کەسی بێ‌گوناه لەئەنجامی ئەو شەڕە دژوارەدا کوژراون‌و حەوت هەزار کەسیش لەشەڕی نێوان ڕژێمی سۆمۆزاو شۆڕشگێڕان تەنیا لەشاری ماسیناو لیۆندا بریندار بوون . .

لەلایەکی تریشەوە ڕۆژنامەی (لاناسیۆن) کە لە گواتیمالا دەردەچێ ڕۆژی هەینی ڕابوردوو بڵاوی کردەوە کە خەڵکی بەکۆمەڵ لە هەر دوو شاری ماسیناو لیۆندا ئیعدام کراون . هەروەها ڕۆژنامەکەوتی ، ژمارەیەکی زۆر لەبەکرێ گیراوان لە ئەمەریکاو گواتیمالاو سلفادۆرو شیلی‌بەوە هاتوونەتە نیکاراگواو لەڕیزی هێزەکانی سۆمۆزای دیکتاتۆردا دژی شۆڕشگێڕەکان شەڕدەکەن .

هەواڵەکان وتیان بەهۆی شەڕی نێوان سۆمۆزای دیکتاتۆرو شۆڕشگێڕە جەنگاوەرەکانی نیکاراگواوە زیاتر لە (٢١) هەزار کەس پەنایان بردۆتە بەر هندۆراس‌و سەرچاوەیەکی حکومەتی ئەو وڵاتەش ڕای‌گەیاند کە وەزارەتی ناوخۆی هندۆراس ماوەی داوە بە پەناهێندەکان کە بەشێوەیەکی وەختی تا ماوەی (٩٠) ڕۆژ لە هندۆراس بمێننەوەو دوای ئەوە ئەو کاروبارە باس‌دەکرێ کە بەرامبەریان بڕیار دەدرێ .

هەروەها سەرچاوەکانی حکومەتی هندۆراس ڕایان‌گەیاند کە خێوەتگایەک لە خوارووی وڵات بۆ حەوانەوەی (١٥) هەزار پەناهێندە سازکراوە .

ڕژێمی سۆموزای دیکتاتۆر بەو هەوڵە هەڵدەکوتێتە سەر بنکەکانی شۆڕشگێڕانی ساندینا لەژمارەیەک لە شارەکانی نیکاراگوا بۆ ئەوەی لەو شوێنانەیان هەڵکەنی‌و شارەکانیان لە دەست بستێنێتەوە .

لە لایەکی ترەوە وەزیرانی دەرەوەی ڕێکخراوی دەوڵەتانی ئەمەریکا ڕۆژی هەینی لە واشنتۆن کۆبوونەوە بۆ لێدوانی مەسەلەی نیکاراگواو لەم بارەیەوە ئاژانسی ئەسۆشیتدپرس ڕای‌گەیاند کە وەزیرەکان لەو ڕێبازانە دەکۆڵنەوە کە کێشەی سیاسی لە نیکاراگوا پی‌کۆتایی بهێنرێ‌و نەهێڵن لە دەوڵەتەکانی ناوەڕاستی ئەمەریکادا بڵاوبێتەوە .

ئەوەی شایانی باسە ئەمەریکا دەستی بەسەر ڕێکخراوی دەوڵەتە ئەمەریکایی‌یەکاندا دەڕواو بەرەو خزمەت‌کردنی ئامانجە ئیمپریالیستی‌یەکان لە باشوورو ناوەڕاستی ئەمەریکادا ئاراستەی دەکا .

دواخستنی لە سێدارەدانی ئەوانەی سباعی‌یان کوشت

مەحکەمەی بەرزی قبرس موافقەتی کردوە لەسەر دواخستنی لە سێدارەدانی ئەوانەی بە کوشتنی یوسف السباعی گوناهبار کرابوون .

مەحکەمە ئەمەی لە سەر خواستی داواکاری گشتی قبرس کردوە کە داوای لە سێدارەدانیان بکەوێتە (١٥)ی تشرینی دووەمی داهاتوو .

ئەوەی شایانی باسە ئەمە چوارەمین جارە بڕیاری لە سێدارەدانی ئەو دووکەسە دوادەخرێ .

Institut Kurde de Paris

هەردوو سەرۆکی ئەنجومەنەکانی راپەڕاندن و یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی پێشوازی پرۆفیسۆرێکی نەمسەیی یان کرد

بەڕێزان احمد عبد القادر سەرۆکی ئەنجومەنی راپەڕاندن و محمد علی امین سەرۆکی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی رۆژی چوارشەممەی رابردوو پێشوازی پرۆفیسۆر نۆربرت فمریان کرد کە مامۆستای زانستە سیاسیەکان و یاسایە لە زانکۆی (اسنبروك)ی نەمساو ئێستا لە سەر بانگکردنی وەزارەتی راگەیاندن سەر لە ولاتەکەمان دەدا .

بەڕێزان سەرۆکانی هەر دوو ئەنجومەنەکە ، بە دوورو درێژی ئەو دەسکەوتە ئەورا- نەیان خستە روو بۆ میوانەکە کە سەرکردایەتی حزب و شۆڕش لە بوارای تاقیکردنە- وەی ئۆتۆنۆمی و چەسپاندنی دام و دەزگاکانیدا وەدییان هێناوە .

هەروەها میوانەکە لەلایەن بەڕێزان ئەمینداره گشتیەکانی رۆشنبیری و لاوان و ناوخۆ و کشتوکاڵ و زەوی سازی و شارەوانیەکان و هاوینە هەوارەکان و ئەو قافەوە پێشوازی لێ کراو باسی ئەو بنەڕەتە شۆڕشگێڕانەی بۆ کرا کە شۆڕش و حزبە سەرکردەکەی بۆ سەرخستنی تاقیکردنەوەی ئۆتۆنۆمی لە ولاتدا بەکاری هێناون و ئەو هەنگاوە شۆڕشگێڕانەی کە بۆ لابردنی ئەو شوێنەواری دواکەوتنە بەکار هێنراون کە بەر لەوە لە ناوچەکەدا زاڵ بوو .

پرۆفیسۆر فمر کە خەریکی نووسینی کتێبێکە لە بارەی عیراقی نوێ و تاقیکردنەوەی ئۆتۆنۆمی یەوە وتی ئەم تاقیکردنەوەیە لە عیراقدا بابەشترین و سەرکەوتووترینی ئەو تاقیکردنەوانە دادەنرێ کە لەم بارەیەوە لە هەموو جیهاندا بەجێ هێنراون لەوەدا کە هۆیەکانی سەرکەوتن و بەردەوامی ئەو بایەخدانە زۆرو بەردەوامە وەردەگرێ کە حکومەتی شۆڕش بەسەرکردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سوشیالیست بەم ناوچەیەی دەداو دەرکردنی بڕیارەکانی دانی مافی نەتەوەی تەواو بەکەمایەتییە نەتەوەییەکانی ولات .

لە قسەیەکدا کە بۆ ئاژانسی دەنگوباسی عیراقی دەکرد ، هەروەها وتی کەوا ئەو دەسکەوتە زۆرەی کە ئەم ناوچەیە بەری کەوتوە دەخەمە ناو ئەو کتێبەمەوە کە لە بەشەکانیدا ئەو راستیانە دەردەخەم کە بەرپەرچی ئەو چەنەبازیانە دەداتەوە کە ئیمپریالیزمی جیهانی بڵاویان دەکاتەوەو دەیەوێ راستی سەرکەوتنی تاقیکردنەوەی ئۆتۆنۆمی لە عیراقدا لەکەدار بکات .

رێکخستنی بەرنامەی گەشت و گوزاری تایبەت بە کرێکاران و خێزانەکانیان

دەزگای گشتی گەشت و گوزارو یەکیەتی گشتی نیقابەکانی کرێکاران رێک کەوتن لەسەر رێکخستنی بەرنامەی گەشت و گوزاری تایبەت بە کرێکاران و خێزانەکانیان .

ئامانجی ئەم رێککەوتنە دووپات کردنەوەی دەوری یەکیەتی یە لە بەرز

کردنەوەی ئاستی چینی کرێکارداو دابین کردنی دەرفەتی خۆش رابواردن و بەشداری کردن لە گۆڕانکاری کۆمەڵایەتیدا تا ئەمە لەگەڵ زیادکردنی بەرهەمدا ببەسترێ ، بەهۆی رێکخستن و بەرنامە بۆ دانانی کاتی پشوودان و ئیجازەوە .

بەگوێرەی رێککەوتنەکە ، دەخرج و ئەو گەشتانە ساڵانەو هەر نیقابەیەک ، چ لە پایتەخت و چ لە پارێزگاکاندا ، گەشتی بەکۆمەڵی بۆ رێک دەخرێ و ئەم گەشتانە ساڵانەو دەوری دەبن هەربە دەوری دەبن و ماوەی هەریەکەیان دوو هەفتە دەبێ .

بەگوێرەی رێککەوتنەکە ، دەزگاکە ٢٥٪ بۆ کرێکاران دادشکێنی لەسەر ئەو سەفەرانەی کە لە یەکی نیسانەوە تا (٣٠) ی ئەیلول بۆ ناوچەی ژوورو دەکرێن و ٣٥٪ بۆ ئەو سەفەرانەی لە سەرەتای تشرینەوە تا (٣١)ی ئازار دەکرێن .

دەزگاکە هەروەها ، ٢٠٪ بۆ ئەو کرێکارانە دادەشکێنێ کە لە سەرەتای تشرینەوە تا (٣١) ئازار بۆ ناوچەی خوارووی سەفەر دەکەن ، و ٣٥٪ بۆ ئەوانەی لەسەرەتای ئەیلول سەفەر دەکەن .

رێککەوتنەکە ، کرێکارە داهێنەر و بەرهەمهێنەرە باشەکان لەو پارانە دەبەخشێ کە لەجیاتی گەشت و گوزار دەکەوێتە سەریان ، بەرمەرجێک ئەو پارانە بکەونە سەر یەکێتی وەکو بەشدارییەک لە هاندانی داهێنەراندا .

لە ئاهەنگی پارتی دیموکراتی کوردستاندا :

دەسکەوتەکانی شۆڕش لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا

پارتی دیموکراتی کوردستان، بەبۆنەی بیرەوەری سی و دوەمین ساڵەی دامەزراندنیەوە ، ئاهەنگێکی لە « نادی الصید » گێڕا . لەم ئاهەنگەدا هاوڕێ عبداللە فاضل ئەندامی سەرکردایەتی هەرێمایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش و بەڕێز هاشم حسن سکرتێری کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان وەزیری دەوڵەت و بەڕێز عبدالغفار الصایغ ئەمینداری گشتی رۆشنبیری و لاوان و بەڕێز محمد امین احمد ئەمینداری گشتی کاروباری ناوخۆ لە ناوچەی ئۆتۆنۆمی و هاوڕێیان ئەندامانی سەرکردایەتی لقی ژووروی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست و هەندێ لە لێپرسراوانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی و ئەندامانی دەزگای دیپلۆماسی کە لە بەغدان ئامادەبوون .

هاوڕێ عبداللە فاضل ئەندامی سەرکردایەتی هەرێمایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سوشیالیست ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ، وتاری سەرکردایەتی هەرێمایەتی لە ئاهەنگەکەدا خوێندەوەو تێیدا وتی :

هاوڕێیان ، ئەی ئاهەنگ گێڕانی بەڕێز : بەناوی سەرکردایەتی هەرێمایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستەوە ، بە بۆنەی بیرەوەری سی و دوو ساڵەی لەدایکبوونی حزبە هاوپەیمانەکەتان ، پارتی دیموکراتی کوردستانەوە ، پیرۆزبایتان لێ ئەکەم و سڵاو لە خەباتتان ئەکەم لە پێناوی یەکیەتی نیشتیمانی و دیموکراتیەت و رزگاریدا . شۆڕشی حەڤدەی تەمووزی ساڵی ٩٦٨ بە سەرۆکایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست توانی مەسەلەی کورد لە بەر تیشکی بنەڕەتە ئینسانی و دیموکراتیەکانی چارەسەر بکات و ئۆتۆنۆمی وەکو چارەسەرێکی تەواو و گونجاو لە گەڵ ئاواتەکانی جەماوەری کورد لە ولاتەکەماندا بۆ ئەم مەبەستە پێشنیارکرد .

هەروەها وتی کەوا جەماوەری ناوچەی ئۆتۆنۆمی ئەمڕۆ لە تاقیکردنەوەیەکی دیموکراتیانەی گرنگدا ئەژی لە سەر بەستیەکانی خۆی لە چوارچێوەی هەردوو ئەنجومەنی یاسادانان و راپەڕاندن و ئەمینداریە گشتیەکانی ناوچەکەدا بەکار دێنێ و رێکخراوە میللیەکان دەوری پێشڕەوانەی خۆیان لە رێکخستن و سازدانی هاووڵاتیان و بەشدارکردنیان لەو بیناکاریە بەرفراوانەدا دەبینن کە ئێستا ناوچەکە بە خۆیەوە ئەیبینێ ..

بەڕێز ئەندامی سەرکردایەتی هەرێمایەتی حزب هەروەها وتی سەرکردایەتی حزب و شۆڕش بایەخێکی نائاسای داوە بە ناوچەی ئۆتۆنۆمی ، چ بەسەراسوێ کردنی سەرۆکی فەرماندە احمد حسن البکر و هاوڕێ صدام حسین یان بەو هەموو پارە زۆرەی کە لەپرۆژەکانی پەرەسەندنی ناوچەکەدا خراوەتە کارو خۆی ئەدا لە نزیکە (٧٠٠) ملیۆن دینار لە نەخشەی ساڵی ٩٧٨دا .

هەروەها وتی .. هەڵوێستی ئازادیخوازانەو نەتەوەییانەی چەسپاوی عیراقی شۆڕش لە دژایەتی کردنی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و کۆنەپەرستی گەلەکەمان و هێزەکانی بەرەی نیشتیمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخواز لە ولاتەکەمان و هەموو نیشتیمانی گەورەماندا ویستویانە رقی دوژمنانی گەلەکەمان و نیشتیمانەکەمانی هەڵساندوە کە بەرژەوەندەکانیان زیانی بەر کەوتوە و جێ پێیەکانیان لە ناوبراون و دەرگا بەڕووی تالان کردن و چەوساندنەوەو مۆنۆپۆلەکانیاندا داخراوە ، بۆیە زۆر سروشتی و چاوەڕوان کراوە کە جموجوڵی دوژمنانەو وێرانکارانەیان بەردەوام کەن بۆ خراپەکردن دژی دەسکەوتەکانی حزبی فەرماندەو شۆڕشە مەزنەکەی و لە کەدارکردنی هەڵوێست و کردارە پێشکەوتنخوازەکانی بەڵام ئیرادەی رەقی جەماوەری عەرەب و کورد کە لە دەوری سەرکردایەتیە تێکۆشەرەکەیان ئاڵاون و هاوپەیمانی پتەوی حزبەکانی بەرەی نیشتمانی دەستەبەری رادانەوەی هەموو دوژمنانی رێبازەکەمان و دەستەبەری هەڵکشانین بەرەو ئامانجەکانی لە یەکیەتی و ئازادی و سۆشیالیستیدا .

پاش ئەوە بەڕێز ئەندامی سەرکردایەتی هەرێمایەتی هاتە سەر مەسەلەی فەلەستین و وتی نەخشە ئیمپریالی- زایۆنی - کۆنەپەرستانەکە بەتەواوی پەردە لەسەر ئامانجەکانی خۆی راماڵی و هەموو پەردە درۆزنانەکان لە رووی سوارچاکەکانی داخزانە خوارەوەو ئەوەتا ئاکامەکانی کۆنگرەی باڵای سێلایەنەی نێوان کارتەری سەرۆکی ئەمەریکاو سەرۆکی رژێمی میسرو مناحیم بیگنی سەرۆک وەزیرانی زایۆنی دوژمن کە لە کامپ دێڤید بەسترا ، سروشتی ئەو پیلانانە ریسوا ئەکات کە لە دژی نەتەوەی عەرەب و بزوتنەوە شۆڕشگێڕانەکەی و هەموو هێزەکانی پێشکەوتن و ئازادی جیهان دەکرێ ..

ئەوەی شایانی باسە ، بەر لەوە بەڕێز هاشم حسن سکرتێری پارتی دیموکراتی کوردستان وتارێکی خوێندەوەو پشتگیری تەواوی حزبی دەبڕی لە هەڵوێستەکانی شۆڕشی حەڤدەی تەمووزو لەم بارەیەوە وتی حزبەکەمان بە بارێکی پڕ تەنگوچەڵەمەی فیکری و نەفسیدا تێپەڕبوو، و وەزعەکە هەر ئەوها مایەوە تا شۆڕشی مەزنی حەڤدەی تەمووز بە سەرکردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست بەرپابوو ، ئەو شۆڕشەی کە توانی مەسەلەی کورد لەسەر بنەڕەتێکی ئاشتیانەو دیموکراتیانە چارەسەر بکا کە ئاواتەکانی گەلی کوردمان بهێنێتە دی و تواناکانی بەرەبەرەلا بکات تا رووبکاتە بیناکاری و بەشداری لە گۆڕانکاری پەرەسەندندا بکا ، ئەوەبوو شۆڕش بەیاننامەی یانزەی ئازاری ساڵی ٩٧٠ دەرکرد کە هەموو مافەکانی گەلی کوردی تێدابوو ، بە ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستانیشەوە .

بەڕێز هاشم حسن هەروەها بەتوندی کونفرانسی کامپ دێڤیدی تاوانبار کردو وتی بایەخدانی حزبەکەمان بە مەسەلەکانی نەتەوەی عەرەب نەدا ، بۆیە پشتگیری کردنی گەلی عەرەبی فەلەستینی و بزوتنەوەی بەرگری فەلەستینمان لە تێکۆشانیدا دژی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و نەخشە خۆ بەدەستەوەدەرانەکان و لە پێناوی دەستنیشانکردنی چارەنووسی خۆیدا بە بنەڕەتێکی پتەو داناوە کە لێی لانادەین ....

هەروەها وتی حزبەکەمان بە توندی هەموو نەخشەو چارەسازکردنە گومانلێکراوەکان تاوانبار ئەکا کە لە بواری عەرەبیدا دەخرێتە روو ،

لە ئاهەنگەکەدا چالاکی هونەری جۆراوجۆر لە لایەن هونەرمەندە عەرەب و کوردەکانەوە نیشاندرا .

کات و ساتی سەفەرکردنی حاجیەکانی بۆ حەج

رۆژی چوارشەممەی رابردوو لە وەزارەتی ئەوقافدا بڵاوکرایەوە کەوا هەوەڵ کاروانی حاجیە عیراقیەکان لەنیوەی دووی مانگی ئایندەدا بەرەو حەج دەکەونەڕێ . سەرچاوەیەکی لێپرسراو بەنوێنەری ئاژانسی دەنگوباسی عیراقی وت کەوائەم کاروانە لە حەڤدەی مانگی تشرینی یەکەمی ئایندەدا بەدەو ئەکەوێتەرێ و کاروانی دووەم لەبیست و پێنجی هەمان مانگدا بەرەو مکە ئەکەوێتە رێ .

ئەو سەرچاوەیە هەروەها وتی کات و ساتی بەڕێ کەوتنی ئەو حاجیانەی بەفڕۆکە ئەچن بۆ حەج لەلایەن هێڵە ئاسمانیەکانی عیراقەوە بەم زوانە بەگوێرەی جەدوەلێکی تایبەتی رادەگەیەنرێ .

هەر لەم بارەیەوە ، وەزارەت بڕیاریدا ئیجازەی ئەو قونتەراتچی گواستنەوەی حاجی یە لەنوێ بکرێتەوەو کەوا لە رێ و شوێنی کرێی وەربگیرێتەوە کە دەردەکەوێ گواستنەوەی حاجیەکان لای- داوە یان بازرگانی پێوەکردوون .. وەزارەتی ئەوقاف بە لایەنە تایبەتیەکانی راگەیاندوە کە چاوەدێری بەجێ هێنانی ئەو رێ و شوێنە بکەن لەلایەن قونتەراتچیەکانەوەو هەرکەسێ لێی لادا بەسەختی کرداری لەگەڵدا بکەن .

لەلایەکی ترەوە ، بەگوێرەی هەندێ رێ و شوێن کە وەزارەت دەری کردوون ، بیست و پێنجی ئەم مانگە کراوە بەدوا کات بۆ ئیجازەدان بە قونتەراتچیەکانی گواستنەوەی حاجی بۆ سەرزەمینە پیرۆزەکان .

ئەوەی شایانی باسە پار (٣٧) هەزار حاجی ژن و پیاو لەعیراقەوە چوون بۆ حەج ، کە (٢٩) هەزاریان بە زەویداو (٨) هەزاریان بەئاسماندا چووبوون .

هەواڵەکانی هەولێر

× لە نێوان ١٦-٢١ی ئەم مانگەداو لە ژێر دروشمی «باهەموومان کار بکەین لە پێناو خولقاندنی ئافرەتی لادێ نشینی پێشکەوتوو بەرهەم هێنەردا» میهرەجانی هەرێمایەتی ئافرەتانی لادێ نشین لە شاری هەولێردا ساز کرا . لەو میهرەجانە فراوانەدا کە ژمارەیەکی زۆر لە لێپرسراوانی دایەرە گشتیەکان ئامادەی بوون، بە تێکڕایی باسی رۆڵی ئافرەتی لادێ نشین کرا لە گۆڕینی کۆمەڵایەتی و سۆشیالستیدا.

پ ـ هاوکاری لەهەولێر

ئەو دەزگا پزیشکیەی ئەمساڵ لەگەڵ حاجیەکاندا دەنێررێ

گەورەترین و فراوانترین دەزگایە کە تا ئێستا ولاتەکەمان بۆ ئەم مەبەستە ناردبێتی .

سەرچاوەیەکی لێپرسراو لە وەزارەتی تەندروستیدا رایگەیاند کەوا ئەو دەزگا پێشکیە عیراقییەی ئەم ساڵ لەگەڵ حاجییەکاندا دەنێررێ لەهی هەموو ساڵانی رابردوو گەورەترو فراوانترە .

سەرچاوەکە ، هەروەها وتی ، ژمارەی دوکتۆرو برین پێچ و کادیرە ناوەراستینە تەندروستیەکان ، بەگوێرەی ئەوانەی کە پار نێرراون ، زیاتر کراوە .

لەگەڵ دەزگاکەدا ، تیپێکی خۆپاراستن بەهەموو کادیرو پێویست و تفاقیەوە دەنێررێ تا هەموو رۆژێ فەحسی موختەبەری بکەن نەوەک نەخۆشی و وەباو شتی ئەوتۆ بڵاوبێتەوە .

جگە لەمە ، دەزگاکە دەستەیەک دوکتۆری پسپۆڕی لەگەڵدا دەبێ کە شارەزاییان لە چەند رشتەی دوکتۆریدا هەیە

زانکۆی سلێمانی هەموو ئەو قوتابیانە لە بەشی ناوخۆیی وەردەگرێ کە خەڵکی سلێمانی نین و لە کولێجەکانیدا وەردەگیرێن

هەموو ئەو قوتابیانەی کەئەم ساڵ لە کولێجەکانی زانکۆی سلێمانی وەردەگیرێن و خەڵکی شاری سلێمانی نین ، لە بەشە ناوخۆییەکانی ئەو زانکۆیەدا وەردەگیرێن .

دوکتۆر طارق رشاد عبداللە سەرۆکی زانکۆ ئەم هەواڵەی راگەیاندو وتی بەشی ناوخۆیی تازە بۆ قوتابیە نوێیەکان ئامادەکراوە .

ئەوەی شایانی باسە ، دەزگاکانی زانکۆ لەم دوایەدا چوار بەشی ناوخۆی نوێیان تەواو کردبوو کە بە هەرچواریان (٥٧٦) قەرەوێڵەیان تێدایە جگە لە بینایەکی تازە بۆ کچان کە (٣٠٠) قەرەوێڵەی تێدایە .

بڕیار وایە بینایەکی تری جێگەی (٢٠٠) قەرەوێڵەی هەبێ دروستبکرێ .. بەم جۆرە ، ژمارەی ئەو قوتابیە کوڕو کچانەی کە لە بەشە ناوخۆییەکاندا جێیان دەکرێتەوە دەگاتە (٣) هەزارو) ٧٣٥ (کەس . واتە هەزارو دووسەد کەس زیاتر لە پار کە بەسەر (٦٣) بەشی ناوخۆییدا دابەش کرابوون کە لە کەرتی تایبەتی بەکرێ گیرابوون .

جگە لەمە ، زانکۆکە لە ساڵی خوێندنی ٩٧٨-٩٧٩دا ، هەزارو (٧٤٥) قوتابی کوڕو کچ لە کولێجەکانیدا وەردەگرێ و ئەم ژمارەیە (٢٧٥) قوتابی کوڕو کچی لە رێژەی وەرگیراوانی پار زیاترە .

هەروەها ، زانکۆ کە (٦٩) قوتابی کوڕو کچ لە خوێندنی بەرزدا وەردەگرێ ، بۆ وەرگرتنی شەهادەی ماجستێرو دبلۆمی بەرز لە بابەتەکانی کشتوکاڵ و ئەندازیاری و زانستدا ، لە کاتێکدا ژمارەی وەرگیراوانی پار (٥٩) قوتابی کوڕو کچ بوو .

لە چالاکیەکانی بەڕێوەبەریتی رۆشنبیری جەماوەر لە سلێمانی

● لەم دواییەدا بەڕێوەبەریتی رۆشنبیری جەماوەر لە سلێمانی لە هەر نۆ قەزاکەی سەر بە پارێزگاکەدا ، کتێبخانەی میللی کردۆتەوەو لەم کتێبخانانەدا گەلێ کتێبی بەکەڵکی سیاسی و رۆشنبیری و کۆمەڵایەتی و گۆڤارو رۆژنامە بۆ هاووڵاتیەکان ئامادەکراوە، نیازیش وایە ، لەماوەیەکی نزیکدا ئەم تاقیکردنەوەیە لە ناحیەکانیشدا جێبەجێ بکرێ.

● لەهەفتەی رابوردودا ، تیپی موسیقای میللی بەڕێوەبەریتی ناوبراو بەشداری ئەو میهرەجانەی کرد کە بەڕێوەبەریتی رۆشنبیری جوتیارانی سلێمانی لەگوندە هاوچەرخەکانی قەزای هەڵەبجە سازی کردو ماوەی حەوت رۆژی خایاند ،

خێزانی شەهیدەکان مەرجی رێژەی نمرەو تەمەن بۆ وەرگرتن لە کولیج و ئاموزگاکان نایانگرێتەوە

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بڕیاریدا دەرفەتی وەرگیرانی کوڕوکچ و ژنی شەهیدان لە کولێج و ئاموزگاکانی ولاتدا پتربکا .

ئەنجومەن ، لە بڕیارێکدا کەدەری کرد ، ئەوانی لە مەرجی رێژەی نمرەو تەمەن بەدەردانا ، ئەمەش بۆ هاندانیان بۆ بەردەوامی لەسەر خوێندن بۆ ئەم مەبەستە لەوەزارەتی فێرکردنی باڵا و لێکۆڵینەوەی زانستی داوا کرا کە ئەم بڕیارە بهێنێتە جێ .

ئەم بڕیارە ، یەکێکی ترە لە زنجیرەی ئەو بڕیارانەی کە ئەنجومەن لەبواری سەراسوێن کردنی خێزانی شەهیدان و دەستهێنان بەسەریاندا دەری کردوە ، لەرووی رێزەوە بۆ ئازایەتی کەس و کارەکانیان لەپێناوی نیشتیمان و ولاتەکەیاندا .

«هاوکاری» و کۆمەڵانی خەڵک

خوێنەری خۆشەویست :

ئەم گۆشەیەی رۆژنامەکەمان ، رەنگدانەوەی ئەو بنەڕەتە رەسەنەیە کە دەڵێ : رۆژنامە ئاوێنەی ئاوات و خواست و ئارەزووی کۆمەڵانی خەڵکە . ئێمەش وا لەم گۆشەیەدا هەوڵ دەدەین خواست و ئارەزووو تەنگوچەڵەمەکانی هاووڵاتیان بخەینە بەرچاوی دام و دەزگا لێپرسراوەکان ، تا هەڵوێستی خۆیانی لەسەر دەرخەن و رێگای چارەسەرکردنیان بخەنە پێش چاو... بەمە ، وا هەست دەکەین ، کە ئەرکی سەرشانی خۆمان و فەرمانی رۆژنامەگەرییمان هێناوەتە دی و لە چارەسەرکردنی گیروگرفتی هاووڵاتیاندا چمکێکمان هەڵگرتوە ، هیوادارین کە ئەم هەوڵەمان چ لەلایەن گەلی خوێنەران و چ لە لایەن دایەرەو دام و دەزگا جۆراو جۆرەکانەوە پشتگیری لێ بکرێ و هەرکەسە لای خۆیەوە بەشداری سەرخستنی بکا . بێگومان ، هەرچەندە هاووڵاتیان نامەمان بۆ بنوسن و گیرفتی خۆیانمان بۆ دیاری بکەن و هەرچەندە دام و دەزگاکان بە گیانی لێپرسراوی و ئۆباڵ بە ئەستۆییەوە ، سەیری گیروگرفتەکان بکەن و هەوڵی چارەسەرکردن و بنەبڕ کردنیان بدەن ، ئەوەندە هەوڵی سێ لایەنەمان سەر ئەگرێ و باخی کردارمان بەر ئەگرێ .

چەپەری پۆستە ئەم جارەمان ، کۆمەڵێک نامەی هاووڵاتیانی تێهاتوە . لەم ژمارەیەدا ، لەبەر کەمی جێگا ، نەمان توانی هەموو نامەکان باس بکەین، بۆیە وا لە خوارەوە هەندێکیان دەخەینە بەر چاو ، هیوادارین لە ژمارەکانی تردا باسی ئەوانی تریش بکەین .

گۆشەی ئەم جارەمان ، بۆ سێ گیروگرفتی هاووڵاتیانی دانیشتووی شاری قەڵادزێ تەرخان دەکەین ، مەبەستیشمان لە مە ئەوەیە ئەو گیروگرفتانە وەکو زنجیرە داخوازیەک بخەینە بەر چاوی ئەو کەس و دام و دەزگایانە کە پەیوەندییان پێوە هەیە و بۆ چارەسەرکردنیان :-

● گەڕەکی شەهیدان - خانەقا

ژمارەی ماڵەکانی ئەم گەڕەکە ، وەکو کاک محمد حسن یوسف بۆمانی باس دەکا ، لە ٣٠٠ ماڵ پترەو لەگەڵ ئەوەشدا کەدانیشتوانی ماوەی پێنج ساڵە هەر لە هەوڵ و دەواندان گیروگرفتی ئاویان بۆ چارەسەر بکرێ ، تا ئێستا مەسەلەکە هەر وەکو خۆیەتی .

کاک محمد . « ئەگەر کاربەدەستی دەقەڵادزێیان هەوڵێکو لەبۆ نەدەن ، دەبێ بکەونەوە زەمانی سەقایەو کەرو مەحمەڵان وەکار بخەن ؟ کێ دەڵێ ئێستا کەرو جەرەتان بەرێوەنییە ؟ ئێمە و مەسەلەکە دەخەینە بەرچاوو چاوەرێی وەڵامین .

★ سینەمای قەڵادزێ و فیلمەکانی

برادەر ج-م.ن نامەیەکی بۆ ناردووین و پاش سڵاو و هەواڵ پرسین ،،سکاڵایەکی زۆری لە دەستی سینەمای قەڵادزی تێدا کردوە . دەڵێ : هیچ فلیمێك لەو سینەمایەدا نیشان نادرێ کە بەر لەوە سێ چوار جار ئیشی نەکردبێ . جگە لەمە ماوەی فلیمەکە لە سەعاتێك یا سەعات و نیوێك زیاتر نیەو لەوماوەیەدا پێنج شەش جاریش ئەپچڕێ .

برادەری خۆشەویست خاوەن سینەمای قەڵادزێ : سینەما بەر لەوەی هیچ شتێکی تر بێت، هۆیەکی کات بەسەر بردنە ، بە مەرجێك بابەتەکەی شتی بە کەڵك بێت . تکامان وایە ئەم قسانەمان وەرگرێت و زەوق و سەلیقەی تەماشاکەرانت لا لە هەموو شتێکی تر مەبەست بڕ بایەختر بێت ، بۆیە دنیایەدا بکونجێ و ئەوەندەش داووات لێ کەین کە فیلمەکانت لەگەڵ گۆڕانی ئێستای ئەم دووپات نەکرێتەوە کە ببن بە دۆخەواو خەڵکیان لێ بێزار بێت . من دڵنیام تۆ ئەگەر شتی تازەو خۆش بابەت بهێنی و پیشانی بدەی ،سووی هەردوو لا وەدی دەهێنی .

رووی قسەمان ئەمجا لە کاربەدەستانی شارەوای ئەرکی سەرشانی خۆیان لەم قەڵادزێیە کە ئەوانیش لەم بارەیەوە نەخەنە پشت گوێ .

دانانی رێ و شوێن بۆ دەستگیرویی و هەرەوەزی بەفرۆشیاری کشتوکاڵیەوە

لە وەزارەتی کشتوکاڵ و زەوی سازیدا راگەیەندرا کەوا لیژنەیەک پێک هێنراوە بۆ دانانی رێ و شوێنی دەستنیشانکراو بۆ بەستنی دەسگیرۆیی هەرەوەزی بە فرۆشیاری کشتوکاڵیەوە لەولاتدا .

لیژنەکە بەسەرۆکایەتی بەڕێز عامر مهدی ، جێگری وەزارەتی کشتوکاڵ و زەوی سازی و ئەندامەتی بەڕێوەبەری گشتی هەرەوەزی کشتوکاڵی و بەڕێوەبەری بانقی کشتوکاڵ و نوێنەرێکی یەکیەتی گشتی کۆمەڵە جوتیارییە هەرەوەزییەکان پێک هاتوە .

پێکهێنانی لیژنەکە بۆ دانانی رێ و شوێنی چەسپاوە بۆ دەسگیرۆیی کردن بەجۆرێک کە ببێتە دەستەبەری وەگونتەوەی پێکهێنانی کشتوکاڵیەکان و بەشداری بکا لەرێکخستنی ئاڵوگۆڕکردن و فرۆشیاری کشتوکاڵی لەولاتدا .

ئەوەی شایانی باسە ، بەڕێوەبەرایەتی گشتی هەرەوەزی کشتوکاڵی خۆی پابەندی ئەوە کردوە کە لەنەخشەی ئەمساڵی خۆیدا (٢٠) ملیۆن و (٤٦) هەزار دینار بەدەسگیرۆیی بدا بۆ دروستکردنی رەزو پەرەپێدانی ئاژەڵ و چالاککردنی فرۆشیاری و دەسگیرۆیی .

Institut Kurde de Paris

بیرو رای سەربەست

● ئەرێ گەلی برادەران ئەوە چی بەسەر رەخنەی كوردی هاتووە ؟!! ئێوە جارێك ناپرسن لە حاڵی وشەی بەسەزمان ـ !! بەهەر لایەكدا ئەڕوانی .. خۆ هەر فەلاقەكردنو نالەنالو پەنجە بڕینەوەو ئینجا پاشقوڵ گرتنو لەو لاشەوە ماستاوو دەستیاوو بەزمو ڕەزمی پیاهەڵدانو شایەریو شاباشكردنی ئەمو ئەوە ئەرێ گەلی برادەران ٠ چ قەوماوە ؟! كولێرای رەخنەیەو

بەتایەو بلاوبۆتەوە ، وای لەم كەم فرسەتیو نەهینگریو

جڵەو شلكردنە بۆ قەڵەمی سەرە ڕۆو بێحسابییەی یەخەی گرتووین ، نە یەكەو نە دوو ، نە جارێكەو نە دووجار ، نە ڕۆژنامەیەكەو نە دووانو .. چی ئەڵێی بیڵێ ! .. چ دەكەی بیكە .. زۆر لە خۆتو توانای خۆت زیاتر بڵێ .. هەڵشاخێرەوە مۆڕ بەرەوە ، قەبرغە كونبكە، سەرو بۆتەڵاك بشكێنە ، ناو بزڕێنە ، ئینجا دوایش ئەتوانی بە ئاسانی بنووسیت ڕەخنەیی ـ باسێكی رەخنەیی لێكۆڵینەوە ـ سەرنج .. نا .. نا .. ئەتوانی .. چیتیایە ..

هەمووی بریتییە: لە قەڵەمێك ئەبگریت بەدەستەوە . . گینجا چەند لاپەڕەیەك كاغەزی سپیو ئینجا ئیتر بنووسە « ببوورن » ئینجا ئیتر قۆچەقانی بهاوە . . كوتەك بەكار بێنە .. ئەشتوانی

وەك شەرە گەرەكی جاران .. لەگەڵ چەند كەسێكی تردا خڕبیتەوەو پەلامار بدەن .. چیتیایە ! ها .. هیچ .. كورە هەقتان چییە بەسەر ئەوەوە .. ئەو كەسە كێیە ئەبگورون .. یان جێو ڕێی لە ئەدەبەكەماندا چییەو چۆنە .. گرنگ ئەوەیە . . بەر دەوام بن لەسەر

شەرەگەرەكی ڕەخنە .. لەسەر پاشقوڵ گرتنو ـ خوا فرسەتتان بدا ـ خوا بۆ ئەم ئەدەبەتان بهێڵێ ـ كورە وەڵلاهی ئێوە نەبن .. خوێنەران هەر تەواو وێڵو سەرگەردانو ڕۆژ كوێرو شەو كوێر ئەبن بەڕاستی لێكۆڵینەوەی ئەدەبیتان دەوڵەمەندو بە بەپیت كردووە بەتایبەتی لە بواری ـ تەشەرو تەوسو توانجو سەر زەنشتو مەزاتكردنو

ڕیسوا كردندا ـ بەڕاستی دەیان زاراوەی تازەتان دۆزیوەتەوە ، كە لەوەوبەر لە ڕەخنەی كوردیماندا نەبوون ، ئەمە جگە لەوەی بەڕاستی بەچاوێكی ئیجگار حورمەتو خۆشەویستیو برایەتییەوە.. تەماشای یەكتری ئەكەن ، خاوەن بەرهەمە

لێهاتووەكانمان ، ئەخەنە سەر سەرتانو ـ ئینجا ئەیاندەن بە ئەرزا ـ ئەمەشیان هەرقەیناكا كە هەڵسانەوە ، ئەوسا جارێكیتریش بە پێلەقەوە بۆ سەر سكو سنگیو . . بەڕاستی گەورەن ، دەست ڕەنگینن ، سنگ فراوانن ، ئەی چۆن ئەی ئەگەر وانییە . . فەرموون با تەماشابەكی ئەم نامیلكەیە بكەین ! كە تەنیا نموونەیەكی بچووكی نووسینەكانی ئەمرۆیە ..

● لە زنجیرەیٚ دەفتەری كوردەواری ژمارە ـ ١ ـ دا كە خاوەنی دەفتەری كوردەواری خۆی سەرپەرشتی ئەكا ، لەم ڕۆژانەدا نامیكەیەك كەوتە بەردەستمان ، كاك عومەر مارف بەرزنجی نوسیویەتی ، ناونیشانەكەی ئەمەیە : « لێكۆڵینەوەی هونەری یان هەڵبزڕكاندن » ، تەماشاكەن

باسێكی ڕەخنەیی یان تەشەروتوانجی لاوەكی

نەوزاد ئەحمەد

هەر لە ناونیشانەكەیەوە ـ ئەوە منم من منۆكێو دوو چاوم پێوەیە .. ـ و .. هەروەها ـ باڵدار بڕوا باڵی ئەشكێنم ناڵدار بڕوا ناڵی ئەشكێنم ـ ئەدا بە گوێماندا، كوڕە كاكە لەسەر خۆ بۆ هەر لەبەر دەرگاوە ، بەم نەڕە نەڕو خۆ گیفكردنەوەو سوور بوونەوەیەوە ، خۆتمان پێ ئەناسێنی ـ زۆر لە سەرخۆ بڵێ ـ ناتەواوییەكانی كتێبی چیرۆكی هونەری كوردی ـ و برایەوە ! نە شەڕی ئەوێو نە بەرد بارانكردنیش ، كێشەكە بەم جۆرەیە : كاك حسین عارف دەربارەی چیرۆكی هونەری كوردی وەك دەست پێشكەرییەك ئەو كتێبەی دەركرد ، ئێ ، تۆش هاتووی زۆر ناتەواویت لە ڕێكخستنی ببلۆگرافیای ئەم كتێبەدا دەرك پێ كردووە ، زۆر باشە، كارێكی بەجێیە ، زۆر هێمنانەو بە بێ خۆتەنگەتاوكردن ، لیستەكەی خۆت پێشكەش ئێمە ئەكەیتو لەگەڵ ئەوەی ئەودا بەراوردیكیان ئەكەیت . ئێمەش تێئەگەین كاك حسین ئەبوایە باشتر كارەكەی بە ئەنجام بدایە ، فلان چیرۆكو فیسار چیرۆكی دابنایە ، واتۆ دێیتو ئەم ناتەواویانە ڕاست ئەكەیتەوەو ، لام وابێت كاك حسینیش مەمنون ئەبێو ئێمەشو مێژووی ئەدەبیشمان ، وانییە ؟! ئینجا ئیتر نە پێویست بە تەشەرو توانجو نوقورچگرتنو نە پێویستیشی بە كینەو ڕقو ئەم هەراو هوریایە ئەكات ، كاك عومەر : ئەوەی ڕاستیبێت ، تۆ ئارشیفێكی بەنرخی ئەدەبو نووسینی كوردیت، پشكنەرێكی وردو لێهاتویت ، لە

نوسیەكانی لەوەو بەرتەوە ناسیومانی ، ئەتوانی لاپەڕە بە لاپەڕەی ئار شیفەكانمانهەر لە بەریش هەڵبدەیتەوە ، بەڵام ئیتر لەمە بترازێت ، تۆ ئەبێ ئەوە بزانیت ، كە قسەكانت پێویستیان بە كێشان هەیە ، بە قەدەر قەبارەی خۆت بدوێ ، پەلاماری مەسەلەی گەورەتر مەدەو ئەوەی دەرەقەتی

نابەیت بەزۆری زۆردارەكی خۆتی بەسەرا مەسەپێنە ، با جارێ بزانین چ پێویست بەم تەشەرو توانجانە ئەكات بیگریتە یەكێكی وەكوو كاك حسین عارف ـ بەڵێ یەكێكی وەك ئەو كە لە نوسەرە هەرە پێشكەوتوكانی ئەمرۆی گەلەكەمانەو ئەگەر تەقدیریشی نەكەین با هیچ نەبێ ئازاری نەدەین ـ ئابا ئەو قسانە لەپای چی ؟! من وەك خوێنەرێك نووسینێكی ئەوم نەدی توانجێكبگرێتە تۆتا تۆش ئیستە بە پیوانەی ـ هەق بە هەقە ـ كە قسەی خۆت بكەیتەوە ! ئەو بەرامبەر تۆ چی وتووە ؟ ! « گزیكردن لە مێژووی چیرۆكی كوردی » « كارێكی بازرگانی » « لاپەڕەكانی مێژوو بە هەڵنجەوە وشەی وابزانم دەر ئەهاوێژێ » « جوونەوەی ڕستەی مۆمیاكراو » بۆچوونی لەرزۆك » « ڕایەكانی بەپێی ئاوو هەوا ئەگۆڕێ » « لەو دیاردەیە ئەچێت یەكێك ملوانكەیەكی دزی بێت .. »

« لەبەر تیشكی كوێرە لێكدانەوەكانیدا خوێندەوارانی دەرون پاك بەشەوارە بخات « هێلی ناشیانە » « بەناو لێكۆڵینەوەی چیرۆكی كوردی » هتدو .. ئەم قسانە چینو بۆوچی لە مەسەلەكە ئەگۆڕێ لەوە زیاتر نامیلكەكەت ئێسكگران ئەكاتو وامان لێ ئەكات بۆ چوونە ڕاستەكانیشت بە چاوی

گومانەوە تەماشا بكەین ، ئەمەجگە لەوەی دەیان لقو پۆپی لاوەكی لەم باسەكراوەتەوە كە فڕیان بە سەر بنچینەی باسەكەوە نییە وەك دوا لاپەڕەی نامیلكەكەو باسی كاك جەمال خەزنەدارو . گۆڤاری (ئاداب)و .. كامەرانو هۆنراوەی نوێ .. كە تێكرا ئەمانە بەزۆر ئاخنراونەتە نووسینەكەوەو لەوێدا جێگەیان « سەركوتانەوەكە » كراوەتەو

● لە نامیلكەكەی كاك عومەرداو لاپەڕەكەیدا ، دوو دێرمان بەرچاو ناكەوێت .. هیچ

نەبێ .. ڕەحمێ بكاتو بڵێ « ئەو كارەی حسین عارف دەست پێشكەریەكی باشبوو .. شتێك بوو » هیچیتر ناو هەر ئەوەندە .. تۆ بڵێی ڕەنجی كابرا .. ئەوە نەهێنێ ئەمەی پێ بوترێ،

ئایا كاك عومەر لە ناخی ناخەوە ، چی بە خۆی ئەڵێ؟! تێ ناگەم كاك عومەر لەپشت ئەم نوسینە پڕ لە تەشەرو ڕقاویەوە ، چ مەبەستێكی هەیە یان با بڵێم ـ باگ كراوندەكە ـ ژێر كاسەی ڕەقەكەی چیبێت؟! ئێمە كەسمان كەمە نازانینو ، نەیوتوە ! ئاخر [illegible]

[illegible] ـەوە كاری [illegible]

ناسی وەك [illegible] مەیدانەی كاك عومەر خۆی بۆ تەرخانكردووە ، وردە كاریو بیر تیژیو خۆ هیلاككردنە ، گەڕانو پشكنینو هەناسە درێژیو ئەپسانەوەیە لە كوشتداو چوونە ناو

كتێبخانەو سەوداو سۆراخكردنی ژمارەو ساڵو لەبەركردنو بیرنەچوونەوەیە ، ڕێكخستنە ، ئەم كارە ، لە مەیدانی ئەمرۆی لێكۆڵینەوەكاندا دەوری گەورەی پێ ناسینو شۆڕبوونەوە بۆسەر ڕەگو ڕیشەی كتێبو داهێنانەكان ئەبینین ، بەڵام خۆی كارەكە ـ مەسەلەیەكی ئیبداعی ـ نییە بەڵكو شوێن بێ ئیبداع داهێنان هەڵ ئەگرێت ، ئەوان ئەبن ئەم هەر لە ئەسڵا نییە ، ڕەنگە زۆر زۆر بەڕێوەبەری كتێبخانە گشتییەكان لەم دنیایەدا ، بەحوكمی كارو تاقیكردنەوەیان ، بتوانن خۆیان شارەزای ئەم مەیدانە

بكەن ، بیبلوگرافی ناوی ئەدیبو نووسەری لێنانرێ، كۆمپیوتەرەكان ئەمڕو بە ئاسانی جێگەی بیبلوگرافی ناسەكانیان گرتۆتەوە ، كاك حسین سەرۆمڕ بۆ ئەو كارە خۆی تەرخان ئەكردووە، بەڵكو ئەتوانین بڵێین سەرەڕای ئیبداعو داهێنانی ئەدەبیو دەوری لە بەخشینو نوسینی ئەدەبیدا ، ئەم كارەشی كردووە ، كاك عومەر بە حوكمی ئەوەی كارە سەرەكی كەی لەو مەیدانەدا ئەبینرێتەوە ، یان هەر لەگەڵ ئەم ئارشیف كارەدا

ژیاوە ، خولیای گەورەیەتی ، شتێكی سەیرنییە ، كە لیستەكانی ئەو لەوانەی حسین ڕێكو پێكترو وردترو پشكینەكانی ئەم بە سەرئەنجامی دۆزینەوە باشتر گەیشتبن . بەڵام لەگەڵ ئەمانەشدا هەمووی ـ كتێبەكەی ـ حسین یەكەمین پێشڕەوی دەست پێشكەری كردنە ـ بەم شێوە فراوانەو ـ لەم مەیدانەدا ، جا كاك عومەر ئەبوایە بە بێ دەمار گرژكردنو توورەبوون ئەم حەقیقەتەی بە ژێرەوە نەكردایەو بیوتایە .

● ئایا ناو نەبردنی هەندێ نووسەری بەناوبانگ لە قۆناغەكانی ئەشونماكردنی چیرۆكی هونەریدا ، لە لایەن كاك حسینەوە ڕاستە وەك كاك عومەر ئەیەوێ بیڵێت گوایەمەسەلە سڕینەوەی دەوری ئەو قەڵەمانەیە لە لایەن حسینەوە بە ئەنقەست ناو نەبردنیانە ؟ !! ئایا لەبەرچی حسین ئەمە بكات؟!لە كاتێكدا چیرۆكەكانی حسین بە خشینی گەورەتریان خستۆتە سەر ئەو ڕێبازەو ئەو قۆناغانە .. ئایا كاك عومەر نازانێت چۆن ئەو بەرهەمەی حسین بە چاپ گەیاندراوە ؟!.

با كاك عومەر ناوڕ لەو نووسینانەو چاوپێكەوتنو گفتو گۆیانەی حسین بداتەو ، كە بەر لەو كتێبەی بلاوكراونەتەوەو هۆشمەندانەو ڕاستگۆیانە لەو نووسەرانە دواوە ، لام وایە ئەم بۆچوونانە لەوە زیاتر كە كاك عومەر

ئەیەوێ لە پاڵ كۆمەڵە قسەیەكدا بیانكات چ ڕوخسارێكی تری حەقیقەت بە خۆیەوە نابینێو دیارە كە هەر خڕكردنەوەی توومەتی بناغە بۆ شەو هیچی تر .

● دەربارەی لە « خەوما » كەی جەمیل صائب ، دیارە كاك عومەر ئەوە باش ئەزانیت ، حسین یەكێكە

لەو نووسەرانەی بۆ یەكەم جار ، لە گۆڤاری بڵێسەدا ، لەم بارەیەوە دواوە ، خۆی ئەمە لە خۆیدا ڕاستیەكە بە نكوولی ، كردن لێی ئەبێتە خەوشو خۆپەرستی ، كاك عومەر ئەڵێت ، حسین بەدوو قسەی لەبەك نەچووی ئەكەوێتە ناكۆكییەكی دیارەوە ، لە كاتێكدا چیرۆكی لەخەوما بە مەدحو ستایشو بیا هەڵدانی ئینگلیز نازانێو

لە لایەكی ترەوە دەربارەی ژبانەوە ئەڵێت « چالاكی بۆ بەریتانیا نواندوە » .. بێگومان ئەم دوو قسەیە تەنها بەرواڵەت ناكۆكن ، نووسینی زۆر ئاسایی ناو ڕۆژنامەیەك و كارێكی ئەدەبی پێویستە لە یەكتری جیا

بكرێنەوە ، با هی یەك كەسیشبن ، بە گوێرەی بارو دۆخی سەردەمەكە وەك لایەنی هونەریو چیرۆك نووسین ، ئەم مەبەستی ستایشو بیا هەڵدانە وەك وتارێكو چیرۆكێك ئەبنە دوو دنیای جیاواز ، واقیعی ناو چیرۆكەكە ، كەسانی قسەكەر

ئەوەمان پێ ئەسەلمێنن ئەك قسەی دیوی دەرەوە ، بەڵێ لەویاندا وەك داخ لە دڵێكو دەربارەی واقیعی ئەو ڕۆژە چیرۆكەكەی نووسیوە ، كە تاقیكردنەوەی خۆی

كەوتۆتە سەروو ئیعتبارەكانی ترەوە ، بەڵام وەك ڕۆژنامە نوسێك لەسەر یەك خەتی ڕاستەو ڕاست ئەبێ بدوێتو بێ پێچو پەنا مەرام بدا بە دەستەوە .

● بۆ ئەوەی لە مەندە زیاتر درێژە بە نووسینەكەم ئەدەم ، لێرەشدا بەتەنیا هەر مەبەستم لە نووسینەكەی كاك عومەر نییەو بەڵكو

هەموو نووسینێكی وا كە ئەكەونە هەڵدێزی نامەوزوعیەتو هەرچی

حەقیقەت بێت ئەیكەن بەژێر سلبیاتی بەرهەمەكانەوە ، با هەموو ئەو قەڵەمانە :

١ ـ بە قەدەر بەخشینیو لێهاتوییو قەوارەی ڕۆشن بیریو كاری تایبەتی خۆیان بدوێن .

٢ ـ ئاگایان لەوە بێت كە خوێنەران ئەوەندە ساكارو سادە نین هەموو شتێكیان بەسەردا پەڕێتەوە .

٣ ـ بەناوی ڕەخنەو ڕەخنە كاری یەوەداخی داو درۆونی پڕ لە گرێ كوێرە هەڵنەڕێژنو بە لێكۆڵینەوە بە ئێمەی بفرۆشنەوە .

٤ ـ ئەگەر باسیش هاتە سەر : هەڵوێستو ڕۆژگارو ڕەوشتی ئەدەبیو ڕاستگۆیی

پێویستە بەر لەوەی حوكم بەسەر كەسانی تردا بدەن .. تەماشای خۆیانو هەڵوێستو بەرهەمو بەخشینو قەوارەی ئەدەبی یانو ئیبداعیان بكەنو ئینجا قسە بكەن .

هاوڕێم .. سەوز دەبێتەوە

هاوڕێم ..
بەفری ئەو كەزانەتدبوە؟!
دڵی تۆش ئاوا سپیبوو ..
كێ گەردی نا لە دڵت !؟
خۆت دەزانی كێ فێری خۆشەویستیو خەمی كردی!
تۆ لێكدانەوەی مەسەلەكان ئاوێتە دەكەیتو بەهۆی دەژیت ، بۆیە من چاك دەزانم ئەو خەمەی تۆ گرتوتە ئەستۆ چەند گرانە ، كەچی بە كورجی تەكان دەدەیتو خۆت دەكەی بە شەقامو كوڵانەكاندا ..
هاوڕێم .. گەڵای دارەكانت دیوە لە زستانا بەفر دایان دەپۆشێو شۆڕ دەبنەوە بەرەو زەوی ، ئەوە شانیان داوەتە بەر كڵۆبەفرەكان یاخود كڕنوش بۆ خۆشەویستی زەوی دەبەن!
« من دەزانم چۆن لای لابە .
بۆ شەوگاری ژانو خەمەكانت دەكەی خۆ تۆ كڕنوش بۆ ئاسمانو زەوی دەبەی گەڵای سەوزی گشت دارەكان دەلاوێنی خۆ تۆ لە جیهانی خۆتدا .
چاوی ـ كەژاڵ .. ..تیر ماچ دەكەی خۆ تۆ دەتوت ‹
گیانە كەژاڵ .. تۆ نرجەكەت هەڵناوەرێ دڵی منا دای بهێنە » .
گیانە هاوڕێ .. ئەتزانیوە ئەو جیهانەی ئێمەی تێدا سەرەو ژێرو ئاوەژووە ؟!
ئیتر چۆن خەرامان بیر لە جیهانی كۆشك ناكاتەوە !!!
شەویكیان لە خەوتا دەتوت:
« دە دابەزێ ..
لەو كۆشكە بەرزە دابەزێ وەكوو گەلی شەیتان وابە ..
دە دابەزێ خۆ تۆ دڵی گەشی مرۆڤێكت ووشی گشت دەمارەكانی لەشی لێك ترازان » .
هاوڕێم .. بەو خەمە تورسەوە سەر بە شەقامو كوڵانەكاندا دەكەی .. سەر بە دیوانی شاعیرەكاندا دەكەی .. شیعری جوان دەگریتە ئامێزی خۆت .. شیعریش ساتە تاڵو شیرینەكانی ژیانت لێك دەداو جارێكی دی دەژیتەوە .. سەوز دەبیتەوە وەكوو گەڵای دارەكان .

●مارف عمر گول●

غەزەلێكی بلاونەكراوەی " مەحوی "

● محمو مەلا كریم ●

بەشبەحاڵی ئەدەبی كورد، بلاو كردنەوەی دیوانی شاعیرێك وەئەبێ بە ناچاری وابگەیەنێ تێكرای شیعری ئەو شاعیرەلەو دیوانەدا هەیە . لەناو شاعیرانی كورددا بەدەگمەنكە سێ هەڵئەكەوێ هەموو شیعركانی لەناو دوو بەرگەیدیوانەكەیدا كۆكرابنەوە ، جا خواه چاپ كرابێ یا چاپنەكرابێ . « مەحوی »یش لەم بنكەیە بەدەر نییە ، هەرچەندبەبۆنەی خانەقاو ڕێو شوێنداریو كوڕی خوێندەوارو مەلالەپاش بەجێماتی ئەبوو دیوانەكەی لە دیوانیكەسانیتر كۆمەڵترو ڕێكوپێكتر بێ ، كەچی ئەوەبوو تەنانەت بەدەسخەتی خۆی لە چەند پارچە شیعرێكی كەم بەولاوەشیعری لێ بەجێنەمابوو و دیوانەكەی بە خەتی شێخعومەری كوڕی نووسرابووەوە.

بۆیە ئێمە هەمیشەچاوەڕوانی ئەوەین هەركەسێ پارچە شیعرێكی مەحوی لابێ ، ڕوونووسیكی ڕاستیمان بداتێ بۆئەوەی بلاوی بكەینەوەو ناتەواوییەكانی دیوانەكەی بێ پڕ بكەینەوەو ئەمە ئەركێكە لەسەر شانی هەموو كوردێكی ئەدەب دۆستە .

وا لێرەشدا غەزەلێكی بلاوئەكەینەوە كە دۆستی هونەرمەندو دڵسۆزیئەدەبمان سەید تاهیری هاشمی دەوڵەتاوی بۆی ناردووین . ئێمە لەكاتێكا كە سوپاسی زۆری كاكە سەید تاهیر ئەكەین هیوادارین ببێ بە نموونەیەكی جوان بۆ هەموونەوانەی ئەختینەیەكی گەنجینەی ئەدەبی كوردیانلایە

بەیانی هەر كە تۆ دەر كەوتی ئەیما ڕۆژەڵاتی باس
لە شەمعی نیوەڕۆ هەڵگیرسیاوی كێ دەكاتن باس !
عینانی موجی دەریا بەربو دنیا ماڵی وێرانە
مەكەن هەرگیز لەوانەی دائیما بێدەنگو ماتن باس
بە گێوێكی بڵندم وت كە چەرخی چونكی دەوواری
وتی : عەیبە ، مەكە هەرگیز لەوانەی بێئەبانی باس
لە باسی شێخو صۆفی پاكە وەك گوڵ مەجلیسی ڕەندان
كە ناكەن قەت لە دڵمردوو ئەوەی ئەهلیحەیاتنباس
لە سوجدەی بەردەری ڕۆژێ لەپاشم دڵ دەبێتە خوێن
بكەن هەرگا لەوانەی تاریكی فەرضی صەلاتی باس
قەدەح نۆشانی بەزمی وەصلناكەن یادی مەهجووران
لە ئەهلی دۆزەخ ئاخر ئەهلی جەننەت بۆ بكاتن باس
نەهاتم ئاخری ئەلبەت بە مردن هاتووە « مەحوی »
هەتا ئێستاكە بۆچی نەیبووە جانانە هاتن باس

لە ئەدەبی گەلانەوە

جیمز سیمونز .

وەرگیرانی (محسن ئاوارە)

جیمز سیمونز ، شاعیرێكی ناسراوی ئێرلەندییە ، ساڵی ١٩٣٣ لە لندنبیری لەدایك بووە ، لە زانكوی لیدز خوێندوویەتیو لە قوتابخانەیهاوریان لە لیسبرن مامۆستابووە ، دەستی داوەتە نوسینی گۆرانیەكانیو ... لە ئێزگەو تەلەفزیونیش تۆماری كردوون .

بە مەدالیای گریگوری خەلاتكراوە لە شیعرا ئێستاش لە بەشی زمانی ئینگلیزی لە زانكۆی ستری نوێ ، كولێرن ، وانەدەڵێتەوە .

هۆنراوەكانی دەناسرێنەوەلە رووی بەهێزی ئیقاعو ، چێژی دەنگو دووپاتكردنەوەی ، ئەمەش هۆنراوەیەكی هەڵبژاردراویەتی .

ڕاستی و هونەر

لە دوورایی بیست شەقاوا
خۆشەویستە دێرینەكەم بینی
ئوتۆمبیلەكەی دائەخست
بەرووم گرژیەوە
جوان هەر وەك بیستەمینی كچێنی
ئەو هەورەی لە قژی زەردیدەتەقیەوە
وەك خۆر هەڵاتبی لە دەوریسەری

ئەو بزەیەی وای لێكردم بەخەندە بكەوم
بۆ ئەو شتە سادانەی كەدەبوت
بەڵام بیست ساڵنێپەڕیو ...
لاشەش ، شتێكی ماندووە
ئایا خۆراكو ڕاهێنانوهونەر
دەبێ بەسبێ

بۆ پاراستنی ماسولكەكانیدەمو چاوی بچكۆلەو
مانی توندیەتی پێسەت .. ؟
قەد هەڵچێ لە نیوەی تەمەنا
پڕ بە باڵاو كەڵەگەت .. ؟
(جوانی) ـ ڕێم بدا بڕۆم
درۆ ، ڕاستی بە زەحمەتدەخاتەوە
وەك گۆتەی خۆشەویستەدێرینەكەم
لە هەر شەقاوێ ،
تەمەنی ساڵێكا .. !!

دڵ و دراوسێ

لەبن دیواری هەورەبانەوە
لەسەر گوێسوانەو لە سەربانەوە
بە چاو ، بەبرۆ ، بە پەنجە ، لە لێو
بە زەردەخەنە ، بە ماچ ، بەجنێو
هەرچوتێك ئەبێ هەر خۆت بنوێنە
كەی ئارەزوتبوو تۆزێ بمدوێنە
كاتی بەیانیو جێگەهەڵگرتن
سەر لە ئێوارە ، یا تا كاتی نوستن
یا بەسلاوێ ، یا بەلاچاوێ
وجانێك بدە بەوڕوم تاوێ
هەتا هەڵێكمان بۆ هەڵدەكەوێ
كە بەیەك بگەین وەك دڵ ئەیەوێ
لە ترسی دەمی ناحەزناوێرم
نامەی دڵداریو رابەربنێرم
جارێ با ئەمە قووتیلیانمان بێ
پیشەی بەیانیو ئێوارانمان بێ
وارازی دڵم بێنەكرد بەنامە
پەڕەم ڕەنگین كرد بە خوێنیخامە
تویش بۆم بنووسە چیتلەدڵایە
بۆم بهاوێژە ئەم جێ پەنایە

● محمد علی مدهوش ●

Institut kurde de Paris

چەن ناخۆش بـــوو ئەوڕۆژگارەی کە نە قاقەز هەبوو نە قەڵەم خەڵـــک بۆ نووسینو دەربڕینـــی مەبەستو یادداشتی شتـــی مێژوویی ناچار دەبـــوون لەسەر ئێسقانو بـــەردو تەختەدار بنووسن . بەڕاستی سەردەمێکی تاریکبوو . بەڵام ئێستا چەند ڕوژگارێکـــی خۆشە کە نامیلکەو گۆڤـــارو ڕۆژنامـــەو کتێب زۆرەو وەدست هێنانـــی ئاسانە . ڕەنگە کتێبو نوسراوە لـــە زۆر شت هەرزان تربـــێ ، بەڵام لەگەڵ هەرزانیشـــی خەڵک کەمتر قەدری دەگرنو کەمتر لە ئەندازەی پێویســت لەگەڵی تێکەڵاون .

دۆستی بەڕاستی

عثمان حسین ابراهیم

کتێب مامۆستایەکـــە کەمفتو بەلاش ئێمە فێردەکا هیچ کاتێک نیگەران نابـــێو هەمیشە چاوەڕوانە . هەرکات بچینە لای بە ڕوویەکـــی خۆشەوە باوەشمان بـــۆ دەکاتەوە . لە دەمـــەتەقـــەو کێشەو بەرەی ئێمە زویـــر نابێ . هەرچی لێی دەپرسین بەمیهرەبانیەوە پێمان دەڵـــێو هەرچی نەبزانین بە ئەوپـــەڕی نەرمی‌یەوە فێرمان دەکـــاو قەت‌زانیاری خۆی‌بەرووی‌ئێمە دانادا و هەمیشە چاو لـــە ڕێمانە ، کەوابوو شتێکـــی چاکتر لە کتێب نیەو جێگایەکی چاکتر لە کتێبخانە لـــەو جیهانەدا دەس ناکەوێ .

ئەوەی دەیەوێ لە جیهانی خەیاڵاوی‌و پڕ ئـــازاری مرۆڤو لە ڕەنجو چارەڕەشـــی ڕزگاری بێ‌و خۆشـــی‌و ئاسودەیی‌بگـــات ،دەبـــێ لە کتێبخانەو لە نێو پەڕەکانی کتێبدا بۆ دڵخوازی خـــۆی بگەڕێو دەبێ پێشێ وابـــێ ڕۆژێک لە ڕۆژان بەو دڵخوازە دەگات .

ئینسان بە گوێرەی خووو سروشت لە تەنیایی نارەحەتەو لەگۆشەنشینی بێزارە. دەیەوێ لە گەڵ دۆستانی خـــۆی تەمەن بەسەربەرێو لەگـــەڵ ئاشناکانی هەڵستێو دانیشێو هەست دەکا بێ‌ناسیاو دۆست ژیانی کـــەمو کـــووڕەو پەیوەندیکی نەناسراو ئـــەوی بە خۆشەویستەکانیـــەوە بەستۆتەوە کە بەبێ ئـــەوان ئارام ناگرێ . بێ‌گومـــان کتێب باشترین خۆشەویستە چونکە دۆستایەتی‌و نیزیکـــی لە کتێب مرۆڤی لەمەڵبەنـــدی چووکی فیکری هێناوەتـــە دەرێو گەیاندوویەتـــە بیرو باوەڕی بەرزو گەورە پیاوانی مێژوویی دروستکردوونو هـــەزاران نەناســراوی ناساندوەو لەگەڵ ناودارانـــی جیهانی کردوونە هاونشین .

(پترارک دەڵـــێ : « هێندێـــک دۆســـتی خۆشەویستم هـــەیـــە

کە شەوو ڕۆژی خـــۆم لەگەڵ ئەوان دەبەمەســـەر . دۆستەکانم هەمـــــوو ناودارانی جیهانن کەسەدەکانی مێژوویان تێک پێچـــاوەو مەودایان لە ناوبردوەو لـــە بیلبیلەی چاوەدا جێی خۆیـــان گردۆتەوە ، هەرکاتێک بمەوێ دەچمە لایانو بۆ هەرجێگایەک بچم لەگەڵ خۆمیان دەبەم . هێندە ڕووخۆشو شیریـــن زمانن کە هیچ کەس لـــە وتووێژیان تێرنابـــێ . بەزمانی سروشت دەدوێـــنو ڕازی چارەنووسی ئینســـان دەڵێن . پێم دەڵێن چۆن بژیمو چۆن بمرم . کاتێکـــک دڵ تەنگ‌بم ئاوری پەژارەم‌بەئاوی حیکمەت دەکوژێننەوە .قسەی شیرینو نوکتەی جوانم بـــۆ دەڵێن تا دڵم خۆش‌بـــێ . ڕێگای بەختەوەریم یـــێ نیشان دەدەنو بۆ بڕینـــی ئەو ڕێگایە لە ڕێنوێن درێغی ناکەن . ئەو دۆستەمهیرەبانەو بە وەفایانەم لە بەرامبـــەر ئەو چاکەیەدا چاوەڕوانیەکیان لێم نیەو یاداشتی ئـــەو خزمەتانەیان ناوێ »

(ئیزەک‌پرۆ) دەڵـــێ : « کتێب دۆستێکی میهرەبانـــە کە هەرگیز ڕێگای دووبەرەکی ناگرێ . ڕێ‌نوێنێکی بەوەفایـــە کە شارێی ژیان بـــە ئێمـــە نیشان‌دەدا ڕێگای زانســـتو پارێزگاریمان دەخاتە پێش . هاڤاڵێکی شیرین زمانە کـــە بەقسە دلگرەکانی ئێمـــە لەبەندی پەژارە رزگار دەکا.

یەکێکی‌تر لە گەورە پیاوان دەڵێ :

«بەهۆی کتێبەوە لە گـــەڵ ناودارانی مێژوو کـــە ئێستا لە باوەش خـــاکدا خەوتوون ، دەبینە ئاشنـــاو بیرو باوەڕی خۆیان لە زمانـــی خۆیان دەبیسین لەگـــەڵ کیسراوئەسکەندەردادەنیشین‌و باسی شەڕو بەسەرهاتیـــان دەکەین . دەچینە پـــەنای دموستن‌و سیسرون‌و قســـە خۆشەکانی ئەوانمان گـــوێ لێ‌دەبێ. لـــە مەجلیسی دەرسی سوقراط‌و ئیفلاتون‌دا حـــازر‌ دەبین‌و لەڕێوشوێن‌و فێرکردنی ئەوان کەڵک وەردەگرین لەگەڵ ئوقلیدوس‌و نیوتون بەرامبـــەر ڕادەوەستین گیرگرفتـــی خۆمانیان لێ دەپرسینـــەوە . بەڵێ کتێب ، کورتەی کـــارو کردەوەی گەورە پیاوان لـــە نێو تۆماری سەدەکانـــەوە ڕادەکێشێ و دەیداتە دەستـــی ئێمە .»

(ژرمی تایلر دەڵێ : «کتێب بوگەنجان ڕێنوێنێکە کە ئەوان بۆ لای شەرەف‌و پارێزگـــاری ڕادەکێشێ . چونکە گەنجیەتی سەردەمی تێ نەگەیشتوویی‌و لە خۆبایی‌بوونە . بـــۆ پیران هۆی دل ئاسوودەیـــی‌و خۆشی‌یە کە ، کەئەوان لەچارە ڕەشی کەساس ڕزگاردەکا ، چونکە پیری سەردەمـــی ناهومێدی‌و تاریکی ژیانـــە .

بۆ کاتی تەنیایی هیچ دۆستو هاڤاڵێک چاکترو بەوەفاتر لـــە کتێب تیە . ... کتێب وەک پیرێکی زۆر گەڕاوو بە تەمەن ئامۆژگاریمان دەکاو دەستـــی هەوەس لەگیانی ئێمە کورت دەکاتەوە »

(سسیرۆن دەڵی : « ماڵی بێ کتێب وەک لەش بێ‌گیانە» یەکێکی تر لە پیاوە گەورەکان دەڵێ: «دەبێ کتێب خوێندنەوە لە ڕیزی گرنکترین پێویستی- یەکانی ژیان بژمێرین ڕووحی ئێمە وەک لەشمان برســـی دەبێ‌و پێویستە بەهۆی کتێب خوێندنەوەوە لە برسی‌یەتـــی ڕزگاری بێت . »

(وولر) دەڵێ :خوێندنەوەی مێژوو لاوان پیر دەکا ، واتـــا لە عەینی گەنجیەتی‌دا ئەزموونی پیری‌یان دەداتێ‌و جخـــزی بیرکردنەوەیان بەرین دەکا . »

زۆربەی خەڵک وەکـــوو پێویستە لە خوێندنەوەولەزەت نابەن . چونکە لەفەننی کتێب خوێندنەوە شارەزانین لە هەر کارێکدا ئیبتیکارو لێزانـــی پێویستە .بۆکتێب خوێندنەوە دەبێ کتێبی جۆراو جۆرمـــان هەبێ ، بەو شێوە کتێبخانـــە دەبێتە باخێک کە هـــەر کاتێک بچینەناوی هەر جارە گوڵێکی تازە دەبینیـــن و خونچیلەیەکی نەپشکوتوو بۆن دەکەین نابێ لە کتێبخانـــە زویربین چونکە هیچ جێگایەک لە وێ باشترنیە . کاتێکـــک دەچینە کتێبخانە بەڕواڵـــەت چەن دەلاقەیەک دەبینین کـــە پەڕاوەو ئەوڕاقیان تێ نراون‌و هیچ دەنگێکیش نایەتە گـــوێ ، بەڵام وەختێک لە پشتـــی کتێب‌دانیشتین‌و دەستمان بە خوێندنەوەکرد ئەو کتێبـــە بێ‌دەنگانەزمانیان‌و دەکرێتەوە. وادێتە بەرچاو کە بەتـــەواوی مەڵبەند گۆڕابێ‌و لەسەر باڵـــی خەیاڵ‌دانیشتبین‌و بە ئاسمان‌و زەوی دا بگەڕێین .

کتێبخانە مەڵبەندێکـــــی سیحراوی‌یە کە هەرکەســـس پێی تێ‌تا هەموو شتێکی لەبیر دەچێتەوەو لە بەرامبەرتیشکی بیری ئینسانی‌دا کە لـــەنێوان سەدەکان‌دا دەردرەوشێتـــەوە سەری سوور دەمێنی‌و وەک پەپوولە خۆی داوێتە باوەش ئەو گڕە پیرۆزەوە دەیـــەوێ پەڕووپۆی خۆی یەکســـەرە بسووتێنێ . ئایا ئێمـــە دەزانین بایەخی کتێب چیە ؟ ئایا قەدری کتێب دەزانین ؟

وە ئایا ئەوە دەزانین کە کتێب لە ڕیزی پێویستتریـــ هەرەبێداویستی‌یەکانی ژیان دایە ، ئەگەر لەو بەشـــە ورد بووبینەوە هەرگیز بێ‌دۆســـتو ئاواڵ‌نین‌و بێ‌کارو چارەڕەش نین‌و بۆمان دەردەکەوێ تاقـــە دۆستی بەڕاستی‌یەو دوستـــی ڕاستترو دڵپاکتر لـــەو گیرناکەوێ . کەوابوو بـــا بیگرین‌و بەری نەدەین .

ئەوانەی چارەنووســـی‌و بەسەرهاتی میللەتانی جیهـــان دەخوێننەوەو پەیوەندی یەکـــی بێ‌پسانەوەیان لەگەڵ کتێـــب هەیەو لە دەردومەرگـــک‌و شێوەی ژیانی‌خەڵک ئاگادارن، لە مەیدانی هالۆزی جیهانـــی ئەمرۆدا بێ‌ڕابەرو ســـەرلێ- شێواونین ودەتوانن ڕێگـــای سەرکەوتن‌و بەختـــەوەری خۆیان لە ژیانی ڕۆژانەیاندا

بە ئاسانی ببڕن‌و بـــــۆ داهاتوو دوارۆژی ژیانیشیان تەخشـــە بکێشـــن و بگەنـــە خۆشـــی‌و بەختەوەری . کەوابوو کتێب چاکترین‌و دلسۆ زترین هەڤاڵ و مامۆستایەو نابێ بە هیـــچ بارێک لێی زیزبین‌و دەستـــی لێ‌بەردەین چونکە لێ‌پچرانـــی پەشیمانی‌و چارەڕەشی لـــە دوایە .

فرۆید لەبەردەم زانستی نوێدا یان پیاووزانستوسێکس

● ابوبکر قەرەداخی ●

ئەگەر یەکێ ئاشنایەتـــی لەگەڵ ئەو نووسینانە هەبێ کە ئەمرۆ خۆیان لە ئامێـــزی گۆڤارو ڕوژنامە کوردی‌یەکان دەگرن ، ئەلبەت ئاگـــاداری ئەوەشە کە زۆربـــەی زۆری ئەو نوسینانە پەیوەندیـــان‌بە ئەدەبو هونەرو لقەکانیەوە هەیە وەکـــو بابەتـــی‌فەلسفەیی‌و زانستی .

هۆی سەرەکی ئەمەشـــس دەگەڕێتەوە بۆ ئـــــەو پەیوەندی‌یەی نێوان نووسەری کوردو ئەدەب « بەتایبەتـــی شیعرو چیرۆک » ،وە نەبـــێ جرۆی ئەم پەیوەندی‌یە تـــازە سەری هەڵدابێ‌و لق‌و پـــۆی کردبێ ، بەڵکوو هەر لەســـەـ رەتای دەستپێکردنـــــی ئەدەبیمانەوە هەبووەو مرۆڤی، کوردیش زیاتر تامـــەزرۆی شیعربووەو خەیاڵی شاعیرانەو شیعروتن لە مێشکیـــــدا گینگڵی خواردوە . بۆیـــە ئێستا هەرچی هەڵئەســـێ شاعیرە ، کابرا گوتەنـــی « کـــورد گـــەورەو بچووکـــی شاعـــیرە » ئەلبەت نامەوێ لەم بارەیـــەوە بدوێم بویە بەوەندە وازی لێ دێنم‌و دێمەوە سەر ناونیشانی باسەکە

فرۆید لەبەردەم زانستـــی نوێدا یان پیاوو زانســـتو سێکس

لەژمارە « ٤٨ »ی گۆڤـــاری بەیاندا مامۆستا «محمد رشید فتاح » لە ژێر ناونیشانـــی « فرۆید لەبەردەم زانستـــی نوێ »دا نووسینێکی بەنـــاوی خۆیەوە بڵاوکردەوەو لەکۆتایی نووسینەکەشیدا پێنـــج سەرچاوەی دەستنیشـــان- کردبوو کـــەگـــوایا بۆ نووسینەکـــەی سوودی لێ وەرگرتوون بەڵام وەکوبە بەراوردی نووسینە کەیمـــان کـــرد هەمووی لەیەک ســـەر- چاوەوە وەرگر توە کە ئەویش **(الرجل والجنس) ەکـــەی دکتورە نـــوال الســـعداوی‌ە** لەوانەیە بپرسن چۆن دەبـــا ئێستا دەستبکەین بـــە بەراورد کردنیان : مامۆستا محمد رشید دەڵێ :ـ

خەڵکی کە ووشەی (سکس) یان دەکەوێتە بەرگـــوێ دەمو دەست سیجموند فروید) یان بیر دەکەوێتەوە . لەڕاستیدا فرۆید بە پێشەوای زاناکانـــی جیهان دادەنرێت ، بەوەی کە لێکۆڵینەوەیەکی زانستانـــەی لەسەر (سکس) کـــردوەو لەگەڵێ بیروڕای کۆن پاکـــی کردۆتەوەو ، کە جێگەی قسە لەسەرکردن‌و گەشەکـــردن بێت . لەپێش فرویدا چەنـــد زانایەکی‌تر لایان لەم مەسەلـــە گرنگە کردۆتەوە ، بـــەڵام کەسیان وەکئەو لەو مەیدانەدا هەنگاوی سەرکەو توانەیـــان نەناوە ئە دکتورەنوال لە بەشی دووەی کتێبەکەیدا « پیـــاوو زانستو سێکس » دەڵـــێ

حين يسمع الناس كلمـــة الجنس والعلم فان اول اسم يخطر لاذهانهم هو سيجمونـــد فرويد) . وكان فرويد فعلا من اوائل العلماء في العالـــم الذين درسوا الجنس دراسـة علمية ، وحرروا الجنســـس من كثير مـــن الافـــكار القديمه . والبســـوه ثوبا علميا خاضعا للمناقشة والبحث والتطوير وليســـس اتهامات او ارادات الهية عليا. على ان هناك علماء اخريـــن سبقوا فرويد بمئات السنوات ولكن العالم لم‌يشبه اليهم بمثل ما آتتبه لفرويد لاسبـــاب متعددة ؟ (١)

مامۆستا محمـــد رشـــيد دەڵێ :

فروید لە کتێبـــەکەیـــدا « تۆ تەم بێ بەش‌کـــردن » هەولێ داوە کە پێوەندی سکس مە نێو تیرە سەرەتایی‌یەکانـــدا شـــی بکاتـــــەوەو تیشکـــــی :انستیانـــەی بخاتە سەر . ئەو وای داناوە کە یەکەم ئاهەنگی ئایینی لـــە مێژووی مرۆڤایەتیدا ئاهەنگی کوشتنی باوکبووە . بۆیـــە دەڵێ : ـ لەوانەیە ئەم ئاهەنگە تۆتەمیە یەکـــەم جەژنـــی مرۆڤ بێتو ئاهەنگێـــک بێت بە بۆنەی یادی ئەم تاوانەوە سازکرابێت ، لە هەمان کاتیشدا یەکەم هەنگاو بوو‌بێت بـــۆ ڕێکخستنی کۆمەڵ) .

دکتورە نوال دەڵـــێ :

وفى كتابه الطوطم والتحريم حاول فرويد تفسير العلاقات الجنسية في العشائر البدائية ونشوء المحرمات الجنسية . وقد راى فرويـــد ان اول احتفال دينى في‌تاريخ البشرية كان هو الاحتفال بقتل الاب. وقال ان هذه المادبة الطوطمية التي ربما هـــي اول عيـــد الانسانية ، كانت احتفـــالا بذكرى هذا العمل الاجرامـي الذي اصبح نقطـــة البـــدء للتنظيمات الاجتماعية) (٢)

من پێم‌وایە ئەمە تائێـــرە بەس‌بێ‌و پاشماوەکەی تـــری بۆ خوێنەر جـێ دەهێڵیـــن ، چونکە لێرەدا مـــــاوەی نووسینەوەیمان نی‌یە . بەڵام ئەوەی زیاتـــر سەرنجـــی ڕاکیشنام ئەوەیە کە مامۆستـــا محمد لە نووسینەکەیدا بیرو ڕای گەلێ زاناو فەیلەسوفـــی تری هێناوەتەوە کە گوایـــە ئەم کتێبەکانی ئەوانی بەسەر کردۆتەوەو لە ئەنجامـــی خوێندنەوەیاندا ئەوەی لێ‌یەوە وەدەست هێناوە کە چەپکێک لە وتـــەی ئـــەو دەروون شووناسانە بێنـــێ‌و ناتەواوی‌یەکانی تیورەکـــەی فرۆیدی پێ دەربخا ، بـــەڵام لە ڕاستیدا من پێم وایە کـــە مامۆستا محمد هەمـــوو نووسینەکەی لـــە کتێبەکـــەی « دکتـــورە نـــوال »وە وەرگرتووە . کـــە «دکتـــورە نوال » خۆی لە ئەنجامـــی خوێندنەوەیاندا هەڵـــێ هێنجاون‌و لە پـــەراوێـــزی کتێبەکەشیدا ناوی ئـــەو سەرچاوانەی نووسیـــوە . دکتورە دەڵێ :

وهذه هي اهم الثغرات فـي الفكر الفرويدى والتي كشفها كثير من علماء النفس الذيـن ادركوا اثر الظروف الاجتماعية على نفسية الانسان . وكان من هؤلاء العلماء ((ارنست جوتر)) الذي كتب يقول ((ان الانسان اولا وقبل كل شىء مخلـوق اجتماعى ، ولهذا فان تقسيم علم النفس الى علم النفـس الفردى وعلـم النفســس الاجتماعي ، انما هو تقسيـم خيالى . ان عقل الانســـان يتكون من مجموعة مـن ردود فعل تنشا بينه وبين الاخرين في المجتمع .))(٣)

ماموستا محمد دەڵـــێ (دیستان ئەمەش ناتەواوییەکی ترە لە تیورەکەی فرۆیـــدا ، چونکە زوربەی زانـا دەروون شوناسەکانی تـــر ڕایـــان وایە کەباری کۆمەڵایەتـی کار دەکاتە سەر دەروونـــــی ئادەمیزاد » لەوانـــــە « ارنست جوتر » دەڵێت : ـ (ئادەمیزاد بەر لە هـــەموو شتێك بوویەکی کۆمەڵایەتی‌یە، لەبەر ئەوە دابەشکردنـــی زانستی دەروون بە ســـەر زانستی دەروونی تاك لـــە لایەكو کۆمەڵ لەلایەکی‌تـــر شتێکی خەیاڵی‌یەو هیچی‌تر ، چونکە هۆشی ئادەمیزاد لـــە کۆمەڵێ بەرپەرچدانـــەوەی نێوانی ئەوو کەسانی نـــاو

بڕوانە : ل : ٧

داستانا « مەم و زینە » بچەند سالا هاتیە نڤیسینە ؟!

ڕەشید فندی

هەر کەسێ (مەم و زین) ا خانی یا زێڕین بخوینیت ،بەری دوبماهیێ بچەند مالکەکا ، دێ ئەڤ ڕێنە ئێتە بەر چاڤان :ـ

خطـــێ تەیـە سرنویشـتوسەرمەشق
سی سـالەخطـێ خطا دکەت مەشـق(١)

نڤیسەڤان‌و ئەوێن لـسـەرخانی‌و مـەم‌و زینێ دنڤیســن‌و دپەیڤن ، هەر گاڤ وەسـا بـۆدچن کو خانی لـڤێرە نڤیسینا دیوانـا خۆ دیـار دکت ، کـابچەند سالان هاتیە دانین .. نە هەر ئەڤە بەلکۆ دبێژن ئەڤە(سیە) سـاڵن .. نەکـــو (سێ) سال ، بتایبەتی ئـەمدزانین لڕێنووسا کـــوردی نیشانا (٧) نوی‌یا پەیـــدابووی ، وباوەر نەکە ددەســت نڤیسان‌دا هاتبیتە بکارئینان ،ئەڤجا بزەحمەتە (سێ) و (سی) هاتبنە ژێك جودا کرن ..

هەر وەکی گێوی موکریانی‌ل مەم‌و زینا چاپخانا هەولێرێ (سی) بکار ئینای ، وهـــەروەسا (بوز أرسلان) لمـەم‌و زینا چاپا ستەمبولێ

یا نڤیسی، ودبسان م.رودینکول‌چاپا موسکو (سی) یا دایە قەلەمی تەنانـــەت د . محمـدسعید رمضـــان البوطـــی دوەرگێڕانا عەرەبی‌دا بۆ (مەم‌وزین)ێ (ثلاثین عامـا) یـا دانای بۆ ڤێ چەندێ(٢) .

لێ من لڤێرە چەند هـزرو بیرەکێت هەین ، من دڤێ ئـەز ژ خاندەڤێن هێژاڕا دیارکەم.. ئەز وەلو بۆ دهەڕم ، ئەگـــەر (سیە) بیت ، خانی بەحسێ‌ژیانا خۆیا گشتی‌دکەت ، ئانکو دەستپێ‌کرنا وی بۆ نڤیسینێ ... نەکو وی مەخسەدو ڕامان ژێ دانانا (مەم‌وزین) ێ بتنێ بیت .. ولسەر وێ اچەنـدێ عەمرێ وی یـێ نڤیسـکاریێ‌ژچاردە سالێ دەستپێ‌دکەت حەتا چل‌و چارێ هەر وەکـی‌وی کەرەم کری ...

بەلگەو دەلیلێت مە بـۆ ڤێ‌ئێکێ ئەون ، کو لبابـــەتێ دویماهیێ ژ مـــەم‌و زینـــێ(بابەتێ قەلەمی) ، حیوارەکا ناڤخویی‌یە ، خانـــی دگـــەل نەفس‌و دەروونێت خۆ دکت ، وبشکلەکێ گشـــتی چەنـــدتیرۆژکا دهاڤێتە ســـــەر بەیوەندیا خۆ دگەل خـــودێ‌مـــەزن‌و بهۆستاییـــەکا دەستبژێر ، دڤێت دویماهیێ‌بدیوانا خۆ بینیت ... هـــەر بتنێ لســـــەر ســـەلیقەوڕێڤەچوونەکا گشتی‌یە ، دەمـێ ئەو (سیە) یـان (ســـێ)تێن .. **هەر وەکی دبێژیت :ـ**

والله ژ ســـــفیدی‌و ســیاهی

وی قصـــدو غـرض تـــوی الهی
امـــا بــــە مرکبـا فبـــائح
روو ڕەش کرنـــە گەلـەك صفائح
خطی تەیە سەرنویشتو ســەرمەشق
ســی سالە خطی خطا دکـەت مەشق
لەورا کـو دەما ژ غیبێ وـــەك‌بوو
تاریخ هزارو شێستو یـــەك بـوو
ایسال گەهشتە چـــل‌و چـــاران
وی پێشـــــرەوی گونەهکاران(٣)

ئەڤـــە هـــەمی بابەتێت گشتی‌تەو نەتایەتی : (ســـالا بوونا وی (١٠٦١)، ژیێ وی یێ‌تۆکە (٤٤ سال) ، باشـــی‌و خرابی ، گونەهکاری ، دەستپێ‌کرنا گونەها) .

لێ ئەم دێ بێژین مە گرتی‌و گریمان وی بەحسێ مـــەم‌و زینێ‌یە هنگی‌و وی چاخ‌و دەمی‌ئەز دێ بێژم ئەو (ســـێ)یەو نە (سیە)ە ، ئانـــکو دبێت‌مەم‌و زین ب (سێ) ســـالان نڤیسێ‌بیت‌و نەکو ب (سیها)ژبەر ڤان ئەگەرێت خوارێ :ـ

١ ـ بۆ بلیمەت‌و زانایەکـێ‌مەزن‌و کەنکەنە (سیە) سال گەلەکن بۆ دیوانەکا وەکـــو (مەم‌و زینێ) ، بەلکو (سێ) سال چێتر دبەر ئاقلن .. دووهزارو شەش سەدو پێنجـــی‌و پێنـــج (٢٦٥٥)(٤) ڕێزێت‌شعرێ ل سێ سالان ئانکـــو دهـزارو نۆت‌و پێنج ڕۆژاندا (١٠٩٥) هاتینە ڤەهینـــان ، یان بتێکڕایی دوو مالك‌و نیڤ دهەر ڕۆژەکێ‌دا ، تشـــتەکێ گەلەك نێزیکی ڕاستیێ‌نە ..

٢ ـ خانی وەکی زانایـــەکێ ئایینی‌و دنیایی وەکی ئـــەم دزانین ، چەنـــد پەرتوکێت دێ‌ژی ییت هەین وەکـــی (نوبهارا بچووکان) عەقیـــدا ئیمانێ ، گەلەك شـــعرێت دەرڤەی مەم‌و زینێ)(٥) ودویر نینە گەلەك کتێبێن بـــەرزەو نەپەنی ژێ هەین(٦) ... ئـەز دویر دبینم ، وی سیە ســـالا خۆ ب (مەم‌و زینـــێ) ڤـــە مژویل کربیت .

٣ ـ تشتەکێ دویرە خانی ژ چاردە سالیێ دەست ب (مەم‌و زینێ) کربیت ، چونکی ئـــەم ژمێژوویا ژیانـا وی دزانین ، ئـــەو وی چاخی ل گەشـــت‌و گەڕیانا خاندنێ بوو ، وزانینا ئایینی ژ کانێیت زەلال ژنـــوی ڤەدخوار .

٤ ـ لێ ئەگەرا ژهەمیـــــا مەسترو پێش‌چاڤ‌تر ، ئـــەوە کو ئەم لشـــعرا وی بنێڕیـــن‌و ئەگەرێت دی بپاش گوهێ خۆ بێخین ، چونکی هـــەر شـــعرە شاعران دسەنگینیت‌و تشتەکی ژ ڕەوش و تیتـــالێت وان ددەتە مە ...

ئەگەر ئەم هویر ل(مـــەم‌و زین) ا خانی بنێڕین ، هـــەر

بڕوانە : ل : ٧

ئەمانەتی گشتی کشتوکاڵ و زەوی سازی :

زیاد کردن و پەرەپێدانی بەرهەمی کشتوکاڵ

● بەشی لێکۆلینەوە ●

لەم دواییەدا ، گەشتێکمان بــــــە ناوچــەی کوردستاندا کردو ئەوە بوو لەژمارەکانی رابوردودا ، بە زنجیرە چەندان رێپورتاج‌و لێکوڵینەوەمان دەربارەی ئەو ئاوەدانی‌و چالاکیە گەرم‌و گۆڕەی ناوچەکەنووسی کە بەرەو پێشکەوتن‌و ژیانێکی چاکتری دەبا لە سایەی ئەو گۆڕانکاریە بەرەو پێشکەوتنە تێکرای وڵاتی گرتۆتەوە .

ئەمجارە ،باسی پێشکەوتنی کشتوکاڵ‌و زەوی سازی دەکەین ، لە ئەمانەی گشتی‌ی کشتوکاڵ‌و زەوی‌سازی ،چاومان بە بەڕێز « محمد صدیق محمود » ئەمینداری-گشتی کەوت‌و دەربارەی پێشکەوتنی باری کشتوکاڵ‌وزەوی سازی‌و زیادکردنی بەرهەمی کشتوکاڵ قسەی بۆ کردین .

تەکنیک لە هەموولایەنەکانی کارکردندا زۆر پێویستە ، **زانستی ئێستا بەروپێشەوە** مل دەنێ هەموو رۆژی هەواڵی داهاتێکی نوێ دەبیستین ، جا کشتوکاڵ وەك ئەساسێکی زامن کردنی

خواردەمەنی بۆ ئینسان ، ئەوا پێویستە بایەخی تەکنیك لە زیاد کردنی بەرهەمی کشتوکاڵدا بە چەسپاوی‌و بە پێی ئەم پێویستیە دەوری خۆی بگێڕێ .

بۆیە نەخشەی کشتوکاڵ

لەوڵاتەکەماندا بەگشتی ئامانجی کۆمەڵایەتی وئابوری روونی دیاری کردوەکە پوختەکەی زیادکردن‌و فراوان کردنی بەرهەمی کەرتی کشتوکاڵ‌و زەوی سازی‌یە .

ڕێ‌و شوێنی نوێ بۆ بەرهەم‌و چاککردنی زەوی

ئاشکرایە ، پەرەپێدانی کشتوکاڵ ، وەك پەرەدان بەکەرتەکانی‌تری بەرهەم ، بەستراوە بە قودرەتی بەرهەم هێنەرەوە کە بتوانێ بەردەوام لە سەر ڕێ وشوێنی نوێ بەرهەم زیاد بکا ولە سنووری ئوسولی کۆن رزگاری ببێ‌و ئەمەش لە ماوەی زیاتر بایەخدانەوە دەبێ بە زەوی بە بەتەکان‌و

چاکردنیان‌و زامن کردنی بەمەکینەو فراوان‌کردنی ئەو دەورە کشتوکاڵیانەی یارمەتی روناك بیر کردنی بەرهەم هێنەر دەداکە جوتیار ، لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیداو لە نەخشەی گەشە پێدانی نوێ‌دا بە وردی بایەخ بەم لایەنانە دراوە .

هەرەوەزکاری :

دیسان کار بەردەوامە بۆ پێشخستنی هەرەوەزکاری لە چوار چێوەی پێو-پێویستیەکانی خزمەت کردنی لایەنی زیاد کردنی بەرهەمدا، لەم لایەتەوە هەنگاوی چاك نراوەو بایەخدان بە هەرەوەزکاری ، بە پێی خزمەتی جوتیارو بەرهەمەکەی، ئەو نەخشەیە دەروا کە کاروانی بەرەوپێشکەوتنی وڵاتەکەمان تێکڕا لە رووی کۆمەڵایەتی‌و ئابوری‌یەوەدیاری کردوە .

کە ژمارە دەدوێ :

بۆ ئەوەی زیاتر لە باری پێشکەوتنی کشتوکاڵ‌و زەوی‌سازی ئاگاداربین ، لە ئەمانەتی گشتی ئەم ژمارانە-یان خستینە بەر چاو ... کە بەڵگەیە بۆ ئەو تەقەلایەی بەرەو چاك کردن‌و زیادکردنی بەرهەمی کشوکاڵ دەدرێ .

● ئەوەی بۆ خانوو-بەردەو دام‌و دەزگاکان خەر...

کراوە لەچوار چێوەی نەخشەی گەشە پێداندا کە خانوو ئەمبار مەڵبەندی رابەری جوتیاران‌و دائرەو ئیستگەکانی لێکۆڵینەوەی بەرهەمی توتن‌و دارستان‌و باخچەکان دەگرێتەوە بەم جۆرەبوە :

پارێزگا	لە بەرنامەی رەنیو هێناندا	ئەوەی خرا وەتەکار	تێکرای ئەوپارەیەی خەرج کراوە
هەولێر	١ر١٨٣ر٤٧٢	٧٥٤ر٤٨٦	٤٢٧ر٤٢٢
سلیمانی	١ر٩٠٧ر٨٧٤	١ر٦٦٩ر٥١٩	٧٣٣ر٦٠٦
دهۆك	١ر٣١١ر٥٩٧	١ر١٨٧ر٦٣٣	٥٤٧ر٣١٢
تێکرایی لە ناوچەی ئۆتۆنۆمیدا	٤ر٤٠٢ر٨٥٣	٣ر٦٦١ر٦٣٨	١ر٧٠٨ر٣٤٠

مەسرەف لە ماوەی وەزی یەکەمی ئەمساڵدا ١٩٧٨ یەگەیشتوتە ٩١/٣٥٧ دینار

کردنی (١٢) ئەمباری هەلیندی ئامادەو (١٢) دائیرەو (٤٠)خانو بۆ کرێکاران‌و (٧) مەڵبەندی کوتانی دەستکردو (٧) حەوزی تێ هەڵکیشان‌و (٧) مەڵبەندی راڵبەری‌و (٢٠) تەویلەی پەروە ردەکردنی مەڕومالات ، بێجگە لە چەندان موختەبەری لێکۆلینەوەی توتن‌و مەڵبەندی پەروەردەی ئاژەڵ‌و لەوەرگەونەخوشخانەی بەیتەری

● لە روی پرۆژەکانی سامانی ئاژەڵ‌و پەلەوەرەوە لە هەرسێ پارێزگاکەی‌ناوچەکەدا، ژمارەی پرۆژەکان گەیشتوتە: ١٠٧ پرۆژەی پەروەردەو پێ‌گەیاندنی مەڕومالات‌و (٣٠) پرۆژەی مانگاو (٥٩)ی پێ‌گەیاندنی جوجەڵەو (٤) پرۆژەی کۆلك .

(٤٧٦٩٤٥) بەدەرزی لێدان پارێزراون

● **هەرەوەزکاری :**

لە چوارچێوەی بەرنامەی رەتیو هێناندا لە رووی هەرەوەزکار یەوە ئێستا (٢٢) کۆمەڵەی هەرەوەزکاری نـاو خۆی‌و (٦)ی تێکەڵ‌و یەکێکی مختەص بۆ راوەماسی هەیەو لەم ساڵدا سلفەیەکی باشی دواوە لەهەر سێ پارێزگاکەدا: هەولێرو سلیمانی‌و دهۆك .

● **بەرهەمی ئاو :**

لە رووی چالاکی لقەکانی دەزگای بەرهەمی ئاوی ژێر زەمینەوە لە ناوچەی‌ئۆتۆنۆمیدا ١٧٦ بیری ئیر تیوازی هەڵکەندرا وەکە(١٣٦/٥٣٥/١) دیناربان تێ چوە بێجگە لە دانانی (٢٠١) موزەخە لەسەر

بیری تری ئیرتیوازی .

● **دارستان :**

تا ئێستا زیاتر لە ٥٩٣٣ دۆنم دارستانی دەستکرد چالگراوەو (١٧٦) دونم درەختی تیا نێژراوە لە ناوچە شاخاویەکانداو (٤٢٠) دونم

دارستانی سەرپەرشتی کراو(١٥٦٠٦٣٥) شتڵ لە ناوچەکەدا بەرهەم هێنراوە .

لە پاڵ ئەمادا سێ خانووی سەرۆکایەتی کشتوکاڵی دروست کراون کە نزیکەی ملیونیك دیناریان تێ چوە لەگەڵ دروست کردنی ٢٢ مەڵبەندی رابەری ناو خۆو ٦ی تری تێکەڵ ، دروست

هەروەها (٣١٣٢)سەرمالات خراونەتە پرۆژەکانی مەڕومالاتەوە وخزمەت گوزاری بەیتەری بەردەوامەو لە ماوەی شەش مانگدا (٧٥٩٨٤٨) سەر ئاژەڵ چاری تەندروستی کراو

ئەرکی سەرشانی لاوانی لادێ نشینمان

گۆڕین‌و ئامادەکردنی

- فوءاد حسین احمد -

لە قۆناغی ئەمڕۆماندا گەلێك ئەرکی گرنگ دەکەوێتە ئەستۆی نیقابەو رێکخراوەپیشەیی‌و کۆمەڵە هەرەوەزی-یەکان .. بە تایبەتی لاوانی‌لادێ نشینمان .. جوتیارەکان کە ژمارەیەکی زۆری دانیشتوانی وڵاتەکەمانن لە بواری کشت‌وکاڵدا ئیش دەکەن‌کە ئەمەش کەرتێکی گرنگی بەرهەمداری وڵاتەکەمانە ، لەم‌بوارەدا رۆڵێکی جوامێرانە یاری دەکەن‌و بنچینەژیانی کۆمەڵ بەهێز دەکەن ولە بنیات‌نانی کشت‌وکاڵی کەرتی سۆشیا-لیستیدا هەمیشە دەورێکی کاریگەریان هەبووە ، بەلام ئێستا بە پێچەوانەی رابوردوولە جیاتی کاری تاکەکەسی‌و کەرەسەی سەرەتایی جوت‌کردن‌و دروێنە بە کاری هەرەوەزی‌و ئامێری تازەی‌کشتوکاڵەوە خەریکن‌و لە گەڵی ئاسۆی بەرهەم هێنانێکی نوێی سۆشیالیستیانەدا شان بەشانی پێشکەوتنی باری ئابوری‌یان ئاستی‌ڕۆشنبیری-شیان فراوانتر دەبێ‌و زیاترقۆناغی رۆشنبیری دەرەبە-گایەتی بە جێ دێڵن .

بـرا جوتیارەکانمان لـەرۆژگاری رابووردوودا نەك تەنیا لە بواری چەوساندنەوەداو چاری رژێمی دەرەبەگایەتی بوو بوون بەڵکوو رۆشنبیری‌بە-کەشیان پابەندی ئەو ئەدەبە دەرەبەگایە تی‌یە بوو کە مافی‌ڕۆشنبیری جوتیارەکانی بە ژێر چمکەوە دەکرد .

بەڵام ئەمڕۆ لە سێبەری‌شۆڕشی ١٧ - ٣٠ی تەموزی نەتەوایەتی پێشکەوتن خوازداچەندان قوتابخانەو مەڵبەندی پیشەگەری‌و فێرکردن لە زۆربەی ناوچە جۆر بەجۆرەکانی وڵاتداکراوەتەوە وبە هەزاران جوتیار بوونەتە خاوەن پیشەی دەستی‌وفێری خوێندەواری بوون ، وەشێوەی بەرهەم هێنانی کەرتی کشتوکاڵی لە بواری بەرهەم هێنانی تاکە کەسی‌یەوە گۆردرایە سەر شێوەی بەرهەم هێنانی سۆشیالیستیانە ..

دیاری‌کردنی ملکداریەتی لەناو سنوورێکی دیاریکراوا ئەمەش دەسکەوتێکی تری شۆڕشە پیرۆزەکەمانە کە دەسەڵاتی دەرەبەگایەتی لەبنچینەوە هەرەس پێ هێنا . لاوانی لادێ نشین لە بواری کشتوکاڵدا سەرکردەی بەرهەم هێنانی کشتوکاڵی کەرتی‌سۆشیالیستین‌و هۆی بنەڕەتی

بروانە : ل : ٧

پارێزگاری هەولێر دەربارەی خوێندنی ئیجباری دەدوێ

شتێکی ئاشکرایە لەوڕۆژەوە کە شۆڕشی ١٧ی تەمووزی نەمر هاتۆتە کایەوە،وڵات لە هەموو بارێکەوە گۆڕانکاری‌یەکی بنەڕەتی بەخۆیەوە دیوە لە رووی بەرەو پێشەوە بردنی باری‌ڕۆشنبیری‌و کۆمەلایەتی‌و شارستانیەت‌و ئاوەدان‌کردنەوەو ... هتد بێ‌گومان نەهێشتنی نەخوێندەواری لەوڵاتدا بە ئەرکێکی گەورەی ئەوتۆ زانرا کە شۆڕش‌و سەرکردایەتی سیاسی هەوڵێکی بێ شومار دەدەن بۆچەسپاندن‌و لە ناوبردنی نەخوێندەواری ،

ئەوە بوو بەر لە ماوەیەك یاسایەکی گرنگ بلاوکرایەوە دەربارەی فێرکردنی ئیلزامی‌و نەهێشتنی نەخوێندەواری ئیلزامی لە سەرانسەری وڵات کە سەرۆکی فەرماندە بەرێز **احمد حسن البکر** رابەرێ دەکات‌و ئێستا دەست کراوە بە جێ‌بەجێ کردنی‌و هەموو پێویستیەکی بۆ ئامادە کراوە هەر لە پێناوی ئەوەدا کە وڵاتەکەمان وەك زۆر لە وڵاتانی پێشکەوتوو نزیك بێتەوەو سیمای سۆشیالیستی بە پێوە بلکێ‌و ئەو دەردە کوشندەیە کە نەخوێندەواری‌یە لە ناو ببرێ .. بۆیە سەرکردایەتی حزب‌و شۆڕش

لە هەموو کۆڕو کۆ-بوونەوەیەکدا دووپاتی ئەوە دەکاتەوە کە دەبێ خوێندەواری چەکێکی کوشندە بێ بۆ گیانی ئیمپریالیزم و بەکرێ گیراوان .

پارێزگای هەولێریش وەك هەموو پارێزگاکانی تری وڵات لەو مەیدانەدا کەوتۆتە جموجوول‌و بەردەوام لێپرسراوان بە تەنگ جێ بەجێ کردنی ئەو هەنگاوە مەزنەن تا بتوانن بە تەواوی بگەنە ئەو قۆناغەی کە دوا لوتکەیە بۆ بلاوکردنەوە ی خوێندەواری .

هەمووومان دەزانین ئەو ناوچەیە زیاتر پێویستی بە خوێندەواری هەیە ، چونکە

لە بەر زروفێکی نائاسایی بە هەزاران کەس بێ بەش لە خوێندن بوون .

جا بە بۆنەی دەست کردن بە جێ بەجێ کردنی ئەم بڕیارەوە سەرمان لە دیوانی پارێزگای هەولێرداو چاومان بە بەرێز بهاالدین احمد پارێزگاری هەولێر کەوت تاکوو بچینە بنج‌و بناوانی ئەو کارانەی کە تا ئێستا لەلایەن لیژنەی فێرکردنی ئیلزامی‌یەوە جێ بەجێ کراون ....

بەرێزی دەربارەی سەرەتای دەست پێ کردنی کارەکانیان وتی : -

● **سەر ژمێری‌و کۆکردنەوە .**

کۆ کردنەوەی هەموو نەخوێندەوارەکان لە ژن‌و پیاو لە پارێزگاکە بە پێی ئەو ئیستیمارەیەی کە لە جیهازی مەرکەزی سەر ژمێری‌یەوە هاتبوو لە رێگای ئەنجومەنی بالای هەرەوەزی نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەواری داتانی پلانی نەهێشتنی نەخوێندەواری لە سەر ئاستی قەزاو ناحیەکان لەلایەن لیژنە ناوچەیی‌یەکانەوەو یەکگرتنە - وەیان‌و بەستنەوەیان بە هەرەوەزی نیشتمانی نەهێشتنی نەخوێندەوایی ئیلزامی بە پێی نووسراوی نمرە (٣٠٨٩) لە ١١-٦-١٩٧٨دا ..

● **لیژنەی راگەیاندن‌و هەرەوەزی راگەیاندن .**

لیژنەی راگەیاندنی نەهێشتنی نەخوێندەواری‌و فێرکردنی ئیلزامی پێك هات‌و بەجێ گەیاندنی ئەرکەکانی خۆی بە هاوکاری کردن لەگەڵ رێکخراوە جەماوەری‌و پیشەیی‌یەکان‌و لیژنەکانی راگەیاندن لە ئەنجومەنەکانی گەل لە پارێزگاکەداو تیپە

راگەیاندنەکانی سەر بە یەکێتی نیشتمانی قوتابیانی عیراق لقی هەولێر ، ئەو تیپانە سەریان لە قەزاکانی مەخمورو رواندوزو کۆیسنجق‌دا بۆ بە ستنی کۆڕو باس کردنی سوودو قازانجی نەهێشتنی نەخوێندەواری‌و فێرکردنی ئیلزامی ...

بەستنی کۆڕێکی فراوان بۆ پیاوانی ئایینی لە مەڵبەندی پارێزگای هەولێر لە رۆژی ٢٢-٧-١٩٧٨ بە ئامادەبوونی بەرێز ئەمینداری گشتی ئەوقاف بۆ باس کردنی نرخی ئەو هەنگاوە گەورەیەی کە سەرکردایەتی سیاسی ناویەتی‌و سەرۆکی فەرماندە رابەرێتی دەکا .

● **لە پێناوی کاری چەسپاندنی فێرکردنی ئیلزامی‌دا ...**

بەرێز پارێزگاری هەولێر دەربارەی کاری چەسپاندنی فێرکردنی ئیلزامی لە پارێزگاکە روونی کردەوەو وتی : -

ئێمە لەم رووەوە هەنگاوێکی زۆرمان ناوە ئەویش

ناظم دلبند

ئامادەی کردووە .

دەست کرا بە کردنەوەی ٣٦٠ قوتابخانە لە سەرانسەری پارێزگاکەدا بۆ ئەم مەبەستە بەم شێوەیەی خوارەوە : -

١٠ - قوتابخانە لە مەڵبەندی پارێزگاکەدا .

٦٦ - قوتابخانە لە قەزای مەخمورو ناحیەکانی .

٣٥ - قوتابخانە لە مەڵبەندی قەزای هەولێر

٩٢ -قوتابخانە لە قەزای شەقلاوەو ناحیەکانی

٦٧ - قوتابخانە لە قەزای رواندوزو ناحیەکانی

٧٣ - قوتابخانە لە قەزای کۆیەو ناحیەکانی

١٧ - قوتابخانە لە ناحیەی باڵەك

هەر وەها دروست کردنی (٣٥٠)بینایە بۆ قوتابخانە بەرێگای کە لە کاری‌یەوە ...

● **لیژنەکانی کۆکردنەوەی ئەوانەی فێرکردنی ئیلزامی ئەیانگرێتەوە .**

هەر لەو بوارەدا بەرێز

بروانە : ل ٧

فێرکرنا بخورتی لدهوکێ

تاکو نهو یانزدە دەورێت ئامادەکرن‌و بەرهەڤکرنا لدهوکێ یێت دەرچوین . هەلبەت هێشتا دەورێ . بێ‌گومان فێرکرنا گەلەك ژی یێت ماین یێ لهیڤیا

خورتی‌و نەهێلانا نەخوێندەوارێ کارەکێ هندی بێژی یێ گران‌و بنرخە ببریارو گوتنا نا هێتە کرن . پێدڤی پێهنەکا دوێرو درێژە ئو ماموستاییت دلسوزو خەم خورە . برادەر تمر مصطفی رێڤەبەرێ دەورێ گوت لهەمی پارێزگەهێ ئەم پێدڤی هزارو شەش سەد ماموستایانینە تاکو نهو نزیکی هزار ماموستا ژ دەورا یێت دەرچوین .

هەلبەت یەکەم جار فێرکرنا خورتی لپارێزگەها دێ دەست

پێ‌کەت پاشی لقەزاو گوندا . بێ‌گومانە کارەکی هوسا یێ گران گەلەك گیروگرفت‌و ئاستەنگ دێ هێنە پێش ئەوێت تێنە دەورا زێدەبار ژنکا چمکی هەر ئێك ژ وان چەند زاروك یێت هەین یا فەرە جهەکی بۆ ترخان بکەن بەری فێرکرن دەست پێ‌بکەت برادەر تمر گوت : تاکو نهو ئەم نزانین ١٢ دێ بچویکێت ژنکا جهەکی بو ترخان‌کەن یا نە ، . پێنەڤێت ئەم بێژین ماموستا

ژی دێ توشی گیرو گرفتابن چمکی ئەو کەسێت فێری خویندنێ دکەن بدرستی د قازانجا فێرکرنێ نەگەهشتینە ئەوا یا فەرە بێهن فرەهبن ب نیسکەکی حەمەر نەبن وەکی ماموستا زریفە عیسی گوتی : تڤێت ماموستا کاودان‌و سەرو-بەرێ چڤاکی بزانیت‌و ئەگەرێت دەرچونا هندەك کەسا ژ رێکا درست‌و کارکرنا وان دژی بەرژوەندا خو . دیسان تڤێت رێکا راست‌کرنا خوو تیتالا وان

بزانیت . بێ‌گومان ئەڤ کارە ژی پێدڤی زانینا زانستێ دەرو بنە ، بەر ڤێ چەند یا فەرە ئەم گەلەك پیتە پێ‌بکەین . ئێك ژ قازانجا ڤان دەورا ئەوە ماموستا جارەکا دی دبیتە شاگردە دێ هەست بگەلەك کێماتیاو سەردەریا خو کەت دگەل شاگردا ماموستا رمضان عیسی گوت : پشتی چەند روژ ئەم هاتینە دەورێ من هەست هندەك کێماتی‌و معاملەتا چەوت دکر دەمی ئەز چومە پولێ . ئەڤ

دەورە بێ ئەگەر رێکێ پێر بدەینە شاگردا دا هزرو بیرێت خو دەربرن لسەر هەمی گیروگرفت . یا سەیر ئەوە هندەك ماموستاییت هەڤ پشکی دڤان دەورادا کری خو باش ناوەستین پروگرامێ دەورێ بدرستی نا خوینن لەوا پەیسکا زانینا وان یا نزمە بێ‌گومان ئەڤە ژی دێ کارەکێ خراب کەتە سەر رێڤەچونا نەهێلانا نەخوێندەوارێ .

صدیق ئامیدی پ . هاوکاری

Institut Kurde de Paris

چیرۆکی نوێی کوردی و چەند سەرنجێک

ئامادەکردنی : سلام محمد

چەند پرسیارێکی سەرەکی و گشتی و هاوبەش هەیە چاکتر وایە چیرۆک نووسەکان خۆیان وەڵامی بدەنەوە تا لە ئەنجامدا پوختەیەکی وەڵامەکان تێکەڵاو بکرێن، ببنە سەرەتاو بنچینەیەکی بەهێزی لێکۆڵینەوەی داهاتوو لەم بەشەدا سەنجەکانی چیرۆک نووی (حەسەن جاف) تان دەخەینە پێش چاو :

کاک حەسەن لەبارەی ئێستای چیرۆکی کوردیەوە دەڵێت : ـ

ئەگەر مەبەستمان لە ئێستای چیرۆکی کوردی (چەند)بێ ، ئەوا دەتوانین بە بێ سێ و دوو بڵێین زۆرمان هەیە بەڵام ئەگەر ویستمان پرسیارەکە وەرگێڕینەوە سەر باری ((چۆن)) دەبینین مایەپووچ دەردەچین تەنها لە چەند چیرۆکێکدا نەبێت ، بەڵام لە پێش هەمو شتێکدا دەربارەی چیرۆکی ئەمڕۆی کوردی و رادەی پێشکەوتنی چەن راستیەك هەیە دەبێ دەستنیشان بکرێن .

لەسەرەتاوە چیرۆك لە ئەدەبی کوردیدا بەلای هەندێ کەسەوە هونەرێکی تازەیە ئێمە لە گەلانی دراوسێمانەوە ئەوانیش لە ئەوروپاوە وەریان گرتووە لەبەر ئەوە هەچ کەم و کوڕیەك و خەوشێکی هەبێت ئەم تازەیە هۆی دانەپۆشێت و پینەی دەکات . لە لای هەندێ کەسانی تر هونەری چیرۆك هونەرێکی کۆنی رەگ داکوتاوەو دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانێکی ئێجگار دوورتر لە (لە خەوما)ی جەمیل سایب ، بەڵکو ئەتوانین ـ خۆشم لەوبڕوایەدام ـ کە هەموو ئەو هەقایەت) و داستانانەی جاران لە گوێ ئاگردانـدا پێربژنان بۆیان دەگێڕاینەوە یان شەوچەرەی پیاوانی دیوەخان بوون ، بکەین بە سەرەتای دروستبوون و پەیدابوونی ئەم هونەرە لە ناو کوردا .

لەگەڵ ئەوەشا دان بەوەدا دەنێم کە سەلماندنی ئەم رایە زۆرتری دەوێ بۆیە لێرەدا دەوەستین و باسی ـ ئێستای چیرۆکی کوردی دەکەین ئەمەش رامان دەکێشێتە سەر راستی دووەم کە دەمانەوێ دەستنیشانی بکەین .

ئەگەر چیرۆکی کوردی هونەرێکی واکۆنی رەگ داکوتاوە لەناو کوردەواریدا بۆچی بەم رادەیە دواکەوتووە.

ئەم دواکەوتنە ناکەوێتە ئەستۆی ئەدیبی کورد بەتەنیا بەڵکو کۆمەڵێ هۆ هەیە ئەم بارە ناڵەبارە دروست دەکەن لەپێش هەموو یانەوە گوێنەدان بە بوژاندنەوەو زیندو کردنەوەی کەلەپووری نەتەوایەتی کوردی ئەگەرچی ئەبێ ئەوەش بڵێم کە لەم ساڵانەی دواییدا (کۆڕی زانیاری کورد) هەوڵی داوە ئەسپی خۆی تاو بدات لەم مەیدانەدا بەڵام تا ئێستا ئەوەی کراوە وەك ئەوەیە دڵۆپێك هەڵێنجێنێ لە دەریایەکی بێسنووردا .

هۆیەکی تریش کورتی تەمەنی چاپەمەنی کوردی (بە رۆژنامەو گۆڤارو کتێب گومانیش تێدا نییە کە رۆژنامەورگۆڤارو کتێب هۆی هەرە گرنگ و کاریگەری پێشکەوتنی ئەم هونەرەیە .

راستی سێیەم بەستراوە بە نووسەری کوردەوە خۆی واتە رادەی پێگەیشتنی نووسەرەکەو تێگەیشتنی لەپەیامی ئەدەب و ئەو دەورەی دەینوێنێ لە ژیانی مرۆڤدا ، دەینوێنێ لە ژیانی مرۆڤدا ، گەلێك نووسەرمان هەیە لە گەڵ خوێندنەوەی کتێبێك یا چەن کتێبێك گورج پارچەیەك شیعر یاچیرۆکێك وهەندێ جار (رۆمانێکیش) دەنووسێت ، دوای ئەوە دادەنیشێت چاوەڕێ چەپڵەو شاباش دەکات ، جا ئەگەر رەخنەگرێکی بەسزمان وتی ئەم ئەدەبە کرچ و کاڵ و لاوازە ئەوا کابرایەکی نەزانەو لە بورجێکی بڵندو لەخۆبایی بوونێکی ئەدەبیەوە دەڕوانێتە بەرهەمی نووسەرکانی تر .

سەبارەت نەبوونی رۆمان لە ئەدەبی کوردیدا حەسەن جاف دەڵێت : ـ

شتێکی زۆر ئاسایە کە رۆمان نەبێ یان بڵێین تاکو تەرا هەبێت لە ئەدەبەکەماندا سەرەڕای ئەو هەموو میراتە دەوڵەمەندەی لە کەلەپووری نەتەوایەتیمانەوە بۆمان بەجێماوە چونکە رۆمان نووسەرێکی بە تواناترو زیرەکتری دەوێ لەوەی کە ـچیرۆکی کورت دەیەوێ ، هەروەها کات و شوێن و رووداوو کەسەکان زیاترن و لەماوەیەکی زۆرزۆر درێژو لە شوێنێکی فراواندا خۆیان دەنوێنن ، یەکێکی دەوێ ئەم هەموو سەرە دەزوانە بدۆزێتەوە دوای ئەوە بیرێسێ و شتێکی پوختی لێ دروست بکات . جا ئەگەر ئەوە باری چیرۆکی کورت بێ چاوەڕوان ناکرێت باری رۆمان باشتر بێ .

کاك حەسەن دەربارەی تەکنیکی چیرۆکی کوردی رای وایەکە :

باسکردنی تەکنیکی چیرۆکی کوردی دەمانگێڕێتەوە بۆ لێکۆڵینەوە لە زاراوەیەك زۆر بووە بە « باو » لەناو نووسەرانی کورددا ئەویش زاراوەی نوێ یان نوێخوازی یان ئەدەبی هاوچەرخ .

ئەم زاراوەیە زۆر جار بوو بە پردێك بۆ پەڕاندنەوەی ئەدەبی کرچ و کاڵ و بێسەرو بەرو گەلێك لەو نووسەرانەی خۆیان بە نوێخواز دادەنێن بەتەواوەتی یان لەم زاراوەیە نەگەیشتوون یان واتاکەی لە مێشکیاندا سنوورێکی دیاریکراوو ئاسۆیەکی بەرچاوی نییە .

نوێخوازی بەلای هەندێکەوە لەوە دایە چەن رستەیەکی نەزانراوی نەناسراو ریز بکرێت و ئەگەر زۆر کەسیش لێی تێنەگەیشت مەبەست نییە چونکە ئەدەبی هاوچەرخ دژی ساکاری و تەقریریەت و کلاسیەت و گەلێ شتی ترە !!

زۆر جار ئەو نوێخوازیە خۆی لە شێوەی تەم و مژو رەمزو بەکارهێنانی ئەفسانەی کۆندا دەنوێنێت ئەمانەش هەمووی ئەنجامی ئەو پلە ژیارییە (شارستانی) کە نووسەرانی ئەوروپاو ئەمریکا خۆیان تێدا دیوەو ناسیوە بۆیە نووسەری کورد کە باسی نوێخوازی دەکات دەبێ دوو شتی سەرەکی لەبەر چاو بێ : ـ

یەکەمیان : ژیانی کۆمەڵایەتی و سیاسی نووسەری کورد زۆر جیاوازە لەو ژیانەی نووسەرانی ئەوروپاو ئەمریکا تەنانەت نووسەرانی گەلانی دراوسێشمان .

دووەم : ئەدەب هەڵوێستێکە بەرامبەر ئەو قۆناخە ژیارییەی کە نووسەرەکەی تێیدا دەژی ، گومانیش لەوەدا نییە کە قۆناخی ژیاری ئێمە زۆر زۆر دوورە لەوەی ، ناڵێم نووسەرانی ئەوروپا بەڵکو نووسەرانی گەلانی دراوسێشمان .

لەبەر ئەم هۆیانەی باسمان کرد نووسەری کورد کە سوود لە تاقیکردنەوە تازەکانی گەلانی پێشکەوتووتر دەبینێ و بەکاری دێنێ لە ئەدەبەکەیدا کە ئەمەش زۆر شتێکی پێویستە دەبێ لە پێش هەمو شتێکدا کەلەپورو رۆشنبیری نەتەوەیی خۆماڵی بەتەواوەتی هەزم کردبێ و تێی گەیشتبێ ، لە دوایشدا دەبێ نەخشەیەکی دوا رۆژی دانابێ بۆ سوودوەرگرتن لەو قوتابخانە ئەدەبیانە بۆ بەرەو پێشەوە بردنی ئەدەبە خۆماڵیەکەی ، ئەگەر وانەبێ ئەوسا دەکەوێتە داوی لاسایی کردنەوەیەکی هیچ و پووچەوە ، بە هیچ جۆرێك ئەدەبەکەی نایێتە زیادکردنێك لەسەر کەلەپوورو گەنجینەی ئەدەبی کوردی ، یان ئەوەتا دەکەوێتە زەلکاوی کۆسمۆپۆلیەت و پەرستنی شتی بێگانەو گاڵتە پێهاتن بە هەمو شتێکی خۆماڵێ کە ئەمەشیان دەردێکی زۆر کوشندەو مەترسیەکی زۆر گەورەتر دروست دەکات نووسین پەیامە ، هەڵوێستە بەرامبەر ئەو چەرخ و قۆناخە ژیاریەی نووسەر تێیدا دەژی بۆیە هونەرکە پەیدا دەبێت « تەنها لەبەر بازنەیەکی کەمی داخراوی خەڵکی رۆشنبیر نییە بەڵکو بۆ هەموو ئەتەوەیە بەگشتی » وەکو هیگل دەڵێ .

سەبارەت رەخنەی کوردی حەسەن جاف لەو بڕوایەدایە کە رەخنەی ئەدەبی ئەگەرچی ئەمڕۆ بۆتە بەشێکی سەربەخۆی ئەدەب و چەندەها قوتابخانەی لێ پەیدا بووە بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا دەڵێین رەخنە لەگەڵ ئەدەبدا پەیدا دەبێ و لەگەڵیشیا پێشی دەکەوێت جا کە ئەدەبەکە خۆی دواکەوتوو بوو رەخنەش تووشی هەمان گرفت دەبێ . ئەو هۆیانەی دەس نیشانمان گوتمان دەبنە هۆی دواکەوتنی ئەدەبی کوردی بەگشتی و چیرۆك بەتایبەتی هەمان هۆش رەخنە دوادەخەن بەڵام گرفتی هەرە گەورەی رەخنەی کوردی ئەوەیەکە رەخنەگر دەیەوێ لەسەر بەرهەمێکی ئەدەبی بنووسێ پێشەکی چوارچێوەیەکی داناوەو دەیەوێ بەزۆرە ملێش بێ ئەو کارە ئەدەبیە لەناو چوارچێوەکەدا جێ بکاتەوە ، ئەگەر جێی نەبوەوە ئەوە بە یەکجاری دەیداتە دواوەو لەبەهەشتی ئەدەبی دەردەکات و فڕێی دەداتە پشت گوێ .

گرفتێکی دیکەی رەخنەمان ـ بەرای من ـ کە بۆتە هۆی دواکەوتنی ئەدەبەکەمان دەگەڕێتەوە بۆ یەك لایەنی روانینی رەخنەگر ، واتە یان لایەنی ناوەڕۆك یان روخسار لە کاتێکا رەخنە دەبێ وەکو گیان لەبەرێکی زیندو تەماشای کاری ئەدەبی بکات واتە کەهەڵی دەسەنگێنێ دەبێ لە هەموو لایەکەوە تەماشای بکات ، ناوەڕۆك ، روخسار ، شێوەی داڕشتنی بەرهەمە ئەدەبیەکە . هەروەها تەواوی یا ناتەواوی ئەو بەرهەمە لە روی زمان و رێزمان و بەکارهێنانی وشەوە .... هتد رەخنە لای ئێمە بڕوای بە دوو رەنگ هەیە ، رەش و سپی ، لەو بڕوایەدا نییە کە لە نێوان رەش و سپیدا رەنگی دیکە هەیە و رەخنەگر لە هەمان روانگەشەوە دەڕوانێتە ئەو بەرهەمە ئەدەبیە لە بەر دەستیایەتی ئەگەر لەگەڵ چوارچێوەیەکی خۆیدا گونجا (رەش بێ یان سپی) ئەوە ئیتر ئەو بەرهەمە گەیشتۆتە لووتکەی جوانی و داهێنان ئەگەر واش نەبوو ئەوە هەر ئەدەب نییە .

پارچە شیعرێکی بڵاونەکراوەی وەلی دێوانە

محەممەد عەلی قەرەداغی

وەلی دێوانەی شەیدای دیداری شەم ، وەلی دێوانەی نموونەی دڵداری راستی نەبەزیوی کۆڵنەدەر ، هەمیشە لە شیعرەکانیدا جگە لە شەم و گەیشتن بە شەم ئاواتێکی کەی نییەو ، بۆ ئەو دولبەرە نازدارەی هەموو شتێکی بەلاوە ناوەو ژیانی ئەو کاتە بە لاوە خۆشە کە شەمی تێدا بێت ... بۆیە سەیر نییە کە شێوازو شێوەی ناسینەوە لە شیعری (وەلی)دا سۆزو ئاواتی شەم و پێدهەڵدانی بەژن و باڵای ئەو خۆشەویستە لە بیر نەچووەوە بێت ...

بەڵام ئەو سۆزە بە تینەو ، ئەو هەستە جوان و هەمیشەییە لەم غەزەلەدا بە شێوەیەك جۆش ئەسێنێ و بە جۆرێك دێتە کوڵ لە گەڵ هەموو هەناسەو

هەنسك و بەرەنسك و فرمێسکێکی گوڵناریدا ناوێکی شەم دێت و سەرەتای هەموو شیعرەکان دەگرێتەوەو (بێ شەم) خۆشی و شادی و ذەوق و ژیانی تاڵەو رۆژی رووناکی هەر شەوەو تاریکییە :

دەیجوورەن ئیمشەو ... .

بێ شەم دەروونم دەیجوورەن ئیمشەو
بێ شەم خاطرم رەنجوورەن ئیمشەو
بێ شەم بینابیم بێ نوورەن ئیمشەو
بێ شەم سەرتاپام زووخاڵەن ئیمشەو

بێ شەم من زەوقم بەتاڵەن ئیمشەو
بێ شەم شای شادیم شێویان ئیمشەو
بێ شەم دەروونم دێویان ئیمشەو
بێ شەم چون کەمان خەم بەستم ئیمشەو
بێ شەم مەست جام ئەڵەستم ئیمشەو
بێ شەم من جەرگم کەبابەن ئیمشەو
بێ شەم دڵ جە نار عەزابەن ئیمشەو
بێ شەم دۆی دۆزەخ دیم وە چەم ئیمشەو

بێ شەم چەند عەزاب جە وەستەم (!) ئیمشەو
بێ شەم پەژارەی گشت عالەم ئیمشەو
بێ شەم کۆ بەستەن وە طالەم ئیمشەو
بێ شەم نە گەرداو گێج غەم ئیمشەو
بێ شەم خەریکم ، داماوم ئیمشەو

بێ شەم دەروونم بریانەن ئیمشەو
بێ شەم دوو دیدەم گریانەن ئیمشەو
بێ شەم زیندەگیم چون ژارەن ئیمشەو

بێ شەم رۆح جە تەن بێزارەن ئیمشەو
بێ شەم واوەیلای وەی رۆمەن ئیمشەو
بێ شەم گریەو شین جە تۆمەن ئیمشەو

بێ شەم بینابیم زوڵماتەن ئیمشەو
بێ شەم رووم نە رای نەهاتەن ئیمشەو
بێ شەم پەروانەی بێ گیانم ئیمشەو

بێ شەم حەرامەن ژیانم ئیمشەو
بێ شەم نەکەردەم زەرەی خاو ئیمشەو
بێ شەم هەر گریا دڵ جە تاو ئیمشەو
بێ شەم نەبەختم هەر شەوبی ئیمشەو
ستارەی بەختم نە خەو بی ئیمشەو
بێ شەم تا وە رۆ هەر ناڵام ئیمشەو
گەرد پاش وە چەم مەماڵام ئیمشەو
بێ شەم سووچیام بیم وە گەرد ئیمشەو
بای شەماڵ ئاما گەردم بەرد ئیمشەو
من گەردم بەردەی شەماڵم ئیمشەو
یاشاە کەی نەبۆ وەحاڵم ئیمشەو

پەراوێز :

(١) ئەم غەزەلە لە کەشکۆڵی خواڵێ خۆش بوو مەلا عەزیزی رێشاوی وەرگیراوە .

چەند سەرەتایەکی نوێ لە شیعری کوردی

گوشاد حمە سعید

سەردەمی رۆشن کردنەوەعصرالتنویر ـ وەك سەردەمێکی دیارکراو لە شیعری کوردیدا ، تاوەکو ئێستاش لێکۆڵینەوەیەکی سەربەخۆی لەسەر نەنوسراوەو لێی نەپێچراوەتەوە .. کە کوردیش وەك هەموو میللەتانی ئەم سەرزەمینە سەردەمی رۆشن کردنەوەی هەیە ، لێرەدا مەبەستم سەردەمی رۆشن کردنەوە یەنەك شاعیر ، چونکە ئەم دیاردەیە دەتوانین بڵێین لەپەیدابوونی (حاجی) قادرەوە سەری هەڵدا وەك مەسەلەیەك لە شیعر ، وە زۆر لەو شاعیرانەی کە لە سەردەمی ئەودا هەبوون وە ئەوانەیش کە پاش ئەوپەیدابوون ،

ئەم باسە مەسەلەی سەرەکیان بوو وەك حاجی ـ سالم ـ حەمەی ـ مەلا محمد ئەسیری ـ هتد دەتوانین بڵێین ئەمەش (نەزعە) یەکی بیری بوو ، کە بانگی ئازادی و پێشکەوتن و شکاندنی کۆت و پێوەندە کۆمەڵایەتیەکانی دەدا .. ئەمەش بە چەند کارتێکردنێکی جیاواز هاتە کایەوە ، کە دەگەڕێتەوە بۆ هەندێ باری کۆمەڵایەتی و . رامیاری و ئابوری .. ئەمە لەچاو میللەتانی ئەوروپا درەنگ گەیشتە ئێمە .. بەڵام لەچاو میللەتانی رۆژهەڵات ، زۆر درەنگ نەبو لەلایەکی تریش لەلای ئێمەدا بەتەنیا شیعر هۆیەك بو بۆ گەیاندنی ئەم مەسەلەیە .. بەڵام لەناو میللەتانی تر هەموو لایەنەکانی هونەری گرتبۆوە وەلای یۆنانیەکان ، تەنانەت فەلسەفەشی کە (سەفستائیە) کانیش جوانترین نموونەن .. وە لەسەدەی هەژدەمیش لە ئەوروپا بە شێوەیەکی گشتی لەلایەن (کانت و دیکارت و ڤۆڵتێر ... هتد پەیدابوو ، رۆشن کردنەوە زۆر جار پاخی بوون بوو لە شتەکانی سەردوەم وە زۆر جاریش لێکدانەوەی شتەکان لە چوارچێوەی رەخنەیەکی ئیسلاحیانە .

یەکێك لە کاریگەرترین هۆ کە یارمەتی پەیدابوونی ئەم دیاردەیەدا لە شیعری کوردی مەسەلەی نەتەوایەتیەکەبوو لە ناو شاعیرانی کورددا یەکەم هەوڵیشیان هاندانی نەتەوەکەیان بوو بۆ رزگاربوون و بەرەوپێش چوون . ئەمەش لەلای هەر شاعیرە بەگوێرەی بیرکردنەوەی خۆی بوو نەك لە چوار چێوەی (تیۆرێك).. بەڵام ئەمەش پاش سەردەمی خۆیان تارادەیەکی باش هەندێ ئەنجامی باشیدا بۆ پەیدا بوونی رۆشنبیرییەکی پێشکەوتووتر ، بێگومان شیعر لە چوارچێوەی ئەم سەدەمە تازەیە ، واتە رۆشن کردنەوە، گۆڕانێکی نوێی بەسەرداهات بۆ ئەوەی ئەم بیرە نوێیە لە چوار چێوەیەکی نوێ و گۆڕانێکی نوێی بە سەردابێ ، وە حاجی **(بە بوێژێکی تازەگەرەوە لە رووی ناوەڕۆکی هۆنراوەی کوردی دا دەنرێت) .. هەر وەها مەلای گەورەش بەناوی زاناونیشتیمان پەروەرو شاعیری تازە گەرناوی بڵاو ببۆوە وە لە ژیانی خۆیداو لە پاش خۆیدا گەلێك شتی بە جێهێشت) .**

لە سەردەمی رۆشن کردنەوەدا شیعر لە چوارچێوەوە هونەریەکە هاتە سەر ئەوەی بە زمانی خەڵك بنووسرێتەوە بۆ تێگەیاندنیان ، وە لە دیوەخانەکان دەرچوو هاتە ناو کۆمەڵانی خەڵك بۆ ئەوەی خەڵکەکە زیاتر لە باسە کە بگات ، ئەمەش بڕوابون بو بە جەماوەر لەلایەن ئەم شاعیرانەوە حاجی قادر یەکێ بو لەو شاعیرانەی بە دەربەدەری ئەستەمبوڵ و چەند هۆیەك کاری تێکرد کە رووبکاتە ئەم کارە لە **ئەو سەردەمە لە تورکیادا (حاجی) تێکەڵ بە بنەماڵەی بەدرخانیەکانو هەروەها** خوێندنەوەی مەم و زین و هەروەها حاجی لەو شوێنانە نزیك بووە کە رۆژنامەی لێ دەرچووە وەك ئەستەمبوڵ وە توانیوویەتی بیرو باوەڕی تێدا بڵاو بکاتەوە (٤)

هەروەها رەنگە لە رێگەی (کەیفی) یەوە (کە چاوی بە حاجی قادر کەوتووەو پەیوەندیشیان لەگەڵ یەك بەهێز بووە ، زووربەی ژیانیشیان لەگەڵ یەك بەسەر بردوە ـ کەیفی ـیش فەرەنسی زانێکی باش بووە ، لە بەر ئەوە لە بالیۆزخانەی فەڕەنسا بەوەرگێر وەرگیراوە) (٥) رەنگە لەم رێگەوە بە شۆڕشی فەرەنسەی زانیبێ ، لە گەڵ هەموو بزووتنەوەکانی ئەو روپاش ، لەهەر هەموو ئەو شتانەش لەلای حاجی باسی کرد بێ و کاری خۆی کرد بێتە سەر حاجی قادر .

ئەم سەردەمی رۆشن کردنەوەش ، تاکو پەیدابوونی (شێخ نوری)و (عبدالرحمان بەگی نفوس)و گۆران بەردەوام بو . بەڵام لێرەوە شیعری کوردیان بەرەو نوێ بوونەوەیەکی تر برد ، چونکە لەم سەرو بەندانەدا کاتی ئەوە هاتبو کە دەرگایەکی نوێ بۆ شیعری کوردی بکرێتەوە ، بێگومان ئەمەش لە رێگای ئەدەبی تورکی لەلایەن (شێخ نوری و عبدالرحمن بەگ) ئەم شێوە نوێیە وەرگیراو ، ئینجا (گۆران بوو بە چەسپێنەری ئەم قوتابخانەیە وە دەوڵەمەندیشی کرد بەوەی کە توانی لە رێگای ئەدەبی ئینگلیزیەوە زیاتر بیچەسپێنێ پەرەی پێبدات، تەنانەت بە شێوەیەکی وا کە ئەوەندە داهێنانی گەورەی تێدا بکات و شیعری کوردی بەگیانێکی میللیانە پەروەردە بکات ، وە بە شێوەیەکی هاوچەرخانە کە هەست ئەکرێ شیعری کوردی لە ژێر کارتێکردنێکی هیچ ئەدەبێکی نوێی ئەم جیهانە پەروەردە بوبێ .

جگە لەوەش ـ گۆران ـ گەلێ ووتاری ئەدەبی بەنرخی لەم بارەیەوە نووسی ئەمەش دیاردەیەکە بۆ قووڵبونەوەی لە مەسەلەکە بە تێگەیشتنێکی نوێ وە .. لەم سەردەمەش کە تادەهات چاپەمەنی کوردی لەسەر هەڵدان و پێشکەوتن دابوو ، .. رۆژنامەو گۆڤارو کتێب تادەهات زیاتر دەبوو ، ئەو شاعیرانەش کە هەر لەو سەردەمە پەیدا بوون .. کەوتنە ژێر ئەم کارتێکردنەوە .. ئەمەش بوە هۆی زیاتر جێگیربوونی و چەند هەوڵێکی گواستنەوەی تریش هەر لەسەر دەستی ئەم شاعیرانەوە لە پێشەوە یان ـگۆران ـ هاتە گۆڕ کە لە رۆمانسیەتەوە بەرەو (...) ئینجا ریالیزم وەتاوەکو ریالیزمی نوێ . هەمدیسان گۆران چەند هەوڵێکی گەلێ

بڕوانە : ل ٧

Institut Kurde de Paris

چەند سەرەتایەك (پاشماوە)

گەورەیدا بۆ شیعری شانۆگەری و ئۆپەریت وەكو (ئەنجامی یاران)و ، جوقی یونسكۆو موحاكمەی مامە چەوەندەرو جقونق و مامۆستا لەلاوكو پەیامەوە لەگەل شیعری گەپ) .

گۆران جگە لەوەی ئەو كێشانەی كە شیعری كوردی لەسەر دەچنراو هی كورد نەبون تەفرو تونای كرد ..وە گەلێ جۆری شیعری هێنا تاو شیعری كوردی‌وەو ناوەرۆكێكی نوێش لەسەر بنچینەیەكی تیۆری ، هەموو ئەم هەنگاوە پیرۆزانەش خۆ ئامادە كردنی (گۆران نمان بۆ روون دەكاتەوە كە هەتا چ رادەیەك دلسۆزو عاشقی داهێنان‌و نوێ خوازی‌بووە ، گۆران راستە تادووا دوایی ژیانیشی لە داهێنان نەكەوت، ئەمەش گەورەیی ئەم شاعیرەمان بۆ روون‌دەكاتەوە ..ئەوەشمان لەبیر نەچێ كاتێ هەولی شكاندنی كێش‌و سەروا دەدرا لەلایەن چەند شاعیرێكەوە .. گۆرانیش زۆر بەدلەوە چەند شتێكی لەم بارەیەوەدا لە نوسینەكانی ئەوانیش بەهێز تربێت .ـ گۆران ـ ئەو عاشقە سەرمەستەیە كە تەلی هەستی ئەوەندە بەهێزبووە نازانم شیعر چۆن قەساوەتی توانیوێتی دەربرینی ئەم پیاوە بگرێتە خۆی چۆن گۆران لەو دیوی بازتەی هونەرەكانی ئەدەب ، هونەرێكی ئەدەبی نوێی نەدۆزیوەتەوە ؟! .

وەك چۆن مەسەلەی رۆلێكی گەورەی ... بینیوە زیاتر لەمەش لایەنە رۆشن‌بیریەكەی ئەم رۆلەی بینیوەو تەڕی كردووەتەوە ، بۆ ئەوەی لە هەموو شتێك قوول ببێتەوە .. ئەم قوول بونەوەیەش ناسكترین هەستی بداتێ‌و لە ناخی قولپی پێبداو لە ناوەراستی دەریاكەوە ببێتە بەندەری شیعرو بگیرسێتەوە .. وە تاكە پەنای بێت بۆ هەلرژتنی نهێنیە سیحریەكانی ، تاكە شتێكی گەورە تریش لە گۆراندا ئەوەیە كە تووشی ـ عەجز ـ نەبوو بەرامبەر ئیدراكی شیعری .. كە ئەمەش زۆر شاعیری بەزاندو لە هەوارێك بەجێی هێشتن بەلام گۆران هەموو دەم لەو تاقیكردنەوانەی پێیدا رۆیشتوە توانیویەتی دووبارە ریگا بۆ خۆی بدۆزێتەوەو تاقی‌كردانەوە كانیشی وەك خۆراكێكی زۆر بەسوود ، لە شیعرەكانی بەكاربهێنێ بەخێرایش خۆی رابهێنێ لەگەل ئەو قۆناغەی پێیدا رۆیشت وەك سەرەتا كلاسیكیەكەی ، قۆناغە رۆمانسیەتەكەی ، ریالیزمیەكەی ـ . وە شێوە كلاسیكیەكەی تا شێوەی پەنجەی كوردی‌و شیعری ئازاد ـیش من لەسەر ئەو رایەم كە دۆزینەوەی ئەم هەموو ریگاو دورگە بزرانەی كە گۆران لە شیعردا پێیدا رۆیشت‌و تێشیدا سەركەوت هەرگیز هیچ ریگایەك نیە یارمەتی دابێ وەیاخود تاقیكردنەوەی هیچ شاعیرێك نیە ئەو بەكاری هێنابێ .. تەنانەت ئەو هەنگاوانەی رۆژ بەدوای رۆژیش دەیهاویشت هەمووی زادەی حیساباتێكی زۆر وردی پر سەرنجانەی زیرەكی‌و دەرك بردن بە شتەكان بووە، چونكە گۆران لەگەل ئەوەشدا زۆر جار شیعرەكانی ببوە جێگای گالتەو رابواردنی زۆر شاعیرانی لەسەردەمی ئەودا هەبوون ، بەلام ئەو راستی شتەكانی خۆی لاروون‌بووە ، ئەوەش لەپاش مردنی‌و هاتنی كۆمەلە شاعیرێكی نوێ‌و شاعیرە هاوچەرخەكانی گەل خۆی ئەم شتە زیاتر روون بووەوە .

داستانا مەمو زین (پاشماوە)

ژ رێزا ئێكێ وەتا یا دویماهیێ ،شاعرەكێ مەزن‌و كەنكەنە ، زانایەكێ ئایینی ودنیایی رەوشەنبیرەكێ بیر تیژو پایە بلندو دنیا دیتی ، مللەت پەروەرەكێ هنساف سووتی‌و ئەهشتی تێتە پێش چاڤان ، كو لهەر طایەكێ ژڤان طایان ، بەكتاوێ هاوتا ، یێ نەزیر وبێ هەمقایە ٠٠ وچو هەڤال‌و هۆگر نەشێن‌و نكارن مل‌ملانێ لگەل بكەن ... ڤێجا ژبەر هندێ دویرە لاوكەكێ رۆژەكا وی چاردە سال بڤێ بەحرا زانینێ پێ خۆ باڤێتە سەر پایسكا ژینێ ... بەلكو ئەڤە لزانایەكێ چل سالی دوەشیت‌و هێزا دبیت ، كو رەوشەنبیریا فارسی دگەل یا یونانی سێ گێسن كربیت ، و (ئەرستو وئەفلاتون) دگەل (جامی‌و نظامی) هەڤیر كرین ... یان (مسیرو مخیر) دەه جاران ڤەجوین ٠٠ ودگەل مەسەد (ابلیس)ی هەڤران كربن ٠٠ (لعلا خاتەما سولەیمان) د (خەزانینێت قیصری) دا ئەشاربیت ، (بەیدەقێت شەتدەنجێ) كێشابنە مەیدانا هەڤركانێ یا (بەروانەو شەمعا)(٧) ... بۆ دناڤدا چوونانێ مەسەلا ئالوز ، ئەم دێ ژێك ڤافێرین ، وبێژین : یا زانایە كو (مەمو زین) یا ژ چەند پێشەكیا پێك هاتیە) ئانكو دەرڤەی پەیكەرێ چیروكێ ، وپاشی نافەرۆكا چیروكێ ٠٠ هەكە (خانی) بـ (سیهـ) سالان هەمی دانابیت ئەم دێ دوو رێكا گرینە بەرخۆ :ـ

أ ـ دێ حساب كەین خانی بەراهیێ چیرۆك یا دانای بەری پێشەكیا ، ئانكو هەڤسارێ چیروكێ یێ كێشای‌و چاخا تەفاق بووی ، سێ پێشەكی یێن بۆ دانایی (خودێ مەزن) پێغەمبەر (س) ، مللەتێ كورد) ٠٠ لێ دەمێ تۆ لدەست پێ كرنا چیرۆكێ دنێری ، تو چو لاوازی‌و خلێلەیا تێدا بەرچاڤ ناكەی ، كو تۆ بشێی بێژی ، ئەڤە شعرێن لاوینی‌و جەهێلینێ‌نە بەلكو وەكی رستكا مراریا ، هەر ئێسك ژ یا دی جوان‌ترو رەونەقدارترەو طەیس طەیسۆكا لبەر چاڤان دروست دكەت ٠٠

بـ دێ هزر كەین كو (خانیێ مەزن) هەما ئێشك‌و سنگ یێ بپێشەكیێ قەنای وحەتا تێبارا خۆ تێ بدیە دەرێ ، ئەڤجا هەر لبەراهیێ بنێرە ، دبسان لاوەكی چاردە پازدە سالی نا ئێتە پێش‌چاڤان‌و خوبا نابیت ، بەلكو ژ مالكا بەراهیێ كەنكەنەیەك دیار دبیت كو ئێك‌و ئێك قەباز شاعرێ عەجەما یێ مەزن (نیزامێ گەنجەوی ١١٤٠ ـ ١٢٠٢ز) دخازیت‌و مالكا ئێكێ بتێ‌هەلكێشانەكێ دگەل (گەنجەوی) درێسیت‌و ئەدهینیت :

ای كە نام تو بهترین سرآغاز

بی نام تو نام كی كنم باز

ئەڤێ وەسا دیار دبیت كو ئیحتمالا زێك‌جودا كرنا بابەتا یا خەلەت بو ، چونكی سەرو بنێت (مەمو زین)ێ وەسا دحولی ولێك‌هاتی ، بنەڤرو لبالێكن ، چو دەرز مە نەدیتن ، مویەك تێ‌بچیت ، ٠٠ ژبەر هندێ ئەم وەلو بۆ دچین ... كو ل چل‌و تشتەك سالێ نەبیت ، (مەمو زین) نەهاتیە نفیسین ئانكو بـ(سێ) سالا یا نڤكسی ، كو ل (چل‌و چارێ) یا دروست بووی هەر وەكی ئەو بخۆ دفەرمووت :

ایسال گەهیشتە چل‌و چاران
وی پێشرەوی گونەهكاران
خۆ مەسلا وی ژ چاردە
سالێ دەست پێ كربیت
تشتەكێ دویرە ٠٠

ئەڤجا كورتیا گۆتنێ ئەوەیە :ـ

١ ـ یان دەمێ خانی بەحسێ (سیهـ) سالان

دكەت ، وی مەخسەدو رامان زێ نڤیسارو كارو كوكێت خۆ بێن ئەدەبی وزانستینە ، بشێوەیەكی گشتی ٠

٢ ـ یان ژی هەكە رامان ، نفیسینا (مەمو زین)ێ بیتن ئەو (سێ)یە نەكو (سیه) ٠٠ هیڤیدارین ساخ‌كرنا ڤێ راستیێ ، ژ بن پەرێت تاریایێ دەركەڤیت ...

پەراوێز :

١ ، ٢ ، ٣ مەمو زین ، چاپخانا هەولێرێ سالا ١٩٦٨ بـ ١٨٠ ٠

+ مەمو زین ،چاپا ستەمبولێ سالا ١٩٦٨ بـ ٤٨٨ ٠

+ مەمو زین ، چاپا مۆسكو سالا ١٩٦٢ بـ ١٤٧ ٠

+ مەم وزین ، محمد سعید رەمضان بوطی یا وەرگێرایە سەر ئەزمانێ عەرەبی ٠٠ بـ ١٨١ .

٣ ـ سەرچاوێت ئاڤبری ٠

٤ ـ مەمو زینا گیوی موكریانی چاپكری هژمارا رێزێت شعرێ دگەهینتە (٢٦٦١)وئەڤ(٢٦٥٥)ەهژمارا رێزێت شعرێ‌یە ل دویڤ گۆتن‌و نفیسینا م ٠ رودینكو ٠

٥ ـ چەند شعرەك ل دویماهیا مەمو زینا لهەڤلێرێ هاتیە چاپ كرن ، ل دەرڤەی پەیكەرێ چیروكێ یێن هاتینە نفیسین ، هەر وەسا سەیدا (عبدالرقیب یوسف) دكتێبا خۆدا (دیوانا كرمانجی) چارینەكا خانی بـ چار زمانان بەلاڤ دكەت (بنێرە بەرپەرێ ٤٣ ، ٤٤ ژ وێ كتێبێ) ٠٠ وپاشی د٠ شكریە رسول ، كۆمەكا شعرێت خانی دگۆڤارا (ئاسێی زانكۆیی) دا بەلاڤ كرن‌و دبێژیت كو ئەڤە م٠ رودینكو بـ رووسی بێت نفیسین و (د٠ شكریە رسول) یێن كرینە كوردی بنێرە :

(آفاق جامعیە ـ ئاسێی زانكۆیی) گۆڤارا زانكۆیا سلێمانیی هژمارا ٨ سالا دووێ خزیرانا ١٩٧٨ بەرپەرێت : ٨٠ ـ ٨٣) ٠

٦ـ سەر دەمەكی وەساهاتە ئاشكراكرن كو (خانی) دەست‌نفیسەكا (لەیل‌و مجنون) یا هەی وئێكا (یوسف‌و زولەیخا) هەر وەكی لیژنەیەكا كورێ زانیاریا كوردی دوەختێ خۆدا بەلاڤ‌كری ، وسەیدایێ هێژا (صادق بهاء الدین) یێ ئاخفتی ، بەلێ (د٠ عزالدین رسول) كو ئێكە ژ شارەزاترین كەسا د (خانی‌و مەموزینێ)دا پشتی لێ ووردبوونەكا باش ، باوەری نەئینایە بهندێ كو ئەو ژنفیسینا خانی‌بن ٠٠ وهەر چەوابیت ، ئەڤ مەسەلە بدروستی ساخ نەبووایە ، كا خانی گەلەك بەرهەم هەبوون یان نە٠ ٠٠ بۆ باش تێ‌گەهشتنا ڤێ مەسەلێ بنێرە : (گۆڤارا رۆژی كوردستان : هژمارا ٢ ، سالا ٢ ، ١٩٧٢ ، لاپەرە ٤٩ ، ٥٠ گوتارا سەیدا صادق بهاءالدین) وپاشی بنێرە هەمان گۆڤارێ ، هژمارا (١٥) سالا ٣ ، ١٩٧٤ ، گوتارا د٠ عزالدین رسول بئەزمانی عەرەبی بەرپەرێ ٩ ـ ١٤) ٠

٧ ـ ئەو گۆتنێت دناڤ كفانا دا بەحسێ وان د (مەمو زین) ١ خانی دا ئێتە كرن ٠

٨ ـ بنێرە پراوێزا (١ ، ٢ ، ٣) ...

ئیمەو فرۆشگا (پاشماوە)

بیدەن بە هاوولاتیەكان ،دەچن بە دەستە دەیدەن بە مندال تا بە گرانتر بیفرۆشنەوە ، ئەممش لە رێگای چاودێری‌كردنەوە دەبێ ، بۆ نموونە ئەوشتومەكەی دەدرێ بە دوكانداریێ ، معقول نیە لە ئانو سەعاتا لای نەمێنێ ئەگەر بە دەستەو بە گرانتر نەیفرۆشێتەوە ، لەبەر ئەوە با هەرناو بە ناوێ لیژنەیەكی پشكینی سەر لەو دوكانانە بدا .

فرۆید (پاشماوە)

كۆمەلدا پەیدا دەبێت .) دكتورە نوال بەردەوام دبێ‌و دەلێ :

(وقد نجح انجلز في كشف هذه الاخطاء في الحضارة حين تتبع الاسباب الاقتصادية والاجتماعية في تاريخ البشرية والتي قادت الى ان يسيطر الرجال على النساء وقال في كتابه أصل العائلة :

(ان التقسيم الاول للعمل في تاريخ الانسان حدث بين الرجل والمراة من اجل رعاية الاطفال ، وكان اول صراع طبقي في التاريخ هو الصراع بين المراة والرجل في شكل الزواج (الوحداني) (٤)

مامۆستا محمد دەلێ انجلزیش بەلای خۆیەوە پەردەی لەرووی ئەم هەلانە هەلداوەتەوەو دووی هۆیەكانی ئابووری‌و كۆمەلایەتی كەوتوە ، لە مێژووی مرۆڤایەتیدا ئەوەتە لە بنچینەی خیزاندا دەلێت (یەكەم دابەش‌بوونی كار لە مێژووی مرۆڤایەتیدا ، لە نێوان پیاوو ئافرەتدا بە هۆی بەخێوكردنی مندالەوە رووی داوە ، یەكەم كێشمەكێشی چینایەتیش لە مێژوودا كێشەی پیاوو ئافرەت‌بووە ، لە سێبەری ژنهێنانی تاكدا .)

وابزانم ئەمە تائێرە بەسە بۆ ئەوەی بیسەلمێنین كە مامۆستا « محمد رشید فتاح» نووسینەكەی دەقاو دەق لە كتێبەكەی « دكتورە نوال » وەرگرتوەو بەناوی خۆیەوە بلاوی‌كردۆتەوە ، ئەگەر چی ئە وەر گرتنەشی بێ كەم‌و كوڕی نی‌یە .

لە كۆتاییدا ئەوە دووبارە دەكەمەوەو دەلێم ، خۆزگە كەسانێكی ئەوتۆمان تیادا هەلدەكەوت كە خۆیان بەم جۆرە بابەتانەوە « فەلسەفی‌و زانستی »یەوە خەریك دەكرد، چونكە بەراستی خوینەری ئەمرۆمان هەر زۆر بێ‌بەشە لەو جۆرە بابەتانە . ئیتر سلاو ریزم بۆ هەموو لایەك .

پەراوێز

١ ـ الرجل والجنس /د٠ نوال السعداوي /ص٥٥.
٢ ـ هەمان سەرچاوە /ص٥٧.
٣ ـ هەمان سەرچاوە ص ٦١.
٤ ـ هەمان سەرچاوە ص ٦١ /٦٢ .
٥ ـ گۆڤاری بەیان ژمارە / ٤٨ .

رای گشتی « پاشماوە »

رۆژنامەی ئەزڤیستیاش كە لەمۆسكۆ دەردەچێ ، سەبارەت بە ئەنجامەكانی كۆنفرانسەكە وتی . تاكە ئەنجام كە لە كۆنفرانسەكەدا دیارێ ئەوەیە

كە سادات لەسەری بەردەوام بوونی وتووێژكردن لەگەل دوژمندا رازی بووەو جگە لەمە هەرچی هەیە سەرابێكی دیپلۆماسیانەیە .

جا بۆ ئەوەی بێزاری بەرامبەر ئەنجامەكانی كۆنفرانسەكە كەم بكرێتەوەو لە لایەكی تریشەوە هێزو توانای بەردابكرێ ، جیمی كارتەری سەرۆكی ئەمەریكا ، وەزیری دەرەوەی خۆی ناردوە بۆ ئەوەی بتوانێ پشتگیری بۆ ئەنجامەكانی كۆنفرانسەكە پەیدابكاو رژێم‌و كەسانی تریشی بخاتە ناوەوە .

سایرۆس ڤانسی وەزیری دەرەوەی ئەمەریكاش كە بۆ ئەم مەبەسە رۆیی كردۆتە ناوچەكە . تا ئێستا چاوی بە مەلیك حوسێنی مەلیكی ئەردەن‌و مەلیك خالیدی مەلیكی عەرەبی

سعودیە كەوتوەو نیاریشی سەر لە دیمەشق بداو چاوی‌بە حافظ اسدی سەرۆكی رژێمی سوریا بكەوێ .

پارێزگاری هەولێر (پاشماوە)

پارێزگاری هەولێر دەستنیشانی ئەو لیژنانەی كرد كەوا بۆ ئەم مەبەستە لە پارێزگاكەدا پێك هاتوون :ـ

١ ـ لیژنەی كۆكردنەوەی ئەوانەی كەوا فێركردنی ئیلزامی‌و نەهێشتنی نەخوێندەواری ئیلزامی لە هەموو قەزاو ناحیەكاندا ئەیانگرێتەوە و دابەش‌كردنی ئیستمارەی تایبەتی بۆ ئەم مەبەستە .

٢ ـ لیژنەی دابەش‌كردنی لیستەی ئەو قوتابیانەی كەوا فێركردنی ئیلزامی لە هەموو قەزاو ناحیەكان ئەیانگرێتەوەو ئامادەكردنی هەموو پێویستیەكانیان ...

٣ـ لیژنەی روون‌كردنەوەی پلانی فراوان بۆ جێ بەجێ كردنی یاسای نەهێشتنی نەخوێندەواری ئیلزامی لە قۆناغی یەكەمدا .

ـ لیژنەی كۆكردنەوەی ئەو قوتابیانەی كە دانیشتووی گوندە هاو چەرخەكانن .... ئەمەو چەند لیژنەیەكی تر ..

● **دەرچوونی سێ دەورەی كادیر**

بەرێزی دەربارەی ئامادە‌كردنی كادیری لێهاتوو بۆ ئەم مەبەستە وتی : ـ

تا ئێستا (٣) دەورەمان كردۆتەوە بۆ ئامادەكردنی كادیری زاناو لێهاتووو دابەش كراونەتە سەر ئیش‌و كارەكانیان .. ئێستاشس خەریكین دەورەی چوارەم بكەینەوە بۆ هەمان مەبەست .. ..

● **گیرو گرفت ..**

بەرێز بهاالدین الحمد پارێزگاری هەولێروتی :ـ سەركردایەتی سیاسی‌و لێپرسراوان بە هیچ شێوەیەك دریغی ناكەن لە یارمەتی دانی ئەو بریارە ...وە بەنسبەت پارێزگای هەولێریش گیروگرفتێكی ئەو تۆمان نیە كەوا ببێتە رێگەمان بۆ ئەو مەبەستە ...

بۆتان ئەگێڕمەوە (پاشماوە)

كۆمە كۆمە هەموو رۆژێك هیلاك دەبێت‌و هێلكەكە لە كولانەكە لا دەبا جا با نەنە خەجێ هیلاك نەبێت هەر چۆنێك‌بێ لە هێلكە بچێتەوە هەم خۆی ئازاری كەم دەبێتەوە هەم (نەنە خەجێ)یش رزگاری دەبێ جا بیری كردەوە كە بچێت لە گەنە قورسەكەی ئەو لا بخوات بەشكم لە هێلكە بچێتەوە ئا بەو جۆرە مریشكە رەشە هێلكەی نەكرد .

نەنە خەجێ زۆر غەمبار بوو نە رۆژی نە دوو رۆژ نە سێ رۆژ هێلكە نەبوو ، ناچار بیری كردەوە كە بیفرۆشێت‌و بیدا بە مریشكێكی تری هێلكەكەر بەو جۆرە مریشكە رەشە فرۆشراو نەنە خەجێ پارەكەی‌دا بە مریشكێكی تری هێلكە كەر مریشكە رەشە لە كۆتایی‌دا بیری كردەوە كە ئەوی بەرهەمی نەبێ جێگای نابێ .

ـ دلشاد قرەداخی ـ

بۆزانین

لە پرۆژەكانی نە خشەی بەرە بێدانی نەتەوایەتی بەرنامەی رەنێوهێنان ،ئەمینداریەتی گشتی بەرێوەبردنی كاروخانە سازی، قۆنتەراتی نهێنی ژمارە٧٨/٢٤ دروست‌كردنی مەلبەندی‌لاوانی‌هەلەبجە .

رای دەگەیەنیت كەوا ئەم قۆنتەراتە نهێنیەی سەرەەمان بەم مەرجانەی خوارەوەهەیە :ـ

١ ـ ئەتوانرێت كۆمەلەئیستارەی مەرجەكانی قۆنتەراتەكە لە لبەندی ئەم بەرێوەبەریەتی یاخود لە بەرێوەبەریەتی كاری پارێزگای‌سلێمانی بە (١٥) پانزە دینار دەست بكەوێت كەنادرێتەوە بە مەرجێكت قۆنتەراتچی مەرجە گشتیەكان‌و مواسەفاتە هونەریەكان بكرێت كاتێك قۆنتەراتەكەی‌ئەكەوێتە ئەستۆ .

٢ دوا ماوە بۆ پێشكەش‌كردنی تەندەرەكان لە پاخود پێش كاتژمێری دوانزەی‌نیوەرۆك رۆژی سێ شەممە رێكەوتی ١٠-١-٩٧٨ ئەبێت‌وئەدرێت بە سكرتێری لیژنەی كردنەوەی تەندەرەكان لە مەلبەندی ئەم بەرێوەبەرایەتی‌بەدا . ئەمانەی خوارەوەپێویستە لەگەل تەندەرەكاندا هەبن .

١ ـ بالمتەی سەرەتایی(پێشەكی) بە ٤٠٠٠ چوار هەزار دینار لە شێوەی كەفالەتی بانق یاخود لەشێوەی چەكێكی مۆركراودا بێت بۆ ماوەی شەش مانگ بە كاردێت لە رۆژی داخستنی قۆنتەراتەكەوە .

ب ـ پێناسی ژووری بازركانی‌لەگەل بەلگەنامەیەكدا كە لە بەرێوەبەرێتی باجی داهاتەوەدەرچووبێت‌و بۆ ئەم سال تازە كرابێتەوە .

ج ـ بەرنامەی ئەو كارانەی‌لەمە دەچن .

د ـ پێناسی پلەی قۆنتەراتچیەكان .

٤ ـ هەر تەندەرێك لەكاتی دیاری‌كراوی خۆیدا پێشكەش نەكرێت یان هەموو مەرجەكانی تێدا نەبێت پشت

٥ ـ ئەم بەرێوەبەریەتیەبەوەو پابەند نیە نزمترین تەندەریان هەر تەندەرێكی تر لە رووی نرخەوە قبوول‌بكات.

٦ ـ هەر رۆژێكی دواكەوتنی كار (٢٠)بیست دینار سزا ئەدرێت .

٧ ـ ماوەی بەجێهێنانی تەندەرەكە شەش مانگە لە رۆژی پێشكەش كردنی تەندەرەكان .

٨ ـ پێویستە قۆنتەراتچیەكان نەخشەكان لەگەل تەندەرەكانیاندا بهێننەوە ،نەخشەكان ئەدرێتە ئەو قۆنتەراتچیەی كەوا قۆنتەراتەكەی بۆ دەرچووە .

٩ ـ پێویستە قۆنتەراتچی پولێكی (٢٥٠) فلس بە تەندەرەكەوە بلكێنێت .

١٠ ـ ئەو تەندەرانەی لەناو زەرفێكی داخراودا نەبن بە هیچ ئەژمێردرێ‌و پشت‌گوێ دەخرێ .

١١ ـ لە بەجێهێنانی قۆنتەراتەكەدا پشت بە مەرجە گشتیەكانی كاروباری ئەندازیاری مەدەنی بە هەر دوو بەش یەكەم‌و دووەمیەوە ئەبەسترێت .

٢ ـ هەر سل كردنەوەیەك لەلایەن قۆنتەراتچیەكانەوە لە نێوتەندەرەكاندا بنووسرێت پشت‌گوێ ئەخرێت‌و رەفز ئەكرێت .

١٣ ـ قۆنتەراتچی كاتێك قۆنتەراتەكەی ئەكەوێتە ئەستۆ ئەندازیارێكی سەرپەرشتی‌كەر دابنێت‌و هەموو رۆژێكیش سەر لە ئیشەكە بدات .

١٤ ـ پێویستە قۆنتەراتچی كاتێك قۆنتەراتەكەی ئەكەوێتە ئەستۆ عەمبارێك یا چەندعەمبارێكی بۆ پاراستنی چیمنتۆكە هەبێت .

شیروان علی امین
ئەمینداری گشتی كاروخانە سازی

بۆزانین

لە پرۆژەكانی نەخشەی پەرەپێدانی نەتەوایەتی بەرنامەی رەنێو هێنان ، ئەمینداریەتی گشتی كارو خانەسازی ، قۆنتەراتی نهێنی‌ژمارە ٧٨/٢٥ دروستكردنی نەخۆشخانەیەك لە هەلەبجە .

لەبەر ئەوەی تائێستا هیچ قۆنتەراتچیەك بەدەم قۆنتەراتەكەوە نەهاتوو ـ بریارماندا سەرلەنوێ قونتەراتەكە دووبارە بكەینەوەو بەپێی ئەم مەرجانەی خوارەوە ..

١ ـ ئەتوانرێت كۆمەلەئستمارەی مەرجەكانی قۆنتەراتەكە لە مەلبەندی ئەم بەروەبەریەتی‌یە یاخود لە بەرێوەبەریەتی كاری پارێزگای سلیمانی بە (٣٠) سی دینار دەست بكەوێت كە نادرێتەوە بە مەرجێك قۆنتەراتچی مەرجە گشتیەكان‌و مواسەفاتە هونەری‌یەكان بكرێت كاتێك قۆنتەراتەكەی ئەكەوێتە ئەستۆ .

٢ دوا ماوە بۆ پێشكەش‌ كردنی تەندەرەكان لە پاش پێش كاتژمێری دوازدەی‌نیوەرۆ رۆژی شەممە رێكەوتی ١٤/١٠/١٩٧٨ئەبێ‌و ئەدرێن بە سكرتێری لیژنەی كردنەوەی تەندەرەكان لە مەلبەندی ئەم‌ئەمینداریەتی‌یەدا

٣ـ پێویستە ئەمانەی خوارەوە لەگەل تەندەرەكاندا هەبن :ـ

أ ـ بارمتەی سەرتایی (پێشەكی) بە (ـ/١٥٠٠٠) پانزە هەزار دینار لە شێوەی كەفالەتی بانق یا چەكێكی مۆركراو بۆ ماوەی شەش مانگ لە رۆژی داخستنی قۆنتەراتەكەدا بەكار بێت .

ب ـ پێناسی ژووری بازگانی لە گەل بەلگەنامەیەكدا كە لە بەرێوەبەریەتی باجی داهاتەوە دەرچووبێت‌و بۆ ئەم سال تازەكرابێتەوە .

ج ـ بەرنامەی ئەو كارانەی لەمە ئەچن .

د ـ پێناسی پلەی قۆنتەراتچیەكان .

٤ ـ هەر تەندەرێك لەكاتی دیاری‌كراوی خۆیدا پێشكەش نەكرێت یا هەموو مەرجەكانی تێدا نەبێت پشت‌گوێ ئەخرێت

٥ـ ئەم بەرێوە بەریەتی‌یە بەوەوە پابەندنی‌یە نزمترین تەندەر یارهەر تەندەیكی تر قبوول بكات .

٦ هەر رۆژێكی دواكەوتنی كار (ـ/٥٠) پەنجا دینار سزا ئەدرێت .

٧ ـ ماوەی بەجێهێنانی تەندەرەكان شەش مانگە لە رۆژی پێشكەش‌كردنی تەندەرەكان .

٨ ـ پێویستە قۆنتەراتچیەكان نەخشەكان لەگەل تەندەرەكانیاندا بهێننەوەونەخشەكان تەنیا ئەدرێتە ئەو قۆنتەراتچیەی كەواقۆنتەراتەكەی بۆ دەرچووە.

٩ ـ پێویستە قۆنتەراتچی پولێكی (٢٥٠) فلس بەتەندەركەوە بلكێنێت .

١٠ـ ئەو تەندەرانەی لەناوزەرفێكی داخراەدا نەبن شت گوێ ئەخرێن بەهیچ ئەژمێردرێن .

١١ ـ لە بەجێهێنانی قۆنتەراتەكەدا شت بە مەرجە گشتی‌یەكانی قۆنتەراتی كاروباری ئەندازیاری بەهەردوو بەشی یەكەم‌و دووەمیەوە ئەبەسترێن .

١٢ـ هەر سل‌كرانەوەیەك‌لە لایەن قۆنتەراتچیەكان لەنێو تەندەرەكەوە بنوسرێت ،پشت‌گوێ ئەخرێت‌و رەفز ئەكرێت .

١٣ ـ پێویستە قۆنتەراتچی كاتێك قۆنتەراتەكەی ئەكەوێتە ئەستۆ ئەندازیارێكی سەرپەرشتی‌كەر دابنێت‌و بەدەوامێكی تەواو ئیش‌بكات..

١٤ ـ پێویستە قۆنتەراتچی كاتێك قۆنتەراتەكەی بۆ دەرئەچێت عەمبارێك یاچەند عەمبارێك بۆ پاراستنی چیمەنتوكە ئامادەبكات .

شیروان علی امین
ئەمینداری گشتی كارو خانەسازی

ئەركی سەر شانی (پاشماوە)

گۆڕینی كشتوكال‌و دابین‌كردنی پێویستی‌یەكانی ئەم گۆرانكاری‌یەن ٠

بەلام گۆڕینی باری تێكرای كشتوكال لە بەرهەم هێنانی تاكە كە سی‌یەوە بۆ كەرتی‌سۆشیالیستی‌و دامەزراندنی كۆمەلانی هەرەوەزی‌و كێلگەهەرەوەزكاری‌یەكان‌و مەكانیزەكردنی زەوی وزار سڕینەوەی‌شوێنەواری شێوەی بەرهەم هێنانی كۆن‌و نەرێتی دەرەبەگایەتی لەسەر رووی كێلگەكان هەروا شتێكی سادەو ئاسان‌نیە ٠٠ بەلكو پێویستی بە خۆ رۆشنبیر كردن‌و هەول‌و نەقەللادانێكی دلسۆزانە هەیە لە پێناوی سەركەوتن‌وسەركەوتنی ئەم كارەدا .

ناتوانین خۆمان لە پاش‌بەندەكانی نەرێتی كۆن رزگار بكەین ئەگەر لەناو رۆشنبیری‌یەكی جەماوەری شۆڕشگێرانەدا هەست بە لایەنە دواكەوتوەكانی باری كشتوكال نەكەین‌ولە سەر ئەو لایەنە دواكەوتوانە شیرازەی عونسوری‌شۆڕشگێرانە لە كەرتی كشتوكالدا دانەمەزرێنین ٠٠

پێویستە بەر لە هەمووشتێك لاوە لادێ نشینەكانمان بە رۆشنبیری‌یەكی شۆڕشگێرانەی هاوچەرخ رۆشنبیر بكەین‌و ئامادەی رێبازی نوێی‌بنیات نانی كەرتی سوشیالیستیان بكەین لە بواری بەرهەم هێنانی كشتوكالدا ٠٠

بەرزبوونەوەی پلەی ئابووری‌جەماوەری لادێ نشینمان بەندە بە پێشكەوتنی باری كشتوكال‌و لەولاتدا ، كشتوكالیش پێشكەوتنی‌باری كشتوكالیش بەندە بە رۆشنبیر كردنی جەماوەری لادێ‌نشینمانەوە وبەتایبەتی لاوە تازە پێ‌گەیشتووەكان هەرچەندە‌دەزگا پەیوەندی‌بەكانی كشتوكال زیاتر بایەخ بەرۆشنبیركردنی لاوان‌بدەن مەرجە بنچینەیەكانە پێشكەوتنی‌كشتوكال زیاتر بەهێز دەبن ٠

گرنگی رێكخراوەكانی لاوان‌لە بواری كاركردنی كشتوكال‌و پەروەردەكردنی شۆڕشگێرانەدائاسۆیەكی تازە لەبەردەم لاوە لادێ نشیتەكانا دێنێتە پێشەوەو لە پێناوی بنیات‌نانی كەرتی كشتوكالی سۆشیالیستیانەدازۆرتر پێویستمان بە بەهرەو توانای لاوە كشتوكال كەرەكان‌هەیە ، شان بەشانی خۆ ـ رۆشنبیر كردنیان ، ئینجا بۆ ئەوە ، رێكخراوەكانی لاوان سەركەوتوانە ئەركی سەرشانی‌خۆیان لە بواری كشتوكالدا بەرێوەبەرن پێویستە بە پێ‌زەمینەی كارو بەرهەم هێنان‌و توانای لاوە دلسۆزەكان‌نەخشەی كشتوكالی نوێ لە كێلگە هەرەوەزی‌یەكان‌و كەرتە كشتوكالی‌یەكاندا بۆ لاوان بكێشن ٠٠٠

Institut Kurde de Paris

ڕای هونەرمەندێك دەربارەی فۆلكلۆرو داهێنانی هونەری

● هونەرمەند محمد ئەمین حسین یەکێکە لەمۆسیقارەکانی تیپی مۆسیقای سلێمانـــی و ئێستا لە قوتابخانەکانـــی سلێمانیدا سرودو مۆسیقـانەڵێتەوە .

ئەمووو هاوڕێکانی حەمـــە حسێنی پێ ئەڵێن . هـــەر ئەسەر ئەوە چاومان کـــەوت بە هونەرمەندی ناوبـــراوو ئەمانە پرسی .

● چەند جۆرە ئاڵەتـــی مۆسیقی ئەزانیت ؟ .

× شمشاڵ ، عود ، فلوت .

● راتان چیـە بەرامبـەر فۆلکلۆری میللی لە داهێنانـی هونەری .

× بەرای من وەکـــو پێویست ئەبێ کاری هونـەری ئەمڕۆمان لەو سەر چاوەوە بێت و کەلەپوری نەتەوایەتـی رەسەن باشترین هەوێنـــی هەموو هونەرێکی رەســـەن و پاکە لەهەموو سەردەمێکدا ، چونکە ئێمەی کوردیش خاوەنی کەلەپورێکی هونەری رەسەن و دەوڵەمەندی خۆمانیـــن کـــە شێوەیەکی تایبەتی خۆی هەیەو وەك ئاوێنەیەك زۆر بە جوانی ژیانی کۆمەڵایەتی و هەڵســان و دانیشتن و رۆژانەو دیمەنـــی جوانی ئەنوێنێ جا ئیتـــر وابزانم ئەو رستەمۆسیقابانەی کە لە گۆرانی و هەڵپەرکـێی فۆلکلۆری کوردیدا هـــەن باشترین بەڵگەن کە بریتین لە رستەی موسیقی کورت و جم و جولێەکی تایبەتی خۆی تێدایە کە هەمووی بزەو خۆشـــی و خولانی هەستی تێدایە .

● باشە بۆ ئەم مەبەستـە ئەبێ هونەرمەندان چی بکەن ؟ .

× ئا لێرەدا هونەرمەندانی ئەم سەردەمە هـــــەوڵ و تێکۆشانێکی مێژوویان لەسەر شانەو پێویستە هەموو هەوڵێ تایبەتی خۆیان بخەنە کاربـــۆ هێنانەدی بابەتی تازەی رەسەنی

● باشە ئەی تیپـــــە هونەریەکان ؟

× پێویستە هەمووم ـــان سوپاسی هەموو تیپــــە هونەریەکانی ئەمرۆی ناوچەی کوردستان بکەین چونکـــە بەراستی هەموویان بە گوێرەی توانای خۆیان هەوڵیان داوە بۆ پێش خستن و برەوپێدانـی هونەری کوردی هاوچـــەرخ و منیش بەش بە.حاڵی خۆم کـە بەکێکم لە دەستـــــەی دامەزرێنەری تیپی مۆسیقـای سلیمانی ئەتوانم بڵێم کە ئـەو تیپە لەم رێرەوەدا کە لــــە پێشەوە باسمان کرد هەر لـە سەرەتای دامەزراندیـــنەوە هەوڵێکی باشی داوەو ویستوـ یەتی هونەری کوردی رەسەن زیندو بکاتەوەو لە ســــەر شێوەی تازەو پێشکەوتوانـــە کە پشت بە دەنگی هەمــــە جۆرەو هارمۆنی لە دەنگـــی مۆسیقادا ئەبەستێت پێشکەش بە گەلی کوردبکات . ووابزانـم بەرهەمەکانیش نیشانـــــەی راستی ئەم مەسەلەیەن و بـۆ رادەی پێش کەوتنیش ئەگـەر وێنەیەکی بەیانی بۆبەرهەمەکانی بکێشین ئەبینین لە بەرهەمـی سەرەتادا رەنگە لە ٤٠٪مەرجی هونەری رەسەنی کوردی تیـدا بوو بێت بەڵام ئەتوانم بڵێـم بەرهەمەکانی ئەم ساڵانـــەی دوایی هەتـــا ١٩٧٨ رادەی مەرجەکان گەشتۆتە ٨٠٪ئیتر ئەمەش جێگـــای رێزو رەزامەندی هەموو دڵسۆزێکە

حمە سعید حمە کریم فرج

ب. هاوکاری لە سلیمانـــی

لێرەوە

دوای سەرنجدان لـە کتێبخانەکانی ناوچـــەی کوردستان و بەتایبەتی لە کتێبخانەی گشتـــــی سلێمانی ، رووبـەڕووی هەنگاوێکـــــی پیرۆز دەبینەوە کە، بریتیە لە پێشکەش کردنی کۆمەڵە کتێبێکی هەمە رەنگ کە لە دۆڵابێکی خنجیلانەدا خراوەتە روو . ئـــەم تاقی کردنــــــەوە رۆشنبیریە کـــــە ئاشکرایە قوول کردنەـ وەی خۆشەویستی نێوان خوێنەرو رۆشنبیـــری کوردە لە راستـــیدا دەستپێشخەری یەکێـی گونجاوە بۆ پەرەپێدانـی کتێبخانەکان . لـــــە کتێبخانەی هەولێـردا ، تەنیایەك تاقی کردنــەوە هــەیە لـــەم لایەنەوە ئەویش دیاریـــە بـــە خنجیلانەکەی مامۆستـا (شاکر فتاح) ە .

ئومێدمان وابـــە ، هەنگاوەکەی لە لایـــەن رۆشنبیرانی کورد بـــە گشتی و بەتایبەتی شاری هەولێر زیاتر قوولتـــر بکرێتەوەو ئەم دیاریە (تاقانە) گەلێك دیاری خنجیلانە ترو هەنگاوی پیرۆزتـــری بـــــە دواوە بێ .

عبداللە بەرزنجی

ژمارەی نوێی گۆڤاری بەیان .. ١٦ هەزاردانە ...

ژمارەی «٥٠» ی گۆڤاری «بەیان»ی گۆڤاری رۆشنبیری گشتی دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردیدەرچوو . ئەمژمارەیە «١٦ » هــــەزار دانەی لێ چاپ کراوە ،ئەویش بە پێی داواکاری زیـــادی خوێنەران ئەمژمارەیـــە وەك هەنگاوێکی پێشکەوتو باس و نووسراوی بە کەڵکـــــی رۆشنبیری و زانستـــــی و پەروەردەو ئەدەبـــی زۆری تێدایە .

لەمانە :

ـ پرۆژەی نیشتمانی بـــە ئیجباری خوێندن و هەسـەر رای هاوولاتیان .

ـ چالاکییت ئەبراندنا نـــە خویندواریی . . لەگەڵ شیعری سەلام محمد ، ئەژی گۆران، مکرم رشیدو چیروکی حمـــە کریم عارف و احمد محمـــــد اسماعیل ژمارەی ئەمجـــارەی « بەیان » هەنگاویکـــــی سەرکەوتوە بەرەو جیهانـــــی پێشکەوتنی رۆژنامەی کوردی .

بۆنان دەگێڕمەوە

ئەوی بەرهەمی نەبێ جێگای نابێ

هەبوو نەبوو نەنە خەجێ مریشـــکێکی رەشی خرپنی هێلکەکەری هەبوو ، مریشکـە رەشە هەموو رۆژێك لە ئاتی خۆیدا دەهاتەوە کولانەکـەی هێلکەیەکی دەکرد ، نەنـــــە خەجێی هەژاریش بە کۆمـە کۆم دەهات هێلکەکەی لــــە کولانەکە دەر دەهێناو دەیبردە ژووری زۆر شادمان بوو بـــە چاکەی مریشکە رەشە .

مریشکە رەشە بیــــزی کردەوە کە بەو ئازارو ئێشەوە تا ئەو هێلکەیەی لە کـــوڵ دەبێتەوەو لە سکی دێتـــــە دەرەوە نەنە خەجێ بەو پیری و

بڕوانە : ل : ٧

زانست

زەمانی گوڵ

هەست دەربڕین بە هـۆی گوڵەوە زەمانێکی کـــۆنی رۆمـــــانی یەو لەوانـــــەوە بلاوبۆتەوەو گەیشتۆتە نـــاو گەلانی تری جیهان .

بۆ نموونە ئەگەر گـــوڵی درەختی سێوت بۆ یەکێـــك نارد ، وەك ئەوە وایــــە کــە پێی دەڵێی « لەوباوەڕەدام کە تۆ بەرەحم و باشی » .

بەڵام کە گوڵە کێوی سپیت بۆ یەکێك نارد ، ئـــــەوە دەگەیەنێ کە دەتـــەوێ پێی بڵێی « خۆشم ئـەوێی » .

کەچی گوڵی شین ، مانـای وابە کە دەتەوێ بڵــــێی « هەموو ژیـــانم بە تـــۆ دەبەخشم » . گوڵە مێخـەکی سووریش ئـــەوە دەگەیەنێ : « دەبێ هەر ئێستا بتبینم » .

بەڵام گوڵە مێخەکی سـپی ئەڵێ : « ئەو خۆشەویستی یەی بە تـــــۆی دەبەخشـــم خۆشـــــــەویستی یەکی راستەقینەیە » .

ئەگەر گوڵە کامیلیابەکیشیان بۆ ناردبێت ، مانای وایـــــە خاوەنەکەی پێت دەڵــــێ « جوانی یەکەت بێ هاوتایە » . بەڵام کە گوڵی رۆزیان بـــۆ ناردبێت ، مانای وایە کە ئـــەو کەسەی بـۆی ناردووی پێت دەڵێ : « هیچ کاتێك تۆم لە بیر ناچێتەوە » .

تاقیکردنەوەی رادەی بیرکردنەوەی مەیموون

دوو زانـــــای دەروون بەرنامەیەکی دیاریکراویان بـۆ تاقی کردنـــــەوەی رادەی بیرکردنەوەی مەیموون پـەرە پێداوە ، بۆ ئەوەی لەوە بگەن کە ئاخۆ مەیمـــوون دەتوانــێ بە شێوەیەکی (مەنتیقی) بیر بکاتەوە ، واتە ئـــــــەو بیروکردنەوە بە هۆشمەندەی کە بە کۆمەڵە پێشەکی یەکی بە یەکەوە گـــرێ دراو دەست پێدەکا ، بــــە ئامانجی دەستکەوتنی ئەنجـــامێکی دیاری کراو ئەمەش بە پشت بەستن مێشك و مــــەرکەزی عەسەبی مۆخ کە عەمبار کردنی زانیاری و بە یەکەوە بەستنـی ئەوەی لە ئەستۆدایە کە بـــۆ یارمەتی مۆخ هـــــەڵی دەبژێرێ سەبارەت بـــــــە گرتنەبەری (بڕیار)ێك ، بێ ئەوەی بۆ هیچ هۆیـــــەکی غەریزی و عاتیفی مل کەچ بکا .

ئەم دوو زانایـــە دەڵێن ، دەمانەوێ بەوشێوەیە وەلامـی ئەو پرسیارە کۆنە بدەینەوە کە دەڵێ :

ئاخۆ ئاژەڵ بە شـێوەیەکی گشتی دەتوانن بیر بکەنەوە ، یاخــــود بڕیارەکانیـــان (غەریزی)یە .

تەلەفۆنی نوێ ی دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی

خوێنەرانی بەرێـزو هەموو پەیامنێرەکانـی « هاوکاری » ئاگـادار دەکەین کە ژمـــارەی تەلەفۆنی دەزگـیای رۆشـــــنبیـــری و بلاوکردنەوەی کـوردی ژمارە کۆنەکـــــەی (٦٨٣١١) گـــوڕدرا بەم ژمارانەی خـــوارەوە کە بە هۆیانەوە دەتوانن بەیوەنـــــدی بـــــە « هـــاوکـــاری »و « بەیان »و «رۆشنبیری نوێ » وەبکەن .

ژمارەکانی :

٨٨٧٥٧٩٥
٨٨٧٥٧٩٦
٨٨٧٥٧٩٧
٨٨٧٥٧٩٨
٨٨٧٥٧٩٩

● پەراوێز ●

بۆ بەرچاوی بەرێوەبەرایەتی گواستنەوەی هەولێر

سەرلە بەیانی رۆژی ٢٩ـ٨، زیاتر لە (٣٠) هاوولاتی لـــە پاسگەی «سێتاقـــــان »دا چاوەڕوانی هاتنی پاسیان دەکرد ، کاتژ مێـــــــر ٣٠ـ٩ لەپاسـگەکـــەدا چاوەڕوانی دەستی پێکرد ، تا کاتژمێر ٢٠ر١٠ پاسێکـــی شەکەت بەدەر کەوت ! . لە کاتێکا ژمارەی پاسەکانـــی خەتەکە چوار پاسە. هیوادارین کاربەدەستان لە بەرژەوەندی گواستنەوەدا ، ئاگاداری ئەم گیروگرفتانەبن و تەقەلــلای چارەسەرکردنی بـــــدەن و سوپاس بۆهــەوڵـــی دڵسۆزانەتان .

● شێرزاد

ڕێڕەو

جیاوازیکردن لەنێوان هاونیشـــــتمانیەکاندا سیاسەتێکە ئەو حوکمڕانانە دەیکەن کـــە بەوبژدانی کۆمەڵایەتی گەلەوە نەبەستراونەتەوە بـــەلام ئەوانەی چاویان لەسەرکردایەتی کردنی گەلەکەیانە نابێ هەڵەی وایان لێبوەشێتەوە ..

هاوڕێ صدام حسین

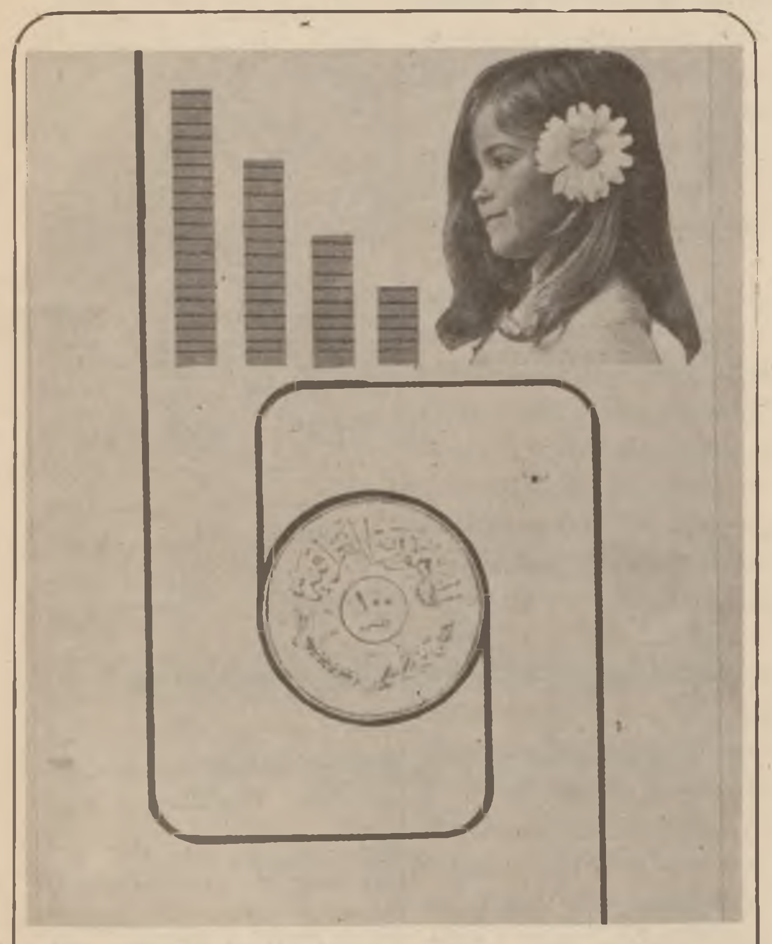

بە پاشەکەوت کـــــردن ئەمرۆو دوارۆژ مسوگەر دەبێ

دەستکردی : عبدالقادر علي مرادي

لەنێوان ئێمەو فرۆشگای سلێمانیدا

بەنووسراوی ژمارە (٣٣) لەلە ٦ـ٧ـ١٩٧٨دا ئـــــەم نووسراوەی بەرێوەبەریتـــی فرۆشگای سلێمانی مـــان پێگـــەیشتوە ، وا لێرەدادەقەکەی بلاو دەکەینەوەو لـە دواییشدا قسەی «هاوکاری»دەربارەی دەنووسین :

بۆ بە ریزان نوسەرانـــی روزنامەی هاوکاری پێشەکـی سلاوی فرۆشگای سلێمانـــی پێشکەشتان بێت لـــە رۆژی ٢شمە رێکەوتی ٣ـ٧ـ١٩٧٨لە ژمارە ـ٣٢ـ٤ لە ژێر نـــاوی (پەراویز) دا نوسراوێکتـــان بلاو کردۆتەوە ، والە خوارەوە وەلامی بە رێزتان ئەدەینـەوە تکامان وایە کە بلاوی بکەنەوە.

١ ـ بەرێزتان فەرموتانـــە کە زۆر شتومەکی پێویســـت دێت بۆ فرۆشگای سلێمانـــی هەر ئەورۆژە نامێنێت ؟

بەلام ئێمە بۆ ئەم وەلامـــە ئەڵێین خۆزگە بەرێزتـــــان پێش بلاوکردنەوەی نوسراوەکە بۆراستی ئەممەبەستـــــە پرسێکتان بە هاوولاتیـــانی شارەکمان بکردایە ئایـــــا ئەمە راستە یـــان نا ؟٪ وە خۆزگە بەرێزتان نـــاوی زۆر پێویستی ترتان کەزوونامێنێت وە دەست ناکەوێت بـــلاوتان بکردایەتەوە تاوەکوبەسوپاسەـ وە داوامان لە بەرێوەبەرایەتی گشتی بکردایە بۆ زیادکردنی. وە بەرێزتان ناوی جگـــەرەو بیرەتان هیناوە کە گوایە کـە من ،یان دەستناکەون بەرێزتان ئاگادار ئەکەین کە ئـــــەم دوو شتە زۆرزۆرە لامان بەلام بۆ چۆنیەتی دابەش کردنیان بە پێی پەیرەوی ادارە دابەشـــ ئەکرێت وە ئەمـــــــە مانای ئەوەنیە کە دەست ناکەوێت .

٢ ـ دەربارەی (جگەرەو ، بیرە) فەرموتانە کە بە منالان ئەفرۆشرێت ئێمەش ئەلێیـــن ئەملایەنە زور گرنگیمان پێداوە وە داوامان لە هەموو لایـــەك کردوە کە یارمەتیمان بـــدەن وەهەروەها بە رێزتان ئاگادار ئەکەین کە ئەممنالانـــــــە ئەمشتومەکانە بەهۆی باوکـو براکانیانەوەو هەندێکیان بەهۆی ئەوکەسانەی کە دێنــــــــە پێشانگاکەمان ئەمشتانـــــە وەرئەگـــرن وە ئـــــــەم منالانـــــە داوابـــــــان لێ ئەکەن و لێیان ئەپارێنـــەوە بەڵکو چەند پاکەتێك وەیـــان چەند قتوبەك بیرەیان بـــۆ وەربگرن چونکە ئەمە لـــــە خێزانێکی زۆر هەژارەو یـــان ئەلێیت بەخوا باوکم لە خەستەـ خانە کەوتووە وەبەم جـــۆرە ئەمشتومەکانە ئەکەوێتە دەست منالان بەتایبەتی لەم کاتەدا کە قوتابخانەکان کاتی پشودانـــە وەئەم روداوە لە هەمـــــوو شارەکانی تر کارێکی باوە .

لە کوتاییدا خۆزگەبەرێزتان داواتان لە هەموو هاوولاتیان بکردایە کە ئیتر ئەمشتانە بۆ منالان وەرنەگرن وە داوا لـــە کەسوکاری ئەممنالانە بکرێـت کە منالەکانیان بەرگری بکـەن لەمکارە نارەوایە بۆ ئـــەوەی شتومەکە کانمان راستـەوخۆ بگاتە دەست هاوولاتیـان وە داوا لە برا وەکیلەکان ئەکەیـن کە جگەرەکانیان بـــــەگلۆز نەفرۆشن بەممنالانە بۆ ئەوەی یارمەتی هەموو لایـــــەك بتوانین بەربەستی ئەم کـــارە نارەوایە بکەین . ئیتر سوپاس.

بەرێوەبەرایەتی فرۆشگـــای سلێمانی و لقەکانی

جمال محمد ئەمیـــن

هاوکاری :

ئێمە لە کاتێکـدا زۆرزۆر سوپاسی بەرێوەبەرێتــــی فرۆشگای سلێمانی دەکەیـن بەرامبەر بەتەنگەوە هاتنـــی دڵسۆزانەی دەربارەی ئـەوەی ئێمە لەم رۆژنامەیەدا بلاومـــان کردەوە ، هەرچـــەندە داوای لێبوردن لە دواکەوتنـی وەلام دانەوەی دەکەین . دەشمانەوێ ئەوە روون بکەینەوە کە :

ـ ئەوەی لە گۆشـــەی پەراوێزدا نووسرابوو زیاتـــر دەربارەی دیاردەی فرۆشتنی شتومەکەکانی فرۆشگایە بــە نرخێکی گرانترو دەستنەکەـ وتنی لە فرۆشگا . کـــە وەلامەکەی زۆر بەراستـــی و دڵسۆزانە دەستی بـــۆ ئەمدیاردەیەو هۆیەکانـــی گێشاوە .

ـ بە باوەڕی ئێمەشـــ ئەمدیاردەیە تەقەلــــــلای دڵسۆزانەی هەموو لایەك لـە ناوی دەبا ، چاك وایە فرۆشگا سزای ئەووەکیلانە بدا کـــە شتی لێ وەردەگرن و لــــە جیاتی ئەوەی بە نرخی خـۆی

بڕوانە : ل ٧

جیهانی منالان

وەلامی هاوڕێیانی گۆشە :

« بۆ زاخـــاوی مێشك »گرەوی ژمارەی پێشوتـــری جیهانی منالان لەلایەن ئـــەم هاوڕێیانەوە بەراستی وەلامی دراوەتـــەوە سوپاســـــیان دەکەین :

شوکریە صالح لە شەقلاوە نیشتمان عمر میراو لـــە رومادی ، پێشڕەو احمد مـام حسن لە سلێمانی ، شـەهلا فاتح لە شارەزوور .

منالی بەهرەوەر

منالانی وا هەن کە خـــاوەن بەهرەو توانایـــەکی ئەقڵیی پێشکەوتوون ، وەئەگەر بێت و هاوەڵە نزیکەکانیان یـارمەتی دۆزینەوەی ئەو بەهرانەیـــان بدەن و بتوانن بوارێکی لەبـار بۆ پەرەپێدانی ئەو زیرەکـی و بەهرانە دروست بکەن، رادەن سەرکەوتنی ئەو منالانە زۆرتر ئەبێ و توانای ئەوەیان دەبـــێ کە زیاتر بەهرەی خۆیــــان بەرچاو بخـــەن و بەخششـی زیاتروە دەست بێنن . لـــە ولاتە پێشکەوتووەکاندا چەند قوتابخانەیەکی تایبەتی بـــۆ جوێ بوونەوەی ئەو جـــۆرە منالانە تەرخان کراون و لەوانەدا سەرپەرشتی یەکی تـــەواو تایبەتی دەکرێن ، هەر وەکو چۆن سەرپەرشتی پزیشـــکی دەکرێن ، بۆ ئەوەی بە ئاسانی دەستیان بگاتە لوتکەی بەهرەو ئاوات و ئەو رێرەوەی کە لـــە ژیانیاندا بووە بە مەبەست . وە بـــــۆ مسۆگەرکردنی (کادر)ێکی زانستی بـــۆ دوارۆژ .

لەبەر نەبوونی ئەم جـــۆرە

قوتابخانانە لە ولاتی ئێمەدا ، بەر پرسیاری راســـتەوخۆ دەکەوێتە سەر ئەســـتۆی مامۆستایان ،و بە شـێوەیەکی تایبەتی مامۆستایانی قوتابخانە سەرەتاییەکان ، چـــونکە ئەمانە هەوڵ کەسن کە دەرك بــــە پێگەیشتنی منالان و بەهرەکانیان دەکەن .

بنیامین یوخنا

ببورن و داوای بەردەوامیتان دەکەین

ئەم هاوڕێیانەی لـــــە خوارەوە ناویان دەنووســـین چیرۆکی منالانیان بۆ ناردوین ، بەڵام لەبەر ئەوەی بـــــان بیستراونیان دوورو درێژن بۆ بلاوکردنەوەنەشـیان ، داوای لێ بوردنیـــان لێ دەکەین و هیوادارین بەردەوام بـــن و شتی ترمان بۆ بنێرن :

جواد محمد صالح لە کۆیە ، خەسرەو تاقانە لە هەولێر ، جبار عبداللە لـــە کەرکوك ، جاسم امیرخان لە سلێمانی ، فریدون عزیز لەسلیمانـــی ، طە خۆشناو لـــە هەولێر ، عزیز محمد رشید لە هەولێر ، هیوا گردەك لـــە کەرکوك ، طارق غفور لە هەولێر .

چیرۆك بۆ منالان

داو

کەرەتێکیان چۆلـــەکەیەکی بچووك بە کێلگەیەکدا پیاسەی دەکا چاوی بە داوێك دەکەوێ لێی نزیك دەکەوێتەوە :

ـ داوەکە ئەوە بۆ وا لێرەدا کەتووی ؟

ـ ئەمەوێ لە خەڵکی بـــە دوور بم و خۆم لادەم لێیان .

ـ ئەی بۆ وا لە ڕولاوازی ؟

ـ ئەوە هی خواپەرستی و شەو نوێژە .

ـ ئەی باشە ئەم دەنگـــە گەنمانە چین لەلات ؟

ـ ئەوە لێم ماوەتەوە ، دام ناوە بۆ ئەوانەی بێ دەرەتان و برسین .

ـ شوکر ماڵم هەیە ، بەس برسیمە تۆزێ گەنمم نادەیتێ ؟

ـ تۆو گەنم ؟ ئەی بەسەر

هەر دوو چاوم .. دەفەرموو .. فەرموو لەم کاتـــەدا یەکێ لە هاوڕێکانی هاواری لـــێ دەکات !

ـ کورە نەکەی ئـەم داوە بەد فەسالە بوو باوکتی بـــۆ راوکەرەکە کردە نێچیر .

چۆلەکەکە بــــە خیرایی کشایە دواوەو زۆر سوپاسی هاوڕێکەی کردو بە داوەکەی وت :

ـ خەیاڵت خاوە بـــــۆ وادەزانی لە هەموو هەورێك باران دەبارێ .

عباس احمد

خوێنـدن

ئەم پارچە شیعرە « دلێـر علی ابراهیم درویش » بـۆی ناردووین .

خوێندن مایەی ژیانە
چاو ساغی میللەتمانە
هەر کەسێ خوێندەوارە
دیارە دژی زۆرداره
تێکۆشن گشت بە جارێ
با زانیاری ببارێ .

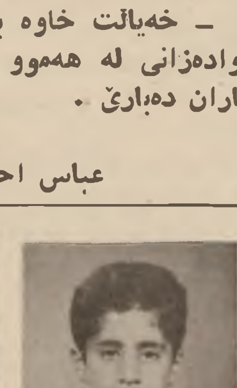

« جوتیار » ◄

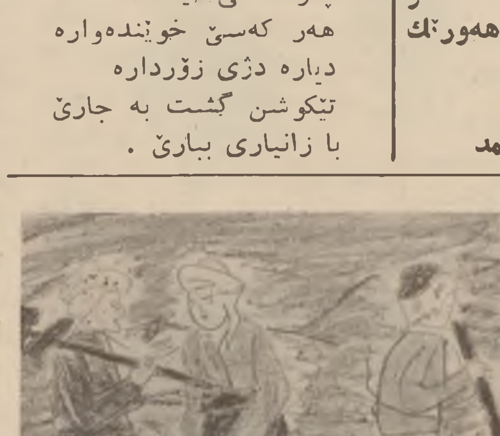

دەســـکردی هاوڕێ گۆشە هیرش احمد

کەژاڵ شێرزاد

هەژار قادر

ـ سۆزان و سیروانـ عمر

ڕۆشنا انور

پرشنگ ناصح دلێر حەمید

Institut kurde de Paris